

Ինչպես օգնել ճգնաժամային իրավիճակներում հայտնված երեխաներին

Այս գիրքը ռեսուրսների փաթեթի մի մաս է, որն ուղղորդում է երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի պլանավորումը և իրագործումը: Այստեղ նկարագրված գործողությունները նպատակ ունեն օգնել երեխաներին ուժեղ և դիմակայուն դառնալու, որպեսզի նրանք կարողանան արդյունավետ հաղթահարել կյանքի բարդ իրավիճակները: Նյութը հատկապես ընդգծում է այն ազդեցությունը, որ ունենում է կյանքը զինված, հակամարտող, աղետների, ոտնձգությունների և շահագործման, ինչպես նաև ՄԻԱՎ-ի բարձր տոկոս ունեցող հասարակությունում:

Ամբողջական փաթեթը բաղկացած է երեխաների բարեկեցությունը հասկանալուն ուղղված գրքույկից, ծրագրի ղեկավարների համար ձեռնարկից և երկու ձեռնարկներից, որոնցում գետնի վրա են դրոշմված և դրանից դուրս երեխաների հետ անցկացվող համակարգված պարզամունքների գործողությունները, ինչպես նաև՝ ուղեցույց ծնողների և խնամակալների հետ անցկացվող հանդիպումների վերաբերյալ: Բոլոր չորս գրքերը, լրացուցիչ նյութը և գործողությունները հասանելի են էլեկտրոնային տարբերակով՝ առցանց և էլեկտրոնային կրիչով:

Երեխաների համար գերազանց գործողություններ կազմակերպելու համար բոլոր չորս գրքերի խիստ անհրաժեշտությունը չկա: Նյութերի մեծ մասը կարելի է օգտագործել որպես առանձին ռեսուրսներ, սակայն որպես ամբողջական հավաքածու՝ դրանք հնարավորություն են տալիս լավ հասկանալու՝ ինչպես իրականացնել երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը:

Էջադրվել և տպագրվել է
«ՀՏ Պրինտ» ՍՊԸ-ում

ՀՀ. ք. Երևան, Մայիսյան 22
Հեռ.՝ +374 11 59 55 50
http://print2016@gmail.com

FUNDED BY THE EUROPEAN UNION
EU REGIONAL TRUST FUND 'MADAD'
الصندوق الاستئماني الأوروبي 'مدد'

WITH FUNDING FROM
AUSTRIAN
DEVELOPMENT
COOPERATION

AUSTRIAN RED CROSS

ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
Սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն
դպրոցներում և դրանցից դուրս

Մեթոդական ձեռնարկ Ինչից սկսել

Երևան 2019

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐԻՏԱՍ
ARMENIAN CARITAS

Save the Children

This publication has been produced within the “Increased Resilience of Syrian Armenians and Host Population” (IRIS) programme. The objective of IRIS is to contribute to the National Integration Policy that intends to guarantee a dignified life for Syrian Armenians in Armenia through full protection and integration, with the specific objective to improve social and economic resilience of Syrian Armenians and host population and to strengthen institutional capacities for economic growth in Armenia.

Implementation period is July 2018 – June 2021

Implementing consortium:

Austrian Red Cross (Lead Partner)
Armenian Red Cross Society
Armenian Caritas Benevolent NGO
Centre for Coordination of Syrian Armenians’ Issues NGO
SME Cooperation Association

Funding

European Union Regional Trust Fund ‘Madad’, Austrian Development Cooperation, Austrian Red Cross

© “Increased Resilience of Syrian Armenians and Host Population” (IRIS) programme, Armenian Red Cross Society, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Save the Children Denmark, 2019

“This publication has been produced with the financial assistance of the EU Regional Trust Fund ‘Madad’. The contents of this publication are the sole responsibility of Armenian Red Cross Society and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.”

https://ec.europa.eu/trustfund-syria-region/content/home_en

Սույն հրատարակությունը տպագրվել է «Սիրիահայերի եվ տեղացիների դիմակայունության բարձրացում» (ԻՐԻՍ) ծրագրի շրջանակներում: Իրիս ծրագրի նպատակն է ունենալ ներդրում Բնտեգրացիայի ազգային քաղաքականության մեջ, որն ուղղված է Հայաստանում սիրիահայերի արժանապատիվ կյանքի ապահովմանը՝ ամբողջական պաշտպանության և ինտեգրման միջոցով՝ ունենալով հատուկ նպատակ բարելավել սիրիահայերի և տեղաբնակների սոցիալական և տնտեսական դիմակայունությունը, ինչպես նաև հզորացնել Հայաստանի տնտեսական աճի ինստիտուցիոնալ կարողությունները:

Ծրագրի տևողությունը՝ 2018թ-ի հուլիսից 2021թ-ը հունիսը

Իրականացնող կոնսորցիում

«Ավստրիական Կարմիր խաչ» (ղեկավար գործընկեր)
«Հայկական Կարմիր խաչի ընկերություն»
«Հայկական Կարիտաս» Բարեգործական ՀԿ
«Սիրիահայերի հմախնդիրները համակարգող կենտրոն» ՀԿ
«ՓՄՁ համագործակցության» ասոցիացիա

Ֆինանսավորող

Եվրոպական միություն տարածաշրջանային Թրասթ Ֆոնդ՝ «Մադադ», Ավստրիական զարգացման համագործակցություն, Ավստրիական Կարմիր խաչ

© «Սիրիահայերի եվ տեղացիների դիմակայունության բարձրացում», Հայկական Կարմիր խաչի ընկերություն, Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի ազգային ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա, «Մեյվ դը չիլդրեն ինթերնեշնլ» Դանիա, 2019թ .

«Սույն հրատարակությունը տպագրվել է Եվրոպական միության տարածաշրջանային Թրասթ Ֆոնդի՝ «Մադադ»-ի ֆինանսական աջակցությամբ: Այս հրատարակության բովանդակության համար պատասխանատու է Հայկական Կարմիր խաչի ընկերությունը, և այն որևէ կերպ չի արտահայտում Եվրոպական միության տեսակետը»:

https://ec.europa.eu/trustfund-syria-region/content/home_en

Մեթոդական ձեռնարկ . Ինչից սկսել

Սույն ձեռնարկը հանդիսանում է «Երեխաների կայուն զարգացման ծրագիր. սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն դպրոցներում և դրանցից դուրս» ձեռնարկի մի մասը, որը հրատարակված է ԿԻՄՖ Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության տեղեկատվական կենտրոնի և «Սեյվ դը չիլդրեն Դանիա» կազմակերպության կողմից: Մենք ցանկանում ենք շնորհակալություն հայտնել այն կազմակերպություններին, որոնք պատրաստակամությամբ թույլատրեցին իրենց նյութերն ընդգրկել այս ծրագրում:

Գլխավոր խմբագիրներ՝ Ան-Սոֆի Դիբդալ և Նանա Վիդման
Հեղինակներ և խմբագիրներ՝ Փերնիլ Թերլոնգ և Ուենդի Էյջեր
Մասնակիցներ՝ Լյուիս Վինթեր-Լարսեն, Անջանա Դայալ Դե Փրևիթ, Ջո Փրևիթ, Բիրջիթ Յի-գեն
Համակարգող՝ Մարթա Բըրդ
Ծրագրի ղեկավար՝ Լաս Նորգաարդ

Կարմիր Խաչի և Կարմիր մահիկի
ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա

Save the Children

ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
Սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն
դպրոցներում և դրանցից դուրս

Մեթոդական ձեռնարկ 1. Ինչից սկսել

Նախաբան

Հաճույքով ներկայացնում ենք ռեսուրսների սույն փաթեթը՝ երեխաների կայուն զարգացման ծրագրեր պլանավորելու և իրականացնելու համար: Այս նյութը մշակվել է Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիայի և «Մեյվ դը չիլդրեն» կազմակերպության համագործակցության արդյունքում: Այն պատրաստվել է երեխաների սոցիալ-հոգեբանական աջակցության և արտակարգ իրավիճակներում նրանց պաշտպանության ոլորտում մեր կուտակած փորձի և երկու կազմակերպությունների, ինչպես նաև տեղական ու միջազգային գործընկերների ու ՄԱԿ-ի գործակալությունների քաղաժ դասերի հիման վրա: Այս նյութով մենք նպատակ ենք ունեցել նպաստել երեխաների համար և նրանց հետ որակով ծրագրեր իրականացնելու շարունակական ջանքերին՝ հանգեցնելու համար երկարաժամկետ փոփոխությունների և բարելավելու երեխաների ու նրանց խնամակալների կյանքը:

Մենք երախտապարտ ենք այն հսկայական օգնության համար, որ ստացել ենք այս ծրագրի մշակման ընթացքում, և հույս ունենք, որ այն օգտակար ռեսուրս կլինի ամբողջ աշխարհում երեխաների բարեկեցության մակարդակը բարձրացնելու համար:

Նանա Վիդեման

ԿԻՄՖ Սոցիալ-հոգեբանական
աջակցության տեղեկատվական կենտրոն

Մինի Ջեյքոբսոն

«Մեյվ դը չիլդրեն», Դանիա

Բովանդակություն

Երեխաների կայուն զարգացման
ծրագիր

6

Երեխաների պարապմունքների և
ծնողների ու խնամակալների հետ
հանդիպումների իրականացում

12

Պարապմունքներ 1-5

35

Լրացուցիչ պարապմունքներ

76

Ծնողների և խնամակալների հետ
հանդիպումների ուղեցույց

102

Պատերազմական
հակամարտություններից
տուժած երեխաներ

130

Հավելվածներ

185

**Երեխաների կայուն
զարգացման ծրագիր
Սոցիալ-հոգեբանական
աջակցություն դպրոցներում և
դրանցից դուրս**

Ծրագրի և ռեսուրսների փաթեթի ներկայացում

7

«Երեխաների կայուն զարգացման ծրագիր. սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն դպրոցներում և դրանցից դուրս» ծրագիրը «Մեյվ դը չիլդրեն» կազմակերպության և Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի միջազգային ընկերությունների Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության տեղեկատվական կենտրոնի (ՀԱ կենտրոն) համատեղ նախաձեռնությունն է: Ծրագրի նպատակն է բարելավել երեխաների սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և անվտանգությունը:

Ծրագիրն ընդգծում է ծնողների և այլ խնամակալների, ուսուցիչների և համայնքի ներկայացուցիչների առանցքային դերը և ձգտում է զինել համայնքում երեխաների խնամքի և պաշտպանության մասին գիտելիքներով: Ճգնաժամային իրավիճակների պայմաններում և ավելի երկար ժամանակաընթացքում դպրոցները և երեխաների համար գործող այլ հաստատությունները (օրինակ՝ երեխաների կարիքների համար հարմարեցված տարածքները, մանկական ակումբները, երիտասարդական ակումբները) դառնում են կայունության և խնամքի կարևոր աղբյուրներ: Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրերը կարող են իրականացվել դպրոցներում կամ համայնքում գործող խմբերում և կարող են ներառվել դասարանի ուսումնական ծրագրում կամ իրականացվել որպես արտադասարանական միջոցառումներ:

Susan Warner/ Save the Children

Այս ռեսուրսների փաթեթը մշակվել է որպես ուղեցույց երեխաների կայուն զարգացման ծրագրերի իրականացման համար: Ռեսուրսների փաթեթը ներառում է չորս տպագիր գիրք:

8

Բոլորի համար

«Հասկանալ, թե ինչ է երեխաների բարեկեցությունը» գիրքը ներկայացնում է, թե ինչ է սոցիալ-հոգեբանական աջակցությունը, երեխաների պաշտպանությունը և երեխաների արձագանքը դժվարին իրավիճակներին: Գիրքը գրված է այն մարդկանց համար, որոնք, ամենայն հավանականությամբ, կընդգրկվեն երեխաների կայուն զարգացման ծրագրում, ներառյալ՝ ծրագրի ղեկավարները, գործունեության համակարգողները, կամավորները, ուսուցիչները, ծնողները և խնամակալները:

Ծրագրի ղեկավարների համար

«Ծրագրի ղեկավարների ձեռնարկն» ուղղորդում է ծրագրի ղեկավարներին՝ ինչպես պլանավորել, իրականացնել և գնահատել երեխաների կայուն զարգացման ծրագրերը:

Ծրագրի ղեկավարների, համակարգողների և դասընթացավարների համար

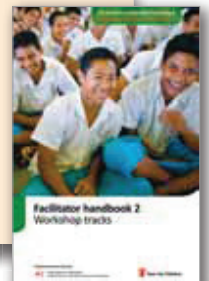
«Մեթոդական ձեռնարկ 1. Ինչից սկսել» գիրքը բաղկացած է հետևյալից.

- երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի ներկայացում,
- պարապմունքների և հանդիպումների ներկայացում,
- առաջին 5 պարապմունքները երեխաների համար,
- լրացուցիչ պարապմունքներ,
 - երեք ոչ պարտադիր պարապմունքներ, որոնք կարող են ավելացվել ցանկացած փուլում. «Սովորել լսել», «Ինչ-որ բան իմ մասին», «Միասին աշխատելը»,
 - երկու տարբերակ, որոնք կարելի է օգտագործել դասընթացի տվյալ մոդուլի ավարտին,
- ուղեցույց ծնողների հետ հանդիպումների վերաբերյալ:

«Մեթոդական ձեռնարկ» 2. Պարապմունքների մուղույներ» գիրքը բաղկացած է պարապմունքների չորս մոդուլներից, որոնք արժարժում են հետևյալ հարցերը.

- պաշտպանություն ոտնձգություններից և շահագործումից,
- զինված հակամարտությունից ազդեցություն կրող երեխաներ,
- աղետից տուժած երեխաներ,
- ՄԻԱՎ-ի կամ ՁԻԱՀ-ի հետ առնչվող երեխաներ:

Մեթոդական ձեռնարկները մշակվել են երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի դասընթացավարների, տեղերում համակարգողների և ծրագրի ղեկավարների համար: Սակայն ծրագրի իրականացման գործում ներգրավված մյուս մասնագետների համար նույնպես օգտակար կլինի ծանոթանալ այս նյութերին:

Էլեկտրոնային նյութեր

Ռեսուրսների փաթեթը ներառում է նաև էլեկտրոնային կրիչ, որը պարունակում է.

- չորս տպագրված գրքերի էլեկտրոնային տարբերակները,
- աշխատանքային թերթիկներ և ուսուցողական քարտեր հատուկ գործողությունների համար,
- գործողությունների շտեմարան, որը ներառում է դասընթացի մոդուլների բոլոր գործողությունները, լրացուցիչ գործողությունները և ուղեցույց դասընթացի անցկացման օրինակով, թե ինչպես օգտագործել գործողությունների շտեմարանը,
- դասընթացավարների և տեղերում համակարգողների վերապատրաստման ուղեցույց, որը պատկերացում է տալիս մասնակիցներին երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի վերաբերյալ, բացատրում է, թե ինչ է սոցիալ-հոգեբանական աջակցությունը և երեխաների պաշտպանությունը, ինչպես նաև գործնականում երեխաների համար պարապմունքներ և ծնողների ու խնամակալների հետ հանդիպումներ անցկացնելու հնարավորություններ է տալիս,
- ծրագրի ղեկավարների ձեռնարկի հավելվածներ,
- լրացուցիչ ընթերցանության գրադարան:

Տեղայնացումը

Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի ռեսուրսների փաթեթը ճկուն գործիք է, որը մշակվել է տարբեր իրավիճակների համար: Փորձառու դասընթացավարները կարող են մշակել դասընթացի սեփական մոդուլները՝ օգտվելով գործողությունների շտեմարանից: Սույն գրքույկում ներկայացված գործողությունները չեն պահանջում թանկ կամ արտասովոր նյութեր: Եթե գործողությունները զգացմունքային տեսանկյունից ծանր են երեխաների համար, գուցե անհրաժեշտ լինի քննարկել դրանք նրանց հետ:

Լավագույն փորձը

«Մեյլ դը չիլդրեն» և ՀԱ կենտրոն կազմակերպություններն ամբողջ աշխարհում ներգրավված են երեխաներին սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն տրամադրելու ծրագրերում, իսկ երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը ներկայացնող ռեսուրսների շտեմարանը միավորում է նշված երկու կազմակերպություններում մշակված մոտեցումները, միջամտության ռազմավարությունները և փորձառությունը:

Առաջարկվող գործողություններն ընտրվել են ամենայն բժախնդրությամբ և հիմնված են ամբողջ աշխարհում երեխաների կյանքի բարելավմանն օժանդակող մի շարք կազմակերպությունների լավագույն փորձի վրա: Մենք ցանկանում ենք անկեղծ երախտագիտություն հայտնել այն կազմակերպություններին, որոնք այս նպատակի համար սիրահոժար հասանելի են դարձրել իրենց ձեռնարկներն ու նյութերը:

Այդ կազմակերպությունների ցանկը կարող եք տեսնել այս ձեռնարկի վերջում:

Սոցիալ-հոգեբանական կենտրոն

Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա

Save the Children

Jakob Dail/ Danish Red Cross

Երեխաների կայուն զարգացման ապահովումը.

Ունեցություններից և շահագործումից, աղետից, զինված հակամարտություններից և ՄԻԱՎ-ից կամ ԶԻԱՀ-ի խնդրին առնչվող երեխաները հատուկ խնամքի և սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցության համար հատուկ պայմանների ու պաշտպանության կարիք ունեն։ Նրանցից շատերը կորցրել են հարազատներին, կրել մեծ զրկանքներ, որոշ երեխաներ գուցե դաժանությունների են ականատես եղել, շատերն էլ տառապել են անամոք վշտից։ Այնուամենայնիվ, ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ երեխաները և նրանց ընտանիքները կարող են տոկուն լինել, նույնիսկ՝ չափազանց դժվարին պայմաններում։

Երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը համընդգրկուն մոտեցում է ցուցաբերում՝ հիմնված այն սկզբունքի վրա, որ երեխաների կյանքի երկարաժամկետ ու արդյունավետ բարելավման կարելի է հասնել միայն երեխաների, նրանց ծնողների կամ խնամակալների և այն համայնքի անդամների լիարժեք մասնակցության շնորհիվ, որտեղ նրանք ապրում են։ Ճգնաժամային իրադարձությունների կտրուկ ազդեցությունը և չքավորության ու զրկանքների առավել տևական հետևանքները բացասաբար են անդրադառնում երեխաների, ընտանիքների և համայնքների վրա, վնաս պատճառում անհատի և համայնքի մակարդակով։ Վնաս են կրում այն համակարգերը, որոնք պաշտպանում են երեխաների բարեկեցությունը, բայց հենց այս համակարգերը մնում են առանցքային՝ երեխաների վերականգնման համար։

Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի գործողությունները տարբեր փուլերում ամփոփված են ստորև.

Նախապլանավորում

ՓՈՒԼ 0

- Որոշել թիրախային խմբերը
- Գնահատել երեխաների առջև կանգնած մարտահրավերներն ու կարիքները
- Հաստատել համագործակցություն
- Որոշել ծրագրի իրականացման հնարավորությունները

Պլանավորում

ՓՈՒԼ 1

- Իրականացնել մանրամասն գնահատումներ
- Մշակել ծրագիր
- Աշխատակազմ հավաքագրել
- Որոշել միջամտությունները
- Համայնքին կողմնորոշել դեպի ծրագիրը
- Նյութեր ձեռք բերել
- Մշակել մշտադիտարկման և վերահսկման գործիքներ
- Որոշել գոյություն ունեցող ուղղորդման համակարգերը կամ ստեղծել նորերը

Իրականացում

ՓՈՒԼ 2

- Անձնակազմի կարողությունների զարգացում
- Պարապմունքներ երեխաների համար
- Հանդիպումներ ծնողների և խնամակալների հետ
- Համայնքային գործողություններ
- Շարունակական վերահսկողություն և մշտադիտարկում
- Ելքի ռազմավարության նախնական քննարկումներ

Գնահատում

ՓՈՒԼ 3

- Միջնաժամկետ գնահատում (իրականացման ընթացքում)
- Վերջնական գնահատում
- Ծրագրի ավարտ (նյութի հնարավոր հանձնմամբ)

Երեխաների պարապմունքների և
ծնողների ու խնամակալների հետ
հանդիպումների իրականացում

Բովանդակություն

Ներածություն	14
Սոցիալ-հոգեբանական միջամտությունների նպատակը15	
Մաս Ա. Երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքներ	16
Ներածական պարապմունքներ 1-5	16
Պարապմունքների մոդուլներ	18
Լրացուցիչ պարապմունքներ	18
Գործողությունների շտեմարան	19
Մաս Բ. Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպումներ	20
Մաս Ա. Պարապմունքների իրականացում	22
Ի՞նչ է պարապմունքը	22
Պարապմունքին նախապատրաստվելը	24
Պարապմունքի ժամանակ կիրառվող միջոցներ	28
Ծանր զգացմունքների հաղթահարումը	32

Ներածություն

Այս մասում դասընթացավարներին ուղղորդող ցուցումներ են տրվում երեխաների համար անցկացվող պարապմունքների շարքի և ծնողների ու խնամակալների հետ հանդիպումների վերաբերյալ: Այն բաղկացած է երեք մասից:

Մաս Ա-ն երեխաների համար անցկացվող պարապմունքների ընդհանուր ակնարկ է: Այն բացատրում է նաև, թե ինչպես կարող է դասընթացավարն օգտագործել էլեկտրոնային կրիչի գործողությունների շտեմարանը:

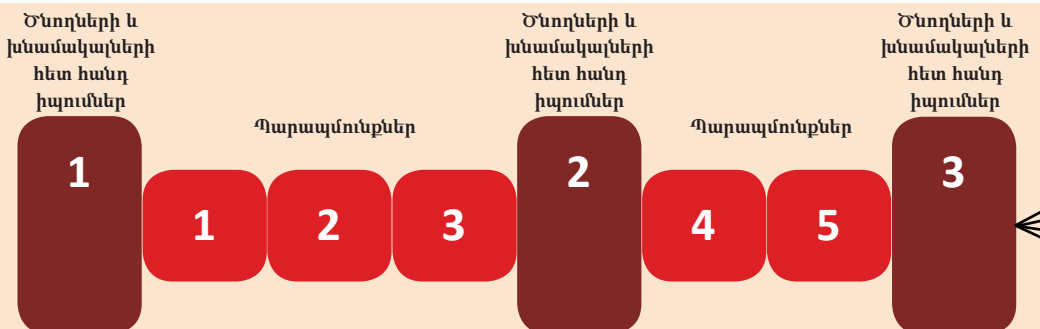
Մաս Բ-ն ընդհանուր տեղեկություններ է տրամադրում պարապմունքներին մասնակցող երեխաների ծնողների և խնամակալների հետ չորս առաջարկվող հանդիպումների վերաբերյալ:

Մաս Գ-ն բացատրում է, թե ինչ են պարապմունքները, ում համար են դրանք և ընդգծում է մի շարք կարևոր կետեր՝ կապված տեղեկացված համաձայնության, ինչպես նաև պարապմունքների անցկացման վայրերի և ժամանակացույցի որոշման հետ: Այս մասը նկարագրում է նաև պարապմունքների այս շարքում օգտագործվող ընդհանուր մեթոդները և ներառում է կանոններ այն մասին, թե ինչ կարելի է անել և ինչ չի կարելի անել երեխաների հետ աշխատելիս: Այս մասն ավարտվում է խորհուրդներով, թե ինչ է հարկավոր հաշվի առնել պարապմունքի համար գործողություններ ընտրելիս:

Երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը միշտ սկսվում է ծնողների և խնամակալների հետ ծանոթության հանդիպումով: Դա տեղի է ունենում նախքան երեխաների պարապմունքների սկսվելը: Այնուհետև 1-ին, 2-րդ և 3-րդ պարապմունքների ավարտից հետո ծնողների և խնամակալների հետ կազմակերպվում է երկրորդ հանդիպումը, որին հաջորդում են երեխաների 4-րդ և 5-րդ պարապմունքները:

Այս փուլում դասընթացավարներն ունեն մի քանի տարբերակ: Նրանք կարող են օգտագործել պարապմունքների՝ նախապես ծրագրված չորս մոդուլներից մեկը կամ ստեղծել սեփական մոդուլները՝ օգտագործելով գործողությունների շտեմարանում առկա աղբյուրները: Գոյություն ունի պարապմունքի մոդուլներն իրագործելու ևս երկու տարբերակ, որոնցից մեկն ավելի շատ ուղղված է անհատներին, իսկ մյուսը՝ համայնքին:

Ծնողների և խնամակալների հետ վերջին երկու հանդիպումները կախված են երեխաների պարապմունքների հաջորդականությունից: Ծնողների և խնամակալների հետ վերջին հանդիպումը, օրինակ, պետք է տեղի ունենա նախքան երեխաների վերջին պարապմունքը: Ամբողջական մանրամասները տրված են մաս Բ-ում:

Սոցիալ-հոգեբանական միջամտությունների նպատակները

Երեխաների պարապմունքները և ծնողների ու խնամակալների հետ հանդիպումները ծրագրելիս և իրականացնելիս կարևոր է մշտապես հիշել երեխաների կայուն զարգացման ընդհանուր նպատակների մասին:

Վերջնական նպատակը միշտ էլ լինելու է երեխաների սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը բարելավելն ու հզորացնելը: Սա նշանակում է օգնել երեխաներին.

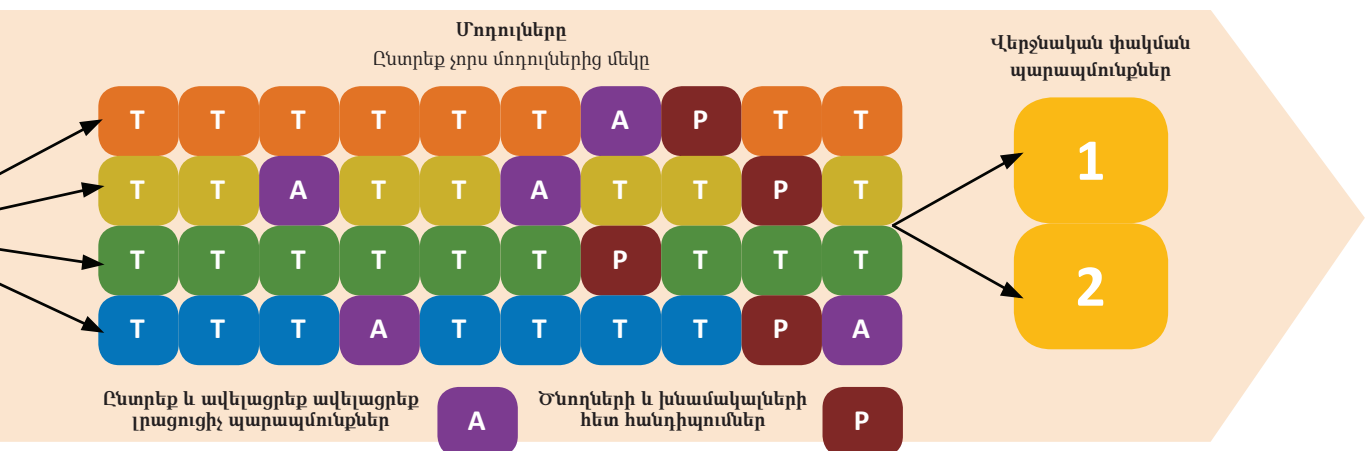
- վերսկսել նորմալ, առօրյա գործողությունները ճգնաժամային իրավիճակներից հետո կամ նույնիսկ դրանց ընթացքում,
- ավելի քիչ աթրեսի ենթարկվել,
- լինել ֆիզիկապես և հոգեպես ուժեղ ու առողջ,
- լինել աշխույժ և երջանիկ,
- ունենալ բարձր ինքնագնահատական և վստահ լինել սեփական ուժերի վրա,
- կատարել ճիշտ և ապահով ընտրություն,
- ավելի շփվող լինել,
- վստահել մյուսներին և հեշտությամբ արտահայտել զգացմունքները,
- օգնություն ակնկալել հասակակիցներից և չափահասներից,
- ավելի լավ հաղթահարել առօրյա մարտահրավերները,
- խնդիրները լուծել առանց բռնության:

Ռեսուրսների այս փաթեթում ընդգրկված պարապմունքները մշակվել են օգնելու դասընթացավարներին, որպեսզի՝

- ավելի լավ ճանաչեն երեխաներին,
- հայտնաբերեն, թե ինչ խնդիրներ են հուզում երեխաների թիրախային խմբին,
- օգնեն երեխաներին հաղթահարելու սոցիալ-հոգեբանական խնդիրները և մարտահրավերները,
- բացահայտեն այն երեխաներին, որոնք ռիսկի խմբում են և հատուկ աջակցության կարիք ունեն,
- նպաստեն երեխաների նախաձեռնողականության դրսևորմանը և ակտիվ մասնակցությանը,
- խրախուսեն հասակակիցների փոխաջակցությունը:

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպումները նախատեսված են՝

- բարձրացնելու իրազեկությունը և հասկանալու երեխաների սոցիալ-հոգեբանական և պաշտպանության կարիքները,
- ուսումնասիրելու տեղական համայնքի կարիքները և այն պայմանները, որոնք ազդում են երեխաների բարեկեցության վրա,
- ուսումնասիրելու այն մոդուլները, որոնց միջոցով հնարավոր է ուժեղացնել համայնքի՝ երեխաներին պաշտպանելու մեխանիզմները,
- հնարավորություն տալու ծնողներին և խնամակալներին՝ բացահայտելու, թե ովքեր են խնդիրներ ունեցող երեխաները,
- հմտություններ հաղորդելու ծնողներին և խնամակալներին՝ օգնելու այն երեխաներին, որոնք ստիպված են արձագանքել բարդ փորձությունների:

Երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքները

ՄԱՍ
Ա

16

Պարապմունքները պետք է մշակվեն և պլանավորվեն՝ ըստ հատուկ համատեքստի, որում երեխաներն ապրում են, և ըստ այն դժվարությունների, որոնք ծառացած են նրանց առջև: Երբ որոշվեն համայնքի կարիքները և ռեսուրսները, ծրագրի ղեկավարները և դասընթացավարները երեխաների համայնքի մյուս անդամների (երեխաներ, ծնողներ, խնամակալներ և համայնքի այլ անդամներ) հետ պետք է որոշեն, թե երեխաների համար անցկացվող պարապմունքներում ինչի վրա պետք է շեշտը դնեն:

Ռեսուրսների այս փաթեթում երեխաների համար անցկացվող բոլոր պարապմունքները ներառում են.

- ներածական գործողություններ, որոնք կօգնեն երեխաներին ավելի հարմարավետ և հանգիստ զգալու,
- հիմնական գործողություններ, որոնք կենտրոնանում են այն խնդիրների վրա, որոնց բախվում են երեխաների թիրախային խմբերը,
- աշխուժացնող գործողություններ,
- փակման գործողություն, որն ազդարարում է պարապմունքի ավարտը,
- գնահատման գործողություն, որը երեխաներին հնարավորություն է տալիս խորհելու և իրենց տպավորությունները հայտնելու դասընթացավարին:

Կան պարապմունքների տարբեր տեսակներ:

Ներածական պարապմունքներ 1-5

Այս պարապմունքները ներկայացված են սույն ձեռնարկում: Դրանք ուղղված են վստահելի և հարմարավետ միջավայր ստեղծելուն, որտեղ երեխաներն ապահով և անվտանգ կզգան՝ շփվելու և աշխատելու միմյանց հետ հանդիպած դժվարությունները հաղթահարելիս:

Այս պարապմունքներն ընդհանուր բնույթ ունեն, կարող են օգտագործվել ցանկացած իրավիճակում և հատուկ հարմարեցված չեն որևէ որոշակի մարտահրավերի առաջ կանգնած երեխաների համար:

4-րդ և 5-րդ դասընթացներն անցկացնելիս հնարավորություն կա ընտրելու երկու տարբերակից մեկը: 4Ա և 5Ա պարապմունքները ներառում են գործողություններ, որոնք բարձրացնում են իրազեկությունը և խրախուսում երեխաների իրավունքների քննարկումը: 4Բ և 5Բ պարապմունքները կենտրոնանում են երեխաների կարիքների, ոչ թե իրավունքների վրա:

Որոշ երկրներում տեղին չէ բարձրացնել իրազեկությունը երեխաների իրավունքների վերաբերյալ, թե մասնավորապես այնտեղ այնպիսի միջավայր է, որ շատ երեխաների իրավունքներ չեն պաշտպանվում, և նրանց ծնողներն ու խնամակալներն այնպիսի դիրքում չեն, որ ինչ-որ բան փոխեն: Չպաշտպանվող իրավունքների վերաբերյալ իրազեկելը վտանգավոր է, քանի որ ծնողներն ու խնամակալներն անբավարարություն և զայրույթ կզգան, իսկ դա կարող է բացասական հետևանքներ ունենալ իրենց երեխաների հետ հարաբերությունների վրա:

Այս դեպքում կարևոր է, որ դասը վարողն անցկացնի այն պարապմունքները, որոնք դրա փոխարեն կենտրոնացնում են երեխաների կարիքների վրա: Այս պարապմունքները նպատակ ունեն բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար, ինչպես կարող են նրանք օգնել միմյանց հասնելու դրան, ինչ աջակցություն կարող են ստանալ իրենց համայնքից և ինչ են պարտավոր անել իրենք, որպեսզի մնան առողջ և ուժեղ:

Պարապմունք 1. Ծանոթություն

Առաջին պարապմունքը հիմնականում նրա համար է, որ երեխաները ճանաչեն միմյանց և տեղեկանան պարապմունքների նպատակների և այն մասին, թե ինչու են իրենց հրավիրել մասնակցելու: Առաջին պարապմունքի ընթացքում նրանք համաձայնության են գալիս պարապմունքի տարածքում հիմնական կանոնների պահպանման մասին:

Պարապմունք 2. Իմ կյանքը

Երկրորդ պարապմունքի ընթացքում երեխաներին խրախուսում են խորհրդածել, թե ինչպես իրենք կբնութագրեն իրենց և ինչ դեր են իրենք խաղում իրենց և ուրիշների կյանքում: Նրանք նաև վերլուծում են, թե իրենց կյանքում աջակցության ինչ համակարգեր ունեն:

Երկրորդ պարապմունքի ընթացքում երեխաներին խնդրում են մտածել իրենց կյանքի և այն մասին, թե ումից են իրենք աջակցություն ստանում

Պարապմունք 3. Մեր համայնքը

Երրորդ պարապմունքը երեխաներին հնարավորություն է տալիս վերլուծելու և քննարկելու իրենց համայնքը: Նրանց հանձնարարվում է միասին գծել իրենց համայնքի քարտեզը և քննարկել դրա թե՛ դրական կողմերը, թե՛ այն խնդիրները, որոնց մասին իրենք տեղյակ են:

Պարապմունք 4Ա. Երեխաների իրավունքները

Այս պարապմունքը վերաբերում է երեխաների իրավունքներին: Պարապմունքի նպատակն է բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչ են իրավունքները, ինչպես նաև երեխաներին հնարավորություն տալ վերլուծելու, թե որ իրավունքներն են պաշտպանվում իրենց համայնքում:

Պարապմունք 4Բ. Երեխաների կարիքները

Այս պարապմունքը վերաբերում է երեխաների կարիքներին: Այն նպատակ ունի բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչի կարիք ունեն երեխաները ընդհանուր առողջության և սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցության համար: Այն ուսումնասիրում է, թե ինչպես են երեխաների կարիքները բավարարվում իրենց համայնքներում և բավարարվում են առհասարակ:

Պարապմունք 5Ա. Երեխաները մեր համայնքում. երեխաների իրավունքները

Այս պարապմունքը շարունակում է բարձրացնել իրազեկությունը և խթանել երեխաների իրավունքների մասին քննարկումը, ինչպես նաև այն մասին, թե որոնք են երեխաների պարտականությունները՝ կապված այն իրավունքների հետ, որոնք պաշտպանվում են:

Պարապմունք 5Բ. Երեխաները մեր համայնքում. երեխաների կարիքները

Այս պարապմունքը շարունակում է բարձրացնել իրազեկությունը և խթանել երեխաների կարիքների վերաբերյալ քննարկումը:

Պարապմունքի մոդուլներ

Մեթոդական ձեռնարկ 2-ն ունի պարապմունքների իրականացման չորս մոդուլ, որոնք համապատասխանեցված են այն հատուկ մարտահրավերներին, որոնց առջև կանգնում են նման իրավիճակում հայտնված երեխաները: Այս պարապմունքները նույնպես նպաստում են անհատի և խմբի ուժեղ կողմերի և հմտությունների զարգացմանը, որոնք կօժանդակեն սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցության լավացմանը:

Մոդուլ 1. Պաշտպանություն ոտնձգություններից և շահագործումից

Մոդուլ 2. Զինված հակամարտությունից տուժած երեխաներ

Մոդուլ 3. Աղետից տուժած երեխաներ

Մոդուլ 4. ՄԻԱԿ-ից կամ ՁԻԱՀ-ի խնդրին առնչվող տուժած երեխաներ

Մոդուլ 1-3-ում կա 10 համապատասխանեցված պարապմունք, իսկ մոդուլ 4-ում կա 15 համապատասխանեցված պարապմունք:

Յուրաքանչյուր մոդուլ սկսվում է ընդհանուր ակնարկից, որը թվարկում է պարապմունքները և սահմանում դրանց թեմաները: Պարապմունքների վերաբերյալ ավելի մանրամասն ակնարկ՝ գործողությունների և ռեսուրսների ցանկերով, առկա է էլեկտրոնային կրիչի «Ակնարկ պարապմունքների վերաբերյալ» թղթապանակում:

Լրացուցիչ պարապմունքներ

Այս ձեռնարկում կարելի է գտնել 3 ոչ պարտադիր լրացուցիչ պարապմունք և վերջնական պարապմունքի երկու տարբերակ:

Պարապմունք Ա-Գ-ն կարելի է օգտագործել որպես ոչ պարտադիր լրացուցիչ պարապմունքներ, եթե ժամանակը և ռեսուրսները հնարավորություն տան: Դրանք կարող են օգտագործվել նաև փոխարինելու համար տվյալ շարքի որևէ պարապմունքի, երբ առաջարկված պարապմունքը համատեքստին անհամապատասխան կամ ոչ տեղին է թվում: Դրանք իրարից անկախ են և կարող են կիրառվել ցանկացած հաջորդականությամբ:

Պարապմունք Ա. Սովորել լսել: Այս պարապմունքը նպաստում է մասնակիցների միջև միմյանց նկատմամբ հարգանքի և արդյունավետ հաղորդակցության հաստատմանը:

Պարապմունք Բ. Ինչ-որ բան իմ մասին: Այս պարապմունքը յուրաքանչյուր մասնակցի խրախուսում է ճանաչել իր լավ հատկանիշները և հպարտանալ դրանցով:

Պարապմունք Գ. Միասին աշխատելը: Այս պարապմունքը շեշտը դնում է խմբային համագործակցության և համատեղ աշխատանքի, տարբեր կարծիքներ հանդուրժելու և լավ հաղորդակցության վրա:

Պարապմունքներ Զ1-ը և Զ2-ն այլընտրանքային վերջնական պարապմունքներ են և կիրառելի են բոլոր չորս մոդուլների վերջում անցկացնելու համար: Դասընթացավարը պետք է ընտրի այս երկու պարապմունքներից մեկը:

Պարապմունք Զ1. Իմ ապագան: Այս պարապմունքն ավելի շատ կենտրոնանում է երեխայի վրա՝ որպես անհատի, խրախուսելով նրան մտածել իր ապագայի և այն մասին, թե ինչով է երազում զբաղվել:

Պարապմունք Զ2. Մեր ապագան: Այս պարապմունքը կենտրոնանում է այն բանի վրա, թե ինչպես երեխաները կարող են օգնել իրենց համայնքն ավելի լավ վայր դարձնելուն, և հաշվի է առնում, թե ինչ իրատեսական հնարավորություններ կան երեխաների համար՝ մասնակցելու համայնքի բարելավման գործողություններին:

Գործողությունների շտեմարանը

Էլեկտրոնային կրիչում առկա գործողությունների շտեմարանը ներառում է այն բոլոր գործողությունները, որոնք օգտագործվում են պարապմունքների շարքում, ինչպես նաև լրացուցիչ գործողություններ, որոնք չեն օգտագործվել:

Գործողությունների շտեմարանը կարող է օգտագործվել մի քանի եղանակներով: Դասընթացավարները լիովին ազատ են մշակելու սեփական պարապմունքները՝ բոլոր գործողություններն ընտրելով շտեմարանից: Պարապմունքների մոդուլներում նշված գործողությունները կարող են անհրաժեշտության դեպքում որպես այլընտրանք փոխարինվել գործողությունների շտեմարանում եղած ավելի համապատասխան գործողություններով:

Գործողությունների շտեմարանը ներառում է նաև պարապմունքի նմուշ, որը, գործողությունների ընտրության վերաբերյալ հրահանգներով հանդերձ, օգնում է ուղղորդելու դասընթացավարին մշակելու սեփական պարապմունքները:

Ուշադիր եղեք պարապմունքները կամ գործողությունները փոխարինելիս:

Խորհուրդ է տրվում, որ պարապմունքներն անցկացվեն այն հերթականությամբ, որով ներկայացված են, հատկապես առաջին հինգ պարապմունքների խմբի և նախապես պլանավորված մոդուլների պարագայում: Պարապմունքներից մի քանիսը նախատեսված են մեկը մյուսին հաջորդելու համար: Սա պայմանավորված է նրանով, որ կա՛մ մեկ գործողություն ավարտելու համար անհրաժեշտ կլինի երկու պարապմունք, կա՛մ մեկ գործողության արդյունքն օգտագործվում է հետագա գործողության մեջ: Սա հստակորեն նշված է գործողությունների բնութագրերում:

Ծնողների և խնամակալների հետ անցկացվող հանդիպումներ

ՄԱՍ

Բ

20

Ծնողների և խնամակալների հետ անցկացվող հանդիպումների ուղեցույցը, որը նույնպես զետեղված է այս ձեռնարկում, ներկայացնում է չորս հանդիպում, որոնք, որպես երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի մաս, պետք է անցկացվեն ծնողների և խնամակալների հետ: Այս հանդիպումների բովանդակությունը համառոտ ներկայացված է ստորև՝ նշելով նաև, թե երբ պետք է դրանք անցկացվեն:

Խնդրում ենք հաշվի առնել, որ կա երկրորդ հանդիպման երկու տարբերակ: Հանդիպում 2Ա-ն կապված է երեխաների ներածական պարապմունքների հետ, որոնք կենտրոնանում են երեխաների իրավունքների վրա: Հանդիպում 2Բ-ն կապված է ներածական պարապմունքների հետ, որոնք կենտրոնանում են երեխաների կարիքների վրա:

Հանդիպում 1. Ծրագրի ներկայացում. Այս հանդիպումն անցկացրեք նախքան երեխաների հետ պարապմունքներն սկսելը:

Այս հանդիպման ընթացքում ծնողները և խնամակալները կարևոր տեղեկություններ են ստանում ծրագրի և երեխաների համար նախատեսված պարապմունքների նպատակների մասին, ինչպես նաև գործնական տեղեկություն այն մասին, թե երբ և որտեղ են անցկացվելու դրանք:

Ծնողներին ու խնամակալներին խնդրում են ստորագրել համաձայնագիր, որով նրանք թույլ են տալիս իրենց երեխաներին մասնակցել պարապմունքներին: Ուստի շատ կարևոր է անցկացնել այս հանդիպումը նախքան երեխաների հետ առաջին պարապմունքն սկսելը:

Հանդիպում 2Ա. Սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և երեխաների իրավունքներն ու պարտականությունները: Անցկացրեք այս հանդիպումը նախքան երեխաների հետ 4Ա և 5Ա պարապմունքները սկսելը:

Այս հանդիպումն ընդգրկում է քննարկում երեխաների բարեկեցության և իրավունքների ու պարտականությունների շուրջ: Այս հանդիպման ընթացքում ծնողներին և խնամակալներին տեղեկացնում են այն մասին, որ երեխաները պարապմունքների ընթացքում ներգրավվելու են նաև այս թեմայի վերաբերյալ քննարկումներում և գործողություններում: Ուստի այս հանդիպումը պետք է անցկացվի մինչև երեխաների մասնակցելը 4-րդ և 5-րդ պարապմունքներին, որոնք կենտրոնանում են իրավունքների և պարտականությունների վրա:

Իրավունքները երբեմն քննարկման համար նուրբ հարց են, հատկապես այնպիսի երկրներում և համայնքներում, որտեղ դժվար է կամ գրեթե անհնար է պաշտպանել և ապահովել երեխաների շատ իրավունքներ: Հնարավոր է, որ ծնողները և խնամակալները դժգոհություն և զայրույթ զգան, երբ քննարկվի, թե երեխաների որ իրավունքները չեն պաշտպանվում: Հնարավոր է, որ նրանք նաև սպառնալիք կամ վրդովմունք զգան, եթե իրենց երեխաները գան տուն և սկսեն խոսել իրենց իրավունքներից, եթե մանավանդ նրանց իրազեկել են այն մասին, որ իրենց իրավունքները չեն պաշտպանվում:

Երեխաների հետ պարապմունքներ անցկացնող անձնակազմը և դասընթացավարները պետք է գնահատեն՝ արդյոք տեղի՞ն է իրավունքների և պարտականությունների թեմայով երեխաների հետ պարապմունքներ և չափահասների հետ հանդիպումներ անցկացնելը: Եթե դա տեղին չէ և վտանգ կա, որ ավելի շատ վնաս կբերի, քան օգուտ, դասընթացավարը պետք է ընտրի ծնողների և խնամակալների հետ 2Բ հանդիպումը՝ «Սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար», և երեխաները պետք է մասնակցեն 4-րդ և 5-րդ պարապմունքներին, որոնք կենտրոնանում են ոչ թե նրանց իրավունքների, այլ կարիքների վրա:

Հանդիպում 2Բ. Սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար: Անցկացրեք այս հանդիպումը նախքան երեխաների հետ 4Բ և 5Բ պարապմունքները սկսելը:

Այս հանդիպման ընթացքում քննարկվում է, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար: Այս հանդիպման ընթացքում ծնողներին ու խնամակալներին տեղեկացնում են նաև այն մասին, որ պարապմունքների ընթացքում երեխաները ներգրավվելու են այս թեմայով քննարկումներում և գործողություններում: Ուստի այս հանդիպումը պետք է անցկացվի նախքան երեխաների մասնակցելը 4Բ և 5Բ պարապմունքներին, որտեղ քննարկվում է, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Հանդիպում 3. Երեխաների արձագանքները և զգացմունքները: Անցկացրեք այս հանդիպումը պարապմունք 5-ից հետո:

Այս հանդիպման ընթացքում ծնողներն ու խնամակալները քննարկում են, թե ինչ խնդիրներ ունեն երեխաներն իրենց համայնքում: Նրանք նաև քննարկում են վարքի այն տեսակները, որոնք իրենք, հնարավոր է, նկատել են ի պատասխան այն խնդիրների, որոնց առջև կանգնած են երեխաները: Հավելված 3-ը, որն էլեկտրոնային կրիչում է, ընդգրկում է վարքի մի քանի ձևերի պարագայում երեխաներին օգնելու խորհուրդներ, որոնք ընդհանուր են այն երեխաների համար, որոնք կանգնել են կամ դեռ կանգնած են բարդ խնդիրների առջև:

Հանդիպում 4. Երեխաներին վտանգից պաշտպանելը. անցկացրեք այս հանդիպումը նախքան երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների շարքի ավարտը:

Վերջին հանդիպման ընթացքում ծնողներին և խնամակալներին խրախուսում են ուսումնասիրել, թե ինչ հնարավոր վտանգների են հանդիպում երեխաներն իրենց համայնքում: Նրանց նաև առաջարկում են վերլուծել, թե ինչ ուժեղ կողմեր են անհրաժեշտ երեխաներին իրենց պաշտպանելու համար և ինչպես կարող են ծնողներն ու խնամակալներն աջակցել երեխաներին՝ զարգացնելու այդ ուժեղ կողմերը: Վերջապես, նրանք քննարկում են, թե ինչ դեր կարող են կատարել ծնողներն ու խնամակալները երեխաներին վտանգից պաշտպանելու գործում և ինչ կարող են անել իրենց տանը և համայնքում ապահով միջավայր ստեղծելու ուղղությամբ:

Christian Holst/Getty Images for Save the Children

Երկրորդ պարապմունքի ընթացքում երեխաներին խնդրում են մրաժեղ իրենց կյանքի և այն մասին, թե ումից են իրենք աջակցություն ստանում

Պարապմունքների անցկացում

ՄԱՍ

Գ

Ի՞նչ է պարապմունքը:

Պարապմունքը պլանավորված գործողությունների շարք է, որն անցկացվում է մարդկանց հատուկ խմբի հետ: Պարապմունքը սովորաբար ունենում է մեկ կամ ավելի դասընթացավար, որոնք պլանավորել և նախապատրաստել են այն գործողությունները, որոնք պետք է իրականացվեն յուրաքանչյուր պարապմունքի ժամանակ: Երեխաները, որոնց համար պլանավորվել է տվյալ պարապմունքը, դրա մասնակիցներն են:

Դասընթացավարները

Դասընթացավարները պատասխանատու են պարապմունքների պլանավորման և անցկացման համար: Դպրոցներում սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն տրամադրելու նպատակով սովորաբար ուսուցիչներն են պլանավորում և վարում երեխաների հետ պարապմունքները, երբեմն՝ կամավորների կամ օժանդակող կազմակերպության աշխատակազմի հետ միասին: Երբեմն ուսուցիչները միայնակ են անցկացնում այդ պարապմունքները: Իսկ ընդհանրապես դասընթացավարները կարող են լինել կամավորներ, երիտասարդության հարցերով զբաղվողներ կամ նրանք, ովքեր պարբերաբար աշխատում են երեխաների հետ:

Կարևոր է, որ դասընթացավարները լավ նախապատրաստված լինեն յուրաքանչյուր պարապմունքին և հաճույքով կատարեն նախատեսված գործողությունները:

Հմուտ դասընթացավարը՝

- լավ նախապատրաստվում է յուրաքանչյուր պարապմունքին,
- վստահում և հավատում է երեխաների հնարավորություններին և ունակություններին,
- լսում է, որպեսզի հասկանա, ոչ թե գնահատի կամ կասկածի տակ դնի այն, ինչ ասվում է,
- դեկավարում է խմբային գործընթացները,
- պատասխանատվություն է ստանձնում երեխաների միջև արդյունավետ հաղորդակցության համար,
- զգում է չարտահայտված զգացմունքները,
- պաշտպանում է փոքրամասնության տեսակետները,
- ընթացքի մեջ է պահում քննարկումը,
- սահմանափակում է սեփական մասնակցությունը՝ մյուսներին մասնակցելու ավելի շատ ժամանակ թողնելով,
- խուսափում է երեխաների գաղափարները գնահատելուց և քննադատելուց,
- երեխաների փոխարեն որոշումներ չի կայացնում, այլ թույլ է տալիս նրանց ինքնուրույն որոշումներ կայացնել,
- ըմբռնումով է մոտենում երեխաներին,
- լսում է ուշադիր՝ առանց ընդհատելու,
- տեղյակ է համապատասխան լեզվի, կեցվածքի, ժեստերի և դիմախառի մասին,
- անհրաժեշտության դեպքում պատրաստ է մասնակցել բոլոր գործողություններին,
- ճկուն է և արձագանքող, անհրաժեշտության դեպքում փոխում է գործողությունները,
- հաճույք է ստանում երեխաների հետ տվյալ գործողություններն իրականացնելուց և ուրախությամբ է անում այդ ամենը:

Շատ մշակույթներում թե՛ երեխաները, թե՛ չափահասներն ավելի հանգիստ են զգում պարապմունքի կամ հանդիպման այնպիսի միջավայրում, երբ դասընթացավարը նույն սեռի ներկայացուցիչ է: Եթե հնարավոր է ունենալ և՛ տղամարդ, և՛ կին դասընթացավար, նույն սեռի ներկայացուցիչների հետ խմբային աշխատանքը երեխաների համար գուցե հեշտացնի անձնական փորձը փոխանակելը:

Մասնակիցները

Ամենահաջողված պարապմունքները հատկապես մշակված են այնպես, որ համապատասխանեն մասնակիցների հատկանիշներին, ունակություններին և կարիքներին: Փորձեք պարապմունքների համար օգտագործել բնական խմբավորումներ, ինչպես, օրինակ՝ երեխաներ նույն դասարանից

կամ տարիքային նույն խմբից: Նախքան պարապմունքը պլանավորելն իմացեք, թե ովքեր են լինելու մասնակիցները, որպեսզի գործողությունները համապատասխան լինեն նրանց տարիքին, սեռին, սոցիալական և մշակութային փորձին: Այս նյութերը մշակվել են 10 տարեկան և դրանից բարձր տարիքի երեխաների համար:

Համոզվեք, որ մասնակիցներ ընտրելու համար օգտագործվում են անխտրական և համընդգրկուն մեթոդներ: Դա նշանակում է, որ երբ երեխաների մի բնական խմբավորում հրավիրվում է պարապմունքներին մասնակցելու, օրինակ՝ դպրոցի մի դասարան կամ որևէ գյուղում կամ տարածքում ապրող երեխաների խումբ, ոչ մի պատճառ չպետք է լինի ընտրված թիրախային խմբից որևէ երեխայի չընդգրկելու համար: Սա նշանակում է, օրինակ, որ եթե հրավիրվում է որևէ դասարան, այդ դասարանից ինչ-որ երեխա չպետք է դուրս մնա սահմանափակ կարողությունների պատճառով: Եթե կան երեխաներ, որոնք օգնության կարիք ունեն, ապահովեք այդ օգնությունը:

Chris Steele-Perkins/ Magnum for Save the Children

Նկար՝ Երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների մասնակիցներ ընտրելիս օգտագործեք համընդգրկուն և անխտրական մեթոդներ

Մասնակիցների թիվը չպետք է շատ փոքր լինի, ոչ էլ շատ մեծ: Պարապմունքի համար ամենահարմար թիվը 10-25-ն է: Այնուամենայնիվ, պարապմունքներ կարելի է վարել նաև երեխաների ավելի մեծ խմբի հետ, ինչպես հաճախ պատահում է արտակարգ կամ ճգնաժամային իրավիճակներում: Հետևաբար դասընթացավարը կարող է ստիպված լինել գործողությունները հարմարեցնել ավելի մեծ թվով երեխաների համար կամ ավելի փոքր ենթախմբեր կազմել:

Խորհուրդ է տրվում, որ չափահաս և երեխա կատարյալ հարաբերակցությունը լինի մեկ չափահաս՝ 6-8 երեխաների համար: Այնուամենայնիվ, հաճախ սա իրատեսական չէ սահմանափակ մարդկային ռեսուրսների և երեխաների մեծ թվի պարագայում: Սա չպետք է հետ պահի կազմակերպություններին պարապմունքներն իրականացնելուց, սակայն ևս մեկ անգամ նշանակում է, որ դասընթացավարները պետք է պատրաստ լինեն հարմարեցնելու գործողությունները կամ ենթախմբեր կազմելու, որպեսզի բոլոր երեխաները հնարավորություն ունենան լիարժեք մասնակցելու պարապմունքներին:

Երեխաներին ներգրավելը

Համոզվեք, որ պարապմունքները և այնտեղ բարձրացված հարցերն արդիական են երեխաների համար, որպեսզի նրանք ցանկանան ներգրավվել դրանցում: Հետագա պարապմունքների նոր գործողությունների և թեմաների համար օգտագործեք իրենց իսկ երեխաների գաղափարները և նախաձեռնությունները: Սա լավ միջոց է շահագրգռելու նրանց, որ մասնակցեն և օգնելու նրանց զգալ, որ իրենց լուրջ են վերաբերվում:

Տեղեկացված համաձայնություն

Շատ կարևոր է պարապմունքին մասնակցելու համաձայնություն ստանալ ծնողներից կամ խնամակալներից և հենց իրենցից՝ երեխաներից: Թե՛ ծնողներին ու խնամակալներին, թե՛ երեխաներին հարկավոր է մանրամասն բացատրել, թե ինչ են ներառելու պարապմունքները և ինչու են դրանք անցկացվում: Պարապմունքների վերաբերյալ ներածական հանդիպման ընթացքում ծնողներին կամ խնամակալներին պետք է խնդրել ստորագրել տեղեկացված համաձայնության ձևերը: Համաձայնության ձևի օրինակը տե՛ս Հավելված 1-ում և 2-ում:

Նկար՝ Ճանաչեք այն երեխաներին, որոնց հետ աշխատում եք, որպեսզի իմանաք, թե ինչն է նրանց հետաքրքրում և ինչ մարտահրավերների առջև են նրանք կանգնած

Հարգեք տարբեր կարծիքները

Հիշեք, որ տարբեր կարծիքներն ու տեսակետները լավ են և խթանում են սովորելը: Մի՛ ներքաշվեք վեճերի մեջ: Փոխարենը խրախուսեք երեխաներին քննարկել հարցեր և ընդունել տարբեր տեսակետներ: Օրինակ, երբ ինչ-որ մեկը հակասական կարծիք է արտահայտում, կարող եք խթանել բանավեճ և քննարկում ծավալելը ասելով. «Դա հետաքրքիր տեսակետ է: Այս հարցի վերաբերյալ կա՞ն այլ կարծիքներ: Հիշեք՝ չկան ճիշտ կամ սխալ պատասխաններ, երբ կարծիքներ ենք քննարկում»:

Պարապմունքին նախապատրաստվելը

Նպատակներն ու ակնկալիքները

Կարևոր է, որ պարապմունքի մասնակիցները հասկանան, թե որն է դասընթացի նպատակը, և հնարավորություն ունենան արտահայտվելու, թե ինչ ակնկալիքներ ունեն դասընթացին մասնակցելուց: Մա դասընթացավարին ցույց է տալիս՝ արդյոք երեխաները հասկացել են, թե ինչու են այդտեղ գտնվում և ինչով պետք է զբաղվեն: Ռեսուրսների այս փաթեթում առկա ներածական պարապմունքի ընթացքում երեխաներին ընդհանուր տեղեկություն են տալիս այն թեմաների մասին, որոնց վրա իրենք պետք է աշխատեն հետագա պարապմունքների ընթացքում, և նրանց հարցեր տալու հնարավորություն է տրվում:

Օրերը և ժամերը

Պարապմունքի անցկացման ժամանակի որոշումը կախված է մի քանի գործոնից:

Ազատ ժամանակը. որքանո՞վ են զբաղված երեխաները և դասընթացավարները՝ իրենց առօրյա-յում այլ գործողություններ և պարտավորություններ իրականացնելով: Նրանք ինչքա՞ն ժամանակ ու-նեն դասընթացի գործողություններով զբաղվելու համար, շաբաթական մե՞կ անգամ, երկո՞ւ անգամ:

Դպրոցում սովորող երեխաները. հնարավո՞ր է պարապմունքներն անցկացնել դասերի ժամա-նակ, թե՞ դա համարվում է արտադասարանական պարապմունք և պետք է անցկացվի դասերի ավարտից հետո:

Դպրոցում չսովորող երեխաները. երեխաները որևէ մշտական ժամի հավաքվում են որևէ վայրում: Ինչպե՞ս է հնարավոր կազմակերպել դա:

Նախագծի ժամանակահատվածի որոշումը. դասընթացը ենթադրվում է իրականացնել որոշակի ժամանակահատվածում, որը որոշվել է որևէ արտաքին կազմակերպության կողմից:

Հիշե՛ք, որ դասընթացը պետք է պլանավորել այնպես, որ այն չխանգարի դպրոցի քննություններին, իսկ եթե այն շարունակվելու է արձակուրդի ընթացքում նույնպես, անպայման դա հաշվի առեք պլանավորման ժամանակ:

Վայրը

Երեխաները և պատանիները մեծ մասամբ կհարմարվեն իրավիճակներին: Այնուամենայնիվ առանձնությունը և աղմուկը առաջնային խնդիրներ են: Երեխաները չափահասների նման գիտակցում են, երբ իրենց հետևում են: Լավագույնը կլինի պարապմունքներն անցկացնել առանձնացված տարածքում, որպեսզի բավականաչափ տարածություն լինի խմբային գործողությունների համար և երեխաները քննարկման համար շրջաններ կազմելու հնարավորություն ունենան: Եթե փակ տարածք, օրինակ՝ դասասենյակ, հնարավոր չէ ապահովել, ստեղծեք ֆիզիկական սահման, որը կառանձնացնի աշխատանքային գոտին: Պարապմունքներում նկարագրված գործողությունների մեծ մասը, եթե ոչ բոլորը, հնարավոր է անցկացնել բացօթյա, օրինակ՝ ծառի ստվերում: Յուրաքանչյուր պարապմունքի սկզբում շրջանով դասավորեք գորգիկներ կամ աթոռներ՝ ստեղծելով շարունակականության և երեխաների համար ապահովության զգացողություն: Եթե հնարավոր է, ունեցեք ջուր և ձեռքի սրբիչներ և յուրաքանչյուր պարապմունք սկսեք և ավարտեք՝ ձեռքերը լվանալով:

Ընդմիջումները և հյուրասիրությունը

Յուրաքանչյուր պարապմունք պետք է ներառի ընդմիջումներ և խաղեր կամ աշխուժացնող գործողություններ: Եթե հնարավոր է, յուրաքանչյուր պարապմունքի համար ապահովեք խորտիկներ և զովացուցիչ ըմպելիքներ: Շատ երեխաներ գուցե պարապմունքին զալուց առաջ կերած չլինեն, ուստի հյուրը կամ այլ զովացուցիչ ըմպելիքը պարապմունքը սկսելու լավ միջոց է: Բացի այդ, պարապմունքի ամբողջ ընթացքում խմելու ջուր ապահովեք:

Նկարը Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի պարապմունքները կարող են անցկացվել ցանկացած անվտանգ տարածքում, որտեղ երեխաները հարմարավեր և ապահով են զգում:

Ինչ կարելի է անել և ինչ չի կարելի անել երեխաների հետ աշխատելիս Ինչ կարելի է անել.

- երեխաներին վերաբերվեք հարգանքով և որպես լիարժեք անհատների,
- լսեք երեխաներին, գնահատեք նրանց տեսակետները և նրանց լուրջ ընդունեք,
- թույլտվություն խնդրեք երեխաներից, նրանց ծնողներից կամ խնամակալներից և դպրոցի ղեկավարությունից՝ նախքան երեխաներին լուսանկարելը կամ տեսագրելը: Եթե թույլտվություն ստանաք, համոզվեք, որ երեխաների բոլոր նկարները հավուր պատշաճի են, որ երեխաները համապատասխանեն հագնված և անվայելուչ կեցվածքներ չկան,
- իմացեք, որ երեխային ֆիզիկապես դիպչելը, թեկուզ մխիթարելու նպատակով, կարող է սխալ ընկալվել դիտողների կամ երեխայի կողմից,
- պահպանեք երկու չափահասների կանոնը. այնպես արեք, որ երեխաների հետ աշխատելիս միշտ ներկա լինի երկու չափահաս, և տեսանելի եղեք մյուսներին, երբ հնարավոր է,
- քաջալերեք երեխաներին՝ հաշվի առնելով երեխաների իրավունքները և բարձրացնելով իրազեկությունը,
- երեխաների հետ քննարկեք խնդրահարույց հարցերը և բացատրեք՝ ինչպես մտահոգությունն արտահայտել,
- երեխաների և չափահասների հետ կազմակերպեք իրազեկության պարապմունքներ՝ սահմանելու, թե որն է ընդունելի վարքը և որը՝ անընդունելի,
- հայտնաբերեք վարկաբեկող և խոցելի իրավիճակները, որոնք կարող են հանգեցնել մեղադրանքների, և խուսափեք դրանցից,
- բարձր արտահայտվեք, եթե կասկած ունեք երեխաների հանդեպ որևէ մեկի գործողությունների և վարքի առնչությամբ,
- իմացեք, թե աշխատավայրում ում հետ կարող եք խոսել, եթե ցանկանում եք քննարկել կամ զեկուցել կասկածելի կամ արդեն հայտնի ոտնձգությունների մասին:

Ինչ չի կարելի անել.

- եթե երեխաները որևէ թեմա են քննարկում, նրանց միևնույն ժամանակ քննարկման այլ թեմա մի՛ տվեք,
- երեխաների հետ մի՛ աշխատեք, եթե դա կարող է նրանց որևէ ռիսկի կամ վտանգի ենթարկել. միշտ աշխատեք՝ ելնելով երեխաների լավագույն շահերից,
- մի՛ ստիպեք երեխաներին մասնակցել. մասնակցությունը պետք է լինի կամավոր, փորձեք չմասնակցող երեխաներին խրախուսել ավելի ակտիվ լինել,
- երեխաներին մի՛ ուղղորդեք նրանց հուշումներ անելով. թույլ տվեք նրանց ազատ խոսել՝ ձեր տեսակետը նրանց չպարտադրելով,
- մի՛ ստեղծեք այնպիսի իրավիճակ, երբ երեխաների հետ ձեր գործողությունները կամ մտադրությունները կարող են կասկածի ենթարկվել,
- մի՛ կիրառեք ֆիզիկական պատժի և ոչ մի եղանակ, ներառյալ հարվածելը, ֆիզիկական վնաս հասցնելը կամ ֆիզիկական բռնությունը,
- երեխաներին ամոթալի վիճակի մեջ մի՛ դրեք, մի՛ ստորացրեք, մի՛ նվաստացրեք կամ մի՛ նսեմացրեք և մի՛ կատարեք հոգեբանական ոտնձգություններ:

Հարմարեցված է ըստ Terres Des Hommes-ի «Երեխաների պաշտպանության սոցիալ-հոգեբանական ուսուցման ձեռնարկի» (2008) և «Մեյվ դը չիլդրենի» «Երեխաներով պայմանավորված աղետների ռիսկի նվազեցում. գործնական ուղեցույցի» (2007):

Գործողություններ ընտրելը

Գործողություններ ընտրելիս պետք է հաշվի առնել, որ դրանք համապատասխանեն՝

Երեխաների սոցիալ-հոգեբանական կարիքներին. Գործողությունները պետք է ընտրվեն մեծ քծախնդրությամբ, որպեսզի անդրադառնան այն խնդիրներին, որոնց առնչվում են երեխաները:

Երեխաների ռեսուրսներին և ունակություններին. ընտրված գործողությունները պետք է համապատասխանեն երեխաների տարիքային առանձնահատկություններին և հնարավորություններին:

Մշակույթին և սոցիալական նորմերին. Գործողությունները պետք է համապատասխանեն և ընդունելի լինեն երեխաների առօրյա մշակույթային և սոցիալական միջավայրում: Օրինակ՝ որոշ

մշակույթներում անընդունելի է, որ տղաներն ու աղջիկները միասին մասնակցեն որևէ գործունեության, որտեղ նրանք սերտ ֆիզիկական շփման մեջ են մտնում:

Բխեն երեխաների շահերից. երեխաների հետ անցկացվող բոլոր գործողությունները պետք է բխեն նրանց շահերից: Եթե վտանգ կա, որ որևէ գործողություն կարող է բացասաբար անդրադառնալ նրանց վրա, ապա այդ գործողությունը պետք է հանվի կամ փոխարինվի մեկ այլ՝ ավելի հարմար գործունեությամբ:

Հկունությունը

Զգացմունքային և սոցիալական խնդիրների հետ կապված աշխատանքը կարող է անկանխատեսելի հետևանքներ ունենալ: Երբեմն գործողությունները կարող են անսպասելի արձագանքներ առաջացնել որոշ երեխաների մոտ կամ չգրավել երեխաներին այնպես, ինչպես ակնկալվում էր: Սոցիալ-հոգեբանական պարապմունքները վարողները պետք է ուշադիր լինեն, ընկալեն երեխաների արձագանքները և ճկունություն ցուցաբերեն, որպեսզի ըստ երեխաների արձագանքների՝ փոփոխություններ մտցնեն պարապմունքի մեջ: Սա ներառում է.

Հկունություն պարապմունքի ընթացքում

Եթե գործողությունը սպասվածից ավելի երկար է տևում կամ հանգեցնում է երեխաների շրջանում անսպասելի արձագանքների, դասընթացավարը պետք է ճկուն լինի և այդ օրվա մնացած գործողությունները հարմարեցնի այնպես, որ երեխաները ստիպված չլինեն շտապել և անհարմար զգալ, որ մնացին բաներ, որոնց չանդրադարձան: Ավելի լավ է մեկ գործողություն իրականացնել լավ, քան շատ գործողություններ՝ վատ:

Jensen Walker / Getty Images for Save the Children

Երբեմն, ելնելով երեխաների կարիքներից, գուցե ավելի հարմար լինի նրանց ավելի փոքր խմբերի բաժանել

Ճկունությունը դասընթացավարների հնարավորություն է տալիս փոփոխություններ կատարել, որպեսզի ծանր ապրումներ ունեցող երեխաներին անհրաժեշտ ուշադրություն դարձվի ու աջակցություն ցույց տրվի՝ դրանք հաղթահարելու համար:

Ճկունություն հետագա պարապմունքները պլանավորելիս

Դասընթացավարները հաճախ շատ հավակնոտ են մեկ պարապմունքի ընթացքում մեծ թվով գործողություններ և տարբերակների ընդգրկելու առումով: Պարապմունքների շարքն իրականացնելիս կարևոր է զգոն լինել երեխաների համար ցանկացած բարդ խնդրի հարցում: Դասընթացավարները պետք է ճկուն լինեն և պատրաստ՝ հարմարեցնելու գործողություններն այնպես, որ դրանք բավարարեն երեխաների կարիքները: Սա ՉԻ նշանակում, որ դասընթացավարները չպետք է նախապես պլանավորեն պարապմունքը: Սակայն պետք է զգույշ լինեն, որպեսզի երեխաներին չներգրավեն ոչ տեղին գործողությունների մեջ հենց, միայն այն պատճառով, որ իրենք շատ ժամանակ և ջանք են վատնել՝ նախապես այդ գործողությունները պլանավորելով:

Նյութերը

Դասընթացավարը պետք է կազմի բոլոր այն նյութերի ամբողջական ցանկը, որոնք անհրաժեշտ կլինեն պարապմունքների ժամանակ: Այս նյութերը պետք է նախապես ձեռք բերել՝ ապահովելով դրանց հասանելիությունը բոլոր պարապմունքների ժամանակ: Յուրաքանչյուր երեխայի թղթերի և նկարների համար պետք է թղթապանակ լինի: Դրանք ապահով պահեք բոլոր պարապմունքների ընթացքում, իսկ վերջում տվեք դրանք երեխաներին, որպեսզի տուն տանեն:

Գնահատումները

Յուրաքանչյուր պարապմունքի վերջում ժամանակ թողեք, որպեսզի մասնակիցները գնահատեն, թե ինչպես է ընթացել դասապրոցեսը, և իրենց տպավորությունները հայտնեն, թե ինչն է լավ ընթացել, ինչը՝ ոչ: Սա կարևոր տեղեկություն է, որն անհրաժեշտ է հաջորդ պարապմունքը պլանավորելու համար: Դա նաև կարևոր գործիք է դասընթացավարի համար՝ գնահատելու իր աշխատանքը և հասկանալու՝ արդյոք պարապմունքը ծառայում է իր նպատակին: Գնահատումը կարող է կատարվել կա՛մ բանավոր՝ ոչ պաշտոնական քննարկմամբ, կա՛մ գրավոր: Գրավոր գնահատումները երբեմն ավելի օգտակար են, քանի որ կարող են կատարվել անանուն: Սա նպաստում է անկեղծ կարծիք հայտնելուն այն մասին, թե ինչը լավ չի արվում, իսկ բանավոր դա գուցե չափի դասընթացավարի վիրավորելու մտավախությունից:

Դասընթացավարի ձեռնարկ 2-ում տրված դասընթացի մոդելներում յուրաքանչյուր պարապմունք ավարտվում է գնահատմամբ՝ օգտագործելով «Ժպտացող դեմքեր»: Գործողությունների շտեմարանում կան գնահատումների այլ օրինակներ:

Պարապմունքի ժամանակ կիրառվող միջոցները

Պարապմունքների գործողությունների նպատակն է զարգացնել անհատականության ուժեղ կողմերը, որոնք, ինչպես հայտնի է, սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցության, օրինակ՝ բարձր ինքնագնահատականի, ինքնավստահության, ինքնարդյունավետության և ինքնաընկալման կարևոր կողմեր են: Դրանք նաև նպատակ ունեն ուժեղացնելու սոցիալական փոխազդեցությունը և հասակակիցների փոխօգնությունը՝ խրախուսելով արդյունավետ հաղորդակցությունը, խմբային համագործակցությունը, փոխադարձ վստահությունը և տարբերությունների ընկալումն ու հանդուրժողականությունը:

Յուրաքանչյուր պարապմունք խնամքով ընտրված գործողությունների համակցություն է, որը նպատակ ունի՝

- հանգստացնել երեխաներին և նրանց օգնել հարմարավետ զգալու միասին լինելիս,
- նրանց հնարավորություն տալ խաղալու և զվարճանալու միասին,
- խրախուսել փորձն ու զգացմունքները միմյանց պատմելը,
- երեխաներին միջոցներ և գիտելիքներ տալ, որոնք կարող են օգնել նրանց հաղթահարելու դժվարությունները,
- նպաստել վստահությանը և խմբային համագործակցությանն ու համատեղ աշխատանքին:

Անձնական և ինտերակտիվ հմտությունների և ուժեղ կողմերի զարգացմանը նպաստելու նպատակով ներկայացված գործողություններում կիրառվում են բազմազան մասնակցային ուսուցանման միջոցներ, որոնք համառոտ ներկայացված են ստորև:

Ցուցադրում. Այս միջոցն օգտագործվում է՝ հնարավորինս հստակ բացատրելու, թե երեխաներից ինչ է ակնկալվում տրված առաջադրանքի կամ գործունեության ժամանակ: Դա կարող է կատարվել բանավոր կամ շարժումների միջոցով (օրինակ՝ ցուցադրելով՝ ինչպես կատարել որոշակի շարժումներ կամ գործողություններ): Բանավոր ցուցումների օրինակները տրված են ... նշանով:

Աշխուժացնող գործողություններ. Սրանք զվարճալի գործողություններ են, որոնք արվում են, որպեսզի երեխաներին հնարավորություն տան հանգիստ զգալու միասին մինևնույն տարածքում: Դրանք հաճախ օգտագործվում են պարապմունքի սկզբում, որպեսզի երեխաներին հնարավորություն տան մրմյանց ավելի լավ ճանաչելու, կամ երբ երեխաները կարծես մի փոքր հոգնել են, և նրանց հարկավոր է վեր կենալ ու շարժվել, կամ որպես թեթևացնող միջոց այնպիսի գործողությունից հետո, որը, հնարավոր է, զգացմունքային առումով բարդ է եղել: Աշխուժացնող գործողությունները սովորաբար կարճ են տևում՝ մոտ 10 րոպե և կարող են ներառվել որպես լրացուցիչ գործողություն պարապմունքի ընթացքում: Դրանք կարող են պլանավորվել և ավելացվել, եթե դասընթացավարը տեսնում է դրանց անհրաժեշտությունը: Լավ կլինի հենց երեխաներին խնդրել առաջարկել աշխուժացնող գործողություններ և խնդրել նրանց բացատրել և ցուցումներ տալ մյուս երեխաներին, թե ինչ անել:

Երգեր և տաղեր. Երգերը և տաղերը հատկապես օգտակար են կիրառել երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների ժամանակ, քանի որ երեխաների մեծ մասը սիրում է երգել: Տեղական երգերը և տաղերը սովորաբար հատուկ մշակութային ու պատմական արժեք ունեն և կարող են օգտագործվել կամ որոշակի թեմաներ քննարկելու համար, կամ պարզապես՝ օգնելու երեխաներին պարապմունքի միջավայրում ավելի հարմարավետ զգալ և «զգալ ինչպես տանը»: Շատ երգեր և տաղեր կարող են ուղեկցվել պարով կամ շարժումներով, դրանք ծառայում են նաև որպես աշխուժացնող գործողություններ և ստեղծում են մտերմիկ միջավայր: Երեխաները հաճախ սիրում են առաջարկել երգեր կամ տաղեր, որոնք իրենք գիտեն և սիրում են:

Խաղեր. Խաղերը հատուկ կառուցվածք ունեցող գործողություններ են, որտեղ երկու կամ ավելի երեխաներ խաղում են՝ համաձայն մի շարք կանոնների: Խաղերը և՛ զվարճացնող են, և՛ ուսուցողական: Դրանք կարող են օգտագործվել խթանելու համար խմբի որոշակի տրամադրությունը, ինչպես, օրինակ՝ վստահությունը և միասնական լինելու զգացումը: Դրանք նաև հաճախ օգտագործվում են խրախուսելու համար դրական մրցակցությունը և համագործակցությունը: Ինչպես երգերի և տաղերի դեպքում, շատ մշակույթներ ունեն ավանդական խաղեր, որոնք կարող են օգտագործվել պարապմունքներում օգնելու համար երեխաներին իրենց ազատ զգալու, քանի որ ծանոթ են խաղերին տնից կամ բակից: Խաղերը կարող են նաև ընդգրկվել պարապմունքում հանպատրաստի, եթե դասընթացավարը զգում է, որ երեխաները կարիք ունեն մի փոքր զվարճանալու: Օրինակ՝ այնպիսի գործողությունից հետո, որը բարդ զգացմունքներ է արթնացրել: Ռեսուրսների այս հավաքածուում կիրառվող գործողություններից շատերը կարող են երեխաներին ավելի շատ խաղ թվալ, քան նպատակային գործողություն: Դա լավ է, քանի որ երեխաներին խրախուսում է գործունեության ընթացքում հանգստանալ, լինել բնական և չփորձել անել այն, ինչն, ըստ իրենց, ակնկալվում է իրենցից:

Oliver Matthys / IRC

Նկարը Լավ է, երբ դասընթացավարը ցուցադրում է, թե ինչպես է պետք կատարել պլանավորված գործողությունը

Մտավոր գրոհի և բանավեճ. Թե՛ փոքր խմբերում, թե՛ ամբողջ խմբում երեխաներին խնդրում են մտածել և մեկնաբանություններ անել որևէ հասկացության, գաղափարի կամ խնդրի շուրջ: Յուրաքանչյուր պատասխան ընդունելի է: Մտավոր գրոհում չկան ճիշտ կամ սխալ պատասխաններ, որքան ավելի շատ են պատասխանները, այնքան լավ: Պատասխանները գրվում են գրատախտակի կամ ցուցատախտակի վրա, որտեղ բոլորը կարող են տեսնել: Երեխաներին հորդորում են շարունակել գաղափարներ արտահայտել՝ առանց քննադատելու կամ մեկնաբանելու մյուսների գաղափարները: Մտավոր գրոհը չպետք է երկար տևի, և պատասխաններ տալուց հետո միշտ պետք է ժամանակ տրվի, որպեսզի երեխաները մտածեն արդյունքի մասին:

Շրջաններ. Սա հատկապես օգտակար միջոց է, որը խթանում է խմբի յուրաքանչյուր անդամի մասնակցությունը: Երեխաներին սովորաբար խնդրում են նստել կամ կանգնել շրջանով, և նրանցից յուրաքանչյուրը հնարավորություն է ստանում հաղորդելու իր փորձառությունը, զգացմունքները, կարծիքները կամ որոշակի գործողություն կատարել:

Քննարկում. Սա ազատ ընթացող գրույց է, որը բոլոր երեխաներին հնարավորություն է տալիս լսելու խմբի կարծիքներն ու գաղափարները և արտահայտելու իրենցը: Դասընթացավարը առաջնորդի դեր չի ստանձնում, այլ հանդիսանում է քննարկման հավասար մասնակից: Երբ քննարկում է անցկացվում պարապմունքի այնպիսի միջավայրում, որտեղ երեխաները համաձայնել են միմյանց վերաբերվել հարգանքով և հանդուրժողականությամբ, քննարկումը կարող է լինել տարբեր և բազմապիսի գաղափարների ու կարծիքների աշխույժ փոխանակում: Դա սովորելու մեթոդ է, որը խթանում է վերլուծության, սինթեզի և գնահատման ճանաչողական հմտությունները:

Խնդրի լուծումը. Պարապմունքի անցկացման տարածված մեթոդ է երեխաների խմբին տալ խնդիր, որը նրանք միասին կլուծեն, քանի որ դա մեծացնում է խմբի անդամների փոխազդեցությունը և համագործակցությունը: Երբ երեխաներին չեն խանգարում խնդիրը լուծել, առանձին անհատականությունները և վարքագծերը խմբային միջավայրում հաճախ ավելի վառ են արտահայտվում: Օրինակ՝ մի անհատ սովորաբար ստանձնում է առաջնորդի դերը, մինչդեռ մյուսը կարող է գրառումներ կատարել, իսկ մյուսը նախընտրում է ստանձնել ավելի մեծ խմբին զեկուցողի դերը:

Կանխատեսում. Սա նման է մտավոր գրոհին՝ այն տարբերությամբ, որ երեխաներին խնդրում են պատկերացնել, թե ինչպես իրենց հայտնի ինչ-որ բան կարող էր դրական իմաստով այլ կերպ լինել: Օրինակ՝ «ինչպիսի՞ համայնքում կցանկանաք ապրել, երբ մեծանաք»: Դա գործողություն է, որը կարող է արթնացնել ընդհանուր նպատակ և հույսի զգացում: Դա խմբին տալիս է այն, ինչին նրանք կձգտեն, ինչպես նաև նպաստում է ստեղծագործական մտածելակերպին և խանդավառությանը: Դա մի միջոց է շարժվելու դեպի որևէ դրական բան, և ընթացքում խնդրի լուծումը հեռանում է բացասականից:

Դերային խաղ. Խմբի անդամները բեմադրում են համապատասխան կյանքի իրավիճակ, ասես դա կատարվում է տվյալ պահին: Երեխաներին դերեր են տալիս կամ նրանց հնարավորություն են տալիս դեր ընտրելու՝ կախված դերային խաղի բնույթից: Երբեմն երեխաներին խնդրում են դերակատարման ժամանակ խաղալ հենց իրենց դերը, սակայն նրանք հիմնականում կատարում են ուրիշի դերը և պատկերացնում են, թե ինչ կաներ և կզգար այդ մարդը: Դերային խաղերը հաճախ ներառում են որևէ կոնֆլիկտ, որ երեխաները պետք է լուծեն, կամ նկարագրում են իրավիճակ, որում հասակակիցների աջակցության կարիք կա:

Դերային խաղերը կարող են օգնել չափահասներին և երեխաներին վերլուծելու իրենց վերաբերմունքը հենց իրենց և ուրիշների նկատմամբ: Դրանք մարդկանց հնարավորություն են տալիս հասկանալու և ապրումակցելու այլ մարդկանց խնդիրներին ու իրավիճակներին, որոնցում նրանք հայտնվել են: Դա կարող է նաև բարդ իրավիճակներից դուրս գալու փորձ հաղորդել, ներառյալ տարաձայնությունների լուծումը և բանակցությունները, ինչպես նաև ներկայացնել իրական կյանքի բազմաթիվ իրավիճակներ՝ այդպիսով փոխանցելով կյանքի արժեքավոր հմտություններ:

Դերային խաղերին պետք է հաջորդի մանրամասն քննարկումը: Սա նշանակում է, որ խմբի անդամները պետք է «դուրս գան» իրենց մարմնավորած դերերից: Մրան պետք է հաջորդի խորհրդածելու ժամանակահատվածը, որի ընթացքում նրանք խոսում են դերակատարման ընթացքում իրենց զգացմունքների

և այն մասին, թե ինչ սովորեցին դրա արդյունքում: Եթե որևէ երեխա դերային խաղի պատճառով թվում է վրդովված կամ որևէ այլ ազդեցության ենթարկված, որոշ ժամանակ տրամադրեք և առանձին խոսեք նրա հետ՝ համոզվելու համար, որ պարապմունքի ավարտին արդեն լավ է զգում:

Կոնկրետ դեպքի ուսումնասիրություն. Կոնկրետ դեպքի ուսումնասիրությունը կարող է լինել հորինված կամ իրական: Դա մի պատմություն է կամ ինչ-որ միջադեպի կամ իրավիճակի նկարագրություն, որը տեղի է ունեցել կամ կարող է տեղի ունենալ ապագայում: Կոնկրետ դեպքի ուսումնասիրությունները շատ տարածված են պարապմունքների ժամանակ, քանի որ դրդում են մասնակիցներին մտածել և քննարկել: Դրանք կարող են ուղեկցվել հատուկ հարցերով կամ առաջադրանքներով, որ երեխաները պետք է ավարտեն տվյալ դեպքի ուսումնասիրության իրենց ընկալման և վերլուծության միջոցով:

Կարծիքների արտահայտում. Միմյանց հետ կարծիքներ փոխանակելը սոցիալական փոխազդեցության և պարապմունքից ինչ-որ բան սովորելու կարևոր մաս է: Երեխաներին հաճախ խնդրում են իրենց կարծիքն արտահայտել գործողություններում իրենց մասնակցության վերաբերյալ կամ այն մասին, թե ինչպես մյուսներն իրենց դերը կատարեցին, օրինակ՝ դերային խաղերի ժամանակ: Կարծիքների արտահայտումը քննադատական արձագանքի համար անհրաժեշտ գործիք է, որը կարող է հանգեցնել լուրջ քննարկումների: Այնպես արեք, որ երեխաները և դասընթացավարները կարծիքներ փոխանակեն դրական և կառուցողական ձևով, որ ոչ ոք չվնաստանա և չվիրավորվի: Խրախուսեք երեխաներին չքննադատել մյուսների վարքը և չփորձել մեկնաբանել, թե ինչու է ինչ-որ մեկն այնպիսին, ինչպիսին կա կամ ինչու է անում այն, ինչ անում է. փոխարենը հայտնեք, թե ինչպես է նրանց վարքը կամ կատարումն ազդել այն մարդու վրա, որն իր մտքերն է արտահայտում: Երեխաների կարծիքը լսելիս խորհուրդ տվեք նրանց սովորել այդ գործընթացից և օգտագործել այն որպես կառուցողական և օգտակար գործիք:

Կենտրոնացման վարժություններ. Այս գործողությունները խրախուսում են երեխաներին իրենց ուշադրությունը և եռանդը կենտրոնացնել այն բանի վրա, թե ինչ է կատարվում պարապմունքի անցկացման տարածքում, և փորձել չմտածել այլ բաների մասին, որոնք կարող են շեղել նրանց ուշադրությունը պարապմունքից:

Լիցքաթափող վարժություններ. Լիցքաթափող վարժությունները կենտրոնացման վարժություններին նման երեխաներին հնարավորություն են տալիս հանգստացնելու մարմինն ու միտքը և կենտրոնանալու այն բանի վրա, որ իրենք գտնվում են պարապմունքի անցկացման տարածքում: Լիցքաթափող վարժությունները կարող են օգտագործվել պարապմունքի ցանկացած պահին՝ այլ գործողությունների միջև: Դրանք սովորաբար օգտագործվում են սկզբում՝ որպես կենտրոնացման վարժություններ կամ լիցքաթափում են երեխաներին պարապմունքի ավարտին:

Ճգնաժամային կամ արտակարգ իրավիճակներում չափահասները և երեխաները կարող են շատ բուռն արձագանքել, երբ իրենց հնարավորություն է տրվում հանգստանալու և ապրելու իրենց զգացմունքները: Հնարավոր է, որ նրանք չափազանց զբաղված են եղել, որպեսզի արձագանքեն կամ հասկանան այն քաոսը, որը սովորաբար ուղեկցում է նման իրավիճակներին, կամ գուցե չեն գիտակցել տխրության, վշտի, զայրույթի զգացմունքները, որոնք հետագայում կարող են ի հայտ գալ լիցքաթափման րոպեների ընթացքում: Եթե լիցքաթափման վարժությունների ընթացքում երեխաները համակվում են ուժեղ զգացմունքներով, նրանց հնարավորություն տվեք խոսելու այդ մասին խմբում, եթե ցանկանում են: Եթե չեն ցանկանում խոսել, զբաղեցրեք որևէ ֆիզիկական գործով կամ խաղով, որը կշեղի նրանց այդ ուժեղ զգացմունքներից, և անպայման անդրադարձեք դրան ավելի ուշ, որպեսզի երեխաները պարապմունքի անցկացման վայրից հեռանալիս արդեն իրենց ուժեղ զգան:

«Կայանման» տախտակ. Չափահասների և երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների ժամանակ լավ գաղափար է «կայանման տախտակ» ստեղծելը: Սա նախանշված տեղ է, օրինակ՝ պատ, կամ եթե դրսում եք, դա կարող է լինել նոթատետր: Տրամադրեք նշումների ինքնատոմսավոր թղթեր կամ թղթի այլ փոքր կտորներ, որոնք կարելի է ամրացնել պատին, ինչպես նաև գրիչ կամ մատիտ, կամ երեխաներին հրահանգեք գրել նոթատետրում: Բացատրեք այս տարածքի իմաստն առաջին պարապմունքի ժամանակ և քաջալերեք երեխաներին գրել ցանկացած հարց կամ մեկնաբանություն, որին նրանք կցանկանային անդրադառնալ պարապմունքների ընթացքում:

Դասընթացավարի պարտավորությունն է անպայման անդրադառնալ այդ հարցերին կամ ընդհանուր, բոլոր երեխաների հետ, կամ առանձին այն անձի հետ, որը գրել է հարցը կամ մեկնաբանությունը:

Պարապմունքների ժամանակ կիրառվող միջոցների նկարագրությունները վերցված են Երեխաների խնամքով զբաղվողների պետական ասոցիացիայի «Ժառանգորդական իրավունքները» գրքից և ՄԻԱՎ/ԶԻԱՀ-ի միջազգային միավորման «Խմբերն աշխուժացնելու 100 եղանակ. խաղեր պարապմունքների, հանդիպումների ընթացքում և համայնքում օգտագործելու համար» (2003) ձեռնարկից:

Բարդ զգացմունքները հաղթահարելը

Ռեսուրսների այս փաթեթը մշակվել է այնպիսի չափահասների և երեխաների հետ աշխատելու համար, որոնց սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը սպառնալիքի տակ է, քանի որ ապրում են ծանր պայմաններում: Կյանքի նման փորձությունները կարող են հանգեցնել լարվածության և ծանր զգացմունքների միախառնման: Պարապմունքի գործողությունները մշակված են այնպես, որ նրբանկատ լինեն այդպիսի զգացմունքների, տպավորությունների և դրանց արտահայտման նկատմամբ: Այնուամենայնիվ նրբանկատությունը չի նշանակում, որ այս զգացմունքներն անտեսվում են կամ չեն խրախուսվում, և բավական մեծ է հավանականությունը, որ պարապմունքների ընթացքում երեխաները զգան և արտահայտեն այնպիսի զգացմունքներ, ինչպիսիք են զայրույթը, վիշտը, տխրությունը, շփոթմունքը, մեղքի զգացումը և այլն: Դասընթացավարը պետք է պատրաստ լինի նման զգացմունքների արտահայտմանը և կարողանա հարմարեցնել պարապմունքի գործողություններն այնպես, որ զբաղվի դրանցով: Ստորև ներկայացված են մի քանի ուղղորդող ցուցումներ, թե ինչպես անցկացնել պարապմունքներն այս համատեքստում:

Տվեք ընտրության հնարավորություն

Այնպես արեք, որ խմբի յուրաքանչյուր անդամ նախապես իմանա, թե ինչ է քննարկվելու (ոտնձգություններ և շահագործում, հակամարտություն կամ աղետ, ՄԻԱՎ-ի համաճարակ և դրանց հետևանքները). որոշ մարդիկ կարող են նախընտրել պատմել իրենց անձնական պատմությունները: Թույլ տվեք, որ նրանք իրենք որոշեն՝ ուզում են խոսել այս գործողությունների ընթացքում: Բացատրեք, որ եթե որևէ մեկը շատ վշտանա այդ մասին խոսելիս կամ այլ մարդկանց փորձությունը լսելիս, կարող է թույլտվություն խնդրել և մի քանի բոլորով դուրս գալ խմբից ու մենակ մնալ: Այնուամենայնիվ, շեշտեք, որ կնախընտրեիք՝ նրանք հնարավորինս շատ միասին լինեին որպես խումբ, քանի որ կարող են աջակցել միմյանց:

Բացատրելով գաղտնիությունը

...Այս պարապմունքները դառնալու են մեր անձնական և սպասելի տարածք: Սա նշանակում է, որ երբ այստեղ հավաքված ենք միասին, միմյանց վերաբերվում ենք բարոյությամբ, հարգանքով և հանդուրժում ենք տարակարծությունը: Սա նաև նշանակում է, որ ձեզ թույլատրվում է խոսել այն ամենի մասին, ինչ կցանկանաք, և ոչ որ ձեր անձնական խնդիրներն այս պարապմունքի շրջանակներից դուրս չի տանի: Կարևոր է, որ համաձայնության գանք սրա շուրջ, որովհետև սա մեզ հնարավորություն կրա սպասելի և հանգիստ զգալու միջոցների հետ կիսվելիս:

Իսկ այժմ հարցրեք՝ արդյոք բոլորը համաձայն են սրան: Եթե ինչ-որ մեկը չի համաձայնում, շարունակեք քննարկել այս հարցը և այն, թե որքան կարևոր է բոլորի համաձայնությունը, այնքան, մինչև բոլորը համաձայնեն:

...Նշվածից միակ բացառությունը կլինի այն դեպքը, եթե ձեզնից ինչ-որ մեկը պարմի, որ ձեզ վնասում կամ ձեր հանդեպ ուրանդություններ են կատարում: Որպես ձեր մասին հոգ տանող չափահասի իմ պարտականությունն է օգնել ձեզ լինել սպասելի և պաշտպանել վրանգից: Եթե ես տեսնեմ, որ ինչ-որ մեկը վնասում է ձեզ, կանեմ ամեն ինչ, որպեսզի օգնեմ ձեզ և թույլ չտամ, որ նման բան երբևէ կրկնվի:

...Հնարավոր է, որ երբեմն անհարմար զգաք խմբում քննարկել որևէ խիստ անձնական հարց: Եթե չեք ցանկանում, պարապմունք չեք դա անել: Բայց եթե կցանկանաք ինձ հետ առանձին խոսել ինչ-որ բանի մասին, միշտ դրա հնարավորությունը ունեք: Պարզապես խնդրեք ինձ, և մենք առանձին խոսելուն ժամանակ կորստանալու:

Հարգեք միմյանց անձնական տեղեկատվությունը

Թույլ տվեք երեխաներին հենց սկզբից իմանալ, որ պարապմունքները մի ապահով տարածք են, որտեղ իրենց խրախուսվում է խոսել այն ամենի մասին, ինչ կցանկանան: Երեխաների հետ առաջին պարապմունքի ընթացքում ժամանակ տրամադրեք և բացատրեք, որ պարապմունքներն ապահով տարածք են, և դուք հարգում եք գաղտնիությունը: Այս քննարկումն ուղղորդելու համար կարող եք օգտագործել ստորև բերված օրինակը:

Արձագանքեք անձնական պատմություններին

Ոչ մեկին մի՛ ստիպեք պատմել անձնական փորձությունները, եթե նրանք չեն ցանկանում: Դա կարող է դիտվել որպես ներխուժում անձնական կյանք և շատ տհաճ լինել: Եթե երեխաները որոշում են կիսվել, հարգեք այն, ինչ նրանք ասում են և թույլ տվեք նրանց իմանալ, որ դուք գնահատում եք այն, ինչ նրանք ասում են խմբին: Եթե նրանք բռնի զգացմունքներ են արտահայտում, պարզապես փորձեք արձագանքել դրանց: Օրինակ՝ «Տեսնում եմ, որ սա քեզ համար շատ դժվար փորձություն է եղել»:

Որոշ դասընթացավարներ անհանգստանում են, որ եթե երեխաները խոսում են իրենց փորձության մասին, ցատում կամ տխրություն կզգան: Հնարավոր է, բայց երբեմն դա նրանց օգնում է նաև ավելի ուժեղ զգալու իրենց: Ունենալ պատմելի թեթևություն է բերում: Նրանք կարող են աջակցություն ստանալ խմբից: Ունենալությունների և (կամ) շահագործման թեմայի նույր բնույթից ելնելով, օրինակ, եթե երեխաները ինչ-որ պատմություններ են պատմում իրենց անձնական փորձից, նրանց ավելի շատ հարցեր մի տվեք և մի խնդրեք պատմել մանրամասները երեխաների մեծ խմբի առջև: Փոխարենը նրա հետ համապատասխան ժամին առանձին զրույց ունեցեք: Բացի այդ, հիշեք և հարգեք այն, որ որոշ մշակույթներում անհարմար է ցավոտ զգացմունքներ արտահայտել հասարակության առջև:

Ուրիշների պատմությունները լսելը

Որոշ երեխաներ տխրում են, երբ լսում են ուրիշների պատմությունները: Հիշեք, որ այդ պատմությունները լսելիս նորմալ է տխրելը կամ նույնիսկ արտասվելը: Արձագանքեք այդ զգացմունքներին, որպեսզի տվյալ մարդն ամոթի զգացում չունենա: Օրինակ. «Այդ պատմությունը քեզ վրա շատ խոր ազդեց: Համոզված եմ, որ սենյակում շատերը նույնն են զգում»:

Susan Warner/Save the children

Նույր թեմաների շուրջ խոսելուց հետո լավ կլինի երեխաների հետ որևէ զվարճալի գործողություն կատարելը

Փոխեք տրամադրությունը

Բարդ փորձությունների մասին խոսելուց հետո լավ կլինի կատարել որևէ գործողություն, որը կօգնի փոխելու խմբի տրամադրությունը: Նույրը հարցերի հետ կապված յուրաքանչյուր գործողությունից հետո առաջարկվում է կատարել աշխուժացնող կամ այնպիսի գործողություն, որը երեխաներին կդրդի շարժվել և ծիծաղել: Ընդմիջում անելը կամ որևէ երաժշտություն նվագելը, որի տակ երեխաները կշարժվեն, նույնպես կարող է օգնել ազատվելու ծանր զգացմունքներից:

Աջակցություն ծնողներին և խնամակալներին

Ճգնաժամային իրավիճակում հայտնվելը կարող է ճնշող լինել ինչպես երեխաների, այնպես էլ նրանց ծնողների և խնամակալների համար: Երեխաները կյանքում օրինակ են վերցնում իրենց մտերիմ չափահասներից՝ թե ինչպես արձագանքել և ինչպես վարվել: Կարևոր է հասկանալը և ընդունելը, որ նման իրավիճակներում ծնողներն ու խնամակալները նույնպես աջակցության կարիք ունեն:

Հոգ տարեք ձեր մասին

Երեխաների հետ ծանր փորձությունների մասին խոսելը կարող է ծանր զգացմունքներ արթնացնել դասընթացավարների մեջ: Դրանից չպետք է ամաչել: Բայց դուք պետք է հոգ տանեք ձեր մասին: Եթե հնարավոր է, փորձեք աշխատել գոնե մյուս դասընթացավարի հետ, որպեսզի հերթով դեկավարեք խումբը և դադար առնեք, եթե դրա կարիքը կա: Ձեր գործընկեր դասընթացավարին խնդրեք օգնել ձեզ պլանավորելու պարապմունքներ, որոնք անվտանգ են բոլորի համար: Պարապմունքից կամ գործողությունից հետո խոսեք դրա մասին այլ գործընկեր դասընթացավարների և ծրագրի ղեկավարների հետ կամ այլ մարդկանց հետ, որոնց վստահում եք: Քննարկեք առաջացող ցանկացած խնդիր և զգացմունք, որի մասին կարիք ունեք հաղորդակցվելու:

Ծնողները և խնամակալները նույնպես հոգաբարության և աջակցության կարիք ունեն

Պարապմունքներ 1-5

Ներածություն

Առաջին հինգ պարապմունքների ժամանակ ներկայացվում են Մեթոդական ձեռնարկ 2-ում ներկայացված պարապմունքների չորս մոդուլները: Խնդրում ենք հիշել պարապմունք 4-ի և 5-ի այլընտրանքային տարբերակների մասին: 4ա և 5ա պարապմունքները կենտրոնանում են երեխաների իրավունքների և պարտականությունների վրա, իսկ 4բ և 5բ պարապմունքները՝ երեխաների կարիքների վրա:

Պարապմունք 1. Ծանոթացում	
Պարապմունք 2. Իմ կյանքը	
Պարապմունք 3. Մեր համայնքը	
Պարապմունք 4ա. Երեխաների իրավունքները	Պարապմունք 4բ. Երեխաների կարիքները
Պարապմունք 5ա. Երեխաները մեր համայնքում. երեխաների իրավունքները	Պարապմունք 5բ. Երեխաները մեր համայնքում. երեխաների կարիքները

Յուրաքանչյուր պարապմունքի բացումը և փակումը

Նշանները	
 Գործունեության նպատակը	 Դասընթացավարի նշումները
 Անհրաժեշտ ռեսուրսները	 Դասընթացավարի խոսքը
 Հաշվարկված անհրաժեշտ ռոպեները	 Հարց երեխաներին

Յուրաքանչյուր պարապմունքը բացելիս և փակելիս օգտագործեք նույն կարգը: Սա կօգնի երեխաներին հարմարավետ զգալու և վստահություն կառաջացնի ձեր և խմբի միջև: Օգտագործեք այստեղ նշված սխեման ամեն անգամ, երբ կատարում եք հետևյալ գործողությունները.

- ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն,
- մեր երգը,
- պարապմունքի գնահատում:

Մաս 1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Վերջին պարապմունքն ամփոփելու համար արտահայտվեք գնահատման մասին և ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը:

- Որևէ կամավորի խնդրեք ամփոփել, թե ինչ եք արել միասին վերջին պարապմունքի ժամանակ: Եթե նա չի հիշում բոլոր գործողությունները, խնդրեք մյուսներին օգնել, մինչև բոլորը նշվեն:
- Երեխաների հետ խոսեք վերջին անգամ իրենց կատարած գնահատման մասին: Օգտագործեք այս հնարավորությունը՝ քննարկելու ցանկացած գործողություն, որը երեխաներին դուր չի եկել: Նշեք դրանք ձեր մշտադիտարկման նշումներում:
Գովեք երեխաներին և հիշեցրեք նրանց, թե որքան կարևոր է, որ ազնիվ գնահատական տան՝ ընդգծելով, որ դա ձեզ օգնում է պլանավորել պարապմունքներն այնպես, որ բավարարեն իրենց կարիքները:
- Ներկայացրեք պարապմունքի նպատակը (տե՛ս յուրաքանչյուր պարապմունքի համառոտ նկարագրությունը):
- Պատասխանեք հարցերին, այնուհետև սկսեք պարապմունքը:

Մաս 2. Մեր երգը

Երգեք մի երգ, որը ծանոթ է բոլոր երեխաներին և որը նրանց հաղորդում է պատկանելության և մշակութային հպարտության զգացում:

- Խնդրեք երեխաներին կանգնել և երգել այն երգը, որը նրանք ընտրել էին նախորդ պարապմունքի ավարտին:
- Նրանք կարող են կա՛մ երգել երգը ինչպես անցյալ անգամ, կա՛մ օգտագործել պարապմունք 1-ի ժամանակ տրված որոշ գաղափարներ, թե ինչպես կարելի է փոխել երգերու ձևը:

Մաս 3. Պարապմունքի գնահատում

Գնահատել պարապմունքը

Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ ու ցուցատախտակ՝ «Ժպտացող դեմքերով»

Հավաքեք գնահատումները և պահեք դրանք մշտադիտարկման նպատակով, ինչպես նաև որպեսզի գնահատեք՝ արդյոք արդեն իսկ պլանավորված գործողություններում փոփոխությունների և վերանայումների կարիք կա՞: Անպայման անդրադարձեք գնահատման արդյունքներին հաջորդ պարապմունքի սկզբին:

- Բացատրեք, թե ինչ եք արել օրվա պարապմունքի ժամանակ (տե՛ս յուրաքանչյուր պարապմունքի համառոտ նկարագրությունը):
- Երեխաներին կրկին ցույց տվեք «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակը, յուրաքանչյուրին տվեք մի փոքրիկ թղթի կտոր և խնդրեք նրանց նկարել այնպիսի «Ժպտացող դեմք», որը կարտահայտի, թե ինչ են իրենք զգում՝ կապված այսօրվա պարապմունքի գործողությունների հետ: Ասեք նրանց, որ նրանք ՉՊԵՏԲ է իրենց անունը գրեն թղթի վրա: Սա կնպաստի, որ նրանք ազնիվ լինեն գնահատելիս:
- Երբ ավարտեն, շնորհակալություն հայտնեք իրենց կարծիքը հայտնելու համար և յուրաքանչյուր երեխայի հրաժեշտ տալու ժամանակ տրամադրեք: Սրա շնորհիվ նրանք կզգան, որ իրենց ճանաչում և գնահատում են:

Per-Anders Pettersson/Getty Images for Save the Children

Պարապմունք 1

Ծանոթացում

Պարապմունքի նպատակը. ծանոթանալ և աշխատել միասին

Գործողությունների նպատակը.

Սովորել միմյանց անունները զվարճալի եղանակով:
Քննարկել պարապմունքների նպատակը և որոշել բոլորի համար ընդունելի վարքն ու համաձայնության գալ դրա շուրջ:
Նպաստել երեխաների շրջանում փոխադարձ հարգանքի և վստահության մթնոլորտի ստեղծմանը:
Հայտնել ակնկալիքները, հույսերը և մտավախությունները՝ կապված առաջիկա պարապմունքների հետ:
Առաջացնել եզակի լինելու զգացողություն և պատրաստել անվանական քարտեր:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
1.1. «Փոխանցիր գնդակը» խաղ	Տարածք, որտեղ երեխաները շրջանով կանգնեն կամ նստեն	10 րոպե
1.2. Ինչու ենք այստեղ և տեղեկացված համաձայնություն	Տարածք, որտեղ երեխաները շրջանով կանգնեն կամ նստեն	15 րոպե
1.3. Փոխադարձ ակնկալիքներ	Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր	20 րոպե
1.4. Տեղում քարանալ	Տարածք	10 րոպե
1.5. Ակնկալիքներ, հույսեր և մտավախություններ	Տարածք	10 րոպե
1.6. Մեր անունները եզակի են	Թուղթ և քարտ անվանական քարտեր պատրաստելու համար: Քարտին ամրացված թել, որպեսզի երեխաները դա կախեն իրենց պարանոցից: Թելերն ամրացրեք քարտերին նախքան գործողությունը սկսելը	15 րոպե
1.7. Մեր երգի ընտրությունը		5 րոպե
1.8. Պարապմունքի գնահատում	Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ: Խնդրում ենք ստորև տեսնել «Ժպտացող դեմքերի» պատկերները	5 րոպե

1.1 «Փոխանցիր գնդակը» խաղ

Սովորել մեկը մյուսի անունները՝ գվարճալի եղանակով

Տարածություն, որտեղ երեխաները շրջանով կանգնեն կամ նստեն

Այնպես արեք, որ երեխաները հնարավորություն ստանան ասելու իրենց անուններն առաջին և երկրորդ փուլում: Ուշադիր եղեք այն երեխաների նկատմամբ, որոնք սահմանափակ կարողություններ ունեն և հնարավոր է՝ մյուս երեխաների նման շարժունակ չեն:

1. Ողջունեք երեխաներին առաջին պարապմունքի կապակցությամբ և շնորհակալություն հայտնեք նրանց գալու համար:
2. Խնդրեք երեխաներին շրջանով նստել կամ կանգնել և բացատրեք, որ պատրաստվում եք խաղ խաղալ, որպեսզի սովորեք միմյանց անունները:
3. Երեխաներից մեկին տվեք գնդակը և խնդրեք նրան ասել իր անունը և գնդակը փոխանցել մյուսին:
4. Հաջորդ երեխան ասում է իր անունը և կրկին փոխանցում գնդակը:
5. Վարժությունը շարունակվում է այնքան, մինչև գնդակը վերադառնում է դասընթացավարին:
6. Այժմ բացատրեք, որ երբ գնդակը նետում եք մեկին, մյուսները պետք է միասին ասեն այն մարդու անունը, որը բռնել է գնդակը:
7. Պատահական նետեք գնդակը: Երբ բոլորն ասեն այդ երեխայի անունը, խնդրեք նրան գնդակը նետել մեկ ուրիշին:
8. Շարունակեք այնքան, մինչև բոլորի անունները նշվեն:

Դանիական Կարմիր խաչի ընկերություն, «Զինված հավամարտությունից տուժած երեխաների հետ անցկացվող դասընթացի ձեռնարկ» (2008)

1.2 Ինչու ենք այստեղ և տեղեկացված համաձայնություն

Երեխաների հետ քննարկել պարապմունքների նպատակը և խնդրել պարապմունքներին մասնակցության նրանց տեղեկացված համաձայնությունը

Տարածություն, որտեղ երեխաները շրջանով կանգնեն կամ նստեն

1. Խնդրեք երեխաներին նստել կիսաշրջանով այնպես, որ կարողանան տեսնել միմյանց:
2. Բացատրեք երեխաներին.

Մենք այսօր հանդիպում ենք այստեղ, որովհետև որպես խումբ ընդհանուր շարք բաներ ունենք:

3. Հարցրեք երեխաներին.

Ի՞նչ ունենք ընդհանուր:

Թույլ տվեք երեխաներին տալ հնարավորինս շատ պատասխաններ: Օրինակ՝

- մենք բոլորս գնում ենք միևնույն դպրոցը,
- մենք բոլորս ապրում ենք նույն երկրում (շրջանում, համայնքում),
- մենք բոլորս սիրում ենք խաղալ և ծիծաղել,
- մենք բոլորս սիրում ենք համեղ ուտելիքներ:

Այնպես արեք, որ յուրաքանչյուր երեխա հնարավորություն ունենա նշելու որևէ ընդհանրություն, որ ունի մյուսների հետ:

4. Եթե երեխաները չեն նշում այն մարտահրավերները, որոնց առջև կանգնած են, նշեք դրանք և հարցրեք՝ արդյոք իրենք համաձայն են: Օրինակ՝

Մենք բոլորս նաև ունեցել ենք նույն փորձը.

- ապրել ենք պատերազմի ժամանակաշրջանում,
- ականատես ենք եղել երկրաշարժի,
- հիվանդության պատճառով կորցրել ենք ընտանիքի անդամի կամ ընկերների,
- հայտնվել ենք սարսափելի իրավիճակներում, որոնց հետևանքով վնասվել ենք կամ վախեցել ենք, որ կվնասվենք և այլն:

Տվյալ փուլում դասընթացավարը պետք է ընտրի ամենահամապատասխան օրինակները: Նա պետք է հստակ բացատրի, որ այս պարապմունքներն անցկացնելու լուրջ պատճառներ կան և ինքը տեղյակ է այն մարտահրավերների մասին, որոնց առջև կանգնած են երեխաները:

5. Նախքան հաջորդ քայլին անցնելը հարցրեք երեխաներին՝ արդյոք էլի կա՞ն բաներ, որոնք իրենց կարծիքով ընդհանուր են իրենց համար: Նրանց մի քանի բույսեր տվեք ավելացնելու:
6. Այժմ բացատրեք.

Երբ մարդիկ դժվարին փորձություններ են անցել, օրինակ՝ տուժել են աղետից, ինչպես մենք (նշեք այն խնդիրները, որոնք ընդհանուր են երեխաների համար և նշվել են ավելի վաղ), երբեմն շատ դժվար է երջանիկ լինել և լավ զգալ: Համաձայն եք:

Այսօրվա այս հանդիպումը կլինի առաջինն այն բազմաթիվ հանդիպումներից, որ մենք դեռ ունենալու ենք միասին: Այս հանդիպումների ընթացքում մենք կաշխատենք միասին, որպեսզի օգնենք միմյանց լավ զգալ և հաղթահարել այն իրավիճակը, որում ապրում ենք: Մենք պատրաստվում ենք միասին աշխատել և մեր հանդիպումները կանվանենք «պարապմունքներ»:

Մեր պարապմունքների ընթացքում կխաղանք ու կզվարճանանք և միշտ ժամանակ կունենանք խոսելու և պատմելու մեր զգացմունքների մասին, այն ամենի մասին, ինչ ապրել ենք, ինչպես նաև մեր կյանքի և ապագայի երազանքների մասին:

Նախքան շարունակելը ուզում եմ համոզվել, որ բոլորդ հասկանում եք, թե ինչու եք այստեղ, և ցանկանում եք մասնակցել այս պարապմունքներին:

7. Հարցրեք երեխաներին՝ արդյոք հարցեր ունե՞ն՝ կապված այն հանգամանքի հետ, թե ինչու են մասնակցում և ինչ տեղի կունենա պարապմունքների ընթացքում: Անդրադարձեք այս հարցերին:
8. Բոլոր հարցերին անդրադառնալուց հետո խնդրեք երեխաներին հերթով ասել՝ արդյոք ցանկանո՞ւմ են մասնակցել պարապմունքին: Բացատրեք, որ եթե ինչ-որ մեկն ընթացքում միտքը փոխի, կարող է գալ և առանձին խոսել ձեզ հետ այդ մասին:

...Գուցե երեխաներն իրենց պարտադրված զգան ասելու, որ ցանկանում են մասնակցել պարապմունքներին, որովհետև իրենց խնդրել են բոլորի առջև իրենց համաձայնությունը տալ: Շեշտեք, որ յուրաքանչյուր ոք, եթե զգում է, որ ՉԻ ցանկանում մասնակցել, պետք է գա և խոսի ձեզ հետ այդ մասին: Եթե նման բան լինի, մի ստիպեք երեխային մասնակցել, այլ նրա տեսակետին լուրջ վերաբերվեք և օգնեք կազմակերպել, որպեսզի երեխան պարապմունքներից ազատվելու թույլտվություն ստանա:

1.3 Փոխադարձ ակնկալիքներ

Որոշել պարապմունքի ընթացքում վարքի կանոնները և համաձայնության գալ դրա շուրջ: Խթանել երեխաների շրջանում փոխադարձ հարգանքի և վստահության մթնոլորտ:

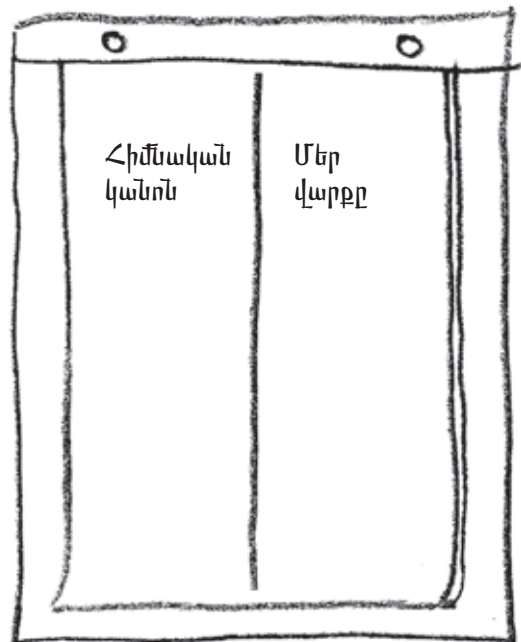

Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր

Թույլ տվեք, որ երեխաներն իրենք սահմանեն հիմնական կանոնները և ակնկալվող վարքը: Մա նրանց պարապմունքի անցկացման տարածքում սեփականատիրության զգացողություն կհաղորդի:

1. Խնդրեք երեխաներին կիսաշրջանով նստած մնալ: Համոզվեք, որ բոլորը տեսնում են ցուցատախտակը: Այժմ բացատրեք երեխաներին, որ շատ կարևոր է՝ բոլորը, որպես խումբ, համաձայնության գան այն հարցի շուրջ, թե ինչպես են վարվելու միմյանց հետ պարապմունքների ընթացքում, համաձայնության գան պարապմունքների ընթացքում հիմնական կանոնների և ընդունելի վարքի շուրջ:
2. Ցուցատախտակի կենտրոնում գիծ քաշեք: Ձախ կողմում գրեք «Հիմնական կանոններ», իսկ աջ կողմում գրեք «Մեր վարքը»:
3. Այժմ խնդրեք երեխաներին մտավոր գրոհ կատարել և ասել այն հիմնական կանոնները, որ իրենք կցանկանային սահմանել պարապմունքների համար: Խնդրեք նրանց քննարկել և համաձայնության գալ, թե յուրաքանչյուր հիմնական կանոնի համար ինչ վարք է ակնկալվում: Օրինակ՝ եթե հիմնական կանոնն է «հարգել միմյանց», ապա նրանք պետք է համաձայնության գան այն հարցի շուրջ, թե ինչ է անհրաժեշտ դրա համար, օրինակ՝ «մենք կլսենք իրար» կամ «մենք անպատշաճ բառեր չենք օգտագործի»:
4. Երբ երեխաներն ավարտեն, ստուգեք կանոնների ցանկը: Եթե ստորև նշված հիմնական կանոնները ներառված ՉԵՆ, ապա հարցրեք երեխաներին՝ արդյոք դեմ չե՞ն լինի, եթե դուք մի քանիսն ավելացնեք: Դրանք ավելացնելիս բացատրեք, թե ինչ են դրանք նշանակում և ինչու եք դրանք ավելացնում:

Հիմնական կանոններ, որոնք պետք է ներառվեն, որպեսզի ապահովեն ուրախ, ապահով և ընդգրկող միջավայր.

- մի ծաղրեք միմյանց,
 - բոլորը կարծիք արտահայտելու իրավունք ունեն, եթե նույնիսկ դրա հետ համաձայն չեք,
 - ոչ ոքի չպետք է ստիպել արտահայտվել, եթե նա ցանկություն չունի,
 - ոչ մի ֆիզիկական բռնություն:
5. Երբ հիմնական կանոնների շուրջ համաձայնություն է ձեռք բերվում, հարցրեք երեխաներին, թե ինչ հետևանքներ կլինեն, եթե ինչ-որ մեկը խախտի կանոնները: Դրեք հետևանքները ցուցատախտակի վրա: Համոզվեք, որ նշված հետևանքները տեղին են և ընդունելի: Օրինակ՝ հետևանքները կարող են այսպիսին լինել.
 - երեխային խնդրում են երգ երգել կամ
 - երեխային խնդրում են պարել:
 6. Հետևանքները որոշելուց հետո խնդրեք երեխաներին ստորագրել ցուցատախտակի վրա որպես հիմնական կանոնները պահպանելու հավաստում:

7. Հիմնական կանոնները ցուցադրեք յուրաքանչյուր պարապմունքի ժամանակ:
8. Այս փուլում կարող եք քննարկել նաև գաղտնիության հարցը: Դուք կարող եք ասել.

 Այս պարապմունքները դառնալու են մեր անձնական և ապահով տարածքը: Սա նշանակում է, որ երբ այստեղ հավաքված ենք միասին, միմյանց վերաբերվում ենք բարությանը, հարգանքով և հանդուրժում ենք տարակարծությունը: Սա նաև նշանակում է, որ ձեզ թույլատրվում է խոսել այն ամենի մասին, ինչ կցանկանաք, և ոչ ոք ձեր անձնական խնդիրներն այս պարապմունքի տարածքից դուրս չի տանի: Կարևոր է, որ մենք համաձայնության գանք սրա շուրջ, որովհետև սա մեզ հնարավորություն կտա ապահով և հանգիստ զգալու մյուսների հետ խոսելիս:

9. Այս պահին հարցրեք՝ արդյոք բոլորը համաձայն են սրա հետ: Եթե ինչ-որ մեկը չի համաձայնում, շարունակեք քննարկել այս և այն հարցը, թե որքան կարևոր է բոլորի համաձայնությունը, այնքան, մինչև բոլորը համաձայնեն:
10. Այժմ բացատրեք (դեռ գաղտնիության թեմայի շուրջ).

 Նշվածից միակ բացառությունն այն դեպքում կլինի, երբ ձեզնից ինչ-որ մեկը պարմի, որ իրեն վնասում կամ իր հանդեպ ուրնագություններ են կատարում: Որպես ձեր մասին հոգ տանող մեծահասակ ես պարտավոր եմ օգնել ձեզ, որ ապահով լինեք, և պաշտպանել ձեզ վրանգից: Եթե տեղեկանա՞մ, որ ինչ-որ մեկը վնասում է ձեզ, կանեմ ամեն ինչ, որպեսզի օգնեմ ձեզ և թույլ չտամ, որ նման բան երբևէ կրկնվի:

Հնարավոր է, որ երբեմն դուք անհարմար զգաք խմբում քննարկել որևէ խիստ անձնական հարց: Եթե չեք ցանկանում, պարտավոր չեք դա անել: Բայց եթե կցանկանաք ինձ հետ առանձին խոսել ինչ-որ բանի մասին, միշտ դրա հնարավորությունն ունեք: Պարզապես խնդրեք ինձ, և մենք առանձին զրույցին ժամանակ կտրամադրենք:

11. Այժմ ժամանակ տրամադրեք և բացատրեք, թե ինչպես են պլանավորվում պարապմունքները բովանդակության և տարբեր գործողությունների առումով: Դուք կարող եք նշել հետևյալ կետերը.

 Բոլոր պարապմունքներում էլ կլինեն զվարճալի ու ավելի լուրջ գործողություններ, երբ մենք կաշխարենք այն խնդիրների վրա, որոնց առջև կանգնած ենք և որոնք բարդացնում են մեր կյանքը: Մենք նոր հմտություններ ձեռք կրենք և մեզ օգնելու նոր ուղիներ կգտնենք թե՛ որպես անհատներ, թե՛ որպես խումբ, որպեսզի ավելի լավ հաղթահարենք դժվար իրավիճակները:

Մենք կկատարենք տարբեր գործողություններ՝ գծագրություն, նկարչություն, երգեցողություն, դերային խաղեր, մեջպիստղ և քննարկումներ:

Յուրաքանչյուր պարապմունքի ավարտին ես ձեզ հնարավորություն կտամ ասելու, թե ինչ եք մտածում՝ ավելի օրվա գործողությունների մասին: Սա պարապմունքի շար կարևոր մաս է, որովհետև դա ինձ ցույց է տալիս՝ այդ գործողություններն օգտակա՞ր են եղել, ըստ ձեզ, թե՞ ձանձրալի և անօգուտ: Յուրաքանչյուր պարապմունքի ավարտին ձեզ հետ մերձերի փոխանակումը կօգնի ինձ իմանալու, թե ինչ բնույթի գործողություններ են ձեզ դուր գալիս և որոնք եք օգտակար համարում:

Յուրաքանչյուր պարապմունքի սկզբին մենք համատուր կանխդիմենք, թե ինչ ենք արել անցյալ անգամ, կքննարկենք ձեր գնահատականները, և ես կներկայացնեմ, թե ինչ ենք պարտադրվում անել այդ օրը:

12. Բացատրեք, որ ունենալու եք «կայանման տախտակ» յուրաքանչյուր հարցի համար, որը երեխաները ցանկանում են բարձրացնել: Կայանման տախտակը կարող է լինել պարզապես նոթատետր կամ, եթե պարապմունքների ամբողջ շարքն անցկացնելու եք միննույն վայրում, կարելի է պատի վրա ինչ-որ տեղ փակցնել ցուցատախտակի թուղթ: Երեխաներին խնդրեք գրել իրենց մտածող կամ հետաքրքրող հարցերը՝ նշումների ինքնաստանդիտ թղթերի վրա և դրանք փակցնել նոթատետրում կամ պատին: Փորձեք հաջորդ պարապմունքների ընթացքում, հնարավորության դեպքում, անդրադառնալ այդ հարցերին:

Ըստ՝ Երեխաների խնամքով զբաղվողների պետական ասոցիացիայի (տարեթիվը հայտնի չէ) «Փոփոխություններ իրականացնելով» գրքի:

1.4 Տեղում քարանալ

Աշխուժացնել երեխաներին և խրախուսել կենտրոնացումն ու հրահանգները լսելը:

Տարածություն

Եթե տարածությունը սահմանափակ է, այս վարժությունը կարելի է հաջողությամբ կատարել դրսում կամ սրահում կամ ավելի մեծ տարածք ունեցող մեկ այլ սենյակում:

Կարող եք նաև երեխաներից մեկին խնդրել անցկացնել վարժությունը:

Եթե այս վարժությունը կատարելու համար բավականաչափ տարածություն չկա, կարող եք մեծ խումբը բաժանել մի քանի փոքր խմբերի և ամեն անգամ իրականացնել գործողությունը մեկ խմբի հետ: Դուք կարող եք նաև սահմանափակել արագությունների չափը: Շատ արագաշարժ կենդանիներին մեծ տարածք է հարկավոր: Այսպես, օրինակ՝ խնդրեք երեխաներին մտածել կենդանիների մասին, որոնք շատ դանդաղաշարժ են, արագաշարժ և մի փոքր ավելի արագաշարժ: Այդ կերպ երեխաները միմյանց չեն բախվի:

Համոզվեք, որ այս վարժության ընթացքում հատուկ կարիքներով երեխաների մասին հոգ են տանում:

1. Տեղ բացեք, որպեսզի այնքան տարածք լինի, որ երեխաները քայլեն անվտանգ՝ առանց որևէ քանի բախվելու:
2. Այժմ երեխաներին հետևյալ ցուցումները տվեք (ընտրեք կենդանիներ, որոնց երեխաները ծանոթ են).

Պարկերացրեք մի կենդանի, որը շատ դանդաղ է շարժվում (խիտնջ, կրիա), կենդանի, որը մի քիչ ավելի արագ է շարժվում (ճուրիկ, այծ), կենդանի, որը շատ արագ է շարժվում (ուղտ, փիղ, ձի) և կենդանի, որը շատ, շատ արագ է շարժվում (ընձառյուծ, շուն, ճագար):

Այժմ մենք քայլելու վարժություն կանենք, կքայլենք այս կենդանիներին բնորոշ արագություններով: Սկսեք սենյակում քայլել փարբեր ուղղություններով... Քայլելիս հանգիստ չհեղձե՛ք... Այժմ ես ձեզ կհնդրեն քայլել փարբեր արագությամբ՝ փարբեր կենդանիների նման, և դուք պետք է կան ավելացնեք արագությունը, կան դանդաղեցնեք՝ կախված նրանից, թե ես ինչ կասեմ... Նախ, քայլեք (ամենադանդաղաշարժ կենդանին) արագությամբ... Որոշ ժամանակ շարունակեք այդ արագությամբ... Այժմ մի քիչ ավելի արագ քայլեք, ինչպես (նաև դանդաղաշարժ, մի քիչ արագաշարժ կենդանի)... Հիշեք, որ պետք է հանգիստ չհեղձե՛ք և մարմինը չլարել... Շարունակեք քայլել... Մի՛ դանդաղեք... Մի՛ շրտապեք... Շարունակեք շնչել... Զգույշ, որ չքախվեք ձեր ընկերներին... Շարունակեք շարժվել բոլոր ուղղություններով... Այժմ ավելացրեք արագությունը և քայլեք ինչպես (արագաշարժ կենդանի) և հիշեք, որ պետք է պահպանեք արագությունը... Շարունակեք նորմալ շնչել... Ավելացրեք արագությունը և քայլեք ինչպես (շատ արագաշարժ կենդանի)... Այժմ ավազեցրեք արագությունը, քայլեք ինչպես սովորաբար եք քայլում... Պահպանեք այդ արագությունը և շարունակեք շնչել:

3. Վարժության այս մասն ավարտելուց հետո բացատրեք, որ նրանք դա անելու են նորից, բայց այս անգամ տեղում քարանալով, երբ դուք նրանց կասեք այդ մասին: Բացատրեք.

Եկեք նորից կրկնենք սա, բայց այժմ, երբ ես ասեմ «ՏԵՂՈՒՄ» բառը, բոլորդ պետք է անմիջապես տեղում քարանալ ձիւր այն դիրքում, որում գրկվում եք: Երբ ասեմ «ՇԱՐՇՎԵՔ», կարող եք նորից շարժվել և շարունակել քայլել:

4. Խաղացեք այս խաղը ժամանակային տարբեր ընդմիջումներով, որպեսզի ավելի զվարճալի լինի: Թող երեխաները սկզբում «տեղում քարանալ» մեկ կամ երկու վայրկյանով, այնուհետև ավելի երկար, այնուհետև նորից փոխեք տևողությունը, որպեսզի նրանք չկռահեն, թե ինչ է լինելու հաջորդ անգամ: Նաև փոխեք «տեղում քարանալու» ընդմիջումները:

5. Վարժությունն ավարտելուց հետո, խնդրեք նրանց նորից նստել կիսաշրջանով և տվեք ստորև բերված հարցերը:

 Ձեզ դո՞ր՝ եկավ այս գործողությունը: Այն հե՞ջը էր, թե՞ դժվար: Ինչո՞ւ:

«Զինված հակամարտությունից լուծված երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների ձեռնարկ», Դանիական Կարմիր խաչի ընկերություն (2008):

1.5 Ակնկալիքներ, հույսեր և մտավախություններ

 Երեխաներին հնարավորություն տալ արտահայտելու իրենց ակնկալիքները, հույսերը և մտավախությունները՝ կապված պարապմունքների հետ

 Տարածություն

 Այս գործողությունն օգտակար է՝ տեսնելու, թե երեխաներից քանիսն ունեն միևնույն մտավախություններն ու ակնկալիքները: Դա կարող է նաև երեխաներին համոզել, որ իրենք մենակ չեն իրենց ակնկալիքների, հույսերի և մտավախությունների հետ:

1. Խնդրեք բոլորին շրջան կազմել:
2. Մեկին խնդրեք մտնել շրջանի մեջ և ասել, թե ինչ է ակնկալում, ինչ հույսեր կամ ինչ մտավախություններ ունի՝ կապված պարապմունքների հետ: Օրինակ՝ «Ես ակնկալում եմ լավ զվարճանալ» կամ «Վախենում եմ, որ կձանձրանամ»:
3. Նրանք, ովքեր համաձայնում են ասվածի հետ, մեկ քայլ առաջ են գալիս:
4. Երբ բոլորը նորից մեկ քայլ հետ են գնում և կանգնում շրջանով, մեկ ուրիշն է հայտնում իր ակնկալիքները, հույսերն ու մտավախությունները:
5. Բոլորին խրախուսեք ինչ-որ բան ասել, սակայն մի՛ ստիպեք դա անել մեկին, ով ասելիք չունի:

Terres des Hommes/Մարդկանց հողը «Երեխաների պաշտպանության սոցիալ-հոգեբանական ուսուցանման ձեռնարկ», (2008)

1.6 Մեր անունները եզակի են

 Զարգացնել եզակի լինելու գզացում և ստեղծել անվանական քարտեր

 Թուղթ և քարտ անվանական քարտեր պատրաստելու համար: Քարտին ամրացված թել, որպեսզի երեխաներն այն կախեն պարանոցից: Թելերն ամրացրեք քարտերին նախքան գործողությունը սկսելը:

 Եթե երեխաները միմյանց լավ չեն ճանաչում, այդ անվանական քարտերը կարելի է կրել ամեն հանդիպման ժամանակ, եթե հարմար է: Պարապմունքների ընթացքում հավաքեք քարտերը և պահեք ապահով տեղում: Եթե հնարավոր է, թույլ տվեք երեխաներին դրանք պահել իրենց անհատական թղթապանակում: Պարապմունքների ավարտից հետո թույլ տվեք երեխաներին իրենց անվանական քարտերը տուն տանել՝ որպես պարապմունքների հիշատակ:

1. Խնդրեք երեխաներին հարմարավետ նստել շրջանով,
2. Գործողությունը սկսեք հետևյալ ներածական խոսքով.

Անունները մեզ եզակիության զգացողություն են տալիս: Դրանք աշխարհին ցույց են տալիս, որ մենք անհատ ենք՝ յուրօրինակ ու առանձնահատուկ: Մենք անուններն օգտագործում ենք մեզ տարբերելու համար: Թեպետ մեկ ուրիշն էլ կարող է ունենալ մեր անունից, մենք բոլորս տարբեր մարդիկ ենք: Մենք կարող ենք նույն բանն անել, ինչ մեկ ուրիշը և նույն կերպ վարվել, սակայն երբեք էլ ճիշդ նույնը չենք լինի, ինչ նա: Օրինակ՝ երկվորյակները ծնվում են նույն օրը, հնարավոր է՝ նույն արտաքինն են ունենում, բայց միևնույն է, տարբեր մարդիկ են: Երբ երկուսն ունեն նույն անունը, նրանք, միևնույնն է, տարբեր մարդիկ են, տարբեր անհատականությամբ և տարբեր ընտանիքներով: Յուրաքանչյուր անուն հատուկ նշանակություն ունի, և ոչ մի ծնող հենց այնպես չի ընտրում իր երեխայի անունը:

3. Այժմ յուրաքանչյուր երեխայի խնդրեք պատմել խմբին, թե ինչ են ծնողները կամ խնամակալներն իրենց պատմել իրենց անվան մասին. ինչու են ընտրել այն և ինչ է այն նշանակում:
4. Բոլորին տվեք թուղթ կամ քարտ և ասեք նրանց, որ անվանական քարտեր եք պատրաստելու:
5. Խնդրեք բոլորին անվանական քարտի մի կողմում նկարել երջանկություն խորհրդանշող մի նկար: Նրանց գուցե դուր գա պարզապես գունավորել քարտը կամ նկարել ինչ-որ բան, որը պատկերում է երջանկությունը:
6. Երբ բոլորն ավարտեն այս առաջադրանքը, խնդրեք նրանց խմբին ցույց տալ իրենց քարտը և ասել, թե ինչ են նկարել:
7. Այժմ խնդրեք նրանց իրենց անունը գրել քարտի մյուս կողմում և կրել իրենց անվանական քարտերը:

«Վերադարձ դեպի երջանկություն», ՅՈՒՆԵՍԿՕ, Դոմինիկյան Հանրապետություն (2010)

1.7 Մեր երգի ընտրությունը

Ընտրել մի երգ, որը ծանոթ է բոլոր երեխաներին և նրանց հաղորդում է պատկանելության և մշակութային հպարտության զգացում:

Եթե կան երեխաներ, որոնք չգիտեն այն երգը, որը ցանկանում է երգել երեխաների մեծ մասը, հարցրեք նրանց՝ կցանկանա՞ն սովորել այն, այնուհետև համաձայնության եկեք այդ երգի շուրջ:

Երբ երեխաները հաջորդ պարապմունքի ավարտին նորից երգում են նույն երգը, կարող եք այն այլ կերպ երգել: Օրինակ.

- ամեն անգամ տարբեր երեխաների հրավիրեք լինել «խմբավար», որ ղեկավարի երգչախումբը,
 - խումբը բաժանեք աղջիկների և տղաների, և երգի տարբեր մասերը թող երգեն տղաները կամ աղջիկները,
 - ամեն անգամ երգին նոր շարժումներ ավելացրեք. խնդրեք երեխաներին գաղափարներ տալ,
 - եթե երեխաներին հաճելի է այդ երգը երգել, առաջարկեք նրանց փորձել, այնուհետև որևէ հատուկ առիթով կատարել այն ծնողների և խնամակալների համար:
1. Երեխաներին խնդրեք կանգնել շրջանով: Այժմ ասացեք նրանց, որ խմբով ընտրելու եք մի երգ, որը բոլորը գիտեն, և որը կդառնա հատուկ պարապմունքների երգը: Նրանք երգելու են այդ երգը յուրաքանչյուր պարապմունքի ավարտին, հետո միայն միմյանց հրաժեշտ են տալու:
 2. Հերթով դիտարկեք երգերի առաջարկները և ընտրեք մեկը, որի շուրջ բոլորը համաձայնության կգան: Այն չպետք է բարդ լինի կամ լինի մի երգ, որը ինչ-որ մեկը անհարմար է զգում երգել:

3. Նախքան երգել սկսելը հարցրեք երեխաներին՝ երգն ուղեկցվո՞ւմ է գործողություններով, օրինակ՝ ծափահարություններով կամ պարով և կամ այլ շարժումներով: Եթե որոշ երեխաներ գիտեն դրանք, խնդրեք նրանց սովորեցնել մյուսներին:
4. Երգը երգեք միասին: Եթե ժամանակ կա, ևս մեկ անգամ երգեք, որպեսզի համոզվեք, որ բոլորը գիտեն այն և մասնակցում են:

1.8 Պարապմունքի գնահատումը

Երեխաները գնահատում են, թե ինչ են զգում՝ կապված պարապմունքի հետ

Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ: Խնդրում ենք ստորև տեսնել ժպտացող դեմքերի պատկերները:

Ավարտելուց հետո հավաքեք գնահատումները և պահեք դրանք մշտադիտարկման նպատակներով, նաև որպեսզի գնահատեք՝ արդյոք արդեն պլանավորված գործողություններում փոփոխությունների կարիք կա՝

Անպայման անդրադարձեք գնահատման արդյունքներին հաջորդ պարապմունքի սկզբին:

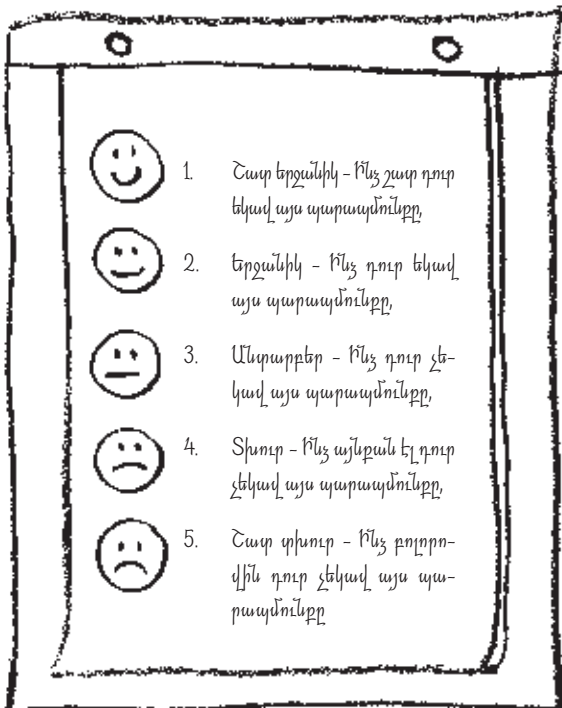
1. Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Ես իսկապես մեծ բավականություն արացա բոլորիդ հետ աշխատելուց և ձեզ ավելի լավ ճանաչելուց: Այնուամենայնիվ, ես չգիտեմ, թե դուք ինչ եք զգում՝ կապված այսօրվա պարապմունքի և այն գործողությունների հետ, որ մենք այսօր իրականացրինք միասին:

Յուրաքանչյուր պարապմունքի ավարտին մենք կարարելու ենք մի արագ գործողություն, որով բոլորը հնարավորություն կունենան արտահայտելու իրենց զգացողությունները փոքր օրվա պարապմունքի վերաբերյալ:

Դա անելու համար կօգտագործենք «ժպտացող դեմքեր»:

2. Երեխաներին ցույց տվեք ցուցատախտակի վրա ձեր նկարած «ժպտացող դեմքերը»: Հարցրեք նրանց, թե ինչ է արտահայտում դրանցից յուրաքանչյուրը: Քննարկեք յուրաքանչյուր «ժպտացող դեմքի» արտահայտությունը և համոզվեք, որ բոլոր երեխաները համաձայնության են գալիս այն հարցի շուրջ, թե ինչ են նշանակում դրանք երեխաների խմբի համար:

3. Բոլոր երեխաներին տվեք մի փոքրիկ թղթի կտոր և խնդրեք նրանց նկարել այնպիսի «ժպտացող դեմք», որը կարտահայտի, թե ինչ են նրանք զգում՝ կապված տվյալ օրվա պարապմունքի գործողությունների հետ: Ասեք նրանց, որ նրանք ՉՊԵՏԲ Է իրենց անունը գրեն թղթի վրա: Դա կնպաստի, որ նրանք գնահատելիս ազնիվ լինեն:

4. Երբ ավարտեն, շնորհակալություն հայտնեք նրանց՝ իրենց կարծիքը հայտնելու համար և յուրաքանչյուր երեխայի ժամանակ տրամադրեք հրաժեշտ տալու համար: Սա նրանց կօգնի զգալու, որ իրենց ճանաչում և գնահատում են: Ցուցատախտակի վրա գրված է.

Sten Grove Thomsen/ Save the Children

Պարապմունք 2 Իմ կյանքը

Պարապմունքի նպատակը. Երեխաներին հնարավորություն տալ մանրամասներ պատմելու միմյանց իրենց կյանքի և իրենց աջակցության ցանցերի մասին և այս կերպ ավելի լավ ճանաչելու միմյանց:

Գործողությունների նպատակը. Ֆիզիկապես ակտիվացնել երեխաներին և խրախուսել նրանց զվարճալի ձևով սովորել միմյանց անունները: Երեխաներին հնարավորություն տալ մտածելու, թե ինչպես են իրենք իրենց բնութագրում, ինչ դեր են կատարում կյանքում, և ուսումնասիրելու իրենց աջակցության համակարգերը: Նպաստել խմբի կայացմանը և փոխըմբռնմանը, ինչպես նաև հարգել առանձին երեխայի ուրույն անհատականությունը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
2.1. Միմյանց ողջունելը	Շարժվելու տարածություն	10 րոպե
2.2. Անփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
2.3. Ո՛վ եմ ես	Յուրաքանչյուր մասնակցի համար թղթի 10 կտոր, գրիչներ կամ մատիտներ	10 րոպե
2.4. Դիպչել կապույտին	Երաժշտություն (նվագարան, օրինակ՝ թմբուկ, ձայնասկավառակ կամ տեսասկավառակ)	10 րոպե
2.5. Ո՛վ է կարևոր իմ կյանքում	Չլրացված «Ո՛վ է կարևոր» աշխատանքային թերթիկներ՝ տպված էլեկտրոնային կրիչից: Գրիչներ (մատիտներ) յուրաքանչյուր մասնակցի համար: Շրջանով նստելու տարածություն	20 րոպե
2.6. Հիշել մեկին, որը կարևոր է	Գունավոր մատիտներ, թուղթ	25 րոպե
2.7. Մեր երգը		5 րոպե
2.8. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» գնահատման ցուցատախտակ	

2.1 Միմյանց ողջունելը

Ֆիզիկապես շարժվել, զվարճանալ, խմբի հանդեպ վստահություն ստեղծել և սովորել հարգել անձնական սահմանները:

Շարժվելու տարածություն:

Քանի որ խաղի ժամանակ երեխաներն առանց տեսնելու դիպչելու են իրար ձեռքերին, ավելի հարմար կլինի խումբը բաժանել նույն սեռի ներկայացուցիչներից կազմված խմբերի:

Դասընթացավարը պետք է կանգնի սենյակի պարագծով, որպեսզի հետևի, որ ոչ ոք չբախվի պատերին կամ այլ արգելքի:

Խաղի համար հրահանգներ տալիս անձամբ ցույց տվեք խմբին: Օրինակ՝ ցույց տվեք՝ ինչպես առանց տեսնելու սեղմել միմյանց ձեռքերը, ողջունել, թողնել ձեռքերը և շարունակել:

1. Բոլորին խնդրեք օգնել և շարժվելու տեղ բացել, օրինակ՝ օգնել պոռոտները կամ սեղանները տեղաշարժել:
2. Բացատրեք, որ օրն սկսելու եք միմյանց ողջունելով: Դա նշանակում է իրար ձեռք սեղմել և ասել «ողջույն», սակայն դա անելու եք այքերը փակ:
3. Բացատրեք, որ երբ բոլորը փակեն աչքերը, դուք կընտրեք մեկին, որը կլինի «հիմքը», որին կթույլատրվի աչքերը բաց պահել: Դուք կդիպչեք այդ մարդու ուսին, որպեսզի նա իմանա, որ ինքն է ընտրված և կարող է աչքերը բաց պահել:
4. Խնդրեք բոլորին փակել աչքերը և ընտրեք «հիմքին»: Այժմ բոլորին խնդրեք շարժվել դեպի տարածքի մեջտեղը և փակ աչքերով գտնել միմյանց, իրար ձեռք սեղմել, ասել «ողջույն» և շարժվել դեպի հաջորդ մասնակիցը:
5. Բացատրեք, որ եթե նրանք գտնեն այն «հիմքին», որի աչքերը բաց են և սեղմեն նրա ձեռքը, այդ մարդը ՉԻ ասի «ողջույն» և իրենց ձեռքը բաց չի թողնի: Այդ ժամանակ կարող եք բացել աչքերը և բռնել նրա ձեռքը՝ կազմելով շղթա:
6. Նրանք, ովքեր միմյանց ձեռք են բռնել և բացել աչքերը, պետք է լուռ մնան, երբ դուք սեղմում եք մյուսների ձեռքերը: Նա պետք է բաց չթողնի դիմացինի ձեռքը, սպասի, որ նա բացի աչքերը, որից հետո այս նոր անդամն է միանում շղթային:
7. Դուք կարող եք միանալ շղթային միայն այնտեղ, որտեղ այն ավարտվում է: Եթե զգում եք, որ ձեռքերը միացած են մյուսների ձեռքերին, պետք է հասնեք շղթայի ծայրին և գտնեք ազատ ձեռք, որպեսզի սեղմեք այն:
8. Այս խաղն ավարտվում է այն ժամանակ, երբ բոլորն իրար ձեռք բռնած են և աչքերը՝ բաց:
9. Այս խաղի համար կա երկու հիմնական կանոն.
 1. Չի թույլատրվում մարդկանց հուշել՝ ուր գնալ, եթե ձեր աչքերը բաց են,
 2. Չի թույլատրվում դիպչել միմյանց «անհարմար» տեղերին:

«Մեյվ դը չիլդրեն»

2.2 Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք կկատարենք տարբեր գործողություններ, որոնց շնորհիվ բոլորդ հնարավորություն կունենաք միմյանց ավելի լավ ճանաչելու: Մենք մեր, մեր ընկերների և ընտանիքների մասին որոշ բաներ կպարմենք, ինչպես նաև կպարմենք խմբային պարմություն:

2.3 Ո՞վ եմ ես

Մասնակիցներին հնարավորություն տալ մտածելու, թե ինչպես են իրենք իրենց բնութագրում, ինչ դեր են կատարում կյանքում:

Յուրաքանչյուր մասնակցի համար 10 թուղթ, գրիչներ կամ մատիտներ:

1. Յուրաքանչյուր մասնակցի տվեք 10 թուղթի և գրելու պարագա:
2. Խնդրեք երեխաներին գրել, թե ինչ դեր են կատարում կյանքում. թղթի յուրաքանչյուր կտորի վրա՝ մեկ դեր:
3. Այս ամենն ավարտելուց հետո երեխաներին խնդրեք գույգ գտնել: Զույգերին խնդրեք միմյանց ներկայացնել իրենց դերերը և միասին քննարկել դրանք՝ մի կողմ նետելով նրանք, որոնք ամենաքիչ կարևորությունն են ներկայացնում (ճմոթեք թղթի կտորները), մինչև մասնակցի ամենակարևոր երեք դերերը: Դրանք կլինեն կյանքում նրանց ունեցած երեք ամենակարևոր դերերը:

Ինչ զգացիք, երբ ստիպված եղած մի կողմ նետել կյանքում ձեր կատարած մյուս յոթ դերերը:

Արդյոք դժվար էր, երբ ձեզ մնաց միայն երեք դեր: Արդյոք դժվար էր ընտրել երեք ամենակարևոր դերերը:

«Իրականացնելով փոփոխություններ», Երեխաների ինսանքով զբաղվողների պետական ասոցիացիա:

2.4 Դիպչել կապույտին

Աշխուժացնել մասնակիցներին և նրանց ներգրավել ֆիզիկական գործողության մեջ

Երաժշտություն (նվագարան, օրինակ՝ թմբուկ կամ սկավառակ, խտասկավառակ)

Եթե անհարմար է, որ աղջիկներն ու տղաները միմյանց դիպչեն խաղի ընթացքում, խաղն անցկացրեք նույն սեռի ներկայացուցիչներից կազմված խմբերով:

Ուշադիր եղեք սահմանափակ կարողություններ ունեցող երեխաների հանդեպ, որոնք գուցե այնքան շարժունակ չեն, որքան մյուսները:

1. Դասընթացավարը կամ երեխաներից մեկը նվագում է կամ հետևում է երաժշտական սարքով միացված երաժշտությանը:

2. Բոլորին ասեք, որ պետք է արագ շարժվեն կամ պարեն, երբ երաժշտություն է հնչում:
3. Երբ երաժշտությունը դադարում է, երաժշտությանը հետևողը բացականչում է՝ «դիպչել կապույտին» կամ «դիպչել քթին» կամ «դիպչել կոշիկին» կամ որևէ այլ գույնի կամ առարկայի, որ նրանք կրում են: Բոլորը պետք է ուրիշի այդ գույնին կամ առարկային դիպչեն, ոչ թե իրենց:
4. Ամեն անգամ, երբ երաժշտությունը սկսվում է, դասընթացավարը փոխում է հրահանգը:

Ձեռնարկ ուսուցիչների համար, Միջազգային ծառայության կամավորների ասոցիացիա, (2003)

2.5 Ո՞վ է կարևոր իմ կյանքում

Ուսումնասիրել երեխաների աջակցության համակարգերը: Խրախուսել ընտանեկան և աջակցության տարբեր կառույցների հանդեպ հարգանքը և դրանց ըմբռնումը:

Չլրացված «Ո՞վ է կարևոր» աշխատանքային թերթիկներ՝ տպված էլեկտրոնային կրիչից: Գրիչներ (մատիտներ) յուրաքանչյուր մասնակցի համար: Շրջանով նստելու տարածություն:

Եթե հնարավոր չէ ապահովել աշխատանքային թերթիկի տպված պատճենները, երեխաներին ցույց տվեք՝ ինչպես հենց իրենք շրջաններ գծեն: Օգտագործեք ցուցատախտակ կամ այլ տախտակ, որպեսզի ցույց տաք: Կարող եք նաև փայտով նկարել ավագին:

Օգնեք այն երեխաներին, որոնք գուցե դժվարանում են մտաբերել այն մարդկանց, որոնց անունը պետք է գրել շրջաններում: Այնպես արեք, որ յուրաքանչյուր երեխա կատարի այս գործողությունը:

1. Խնդրեք մասնակիցներին նստել շրջանով և սկսեք գործողությունը՝ ինքներդ խոսելով ձեր մասին և այն մարդկանց մասին, որոնք կարևոր են ձեր կյանքում: Օգտագործեք ձեր կողմից լրացված «Ո՞վ է կարևոր» աշխատանքային թերթիկի ձեր օրինակը, որպեսզի ցույց տաք, թե ինչ եք ակնկալում մասնակցից:
2. Յուրաքանչյուր մասնակցի տվեք գրելու ինչ-որ պարագա և «Ո՞վ է կարևոր» աշխատանքային թերթիկի պատճեն: Խնդրեք նրանց լավ մտածել այն մարդկանց մասին, որոնք կարևոր են իրենց կյանքում, և նրանց մոտ 10 րոպե տվեք աշխատանքային թերթիկը լրացնելու համար: Բացատրեք, որ յուրաքանչյուր շրջանում կարող են գրել մեկից ավելի մարդկանց անուններ: Նաև բացատրեք, որ պարտադիր չէ, որ իրենց ընտրած կարևոր մարդիկ լինեն նրանք, որոնց հետ իրենք ազգակցական կապ ունեն, այլ կարող են լինել այն մարդիկ, որոնց իրենք հարգում են կամ որոնց հետ նախկինում մտերիմ են եղել:
3. Երբ բոլոր մասնակիցներն ավարտեն վարժությունը, խնդրեք նրանց գույգ գտնել: Նրանք պետք է հերթով իրենց գույգին պատմեն այն մարդկանց մասին, որոնց անունը գրել են աշխատանքային թերթիկի վրա: Խնդրեք նրանց ասել, թե ովքեր են այդ մարդիկ և ինչու են նրանք կարևոր:
4. Երբ բոլորն ավարտեն իրենց գործընկերների հետ տեղեկացնելը, խնդրեք նրանց մեկ այլ գործընկեր գտնել և կրկնել տեղեկացնելու գործողությունը: Մի քանի անգամ կրկնեք սա:
5. Տեղեկացվելու ավարտից հետո բոլոր մասնակիցներին խնդրեք նորից նստել շրջանով և նրանց հետ քննարկեք ստորև նշված հարցերը:

Ի՞նչը ձեզ դուր եկավ այս գործողությունը կատարելիս:

Արդյոք բոլորի շրջաններում նշված կարևոր մարդիկ նո՞յնն էին:

Ի՞նչ նկարեցին, երբ լսեցին այլ մասնակիցների կողմից շրջաններում նշված կարևոր մարդկանց մասին:

Ի՞նչո՞ւ է կարևոր խոսել այն մարդկանց մասին, որոնք կարևոր են մեր կյանքում:

Ըստ՝ **Terres des Hommes-ի** «Երեխաների պաշտպանության սոցիալ-հոգեբանական ուսուցման ձեռնարկի» (2008)

2.6 Հիշողություններ կարևոր մեկի մասին

Խրախուսել մտածել ինչ-որ յուրահատուկ մարդու կարևորության և արժեքի մասին: Խրախուսել փոխադարձ հարգանքը և հետաքրքրվածությունը:

Գունավոր մատիտներ, թուղթ

1. Խնդրեք երեխաներին գույգ գտնել, ինչպես նաև գտնել նկարելու տարածք կա՛մ սեղանի վրա, կա՛մ հատակին:
2. Բացատրեք, որ յուրաքանչյուր երեխա պետք է ընտրի այն մարդկանցից մեկին, որոնց նշել էր «Ո՛վ է կարևոր» գծագրում: Խնդրեք նրանց մտաբերել ինչ-որ դրական հիշողություն այդ մարդկանց մասին և դրա վերաբերյալ ինչ-որ բան նկարել թղթի վրա:
3. Բացատրեք, որ ավարտելուց հետո նրանք իրենց գույգին պետք է պատմեն այդ պատմությունը կամ այդ հիշողության նշանակությունը:
4. Թույլ տվեք, որ երեխաները 15 րոպե նկարեն:
5. Երբ գույգի երկու մասնակիցներն էլ ավարտեն, նրանք պետք է հերթով միմյանց պատմեն նկարների մասին, յուրաքանչյուրը՝ 5 րոպե:

Ի՞նչ զգացիք այդ հիշողությունը նկարելիս:

Ի՞նչ զգացիք ձեր գործընկերոջն այդ մասին պատմելիս:

Ի՞նչ զգացիք հիշողության նկարի մասին գործընկերոջ պատմությունը լսելիս:

Ըստ՝ «Զերծ ծաղրածանակից» գրքի, «Մեյվ դը չիլդրեն», Դանիա (2008)

2.7 Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

2.8 Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այժմ մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր ես (մենք) մեծ բավականություն արացա (արացանք) ձեզ հետ աշխատելուց և ձեզ ավելի լավ ճանաչելուց:

Անցյալ անգամվա նման ես ինդրելու եմ ձեզ օգնել ինձ և ասել՝ պարապմունքը ձեզ դո՛ւր եկավ, թե՞ ոչ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Grete Thoree/ Save the Children

Պարապմունք 3 Իմ կյանքը

Պարապմունքի նպատակը. Խմբով ուսումնասիրել այն համայնքը, որտեղ ապրում են երեխաները՝ խրախուսելով նրանց հայտնաբերել համայնքում առկա խնդիրները և ուժեղ կողմերը:

Գործողությունների նպատակը.
Իմանալ միմյանց որակների մասին:
Նպաստել փոխըմբռնմանը և համերաշխությանը՝ սեփական որակների մասին մտածելու և դրանք հայտնելու միջոցով:
Խրախուսել խմբային համագործակցությունը և մասնակիցների՝ միմյանց ավելի լավ ճանաչելը:
Քարտեզագրել այն համայնքը, որտեղ երեխաներն ապրում են, և քննարկել՝ ինչն է նրանց դուր գալիս, իրենք կցանկանային, որ այդպես մնար, և ինչը կցանկանային փոխել կամ ուժեղացնել:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
3.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
3.2. Ծանոթություն	Տարածք	10 րոպե
3.3. Մեր համայնքը Ա	Մեղանի կամ հատակի վրա տարածք մեծ խմբային նկար նկարելու համար: Նկարելու պարագաներ (մատիտներ, գունավոր մատիտներ կամ մարկերներ): Շատ մեծ թուղթ՝ վրան գրելու համար (կարելի է ցուցատախտակի մի քանի թղթեր ամրացնել իրար)	40 րոպե
3.4. Խճճված ցանց	Թելի մի մեծ կծիկ	10 րոպե
3.5. Մեր համայնքը Բ	Այն քարտեզը, որը գծվել է 3.3 «Մեր համայնքը Ա» գործողությունում և նույն ռեսուրսները (նկարելու մեծ տարածք, նկարելու պարագաներ): Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր	15 րոպե
3.6. Մեր երգը		5 րոպե
3.7. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե

Պահեք այս պարապմունքի ընթացքում երեխաների նկարած քարտեզը, քանի որ հնարավոր է՝ նորից դրա կարիքն ունենաք, եթե որոշեք պարապմունքն ավարտել պարապմունք Ձ2-ով:

3.1 Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք կխոսենք այն համայնքի մասին, որտեղ ապրում ենք: Մենք միասին մեր համայնքի մեծ քարտեզը կպատրաստենք և այդ քարտեզի վրա ցույց կդնենք այն, ինչ կցանկանայինք փոխել համայնքում, ինչպես նաև այն, ինչը մեզ դուր է գալիս և կցանկանայինք պահպանել: Մենք նաև մի քանի գործողություններ կկատարենք, որոնք կօգնեն մեզ ավելի լավ ճանաչել միմյանց և զվարճանալ միասին:

3.2 Ծանոթություն

Իմանալ միմյանց հատկանիշների մասին: Նպաստել փոխըմբռնմանը և համերաշխությանը՝ սեփական որակների մասին մտածելու և դրանցով կիսվելու միջոցով:

Տարածություն

1. Խնդրեք երեխաներին դեմ դիմաց կանգնել շրջանաձև:
2. Այժմ խնդրեք նրանց հերթով ասել իրենց անունները և սեփական որևէ դրական հատկանիշ, այնուհետև մի քան, որ կցանկանային փոխել իրենց մեջ: Օրինակ՝ «Իմ անունն է Սեմյոն: Ես համբերատար եմ: Ես չափազանց արագ եմ խոսում և կցանկանայի սովորել ավելի դանդաղ խոսել»:

Ի՞նչ էիք զգում ձեր հերթին սպասելիս:

Ո՞ր հատկանիշներն էին ամենահեղափոխիչները:

Ըստ ձեզ ո՞ր որակները կարող են փոխվել այս պարապմունքի ընթացքում:

Տեղայնացված է ըստ՝ «Արժանապատվության բարձրացումը», «Մեյվ դը չիլդրեն», *Ղրղզստանի կազմակերպության գործողություններ*

3.3 Մեր համայնքը Ա

Քարտեզագրել և ուսումնասիրել համայնքը, որտեղ ապրում են երեխաները՝ նրանց հնարավորություն տալով նշելու համայնքի այն խնդիրները, որոնց բախվում են կամ որոնց մասին գիտեն:

Սեղանի կամ հատակի վրա տարածք՝ մեծ խմբային նկար նկարելու համար: Նկարելու պարագաներ (մատիտներ, գունավոր մատիտներ կամ մարկերներ): Շատ մեծ թուղթ՝ վրան գրելու համար (կարելի է ցուցատախտակի մի քանի թղթեր ամրացնել իրար):

Այս գործողությունը ներգրավում է ամբողջ խմբին: Կազմեք փոքր խմբեր, յուրաքանչյուր խմբում՝ 10-ից ոչ ավելի երեխա: Եթե խումբը չափազանց մեծ է, օգնեք երեխաներին փոխանցել առաջադրանքները խմբի ներսում, որպեսզի քննարկումները կենտրոնացած լինեն: Եթե երեխաները շատ փոքր են և դեռ սահուն չեն գրում, անհրաժեշտության դեպքում օգնեք նրանց գրել կամ նկարել:

1. Բացատրեք մասնակիցներին, որ այս գործողության ընթացքում նրանք մի շարք տարբեր բաներ են անելու միասին.
ա. նախ նրանք կնկարեն այն համայնքի քարտեզը, որտեղ ներկայումս ապրում են,
բ. այնուհետև կխոսեն և քարտեզի վրա ցույց կտան, թե ինչ խնդիրներ կան համայնքում,
գ. ընդմիջումից և զվարճալի խաղից հետո նրանք կխոսեն այն մասին, թե ինչ լավ բաներ կան համայնքում և այդ լավ բաներից որևէ մեկը կարող է օգնել հաղթահարելու որոշ խնդիրներ:
2. Մասնակիցներին հավաքեք մի մեծ սեղանի կամ հատակի վրա մի մեծ տարածության շուրջ, որտեղ հնարավոր կլինի խմբային նկար նկարել:
3. Բացատրեք, որ նրանց առաջին առաջադրանքն է նկարել իրենց համայնքի նկարը: Այնտեղ պետք է լինեն բաներ, որոնք հեշտ է ճանաչել, օրինակ՝ մարդկանց տներ, հասարակական շենքեր, ճանապարհներ և այլն: Այս փուլում շատ մանրամասներ նկարելու կարիք չկա:
4. Բացատրեք, որ, որպես խումբ, պետք է մտածեն, թե ինչպես կատարեն այս առաջադրանքը: Օրինակ՝ կարող են ոմանց խնդրել նկարել, մինչ մյուսներն ուղղություն կտան, թե ինչ նկարել կամ կարող են բոլորն էլ հերթով նկարել, կամ յուրաքանչյուրը կարող է ընտրել նկարելու որոշակի հատված:

Փորձեք խմբին թույլ տալ կատարել այս առաջադրանքը՝ ձեր հնարավորինս քիչ միջամտությամբ: Սա նրանց քարտեզի նկատմամբ սեփականության զգացում կտա, ինչպես նաև շատ տեղեկություններ կտրամադրի ձեզ խմբի դինամիկայի և այն դերերի մասին, որ խաղում են երեխաները խմբում:

5. Համայնքը նկարելուց հետո խնդրեք նրանց նայել նկարին և միասին քննարկել, թե իրենց իմացած որ խնդիրներին է հարկավոր անդրադառնալ համայնքում: Խնդրեք նրանց քարտեզի վրա գրել կամ նկարել այդ խնդիրները:
Եթե որոշակի շենքի կամ տարածքի հետ կապված հարցեր կան, խնդրեք նրանց նկարի վրա նշել դա: Օրինակ՝ եթե ուսուցիչների պակաս կա, դա պետք է նշվի դպրոցի նկարի վրա: Եթե առողջապահական խնդիրներ կան, դա կարելի է նշել հիվանդանոցի շենքի նկարի վրա, եթե հիվանդանոց կա:
6. Ավարտելուց հետո ընդմիջում արեք և անցեք հաջորդ զվարճալի գործողությանը:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

3.4 Խճճված ցանց

Խրախուսել խմբային համագործակցությունը և մասնակիցների՝ միմյանց ավելի լավ ճանաչելը:

Թելի մի մեծ կծիկ

1. Խնդրեք երեխաներին շրջանով նստել հատակին և միացեք նրանց:
2. Վերևում պահեք թելի մի մեծ կծիկ և խմբին ինչ-որ բան պատմեք ձեր մասին:
3. Այժմ թելի կծիկը գլորեք երեխաներից մեկին՝ առանց թելի ծայրը ձեռքից բաց թողնելու: Խնդրեք երեխային ասել իր անունը և խմբին ինչ-որ բան պատմել իր մասին:
4. Այժմ երեխան է թելի կծիկը գլորում մեկ ուրիշին, որը կրկնում է այդ գործողությունը:

5. Բոլորի խոսելուց հետո խնդրեք երեխաներին կանգնել՝ դեռևս թելն իրենց ձեռքում պահելով և օդում ցանց ստեղծելով: Բացատրեք, որ այս ցանցը խորհրդանշիչ է այն բանի, որ մենք բոլորս միմյանց հետ կապված ենք և պետք է միասին աշխատենք որպես խումբ, որպեսզի քաջալերենք մեկս մյուսին: Ավելի հիմնավորեք այս տեսակետը՝ խնդրելով մեկին, որ բաց թողնի թելի իր հատվածը: Սա ցույց է տալիս, որ ցանցը թուլանում է, եթե խումբը միասին չի աշխատում:

«Փոփոխություններ իրականացնելով», Երեխաների խնամքով զբաղվողների պեդագոգիկ առաջնություններ:

3.5 Մեր համայնքը

Քարտեզագրել այն համայնքը, որտեղ երեխաներն ապրում են՝ նշելով այն խնդիրները, որոնց բախվում են կամ որոնց մասին գիտեն, ինչպես նաև համայնքի այն ռեսուրսները և դրական բաները, որոնք ցանկանում են պահպանել կամ ուժեղացնել:

Այն քարտեզը, որը գծվել է 3.3. «Մեր համայնքը Ա» գործողությունում և նույն ռեսուրսները (նկարելու մեծ տարածք, նկարելու պարագաներ): Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր:

Այս գործունեության ժամանակ ստեղծված քարտեզը կրկին օգտագործվելու է պարապմունք 22-ում, եթե որոշեք պարապմունքն ավարտել այդ տարրերակով: Քարտեզը պահեք ապահով տեղում:

1. Երեխաներին խնդրեք կրկին հավաքվել քարտեզի շուրջը:
2. Այժմ խնդրեք նրանց նայել քարտեզին և քննարկել այն լավ բաները, որոնք գոյություն ունեն իրենց համայնքում և ամրապնդման կարիք ունեն: Խնդրեք նրանց նշել դրանք քարտեզի վրա նույն կերպ, ինչպես նշեցին խնդիրներն ու այն ամենը, ինչ ցանկանում էին փոխել:
3. Երբ երեխաներն ավարտեն այս առաջադրանքը, խնդրեք նրանց նորից նայել նախկինում նշված այն երևույթներին, որոնք փոփոխության կարիք ունեն, և հարցրեք նրանց՝ նշված լավ բաներից որևէ մեկը կարո՞ղ է նպաստել այդ փոփոխությունների իրականացմանը: Եթե համայնքում առկա լավ բաները բավարար չեն անհրաժեշտ փոփոխությունները կատարելու համար, հարցրեք նրանց, թե ինչ ռեսուրսներ կամ օգնություն է անհրաժեշտ դրսից, որպեսզի կատարվեն անհրաժեշտ փոփոխությունները:
4. Ավարտեք այս գործողությունը՝ խնդրելով երեխաներին նստել շրջանով և քննարկեք ստորև նշված հարցերը:

Ի՞նչ զգացիք այս գործողությունը կատարելիս: Ի՞նչը ձեզ դուր եկավ: Ի՞նչը ձեզ դուր չեկավ:

Ի՞նչ արիպեց մնա՞ծել այս գործողությունը ձեր համայնքում առկա լավ բաների մասին:

Ի՞նչ արիպեց մնա՞ծել այս գործողությունը ձեր համայնքում առկա խնդիրների մասին:

Գաղափարներ հետազայի համար: Այս գործողությունը լավ միջոց է՝ խրախուսելու և հնարավոր դարձնելու երեխաների մասնակցությունը համայնքի կյանքին: Եթե երեխաները լավ գաղափարներ ունեն, թե ինչ կարող են անել համայնքում դրական փոփոխություններ կատարելու համար, արեք հնարավոր ամեն ինչ, որպեսզի հետամուտ լինեք դրանց իրականացմանը: Օրինակ՝ կարող եք քննարկել երեխաների գաղափարները ծնողների խմբի կամ օժանդակող կազմակերպությունների ծրագրի ղեկավարների հետ: Կարևոր է՝ երեխաները զգան, որ իրենց լուրջ են վերաբերվում, երբ իրենք գաղափարներ են առաջ քաշում, ուստի մի մոռացեք նրանց տեղյակ պահել գործողությունների ընթացքի մասին, երբ նրանց գաղափարները հետազայում իրականացնեք:

Երեխաների պաշտպանությունը: Ուշադրություն դարձրեք համայնքում յուրաքանչյուր տարածքի կամ իրադարձության վրա, որոնք երեխաները նշում են որպես անապահով և վտանգավոր թվացող: Այս մտահոգությունները պետք է հետազայում բարձրաձայնել երեխաների ծնողների և համայնքի այլ չափահասների հետ հանդիպման ընթացքում, ինչպես նաև հենց երեխաների հետ քննարկումների ժամանակ:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար

3.6 Մեր երգը

 Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

3.7 Պարապմունքի գնահատումը

 Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

 Այժմ մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Մենք միասին լավ աշխատանք կատարեցինք, և հիմա ես ավելի շատ բան գիտեմ ձեր և այն համայնքի մասին, որտեղ դուք ապրում եք: Մենք ավելի շատ կիտունք ձեր համայնքի մասին հետագա պարապմունքների ընթացքում:

Այժմ ժամանակն է, որ ինձ ասե՞ք այսօրվա պարապմունքը և գործողությունները ձեզ դուր եկա՞ն: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Helle Kjaergaard/ Save the Children

Պարապմունք 4Ա Երեխաների իրավունքները

Պարապմունքի նպատակը. Քննարկել երեխաների իրավունքները և երեխաների կյանքն ու դերն իրենց համայնքում:

Գործողությունների նպատակը.
Ուսումնասիրել երեխաների իրավունքները:
Քննարկել, թե ինչպիսին է երեխաների կյանքը համայնքում՝ կապված իրենց իրավունքների հետ:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
4.1.ա Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
4.2.ա Արևը միշտ շողում է...	Տարածք	10 րոպե
4.3.ա Երեխաների իրավունքները	Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան առկա է էլեկտրոնային կրիչում՝ «Աշխատանքային թերթիկներ» թղթապանակում: Տարբերակ 1. Երեխաների իրավունքների քարտեր: Երեխաների յուրաքանչյուր զույգին անհրաժեշտ է 20 քարտերից բաղկացած մեկ հավաքածու: Այսպիսով, եթե 20 երեխա կա, ապա ձեզ հարկավոր կլինի քարտերի 10 հավաքածու: Դրանք կարող են լինել տպված կամ պատճենահանված սովորական թղթի կամ քարտի վրա և կտրտված: Քարտերը էլեկտրոնային կրիչում են: Տարբերակ 2. թուղթ, քարտ և գրելու պարագաներ	60 րոպե
4.4.ա Լուսին և գնդակ		5 րոպե
4.5.ա Մեր երգը		5 րոպե
4.6.ա Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	5 րոպե

4.1.ա Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը:

Այսօր մենք կխոսենք երեխաների իրավունքների մասին: Մենք կխոսենք, թե ինչ են երեխաների իրավունքները և կուսումնասիրենք իրավունքների ու ցանկությունների տարբերությունը:

4.2.ա Արևը միշտ շողում է...

Հանձնարարել երեխաներին շարժվել և պարզել, թե արդեն ինչ գիտեն երեխաների իրավունքների մասին:

Տարածություն

Համոզվեք, որ բավականաչափ տարածք կա, որպեսզի սայլակով երեխաները նույնպես կարողանան խաղալ:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով:
2. Բացատրեք, որ կարդալու եք մի արտահայտություն, որը սկսվում է հետևյալ բառերով. «Արևը միշտ շողում է...»: Եթե այս արտահայտությունը ճիշտ է խմբից որևէ մեկի համար, ապա նա պետք է մեկ քայլ անի և անցնի շրջանի ներսը: Երբ բոլոր երեխաները, որոնց համար այդ արտահայտությունը ճիշտ է, հայտնվեն շրջանի ներսում, պետք է նորից քայլ անեն դեպի հետ և կանգնեն շրջագծով:
3. Կարդացեք ստորև ներկայացված արտահայտություններից մի քանիսը, այնուհետև խնդրեք, որ մի քանի կամավորներ սեփական օրինակներն ասեն:

Արևը միշտ շողում է...

- նրանց վրա, ովքեր կարծում են՝ երեխաները և պատանիները նույնքան կարևոր են, որքան չափահասները,
- նրանց վրա, ովքեր բարեկամ ունեն մեկ այլ երկրում,
- նրանց վրա, ովքեր վարդագույն գուլպա են կրում,
- նրանց վրա, ովքեր իրենց փոքր են զգացել կյանքի որևէ ժամանակահատվածում,
- նրանց վրա, ովքեր ակնածանքով են նայում որևէ մեծահասակի,
- նրանց վրա, ովքեր արթնանում են առավոտյան ժամը 7-ից շուտ:

Դուք կարող եք նաև մտածել ձեր օրինակները, որոնք կապված են երեխաների կյանքի հետ: Այնպես արեք, որ դրանք չափազանց անձնական չլինեն:

«Բոնությունից պաշտպանված լինելու մեր իրավունքը: Սովորելու և քայլեր ձեռնարկելու գործողություններ՝ մշակված երեխաների և երիտասարդների համար», ՅՈՒՆԻՍԵՖ (2006):

4.3.ա Երեխաների իրավունքները

Բարձրացնել իրազեկությունը և խրախուսել երեխաների իրավունքների վերաբերյալ քննարկումը:

Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան (ԵԻԿ) գտնվում է էլեկտրոնային կրիչում՝ «Աշխատանքային թերթիկներ» թղթապանակում: Տարբերակ 1. երեխաների իրավունքների քարտեր: Երեխաների յուրաքանչյուր զույգին անհրաժեշտ է 20 քարտերից բաղկացած մեկ հավաքածու: Այսպիսով, եթե կա 20 երեխա, ապա ձեզ հարկավոր կլինի քարտերի 10 հավաքածու: Դրանք կարող են լինել տպված կամ պատճենահանված սովորական թղթի կամ քարտի վրա և կտրտված: Քարտերը էլեկտրոնային կրիչում են: Տարբերակ 2. թուղթ, քարտ և գրելու պարագաներ:

Այստեղ կա երկու տարբերակ: Դուք կարող եք կա՛մ օգտագործել էլեկտրոնային կրիչի «Աշխատանքային թերթիկներ» թղթապանակում առկա քարտերը, կա՛մ գործողությունն իրականացնել առանց քարտերի:

Լավ նախապատրաստվեք այս պարապմունքին, որպեսզի կարողանաք պատասխանել հարցերին և քննարկում վարել Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիայի վերաբերյալ:

Ստորև բերված են հրահանգներ տարբերակ 1-ի համար:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով կա՛մ աթոռներին, կա՛մ հատակին:
2. Սկսեք գործողությունը՝ հարցնելով երեխաներին՝ գիտե՛ն, թե ինչ են «երեխաների իրավունքները»:
3. Երբ նրանք ավարտեն, ամփոփեք հետևյալ պարզ բացատրությամբ.

Երեխաների իրավունքներն այն ամենն է, ինչ յուրաքանչյուր երեխա պետք է կարողանա ունենալ կամ անել, որպեսզի զոյալրևի և մեծանա՝ հասնելով իր լիակատար ներուժին:

4. Այժմ երեխաներին խնդրեք մտավոր գրոհ կատարել՝ թվարկելով այն իրավունքները, որոնք, ըստ իրենց, պետք է ունենան երեխաները: Գրեք նրանց պատասխանները ցուցատախտակի վրա:
5. Այժմ երեխաներին խնդրեք նստել զույգերով: Յուրաքանչյուր զույգի տվեք 20 քարտերի մեկական հավաքածու: Խնդրեք նրանց դասավորել քարտերը հետևյալ խմբերի.
 - ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՎՈՐ
 - ԿԱՐԵՎՈՐ
 - ՔԻՉ ԿԱՐԵՎՈՐ
6. Երբ նրանք ավարտեն, խնդրեք յուրաքանչյուր զույգի միանալ մեկ այլ զույգի: Այսպիսով նրանք 4 հոգանոց խմբեր են կազմում: Յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք միասին որոշել՝ որոնք են 6 ամենակարևոր քարտերը:
7. Երբ բոլորն ավարտեն, յուրաքանչյուր խմբի խնդրեք հերթով ամբողջ խմբին ներկայացնել 6 ամենակարևոր քարտերի իրենց ցանկը:
8. Երբ բոլորը ներկայացնեն իրենց ցանկերը, նրանց հետ քննարկեք հետևյալ հարցերը.

ա. Արդյոք դժվար էր նախընտրություն ցույց տալ որոշակի կետերի:

բ. Ինչպե՞ս որոշեցիք՝ որ կետերն են ամենակարևորները:

գ. Ո՞րն է ցանկությունների և կարիքների տարբերությունը:

դ. Ինչո՞ւ պետք է որոշ «կարիքներ» պաշտպանվեն որպես «իրավունքներ»:

ե. Արդյոք բոլոր երեխաների իրավունքներն են պաշտպանվում:

զ. Ըստ ձեզ՝ ի՞նչ ուրիշ իրավունքներ պետք է ունենան երեխաները:

9. Երեխաներին ցույց տվեք Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի բովանդակված իրավունքների ամբողջական ցանկը: Եթե հնարավոր է, ինչ-որ տեղ փակցրեք իրավունքների ցանկը, որպեսզի երեխաները կարողանան պարապմունքի ընթացքում տեսնել դրանք, երբ դրա կարիքն ունենան:

10. Բացատրեք երեխաներին

1945 թ., երբ ձեր տատիկներն ու պապիկները կամ նրանց ծնողները ծնվեցին, ձևավորվեց Միավորված ազգերի կազմակերպությունը: 1989 թ. ընդունվեց Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան՝ ԵԻԿ-ը, որը գործողության մեջ մտավ 1990 թ.: Աշխարհի բոլոր երկրները, բացի 2-ից, ստորագրել են այն: ԵԻԿ-ն ունի 4 հիմնական սկզբունքներ: Դրանք են.

1. *գոյարևման և զարգացման իրավունքը (օրինակներն են խնամքը, կրթությունը),*
2. *անխորականության իրավունքը (օրինակ՝ ուսա, սեռ, հաշմանդամություն և այլն)*
3. *երեխայի լավագույն շահերը պաշտպանելու իրավունքը (որը ներառում է որևէ գործողությունն պլանավորելիս երեխայի տեսակետը հաշվի առնելը),*
4. *մասնակցության իրավունքը (երեխայի կարծիքը պետք է հաշվի առնվի):*

Գրեք սրանք ցուցատախտակի վրա:

Հրահանգներ տարբերակ 2-ի համար

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով կամ աթոռներին, կամ հատակին:
2. Սկսեք գործողությունը՝ հարցնելով երեխաներին՝ արդյոք գիտե՞ն, թե ինչ են «երեխաների իրավունքները»:
3. Երբ ավարտեն, ամփոփեք հետևյալ պարզ բացատրությամբ.

Երեխաների իրավունքներն այն ամենն է, ինչ յուրաքանչյուր երեխա պետք է կարողանա ունենալ կամ անել, որպեսզի գոյարևի և մեծանա՝ հասնելով իր լիակատար ներուժին:

4. Այժմ երեխաներին խնդրեք մտավոր գրոհ կատարել՝ թվարկելով այն իրավունքները, որոնք, ըստ իրենց, պետք է ունենան երեխաները: Գրեք նրանց պատասխանները ցուցատախտակի վրա:
5. Այժմ երեխաներին խնդրեք նստել զույգերով և երկու ցանկ կազմել: Առաջինն այն ամենի ցանկն է, ինչ ցանկալի է ունենալ: Երկրորդն այն ամենի ցանկն է, ինչ անպայման անհրաժեշտ է կյանքի համար: Խնդրեք նրանց իրենց երկու ցանկերում առկա յուրաքանչյուր կետ գրել կամ նկարել առանձին քարտի վրա, յուրաքանչյուր քարտի վրա՝ մեկական:
6. Ցատկապարաններով երկու առանձին շրջաններ կազմեք, մեկը՝ «ցանկությունների» համար, մյուսը՝ «իրավունքների»:
7. Խնդրեք երեխաներին նստել երկու նշված շրջանների շուրջը, ամեն մեկը՝ այն երեխայի կողքին, որի հետ քիչ առաջ աշխատում էր:
8. Թույլ տվեք երեխաներին հերթով ներկայացնել մի քարտ, և թող խումբը քննարկի, թե որ շրջանին է այն պատկանում, «ցանկությունների», թե՞ «իրավունքների»:
9. Խնդրեք երեխաներին մտածել տարբերությունների մասին:
10. Երեխաներին ցույց տվեք Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի ամբողջական ցանկը: Եթե հնարավոր է, ինչ-որ տեղ ցուցադրեք իրավունքների ցանկը, որպեսզի երեխաները կարողանան պարապմունքի ընթացքում տեսնել դրանք, երբ դրա կարիքն ունենան:
11. Բացատրեք երեխաներին

1945 թ., երբ ձեր տատիկներն ու պապիկները կամ նրանց ծնողները ծնվեցին, կազմավորվեց Միավորված ազգերի կազմակերպությունը: 1989 թ. ընդունվեց Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան՝ ԵԻԿ-ը, որը գործողության մեջ դրվեց 1990 թ.: Աշխարհի բոլոր երկրները, բացի 2-ից, ստորագրել են այն: ԵԻԿ-ն ունի 4 հիմնական սկզբունքներ: Դրանք են.

1. *գոյարևման և զարգացման իրավունքը (օրինակներն են հոգսարարությունը, կրթությունը),*

2. անխարականության իրավունքը (օրինակ՝ ռասա, սեռ, հաշմանդամություն և այլն),
3. երեխայի կարևորագույն շահերը պաշտպանելու իրավունքը (որը ներառում է որևէ գործողություն պլանավորելիս երեխայի տեսակետը հաշվի առնելը),
4. մասնակցության իրավունքը (երեխայի կարծիքը պետք է հաշվի առնվի):

«Ուսուցանում երեխաների իրավունքների համար. իրավունքներ, ցանկություններ և կարիքներ: Քարտերի և գործողությունների հավաքածու: ՎՄԾ/VIPP քարտեր», ՍԻԳԱ և ՅՈՒՆԻՍԵՖ (2008), «Կյանքի կոչելով երեխաների իրավունքները: Դասարան 6. Լեզվի և հասարակագիտության դասեր»: ՅՈՒՆԻՍԵՖ, Կանադա:

Երեխաների իրավունքները

Բոլոր երեխաները ծնված օրվանից մինչև 18 տարին լրանալը ունեն.

- կյանքի իրավունք,
- անվան և քաղաքացիության իրավունք,
- իրենց ծնողների կամ այն մարդկանց հետ ապրելու իրավունք, որոնք լավագույնս հոգ են տանում իրենց մասին,
- այն ամենի մասին արտահայտվելու իրավունք, ինչն ազդում է իրենց վրա,
- գաղափարներ ունենալու և իրենց մտքերն արտահայտելու իրավունք,
- դավանանքի իրավունք,
- այլ երեխաների հետ հանդիպելու իրավունք,
- իրենց անհրաժեշտ տեղեկություններն ստանալու իրավունք,
- անհրաժեշտության դեպքում հատուկ խնամքի, կրթության և ուսում ստանալու իրավունք,
- առողջապահությունից օգտվելու իրավունք,
- բավարար սննդի և մաքուր ջրի իրավունք,
- անվճար կրթության իրավունք,
- խաղալու իրավունք,
- սեփական լեզվով խոսելու իրավունք,
- սեփական մշակույթի մասին տեղեկանալու և այն վայելելու իրավունք,
- որպես էժան աշխատող չշահագործվելու իրավունք,
- վնասված և անտեսված չլինելու իրավունք,
- պատերազմների ժամանակ որպես զինվոր չօգտագործվելու իրավունք,
- վտանգից պաշտպանված լինելու իրավունք,
- սեփական իրավունքների և պարտականությունների մասին իմանալու իրավունք:

4.4.ա Լուսին և գնդակ

Մասնակիցներին ֆիզիկապես ակտիվացնել և խթանել համագործակցությունը:

Ապահովեք բավականաչափ տարածություն այս գործողությունն իրականացնելու համար. նախապես տեղափոխեք այն ամենը, ինչը կարող է խանգարել:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել՝ խմբվելով մի տեղ: Այժմ բացատրեք, որ գնդակը նետելու եք վեր, և նրանք միասին պետք է գնդակը վերևում պահեն այնքան ժամանակ, մինչև որ յուրաքանչյուրը գոնե մեկ անգամ դիպչի գնդակին:
2. Եթե գնդակը դիպչի հատակին, նրանք պետք է նորից սկսեն: Թույլ տվեք նրանց այնքան փորձել, մինչև հաջողվի գնդակն օդում պահել, որպեսզի բոլորը հնարավորություն ունենան հարվածելու գնդակին:

4.5.ա Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

4.6ա Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այժմ մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք միասին սովորեցինք, թե ինչ են երեխաների իրավունքները և քննարկեցինք ցանկությունների, կարիքների և իրավունքների տարբերությունը: Շնորհակալություն բոլորիդ՝ աշխատասիրության և մեզ ձեր մրքերը հայրնեղու համար:

Մյուս պարապմունքների նման, այսօր նույնպես կցանկանայի ձեզնից լսել, թե ինչ եք մտածում այսօրվա գործողությունների մասին: Մենք այսօր կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Anna Karf/ Save the Children

Պարապմունք 4Բ Երեխաների կարիքները

Պարապմունքի նպատակը. քննարկել, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ ֆիզիկապես և հոգեպես առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Գործողությունների նպատակը.
Ուսումնասիրել, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
4.1բ Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
4.2բ Արևը միշտ շողում է...	Տարածք	10 րոպե
4.3բ Երեխաների կարիքները	Ցուցատախտակի թուղթ և մարկերներ	60 րոպե
4.4բ Լուսին և գնդակ		5 րոպե
4.5բ Մեր երգը		5 րոպե
4.6բ Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե

! Այս պարապմունքը 5Բ պարապմունքի հետ միասին նպատակ ունի բարձրացնել իրազեկությունը երեխաների կարիքների վերաբերյալ՝ կապված առողջության և սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցության հետ: Սա 4Ա պարապմունքի այլընտրանքային տարբերակն է, որը կենտրոնանում է երեխաների իրավունքների և պարտականությունների վրա:

4.1.բ Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը:

Այսօր մենք կխոսենք այն մասին, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ ստողջ և ուժեղ լինելու համար: Մենք կխոսենք, թե ինչ կարող են անել հենց իրենք՝ երեխաները՝ ստողջ և ուժեղ լինելու համար և ինչ աջակցություն կարող են արանալ այլ մարդկանցից:

4.2.բ Արևը միշտ շողում է...

Ստիպել երեխաներին շարժվել և պարզել, թե ինչ գիտեն արդեն երեխաների կարիքների մասին:

Տարածություն

Համոզվեք, որ բավականաչափ տարածություն կա, որպեսզի սայլակով երեխաները նույնպես կարողանան խաղալ:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով:
2. Բացատրեք, որ կարդալու եք մի արտահայտություն, որն սկսվում է հետևյալ բառերով. «Արևը միշտ շողում է...»: Եթե այս արտահայտությունը ճիշտ է խմբից ինչ-որ մեկի համար, ապա նա պետք է մեկ քայլ անի և անցնի շրջանից ներս: Երբ բոլոր երեխաներն, որոնց համար այդ արտահայտությունը ճիշտ է, մտնեն շրջանի մեջ, նրանք պետք է նորից քայլ անեն դեպի հետ և կանգնեն շրջագծով:
3. Կարդացեք ստորև ներկայացված արտահայտություններից մի քանիսը, այնուհետև խնդրեք, որ մի քանի կամավորներ սեփական օրինակներն ասեն:

Արևը միշտ շողում է...

- նրանց համար, ովքեր կարծում են, որ երեխաները և պատանիները նույնքան կարևոր են, որքան չափահասները,
- նրանց համար, ովքեր բարեկամ ունեն մեկ այլ երկրում,
- նրանց համար, ովքեր վարդագույն գուլպա են հագնում,
- նրանց համար, ովքեր իրենց փոքր են զգացել կյանքի որևէ ժամանակահատվածում,
- նրանց համար, ովքեր ակնածանքով են նայում որևէ չափահասի,
- նրանց համար, ովքեր արթնանում են առավոտյան ժամը 7-ից շուտ:

Դուք կարող եք մտածել նաև սեփական օրինակները, որոնք կապված են երեխաների կյանքի հետ: Այնպես արեք, որ դրանք չափազանց անձնական չլինեն:

«Բոնությունից պաշտպանված լինելու մեր իրավունքը: Սովորելու և գործողություններ ձեռնարկելու գործողությունների մշակված երեխաների և երիտասարդների համար», ՅՈՒՆԻՍԵՖ (2006):

4.3.բ Երեխաների կարիքները

Բարձրացնել իրազեկությունը և սկսել քննարկում այն հարցի շուրջ, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Ցուցատախտակի թուղթ և մարկերներ:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով աթոռներին կամ հատակին:
2. Սկսեք գործողությունը՝ հարցնելով երեխաներին, թե ինչ է նշանակում լինել առողջ և ուժեղ:
3. Երբ նրանք պատասխաններ տան, ամփոփեք հետևյալ պարզ բացատրությամբ.

Առողջ և ուժեղ լինելը փարբեր նշանակություններ ունի: Դա նշանակում է, որ դուք ֆիզիկապես առողջ եք և ուժեղ, ինչպես նաև նշանակում է, որ դուք հոգեպես առողջ եք և ուժեղ: Երեխաներին փարբեր բաներ են անհրաժեշտ ֆիզիկական, հոգեկան և մտավոր ուժ ձեռք բերելու համար: Եկեք ուսումնասիրենք, թե ինչպես են երեխաներն առողջ և ուժեղ լինում, և ինչ է ձեզ անհրաժեշտ նման առողջություն և ուժ ունենալու համար:

4. Հարցրեք երեխաներին, թե ինչ է ֆիզիկական առողջությունը: Եթե նրանք չեն կարողանում դա բացատրել, կարող եք պարզաբանելու համար տալ հետևյալ բացատրությունը.

Ֆիզիկական առողջությունն այն է, որ մեր մարմինը լավ է աշխատում, և մենք կարողանում ենք մեր մարմինն օգտագործել մեզ անհրաժեշտ ցանկացած բանի համար՝ քայլելու, վազելու, խաղալու, ինչ-որ իրեր տանելու և այլն: Դա այն է, երբ մենք մեր մարմնում լավ ենք զգում և ոչ մի հասարակածում ցավ չենք զգում: Ֆիզիկական առողջությունը մեր մարմնում լավ զգացողությունն է:

5. Այժմ խնդրեք երեխաներին մտավոր գրոհ կատարել՝ ասելով, թե ինչ է իրենց հարկավոր ֆիզիկապես առողջ և ուժեղ լինելու համար: Նրանց թվարկածը գրեք ցուցատախտակի վրա հետևյալ վերնագրով՝ «Այն, ինչ անհրաժեշտ է ֆիզիկական առողջության համար»:

Անպայման ներառեք ստորև նշվածը, եթե երեխաները դրանք չեն թվարկել.

- մաքուր ջուր,
- սնունդ,
- հասանելի բժշկական ծառայություններ,
- ֆիզիկական վարժություններ,
- բավարար քուն:

6. Այժմ հարցրեք նրանց, թե ինչ է մտավոր առողջությունն ու ուժը: Եթե նրանք չեն կարողանում դա բացատրել, կարող եք պարզաբանելու համար տալ հետևյալ բացատրությունը.

Մտավոր առողջությունն այն է, երբ մեր ուղեղը լավ է աշխատում, և մենք ի վիճակի ենք աշխատելու և մեր ուղեղն օգտագործելու այնպես, ինչպես պետք է: Առողջ և ուժեղ ուղեղը մեզ հնարավորություն է տալիս սովորելու մեր միջավայրից և օգնում է մեզ ճիշտ ընտրություն կատարելու:

7. Այժմ խնդրեք երեխաներին մտավոր գրոհ կատարել՝ ասելով, թե ինչ է իրենց հարկավոր մտավոր առողջ և ուժեղ լինելու համար: Նրանց թվարկածը գրեք ցուցատախտակի վրա հետևյալ վերնագրով՝ «Այն, ինչ անհրաժեշտ է մտավոր առողջության համար»:

Անպայման ներառեք ստորև նշվածը, եթե երեխաները դրանք չեն թվարկել.

- խթաններ իրենց միջավայրից,
- ուրիշներից սովորելու հնարավորություններ,
- սնունդ,
- բավարար քուն:

8. Այժմ հարցրեք նրանց, թե ինչ է հոգեկան առողջությունն ու ուժը: Եթե նրանք չեն կարողանում դա բացատրել, կարող եք պարզաբանելու համար տալ հետևյալ բացատրությունը.

 Հոգեկան առողջությունն այն է, երբ մենք ի վիճակի ենք տարբեր փորձությունների տարբեր զգացմունքներով արձագանքել: Օրինակ՝ հոգեկան առողջության նշան է, եթե ինչ-որ մեկը տխուր է, երբ կորցնում է իր համար թանկ մի բան: Հոգեկան առողջության նշան է նաև այն, երբ ինչ-որ մեկը շատ է ուրախանում, երբ տեսնում է իր սիրելի մեկին: Իսկ ինչպե՞ս արտահայտել մեր զգացմունքները. մենք սովորաբար սովորում ենք մեր շրջապատից: Օրինակ՝ որոշ երկրներում անհարմար է հասարակության մեջ լացելը, մինչդեռ ուրիշ երկրներում դա նորմալ է համարվում:

9. Այժմ խնդրեք երեխաներին մտավոր գրոհ կատարել՝ ասելով, թե ինչ է իրենց հարկավոր հոգեպես առողջ և ուժեղ լինելու համար: Նրանց թվարկածը գրեք ցուցատախտակի վրա հետևյալ վերնագրով՝ «Այն, ինչ անհրաժեշտ է հոգեկան առողջության համար»:

Անպայման ներառեք ստորև նշվածը, եթե երեխաները դրանք չեն թվարկել.

- լավ օրինակներ, որոնցից կարելի է սովորել,
- լավ հարաբերություններ այլ մարդկանց հետ,
- ապահովության և անվտանգության զգացում,
- պատկանելության զգացում:

10. Այժմ բացատրեք երեխաներին, որ առողջ և ուժեղ լինելու կարիքներից մի քանիսը կարող են բավարարվել մեր իսկ ջանքերով, իսկ մյուս կարիքները կարող են բավարարվել միայն այլ մարդկանց շնորհիվ:

11. Երեխաների խումբը բաժանեք երեք խմբի և բացատրեք, որ այժմ խմբերից յուրաքանչյուրը կուսումնասիրի ցանկերից մեկը: Մի խումբը կուսումնասիրի, թե ինչ է անհրաժեշտ ֆիզիկական ուժի և առողջության համար, մյուսը՝ մտավոր ուժի և առողջության համար և վերջին խումբը՝ հոգեկան ուժի և առողջության համար: Յուրաքանչյուր խմբին տվեք համապատասխան ցուցատախտակի թուղթը, որի վրա նրանք պետք է աշխատեն:

12. Այժմ նրանց խնդրեք թվարկված յուրաքանչյուր կետի համար քննարկել, թե որն է իրենց սեփական դերը և որն է ուրիշների դերը՝ այդ կարիքը բավարարելու գործում: Դա անելու համար նրանց տվեք մոտավորապես 15 րոպե, այնուհետև խնդրեք պատմել, թե ինչ են քննարկել մեծ խմբով:

13. Երբ բոլորը ներկայացնեն իրենց քննարկումները, ավարտեք գործողությունը՝ ամփոփելով.

 Մենք կարող ենք առողջ և ուժեղ մնալ մասամբ սեփական ջանքերով, մասամբ էլ՝ ուրիշների օգնությամբ: Մեր հաջորդ հանդիպման ժամանակ ավելի մանրամասն կքննարկենք, թե ինչ օգնություն և աջակցություն կարող ենք ստանալ ուրիշներից առողջ և ուժեղ լինելու համար:

14. Շնորհակալություն հայտնեք մասնակիցներին այս գործողության ընթացքում իրենց կատարած լավ աշխատանքի համար և պատրաստվեք հաջորդ գործողությանը:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

4.4.բ Լուսին և գնդակ

 Մասնակիցներին ֆիզիկապես ակտիվացնել և խթանել համագործակցությունը:

 Ապահովեք բավականաչափ տարածություն՝ այս գործողությունն իրականացնելու համար. նախապես տեղափոխեք այն ամենը, ինչը կարող է խանգարել:

- 1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել խմբվելով մի տեղ: Այժմ բացատրեք, որ գնդակը նետելու եք վեր, և նրանք միասին պետք է գնդակը վերևում պահեն այնքան ժամանակ, մինչև յուրաքանչյուրը գոնե մեկ անգամ դիպչի գնդակին:
- 2. Եթե գնդակը դիպչի հատակին, նրանք պետք է նորից սկսեն: Թույլ տվեք նրանց այնքան փորձել, մինչև հաջողվի գնդակն օդում պահել, որպեսզի բոլորը հնարավորություն ունենան հարվածելու գնդակին:

«Մոցիալ-հոգեբանական համակարգված գործունեության ծրագիր», «Մեյվ դը չիլդրեն» (2006)

4.5.բ Մեր երգը

 Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

4.6.բ Պարապմունքի գնահատումը

 Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

 Մենք հասանք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր միասին լավ աշխատեցինք, որպեսզի խմանանք, թե ինչ է երեխաներին հարկավոր առողջ և ուժեղ լինելու համար, ինչպես նաև խոսեցինք այն մասին, թե ինչ կարող ենք ինքներս անել առողջ և ուժեղ մնալու համար և ինչ օգնություն է մեզ անհրաժեշտ ուրիշներից: Շնորհակալություն բոլորիդ աշխատասիրության և մեզ ձեր մերթերը հայրնելու համար:

Մյուս պարապմունքների նման այսօր նույնպես կցանկանայի ձեզնից լսել, թե ինչ եք մրաժում այսօրվա գործողությունների մասին: Մենք այսօր կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Luca Kieve-Ruud/ Save the Children

Պարապմունք 5Ա
Երեխաները մեր համայնքում.
Երեխաների իրավունքները

68

Պարապմունքի նպատակը. Շարունակել բարձրացնել իրազեկությունը երեխաների իրավունքների մասին և ուսումնասիրել երեխաների կյանքը համայնքում

Գործողությունների նպատակը.
Ուսումնասիրել երեխաների իրավունքները:
Ուսումնասիրել, թե որ իրավունքներն են պաշտպանվում համայնքում և ինչ պարտականություններ ունեն երեխաները՝ կապված այս իրավունքների հետ:
Քննարկել հետագա պարապմունքների համար նախատեսված գործողությունները:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
5.1.ա Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
5.2.ա Դերային խաղ՝ երեխաների իրավունքների վերաբերյալ	Հանդերձանք, հնարավորության դեպքում (կտոր, հագուստ, գլխարկներ, շարժեր, կեղծամներ, ակնոցներ և այլն), տարածություն փոքր խմբային աշխատանքի համար	30 րոպե
5.3.ա Փուչիկները վերև	Փուչիկներ	5 րոպե
5.4.ա Երեխաների կյանքը մեր համայնքում	Ստեղծագործական նյութեր, տարածք՝ խմբային աշխատանքի համար	25 րոպե
5.5.ա Հետագա քայլերը	Նախապես պատրաստված ցուցատախտակի թուղթ՝ պարապմունքի համառոտ նկարագրությամբ	15 րոպե
5.6.ա Մեր երգը		5 րոպե
5.7.ա Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	5 րոպե

5.1.ա Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը:

Անցյալ անգամ մենք սկսեցինք խոսել երեխաների իրավունքների մասին: Այսօր կշարունակենք խոսել դրանց մասին, ինչպես նաև ավելի շարժվել համայնքի մասին: Մենք կխոսենք նաև, թե ինչպիսին է կյանքը երեխաների համար մեր համայնքում և որ իրավունքներն են պաշտպանվում: Մենք կխոսենք նաև այն մասին, թե ինչ պարտականություններ ունեն երեխաները, երբ նրանց իրավունքները պաշտպանվում են:

5.2.ա Դերային խաղ՝ երեխաների իրավունքների վերաբերյալ

Բարձրացնել իրազեկությունը երեխաների իրավունքների մասին առօրյա իրավիճակներում

Հանդերձանք, հնարավորության դեպքում (կտոր, հագուստ, գլխարկներ, շաբլեր, կեղծամներ, ակնոցներ և այլն), տարածություն՝ փոքր խմբային աշխատանքի համար

Նախապատրաստվեք այս գործողությանը՝ երեխաների իրավունքները փակցնելով ինչ-որ տեղ, որտեղ բոլոր երեխաները կկարողանան տեսնել դա:

1. Երեխաներին բաժանեք հինգ հոգուց բաղկացած խմբերի:
2. Յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք ընտրել մեկ իրավունք (խնդիր չկա, եթե որոշ խմբեր ընտրեն միևնույն իրավունքը):
3. Խմբերին խնդրեք նախապատրաստվել տվյալ իրավունքի վերաբերյալ 5 րոպեանոց դերային խաղի: Այն կարող է լինել ցանկացած բանի մասին, բայց պետք է պարզ լինի, թե որ իրավունքի մասին է խոսքը:
4. Երեխաներին 15 րոպե տվեք դերային խաղին նախապատրաստվելու և այն փորձելու համար:
5. Այժմ խմբերին խնդրեք հերթով ներկայացնել իրենց դերը մյուս երեխաներին (յուրաքանչյուր խումբը՝ 5 րոպե): Նրանք դերակատարման սկզբում չպետք է հայտարարեն, թե որ իրավունքն են բեմադրել: Դերային խաղից հետո խումբը մյուս երեխաներին առաջարկում է կոահել, թե որ իրավունքն է դա:
6. Ժամանակ տվեք յուրաքանչյուր դերակատարման վերաբերյալ այլ երեխաների հարցերի և մեկ-նաքանությունների համար:

Ձեզ դուր եկավ՞ դերակատարումը:

«Մեյվ դը չիդրեն». Դանիա

5.3.ա Փուլիկները վերևում

Աշխուժացնել երեխաներին:

Փուլիկներ

1. Եթե պարապմունքին մասնակցող երեխաները շատ են, բաժանեք նրանց 10 հոգուց բաղկացած խմբերի:
2. Այժմ բացատրեք, որ յուրաքանչյուր խմբի տալու եք մեկ փուլիկ, և նրանց գործն է լինելու փուլիկը պահել օդում: Փուլիկը չպետք է դիպչի հատակին:
3. Յուրաքանչյուր խմբի տվեք փուլիկ և ասեք, որ սկսեն: Մոտ մեկ րոպեից նրանց մեկ այլ փուլիկ տվեք և ասեք, որ այս մեկը նույնպես պետք է պահեն վերևում: Կրկնեք սա մի քանի անգամ, մինչև երեխաներն աշխուժանան:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

5.4.ա Երեխաների կյանքը մեր համայնքում

Ուսումնասիրել, թե որ իրավունքներն են պաշտպանվում համայնքում և ինչ պարտականություններ ունեն երեխաները՝ կապված այս իրավունքների հետ:

Ստեղծագործական նյութեր և տարածություն խմբային աշխատանքի համար:

Փորձեք այս գործողության ընթացքում խրախուսել, որ հնարավորինս շատ արեղծագործականություն ցուցաբերեն: Եթե ունեք հին ամսագրեր, օգտագործեք դրանք կողմ պարտապարտելու համար: Ձեռքի փակ ունեցեք գունավոր մատիտներ, ներկեր կամ այլ արեղծագործական նյութեր:

Եթե ձեռքի փակ եղած նյութերը քիչ են, քաջակերեք երեխաներին, որ իրենց դիտարկումները ներկայացնելու համար օգտագործեն իրենց մարմինը կամ դերային խաղի, կամ՝ մարմնի կեցվածքների միջոցով (ներկայացնել նախընտրվում է օգտագործելով իրենց մարմինը):

1. Խնդրեք երեխաներին 4 կամ 5 հոգուց բաղկացած խմբեր կազմել և բացատրեք նրանց, որ այս գործողության ընթացքում խոսելու եք այն մասին, թե ինչպիսին է երեխաների կյանքը համայնքում:
2. Խնդրեք նրանց 5-10 րոպե անցկացնել՝ խմբում խոսելով իրար հետ այն մասին, թե ինչպիսին է կյանքը երեխաների համար: Խնդրեք նրանց կենտրոնանալ երեխաների կյանքի լավ և վատ կողմերի վրա:
3. Այս մասին խոսելուց 5-10 րոպե հետո խնդրեք նրանց մտածել երեխաների իրավունքների վերաբերյալ նախկինում կատարած աշխատանքի մասին: Խնդրեք նրանց որոշել, թե որ իրավունքներն են ՊԱՇՏՊԱՆՎՈՒՄ իրենց համայնքում: Խնդրեք նրանց քննարկել նաև, թե ինչ պարտականություններ ունեն երեխաները, երբ իրենց իրավունքները պաշտպանվում են:
Օրինակ՝ եթե կրթության իրավունքը պաշտպանվում է, և երեխան դպրոց գնալու հնարավորություն ունի, ապա նրա պարտականությունն է լավ սովորել և համաքայլ գնալ դպրոցի աշխատանքին:
4. Խնդրեք նրանց նույն խմբերով շնորհանդեսի միջոցով ցույց տալ, թե որ իրավունքներն են պաշտպանվում համայնքում և ինչպես են երեխաները պարտավորվում պահպանել պաշտպանված իրավունքը: Շնորհանդեսը կարող է լինել ցանկի, խմբակային նկարի, անհատական նկարների հավաքածուի, կարճ դերակատարման, մարմնի կեցվածքների և այլ ձևերով:
5. Նրանց 10 րոպե տվեք պատրաստվելու համար, այնուհետև յուրաքանչյուր խմբին հերթով խնդրեք ներկայացնել իրենց շնորհանդեսը:

 Ինչ սովորեցիք այսօր ձեր համայնքում երեխաների իրավունքների մասին:

6. Ավարտեք գործողությունը՝ երեխաներին բացատրելով հետևյալը.

Երեխաների իրավունքների մասին իմանալը և դրանք քննարկելու հնարավորություն ունենալն իրականում Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի իրավունքներից մեկն է: Մեր հետագա պարապմունքներում մենք կշարունակենք անդրադառնալ իրավունքներին, ինչպես նաև այդ իրավունքները պաշտպանելու եղանակներին:

5.5.ա Հետագա քայլերը

Քննարկել այս շաբթի հաջորդ պարապմունքների համար նախատեսված գործողությունները և երեխաներին հնարավորություն տալ իրենց ներդրումն ունենալու:

Նախապես պատրաստված ցուցատախտակի թուղթ՝ պարապմունքի համառոտ նկարագրությամբ:

Այս գործողությանը պարապմունքի ձեռնարկի հարկավոր կլինի ծանոթանալ պարապմունքների հաջորդ շաբթի բովանդակությանը: Պարտապարհ էք պարասխանել երեխաների ցանկացած հարցի: Յուրաքանչյուր մոդելում արծարծված թեմաներն ամփոփված են համառոտ նկարագրությունների մեջ, որոնք կարելի է գրնել յուրաքանչյուր պարապմունքի մոդուլի սկզբում:

Եթե ունեք այլ պարապմունքներ պլանավորելու ռեսուրսներ և ժամանակ, կարող եք խնդրել երեխաներին գաղափարներ փայլալից թեմաների մասին, որոնց վրա իրենք կցանկանային կենտրոնանալ: Գործողությունների շրջանառություն (կամ այլ աղբյուրներում) կարող են լինել օգտակար օրինակներ, որոնք կարող եք օգտագործել, կամ կարող եք ինքներդ սրելով ձեր:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել կիսաշրջանով, որպեսզի բոլորը տեսնեն ցուցատախտակը՝ պարապմունքների շաբթի ցանկով:
2. Բացատրեք, որ դուք դա եք նախատեսել անցնել իրենց հետ: Ներկայացրեք այն տարբեր թեմաները, որոնք կարծարծվեն պարապմունքի ժամանակ: Երեխաներին հարցեր տալու ժամանակ տվեք:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

5.6.ա Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

5.7.ա Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այժմ մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր միասին լավ աշխատեցինք խոսելով երեխաների իրավունքների մասին, ինչպես նաև երեխաների պարզականությունների, երբ այդ իրավունքները պաշտպանվում են:

Ես նաև շատ ուրախ եմ, որ ձեզ ներկայացրեցի մեր հեղինակալ քայլերը և պարասխանեցի ձեր հարցերին: Ես կանեմ ամեն ինչ, որպեսզի պարապմունքը հեղափոխի դարձնեմ և համապարասխանեցնեմ ձեր կարիքներին և հեղափոխություններին:

Պարապմունքը գնահատելու համար այսօր կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Jeff Holt/ Save the Children

Պարապմունք 5.Բ
Երեխաները մեր համայնքում.
Երեխաների կարիքները

Պարապմունքի նպատակը. Ավելի բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ ուժեղ և առողջ լինելու համար, ուսումնասիրել համայնքում երեխաների կյանքը:

Գործողությունների նպատակը.
Շարունակել քննարկել երեխաների կարիքները:
Ուսումնասիրել, թե երեխաներն ինչ աջակցություն կարող են ստանալ համայնքում իրենց կարիքները բավարարելու համար:
Քննարկել պարապմունքների հաջորդ շարքը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
5.1.բ Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
5.2.բ Աջակցություն մեր ընկերներին, որպեսզի նրանք լինեն առողջ և ուժեղ	Պարապմունք 4բ-ի ցուցատախտակները, որոնք նկարագրում են, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար	30 րոպե
5.3.բ Փուչիկները վերևում	Փուչիկներ	5 րոպե
5.4.բ Երեխաների կյանքը մեր համայնքում	Ստեղծագործական նյութեր, տարածություն խմբային աշխատանքի համար	25 րոպե
5.5.բ Հետագա քայլերը	Նախապես պատրաստված ցուցատախտակի թուղթ՝ պարապմունքի համառոտ նկարագրությամբ	15 րոպե
5.6.բ Մեր երգը		5 րոպե
5.7.բ Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	5 րոպե

5.1.բ Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը.

Անցյալ անգամ մենք սխեցինք խոսել այն մասին, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար: Այսօր կշարունակենք խոսել այդ կարիքների մասին և ավելի շատ մեր համայնքի մասին: Մենք կխոսենք, թե ինչպիսին է կյանքը երեխաների համար մեր համայնքում, և թե ինչ աջակցություն կարող են ստանալ նրանք համայնքից՝ իրենց կարիքները բավարարելու համար: Մենք նաև կխոսենք այն մասին, թե ինչ պարտականություններ ունեն երեխաներն իրենց մասին հոգ փանելիս:

5.2.բ Աջակցություն մեր ընկերներին, որպեսզի նրանք լինեն առողջ և ուժեղ

Բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչպես կարող են երեխաներն աջակցել միմյանց՝ առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Պարապմունք 4բ-ի այն ցուցատախտակները, որոնք նկարագրում են, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Փակցրեք վերջին պարապմունքի երեք ցուցատախտակները, որոնք նկարագրում են, թե ֆիզիկական, մտավոր և հոգեկան ինչ կարիքներ ունեն երեխաները առողջ և ուժեղ լինելու համար:

1. Երեխաներին բաժանեք երեք խմբի: Բացատրեք, որ յուրաքանչյուր խումբ պատրաստվելու է մի կարճ ներկայացում, որը ցույց կտա, թե ինչպես կարող են միմյանց օգնել երեխաները առողջ և ուժեղ լինելու համար: Մի խումբը պետք է կենտրոնանա ֆիզիկական առողջության վրա, մյուսը՝ մտավոր, իսկ վերջինը՝ հոգեկան: Ներկայացումը պետք է պատկերի մի երեխայի, որը առողջ և ուժեղ չի զգում, այնուհետև ցույց տա եղանակներ, որոնցով նրա ընկերները կարող են օգնել նրան վերականգնելու առողջությունն ու ուժը:
2. Երեխաներին 15 րոպե տվեք՝ ներկայացմանը պատրաստվելու համար: Այժմ յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք ներկայացումը ցույց տալ մեծ խմբի առջև: Ներկայացումից հետո դիտող երկու խմբերին հարցրեք՝ արդյոք չունե՞ն մեկնաբանություններ կամ հարցեր: Նրանց մեկնաբանությունները պետք է վերաբերեն ներկայացման բովանդակությանը, ոչ թե խմբի անդամների խաղին:
3. Երբ բոլոր խմբերը ելույթ ունենան և մեկնաբանություններ արվեն, ավարտեք գործողությունը՝ ասելով.

Մեր նախորդ հանդիպման ժամանակ քննարկեցինք, որ առողջ և ուժեղ լինելը միշտ չէ, որ հեշտ է: Կան որոշ բաներ, որոնք կարող եք ինքներդ անել՝ առողջ և ուժեղ լինելու համար, սակայն որոշ դեպքերում էլ մեզ անհրաժեշտ է մեր ընկերների, ընտանիքի և համայնքի աջակցությունը:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

5.3.բ Փուչիկները վերևում

Աշխուժացնել երեխաներին

Փուչիկները վերևում

1. Եթե պարապմունքին մասնակցող երեխաները շատ են, բաժանեք նրանց 10 հոգուց բաղկացած խմբերի:
2. Այժմ բացատրեք, որ յուրաքանչյուր խմբի տալու եք մեկ փուչիկ, և նրանց գործն է լինելու փուչիկը պահել օդում: Փուչիկը չպետք է դիպչի հատակին:
3. Յուրաքանչյուր խմբի տվեք փուչիկ և ասեք, որ սկսեն: Մոտ մեկ րոպեից նրանց մեկ այլ փուչիկ տվեք և ասեք, որ այս մեկը նույնպես պետք է պահեն վերևում: Կրկնեք սա մի քանի անգամ, մինչև երեխաներն աշխուժանան:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

5.4.բ Երեխաների կյանքը մեր համայնքում

Ուսումնասիրել, թե որ կարիքներն են բավարարվում համայնքում և ինչ պարտականություններ ունեն երեխաները, որպեսզի մնան առողջ և ուժեղ:

Ստեղծագործական նյութեր, տարածություն խմբային աշխատանքի համար:

Փորձեք այս գործողության ընթացքում խրախուսել որ հնարավորինս շատ ստեղծագործականություն ցուցաբերեն: Եթե ունեք հին ամսագրեր, որպեսզի երեխաները կտրատեն, տվեք նրանց՝ նկարներով կոլաժ պատրաստելու համար: Ձեռքի տակ ունեցեք գունավոր մատիտներ, ներկեր կամ այլ ստեղծագործական նյութեր:

Եթե ձեռքի տակ եղած նյութերը քիչ են, առաջարկեք երեխաներին իրենց դիտարկումները ներկայացնել դերային խաղի կամ մարմնի կեցվածքների միջոցով (ներկայացնել նատյուրմորտներ՝ օգտագործելով սեփական մարմինը):

1. Խնդրեք երեխաներին 4 կամ 5 հոգուց բաղկացած խմբեր կազմել և բացատրեք նրանց, որ այս գործողության ընթացքում խոսելու եք այն մասին, թե ինչպիսին է երեխաների կյանքը համայնքում:
2. Խնդրեք նրանց 5-10 րոպե անցկացնել խոսելով այն մասին, թե ինչպիսին է կյանքը երեխաների համար: Խնդրեք նրանց կենտրոնանալ երեխաների կյանքի լավ և վատ կողմերի վրա:
3. Այս մասին խոսելուց 5-10 րոպե հետո խնդրեք նրանց մտածել այն մասին, թե նախկինում ինչ են արել՝ կապված երեխաների առողջ և ուժեղ լինելու կարիքների հետ: Խնդրեք նրանց որոշել, թե որ կարիքներն են բավարարվում իրենց համայնքում: Խնդրեք նրանց նաև քննարկել, թե ինչ պարտականություններ ունեն երեխաները, երբ իրենց կարիքները բավարարվում են:

Օրինակ, եթե համայնքում ուսումը հասանելի է, և երեխան դպրոց գնալու հնարավորություն ունի, ապա կրթություն ստանալու նրա կարիքը բավարարվում է: Այդ դեպքում երեխայի պարտականությունն է լավ սովորել և պահպանել դպրոցի կանոնները:

4. Խնդրեք նրանց նույն խմբերով շնորհանդես ներկայացնել այն մասին, թե որ կարիքներն են բավարարվում համայնքում և որոնք են երեխաների պարտականությունները՝ կապված այդ

կարիքների հետ: Սա կարող է լինել ցանկի, խմբային նկարի, անհատական նկարների հավաքածուի, կարճ դերային խաղի, մարմնի կեցվածքների և այլ ձևերով:

5. Նրանց 10 ընդհանուր պատրաստվելու համար, այնուհետև նրանք դա կներկայացնեն մեծ խմբին:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

5.5.բ Հետագա քայլերը

Քննարկել այս շարքի հաջորդ պարապմունքների համար նախատեսված գործողությունները և երեխաներին հնարավորություն տալ իրենց ներդրումն ունենալու:

Նախապես պատրաստված ցուցատախտակի թուղթ պարապմունքի համառոտ նկարագրությամբ:

Այս գործողությանը պատրաստվելիս ձեզ հարկավոր կլինի ծանոթանալ պարապմունքների հաջորդ շարքի բովանդակությանը: Պատրաստ եղեք պատասխանելու երեխաների ցանկացած հարցի: Յուրաքանչյուր մոդուլում արժարժված թեմաներն ամփոփված են համառոտ նկարագրություններում, որոնք կարելի է գտնել յուրաքանչյուր պարապմունքի սկզբում:

Եթե ունեք այլ պարապմունքներ պլանավորելու ռեսուրսներ և ժամանակ, կարող եք խնդրել երեխաներին գաղափարներ տալ այն թեմաների մասին, որոնց վրա իրենք կցանկանային կենտրոնանալ: Գործողությունների շտեմարանում (կամ այլ աղբյուրներում) կարող են լինել օգտակար օրինակներ, որոնցից կարող եք օգտվել, կամ ինքներդ ստեղծել ձերը:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել կիսաշրջանով, որպեսզի բոլորը տեսնեն ցուցատախտակը՝ պարապմունքների շարքերի ցանկով:
2. Բացատրեք, որ դուք դա եք նախատեսել անցկացնել իրենց հետ: Ներկայացրեք այն տարբեր թեմաները, որոնք կարծարժվեն պարապմունքների ժամանակ: Երեխաներին հարցեր տալու ժամանակ տվեք:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

5.6.ա Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

5.7.բ Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր միասին լավ աշխատեցինք՝ խոսելով երեխաների կարիքների մասին, ինչպես նաև երեխաների պարտականությունների, երբ այդ կարիքները բավարարվում են:

Ես նաև շատ ուրախ եմ, որ ձեզ ներկայացրի մեր հետագա քայլերը և պարասխանեցի ձեր հարցերին: Ես կանեմ ամեն ինչ, որպեսզի պարապմունքները հետաքրքիր դարձնեմ և համապարասխանեցնեմ ձեր կարիքներին և հետաքրքրություններին:

Պարապմունքը գնահատելու համար կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Լրացուցիչ պարապմունքները

Ներածություն

Ա-Գ պարապմունքները կարող են օգտագործվել դասընթացի ցանկացած միջնահատվածում և լրիվ կամընտրական են: Պարապմունքներ Ձ1-ը և Ձ2-ը դասընթացի բոլոր չորս մոդուլների համար այլընտրանքային ավարտ են ապահովում: Խնդրում ենք հաշվի առնել, որ պարապմունք Ձ1-ը շեշտը դնում է առանձին երեխաների և նրանց ապագայի վրա, իսկ պարապմունք Ձ2-ը՝ այն բանի վրա, թե ինչպես երեխաները կարող են օգնել իրենց համայնքն ավելի լավ վայր դարձնելուն:

Այս պարապմունքների բովանդակության վերաբերյալ լրացուցիչ մանրամասները տրված են դասընթացի ներածությունում՝ էջ 32:

Պարապմունքներ Ա-Գ	Պարապմունքներ Ձ1 և Ձ2
Ա. Սովորել լսել	Ձ1 Իմ ապագան
Բ. Ինչ-որ բան իմ մասին	Ձ2 Մեր ապագան
Գ. Աշխատելով միասին	

Յուրաքանչյուր պարապմունքի բացումը և փակումը

Յուրաքանչյուր պարապմունքը բացելիս և փակելիս օգտագործեք նույն կարգը: Սա կօգնի երեխաներին հարմարավետ զգալ և վստահություն կառաջացնի ձեր և խմբի միջև: Օգտագործեք այստեղ նշված սխեման ամեն անգամ, երբ կատարում եք հետևյալ գործողությունները.

- ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն,
- մեր երգը,
- պարապմունքի գնահատումը:

Մաս 1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

 Վերջին պարապմունքն ամփոփելու համար կարծիքներ փոխանակեք գնահատման վերաբերյալ և ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը:

1. Որևէ կամավորի խնդրեք ամփոփել, թե ինչ եք արել միասին վերջին պարապմունքի ժամանակ: Եթե նա չի հիշում բոլոր գործողությունները, խնդրեք մյուսներին օգնել, մինչև որ նշվեն բոլոր գործողությունները:
2. Երեխաների հետ խոսեք վերջին անգամ իրենց կատարած գնահատման մասին: Օգտագործեք այս հնարավորությունը՝ քննարկելու ցանկացած գործողություն, որը երեխաներին դուր չի եկել: Նշեք դրանք ձեր մշտադիտարկման նշումներում:

Գովեք երեխաներին և հիշեցրեք նրանց, թե որքան կարևոր է, որ ազնիվ գնահատական տան՝ ընդգծելով, որ դա ձեզ օգնում է պլանավորել պարապմունքներն այնպես, որ բավարարեն իրենց կարիքները:
3. Ներկայացրեք պարապմունքի նպատակը (տե՛ս յուրաքանչյուր պարապմունքի համառոտ նկարագրությունը):
4. Պատասխանեք հարցերին, այնուհետև սկսեք պարապմունքը:

Մաս 2. Մեր երգը

Երգեք մի երգ, որը ծանոթ է բոլոր երեխաներին և որը նրանց հաղորդում է պատկանելության և մշակութային հպարտության զգացում:

Հրահանգներ

- 1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել և երգել այն երգերը, որ իրենք ընտրել էին նախորդ պարապմունքի ավարտին:
- 2. Նրանք կարող են կա՛մ երգել երգը, ինչպես անցյալ անգամ, կա՛մ օգտագործել պարապմունք 1-ի ժամանակ տրված որոշ գաղափարներ, թե ինչպես փոխել երգերու ձևը:

Մաս 3. Պարապմունքի գնահատում

Գնահատել պարապմունքը:

Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ ու «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ:

 Հավաքեք գնահատումները և պահեք դրանք մշտադիտարկման նպատակներով, ինչպես նաև որպեսզի գնահատեք՝ արդյոք արդեն իսկ պլանավորված գործողություններում փոփոխությունների և վերանայումների կարիք կա՞: Անպայման անդրադարձեք գնահատման արդյունքներին հաջորդ պարապմունքի սկզբին:

- 1. Բացատրեք, թե ինչ եք արել այսօրվա պարապմունքի ժամանակ (տե՛ս յուրաքանչյուր պարապմունքի համառոտ նկարագրությունը):
- 2. Երեխաներին կրկին ցույց տվեք ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակը և յուրաքանչյուրին տվեք մի փոքրիկ թուղթի և խնդրեք նրանց նկարել այնպիսի ժպտացող դեմք, որը կարտահայտի, թե ինչ են իրենք զգում՝ կապված այսօրվա պարապմունքի գործողությունների հետ: Ասեք նրանց, որ ՉՊԵՏԲ է իրենց անունը գրեն թղթի վրա: Սա կնպաստի նրանց ազնիվ գնահատմանը:
- 3. Երբ նրանք ավարտեն, շնորհակալություն հայտնեք իրենց կարծիքը հայտնելու համար և յուրաքանչյուր երեխային հրաժեշտ տալուն ժամանակ տրամադրեք: Դա նրանց կօգնի զգալու, որ իրենց ճանաչում և գնահատում են:

David Mercado/ Reuters

Պարապմունք 1

Սովորել լսել

Պարապմունքի նպատակը. Խթանել ճիշտ լսելու ունակությունը:

Գործողությունների նպատակը.
Խթանել ճիշտ լսելու ունակությունը
Խթանել համագործակցությունը և կենտրոնացումը

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
Ա.1 Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
Ա.2 Լսեք ուշադիր	Տարածք, որպեսզի երեխաները կանգնեն երկու շրջանով դեմ դիմաց, որից հետո աշխատեն փոքր խմբերով: Թուղթ և գրիչներ, ցուցատախտակ և մարկեր	60 րոպե
Ա.3 Հայելիների խաղը	Տարածք	15 րոպե
Ա.4 Մեր երգը		5 րոպե
Ա.5 Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	5 րոպե

Ա.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 77-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը:

Այսօր կսովորենք լսելու մասին: Լսելը շատ կարևոր ունակություն է, երբ լավ եք լսում, դա ցույց է տալիս, որ լավ ընկեր եք և ձեզ հեղաքրքրում են այլ մարդիկ ու նրանց ասածը:

Ա.2. Լսեք ուշադիր

Խթանել ճիշտ լսելու ունակությունը:

Տարածություն, որպեսզի երեխաները կանգնեն երկու շրջանով դեմ դիմաց, որից հետո աշխատեն փոքր խմբերով: Թուղթ և գրիչներ, ցուցատախտակ և մարկեր:

Այս գործողությունը բաղկացած է երկու մասից: Յուրաքանչյուր հատված ավարտվում է հարցերի խմբով: Յուրաքանչյուր մասն ավարտելու համար անհրաժեշտ է 30 րոպե:

Գործողություն 1. Սովորեք լսել

1. Խոմբը բաժանեք երկու փոքր խմբերի՝ երկու շրջաններով կանգնած (մի շրջանը մյուս շրջանի մեջ): Դրաի շրջանը «Ա»-ն է, իսկ ներսի շրջանը՝ «Բ»-ն: Խնդրեք երկու շրջաններին քայլել հակառակ ուղղություններով: Հանկարծակի ասեք. «Տեղում քարանայ»:
2. Այժմ «Ա» շրջանի բոլոր երեխաները կանգնած են «Բ» շրջանի իրենց խաղընկերների դիմաց: Երեխաներին բացատրեք, որ սա լսելու վարժություն է: Յուրաքանչյուր զույգի մասնակիցները հերթով միմյանց պատմում են մի բան, որը հետաքրքրում է իրենց: Մինչ մեկը խոսում է, մյուսը պարզապես լսում է:
3. Երբ երկուսն էլ ավարտում են միմյանց ինչ-որ բան պատմելը, հերթով կրկնում են, թե ինչ է ասել խաղընկերը: Ուստի շատ կարևոր է ուշադիր լսել, թե ինչ է ասվում:
4. Այժմ զույգերից մեկին խնդրեք գնալ ու միասին նստել, նրանց հրահանգեք հետևյալը.
ա. «Ա» շրջանի երեխային խոսել իր խաղընկերոջ հետ իրեն հետաքրքրող ինչ-որ թեմայի շուրջ: Դա կարող է լինել իրենց ծննդյան տոնը կամ նրանք կարող են պատկերացնել, որ հերոս են, կամ էլ ինչ են ուզում անել դպրոցն ավարտելուց հետո, որն է իրենց սիրելի հոբբին և այլն:
բ. Մինչ «Ա» շրջանի երեխան խոսում է, «Բ» շրջանի երեխան լսում է՝ առանց ընդհատելու, մեկնաբանություններ կամ առարկություններ անելու:
գ. Մոտավորապես 5 րոպե հետո խնդրեք երեխաներին ավարտել: Այժմ խնդրեք «Բ»-ին «Ա»-ի համար կրկնել, թե ինչի մասին էր վերջինս խոսում: Այնուհետև «Ա»-ին են խնդրում կրկնել «Բ»-ի համար, թե ինչ է ասել նրան: Երկու խաղընկերներն էլ պետք է լավ կենտրոնանան և լսեն:
5. Երբ բոլորն ավարտեն խոսելը, լսելը և պատմելը, երեխաներին խնդրեք նստել մեկ մեծ շրջանով:

Ձեզ ավելի շատ դուր եկավ, երբ խոստում էիք, թե՛ երբ լսում էիք:

Արդյոք դժվար էր լսել՝ առանց մեկնաբանությունների: Եթե այո, ինչո՞ւ:

Ինչպե՞ս էիք խմանում, որ ձեր ընկերը լսում էր ձեզ:

Գործողություն 2. Ի՞նչ է նշանակում ճիշտ լսել:

1. Մեծ խումբը բաժանեք 3 կամ 4 փոքր խմբերի: Յուրաքանչյուր խմբին տվեք թուղթ և գրիչներ: Յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք խոսել այն ամենի մասին, թե ինչ կարող էին իրենք անել, եթե ուշադիր լսելիս չլինեին: Օրինակ՝ «Ես չընդհատեցի», «Ես չխոսեցի», «Ես չքննադատեցի», «Ես չծաղրեցի» և այլն:
2. Խմբերին խնդրեք գրել իրենց մտքերը:
3. Մոտավորապես 10 րոպե անց յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք հերթով ասել, թե ինչ են գրել:
4. Բոլոր առաջարկությունները գրեք ցուցատախտակի վրա, որպեսզի սահմանեք, թե ինչ է նշանակում ճիշտ լսել՝ հետևելով ստորև բերված օրինակին:

Ես լավ եմ լսում, երբ ես...

- չեմ ընդհատում,
- ուշադիր եմ լսում,
- կենտրոնանում եմ խոսքի վրա,
- նայում եմ խոսողի աչքերին,
- լուռ եմ մնում,
- և այլն:

Ինչպե՞ս եք աովորաբար լսում այլ մարդկանց: Ի՞նչ կարծիք կազմեցիք ձեր լսելու ունակությունների մասին այս գործողության արդյունքում: Կամ ձեզ դուր եկավ՝ կիսվել այն մարդկանց հետ, ովքեր խկապես լսում էին:

Ըստ ձեզ՝ ե՞րբ է կարևոր ճիշտ ունկնդիր լինելը:

«Զինված հակամարտությունից փոժած երեխաների հետ անցկացվող դասընթացների ձեռնարկ», Դանիական Կարմիր Խաչի ընկերություն (2008)

Ա.3. Հայելիների խաղը

Խթանել համագործակցությունը և կենտրոնացումը:

Տարածություն:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել երկու շարքով:
2. Բացատրեք, որ մի շարքի մասնակիցները կլինեն հայելիներ, մյուսինը՝ դերասաններ:
3. Դասընթացավարը և նրա գործընկերը ցուցադրում են խաղը: Դասընթացավարը որևէ դրական որակ է ասում, օրինակ՝ ուժ, քաջություն, համարձակություն, ուրախություն, հանդարտություն, իսկ դերասանները ցույց են տալիս այն:
4. Հայելիները փորձում են ամենայն մանրամասնությամբ կրկնօրինակել դերասանին:
5. Յուրաքանչյուր շարք հերթով լինում է դերասան կամ հայելի յուրաքանչյուր զգացմունքի համար: Դասընթացավարը պահպանում է կարգուկանոնը: Նա է ասում որևէ զգացմունք, ինչպես նաև ասում է, թե երբ պետք է դերասանը և հայելին դերերով փոխվեն:

«Սոցիալ-հոգեբանական համակարգված գործունեության ծրագիր», «Մեյվ դը չիլդրեն» (2006)

Ա.4. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 78-ի մաս 2-ին:

Ա.5. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 78-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այժմ մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Մենք վարժեցինք մեր լսելու ունակությունը և խոսեցինք այն մասին, թե ինչ է նշանակում լավ լսել իմանալ:

Մյուս պարապմունքների նման ես այսօր կգնահատեմ ձեր կարծիքը: Այսօր նույնպես կօգտագործենք «ժպտացող դեմքերը»:

Cheryl Ravello/freelance – IIRC

Պարապմունք Բ Ինչ-որ բան իմ մասին

Պարապմունքի նպատակը. Խրախուսել ինքնարտահայտումը, ուժեղ կողմերը ճանաչելը, ինքնագնահատականի բարձրացումը և վստահության ամրապնդումը:

Գործողությունների նպատակը.

Բարձրացնել ինքնագնահատականը՝ ուրիշների հետ անձնական տեղեկություններ փոխանակելու միջոցով:

Ուժեղացնել խմբի միասնականությունը և փոխադարձ հարգանքը՝ լսելով ուշադիր, հետևելով և կենտրոնանալով մյուսների ասածի վրա:

Նպաստել ինքնարտահայտմանը և ստեղծագործականությանը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
Բ.1 Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
Բ.2 Ոչ ոք չգիտի, թե ես ինչ կարող եմ անել	Տարածք երկու շրջանի համար	25 րոպե
Բ.3 Իմ դրոշակը	Թուղթ կամ կտոր, որի վրա կարելի է գծել կամ նկարել: Նկարելու նյութեր հնարավորինս շատ ստեղծագործականության համար, օրինակ՝ գունավոր մարկերներ, յուղամատիտներ, մատիտներ, փայլ, սոսիսնձ, ներկ, կտոր, մկրատ, հին ամսագրեր և այլն	40 րոպե
Բ.4 Միասին աշխատելը	Յուրաքանչյուր երեխայի համար մատիտի երկարությամբ փայտ կամ կափարիչով գրիչ	10 րոպե
Բ.5 Մեր երգը		5 րոպե
Բ.6 Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	5 րոպե

Բ.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 77-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը:

 Այսօր մենք գործողություն կկատարենք, որը մեր մասին է, այն մասին, թե ով ենք մենք, ինչ ենք սիրում և ինչ չենք սիրում: Մենք նաև որոշ խմբային գործողություններ կկատարենք, ուստի անհրաժեշտ կլինի միասին աշխատել:

Բ.2. Ոչ ոք չգիտի, թե ես ինչ կարող եմ անել

 Բարձրացնել ինքնագնահատականը և փոխադարձ վստահությունը՝ ուրիշների հետ անձնական տեղեկություններ փոխանակելու միջոցով: Ամրապնդել խմբի միասնականությունը և փոխադարձ հարգանքը՝ ուշադիր լսելով և կենտրոնանալով մյուսների ասածի վրա:

 Տարածություն երկու շրջանի համար:

1. Երեխաներին խնդրեք երկու շրջան կազմել՝ դրսի շրջան և ներսի շրջան, յուրաքանչյուրում՝ հավասար թվով երեխաներ (եթե կենտ թիվ է, ապա դասընթացավարը կարող է միանալ շրջանին): Խնդրեք նրանց կանգնել դեմ առ դեմ:
2. Երեխաներին խնդրեք հերթով միմյանց պատմել ինչ-որ բան, որ ըստ իրենց՝ դիմացինը չգիտի իր մասին: Դա պետք է լինի որևէ դրական որակ, հմտություն կամ հատկանիշ:
Օրինակ բերեք. «Ոչ ոք չգիտի, որ ես կարող եմ կարել իմ հագուստը»:
3. Երբ առաջին գույգն ավարտի, ծափահարեք կամ բացականչեք, ինչը ցույց կտա, որ առաջ անցնելու ժամանակն է: Ներսի շրջանն անշարժ կանգնում է, մինչդեռ արտաքին շրջանը մեկ մարդով դեպի աջ է շարժվում: Շարունակեք սա անել այնքան, մինչև ներսի շրջանի բոլոր մասնակիցները խոսեն դրսի շրջանի բոլոր մասնակիցների հետ:
4. Այժմ երեխաներին խնդրեք նստել մեկ մեծ շրջանով:
5. Այժմ երեխաներին խնդրեք ասել մի բան, որ իրենք իմացան ինչ-որ մեկի մասին: Կրկնություններն արգելվում են. յուրաքանչյուր երեխայի մասին պետք է խոսվի:
6. Երբ բոլորի մասին խոսեն, տվեք ստորև նշված հարցերը.

 Բնչ զգացիք այնպիսի որակի կամ հմտության մասին խոսելիս, որն անձնական էր:
Կային այնպիսի նոր որակներ կամ հմտություններ, որոնց մասին լսեցիք և կցանկանայիք այն ձեռք բերել:

Տեղայնացված է ըստ Դրոգաստանում «Մեյվ դը չիդդեն» կազմակերպության «Արժանապարկության բարձրացումը» գործողությունների

Բ.3. Իմ դրոշակը

Նպաստել ինքնարտահայտմանը և ստեղծագործականությանը, խթանել ինքնարժեքումը և փոխադարձ վստահությունը:

Թույլ լից կտոր, որի վրա կարելի է գծել կամ նկարել: Նկարելու նյութեր՝ ստեղծագործական երևակայության արտահայտմանը հնարավորինս նպաստելու համար, օրինակ՝ գունավոր մարկերներ, յուղամատիտներ, մատիտներ, փայլ, սոսինձ, ներկ, կտոր, մկրատ, հին ամսագրեր և այլն:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել 8 հոգուց բաղկացած խմբերով և յուրաքանչյուր խմբին տվեք նկարչական պարագաներ: Երեխաներին ասեք, որ բոլորը պետք է անձնական դրոշակ պատրաստեն: Դա կարող է կապված լինել նրանց ավանդույթների կամ ընտանիքի, նրանց սիրած կամ չսիրած բաների կամ ինչ-որ բանի հետ, որը կարող են անել և որով հպարտանում են:
2. Նրանց մոտավորապես 15 րոպե տվեք իրենց դրոշակները պատրաստելու համար: Նրանք կարող են դրոշակի թղթով անել այն, ինչ կամենան. կտրել այն դրոշակի ձևով, ներկել, գունավորել յուղամատիտներով, սոսնձել նկարներ ամսագրերից և այլն՝ օգտագործելով նկարչական պարագաները: Երեխաներին խնդրեք դրոշակի հետևի մասում գրել իրենց անունը:
3. Երբ բոլորն ավարտեն, խնդրեք նրանց նստել շրջանով և խոսել իրենց պատրաստած դրոշակների մասին:
4. Այժմ խնդրեք երեխաներին օգնել դրոշակներն ամրացնել երկար թելի վրա: Եթե կարող եք, պարապմունքի անցկացման վայրում կախեք դրոշակները և ցուցադրեք դրանք ծնողների և խնամակալների հետ հաջորդ հանդիպման ժամանակ:

«Ստեղծագործականություն երեխաների համար: Ձեռնարկ երեխաների գործողությունների համար», Ուորդ Վիժու

Բ.4. Միասին աշխատելը

Խրախուսել դիտողականությունը, իրար մասին իրազեկված լինելը և միմյանց հանդեպ հարգանքը, ինչպես նաև կենտրոնացումը:

Յուրաքանչյուր երեխայի համար մատիտի երկարությամբ փայտ կամ կափարիչով գրիչ:

Խաղի նպատակն է այնպես անել, որ փայտերը հատակին չընկնեն: Երկու փայտերը կայուն պահելու համար երեխաները պետք է միմյանց ուշադիր հետևեն և արագ արձագանքեն: Երկու երեխաներն էլ պետք է սովորեն հարմարվել միմյանց շարժումներին: Դա հեշտ է:

Կախված երեխաների թվից՝ խաղը կարող են խաղալ, երբ երեխաները կանգնած են եռանկյունով, երկու շարքով կամ շրջաններով: Որքան ավելի շատ երեխաներ են մասնակցում, խաղն ավելի դժվար է դառնում:

1. Երեխաների յուրաքանչյուր զույգին տվեք մեկ փայտ, ցանկալի է՝ նույն չափերի:
2. Երեխաներին խնդրեք կանգնել իրար դիմաց մոտավորապես այնպիսի հեռավորության վրա, որքան փայտիկի երկարությունն է:

3. Երեխաներից մեկի հետ ցույց տվեք, թե ինչ է հարկավոր այս գործողության համար. փայտի մի ծայրը պետք է սեղմված լինի առաջին երեխայի աջ ձեռքի ցուցամատի ծայրին, մյուսը՝ երկրորդ երեխայի ձախ ձեռքի ցուցամատի ծայրին:
4. Փայտը հավասարակշռված պահելու համար երկու երեխաներն էլ պետք է մի փոքր ճնշում գործադրեն:
5. Այժմ նրանց խնդրեք երկրորդ փայտը սեղմել հաջորդ մասնակցի ազատ ձեռքի ցուցամատի ծայրին: Ապա խնդրեք, որ փորձեն քայլ անել դեպի աջ կամ ձախ՝ փայտերն իրենց դիրքում պահելով:
6. Ավարտեք խաղն այն ժամանակ, երբ բոլորին հաջողվի փայտերը որոշ ժամանակով իրենց դիրքում պահել:

 Արդյոք դժվար էր փայտերը հավասարակշռության մեջ պահելը:

Ի՞նչ էիք սրիսկված սովորել, որպեսզի սրացվեք:

Եթե երեխաներից մի քանիսը նաև փորձում էին այս գործողությունն անել ավելի մեծ խմբերով, հարցրեք նրանց.

Արդյոք ավելի դժվար էր դա անել, երբ երեխաների թիվն ավելացավ: Ի՞նչ սովորեցիք հաղորդակցության և համերապարտության մասին:

ՄԻԱՎ/ՁԻԱԸ-ից ղուժած երեխաների կայուն զարգացման կառուցումը, Կաթոլիկական օգնության գործողություններ, Նամիբիա (2003)

Բ.5. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 78-ի մաս 2-ին:

Բ.6. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 78-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

 Մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք ավելի շատ բան իմացանք միմյանց մասին: Նախ՝ բոլորը մեզ ինչ-որ բան պարմեցին իրենց մասին, որը մենք նախկինում չգիտեինք: Այնուհետև բոլորը պարրասարեցիք շատ գեղեցիկ դրոշակներ, որոնք ներկայացնում էին մի պարմություն, որով դուք հպարտանում էք: Եվ, վերջապես, մենք խաղացինք համագործակցության խաղ՝ փորձելով իրենց դիրքում պահել փայտերը: Շատ լավ օր էր այսօր, և ես բոլորիդ մասին շատ դրական բաներ իմացա:

Մյուս պարապմունքների նման ես այսօր էլ կհավաքեմ ձեր կարծիքները: Այսօր մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Jim Holmes/ Save the Children

Պարապմունք Գ Միմյանց աջակցելը

Պարապմունքի նպատակը. Խրախուսել փոխադարձ հարգանքը, վստահությունը և խմբային համագործակցությունը:

Գործողությունների նպատակը.
Խրախուսել համագործակցությունը, խմբային ոգին, խմբի միասնությունը և ինքնագնահատականի բարձրացումը խոչընդոտներ հաղթահարելու միջոցով:
Խրախուսել երեխաներին գիտակցելու, որ չնայած իրենք եզակի են ու տարբեր, բայց նաև շատ ընդհանրություններ ունեն և կարող են դժվարին պահերին աջակցել միմյանց:
Հաստատել վստահություն, խմբի միասնություն և խրախուսել երեխաներին պատասխանատվություն կրել միմյանց համար:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
Գ.1 Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
Գ.2 Թափառող օղեր	Մարմնամարզական օղակներ կամ գործվածքի մի կտոր, պարան կամ ժապավեններ՝ 1.5 մ երկարությամբ ու շրջանաձև կապված: Տարածություն՝ ֆիզիկական շարժումների համար	30 րոպե
Գ.3 Ինչ ընդհանրություններ ունենք	Տարածք՝ մեծ շրջանի համար	30 րոպե
Գ.4 Օրորոց ձեռքերից	Տարածք	15 րոպե
Բ.5 Մեր երգը		5 րոպե
Բ.6 Պարապմունքի գնահատում	Թույլ և զրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	5 րոպե

Գ.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 77-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը:

Այսօր մենք մի քանի գործողություններ կկատարենք, որոնք կարող են իրականացվել միայն այն դեպքում, եթե օգնեք և աջակցեք միմյանց: Այս գործողությունների համար անհրաժեշտ կլինի, որ հարգանք ցուցաբերեք միմյանց նկատմամբ և վարահեք իրար:

Գ.2. Թափառող օղեր

Խրախուսել համագործակցությունը, խմբային ոգին, խմբի միասնությունը և ինքնագնահատականի բարձրացումը խոչընդոտներ հաղթահարելու միջոցով:

Մարմնամարզական օղակներ կամ գործվածքի մի կտոր, պարան կամ ժապավեններ՝ 1.5 մ երկարությամբ, շրջանաձև կապված: Տարածություն՝ ֆիզիկական շարժումների համար:

Սկզբում հարկ կլինի վարժվել: Երեխաները կգիտակցեն, որ պետք է օգնեն միմյանց՝ թույլ տալով, որ իրենց ձեռքերը քաշեն տարբեր ուղղություններով, մինչ իրենք հերթով փորձում են անցնել օղակի միջով:

Թույլ տվեք, որ երեխաներն իրենք մտածեն՝ ինչպես դա անել: Օգնեք միայն այն դեպքում, երբ թվում է, որ նրանք որոշ ժամանակ անց չեն հասկանում, թե ինչ անեն:

Խաղն ավելի հետաքրքիր դարձնելու համար կարող եք շրջանի հակառակ կողմում երկրորդ օղակն ավելացնել: Շրջանում բոլորը կապված են միմյանց. կամ օգնում են, կամ մագլցում, այնպես, որ բոլորը ներգրավված լինեն այս գործողության մեջ: Օղակներն առաջ կշարժվեն շրջանով միայն այն դեպքում, եթե երեխաները հետևեն և ընկալեն, թե ինչ է հարկավոր իրենց հարևաններին, և աշխատեն միասին որպես թիմ: Իսկապես առաջատար թիմերին կարող եք տալ միևնույն ժամանակ շրջանով շարժվող երեք օղակ:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով: Բացատրեք, որ այս խաղում ամենակարևոր կանոնն այն է, որ միմյանց ձեռքերը բաց չթողնեն:
2. Խնդրեք երեխաներին միմյանց ձեռք բռնել: Շրջանի որևէ մասում դրեք մարմնամարզական օղակ (կամ պարան, կամ կտոր՝ կախված նրանից, թե ինչ եք օգտագործում). կախեք այն իրար բռնած ձեռքերից:

Երեխաները պետք է այժմ այնպես անեն, որ օղակը շարժվի շրջանով՝ առանց շրջանի ամբողջականությունը խախտելու: Մի՛ բացատրեք՝ ինչպես դա անել: Թող երեխաներն իրենք մտածեն՝ ինչպես:

- Առաջին երեխայի կողքին կանգնածը պետք է կրկնի այդ գործընթացը (անհրաժեշտ է օղակի միջով անցկացնել սկզբում ոտքերը, այնուհետև կողքի մասնակիցների օգնությամբ, օղակն այնպես տարուբերել, որ նրանք կարողանան անցկացնել զլուխը):

 Ի՞նչ զգացիք սկզբում, երբ փակուղու առջև կանգնեցիք և չգիտեիք ինչպես անցնել օղակի միջով:

Ի՞նչն օգնեց ձեզ անցնել օղակի միջով:

Կարող եք մտածել իրական կյանքում հանդիպող այնպիսի իրավիճակներ, երբ սրիպված եք հարմարվել այլ մարդկանց պահանջներին, որպեսզի բոլորը հասնեն ինչ-որ նպատակի:

Ի՞նչ եք զգում, երբ արիպված եք միևնույն ժամանակ արձագանքել փարբեր մարդկանց պահանջներին:

Եթե օգրագործվում են լրացուցիչ օղակներ. ի՞նչ կասեք այն մասին, երբ երեք օղակներ էին շարժվում շրջանով:

«ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ից փոժած երեխաների կայուն զարգացման կառուցումը», Կաթոլիկական օգնության գործողություններ, Նամիրիա (2003)

4.3. Ինչ ընդհանրություններ ունենք

Խորախուսել երեխաներին գիտակցել, որ բազմաթիվ ընդհանրություններ ունեն և դժվարին պահերին կարող են աջակցել միմյանց՝ չնայած իրենք եզակի են և իրարից տարբեր:

Տարածություն մեծ շրջանի համար:

- Խնդրեք երեխաներին շրջանով կանգնել դեմ դիմաց:
- Այժմ բացատրեք, որ տարբեր բաներ կասեք, և եթե դրանք վերաբերում են երեխաներից որևէ մեկին, նրանք պետք է մեկ քայլ անեն դեպի շրջանը:
- Սկսեք՝ ասելով պարզ բաներ, որ տեսնում եք խմբում, օրինակ՝ «Ես ապիրակ շապիկ եմ հագել»: Եվ այդ ժամանակ ապիրակ շապիկներով բոլոր երեխաները քայլ են անում դեպի շրջան:
- Երբ բոլորը նորից քայլ անեն դեպի հետ, ասեք հաջորդ բանը: Առաջին 5-10 անգամների համար ասեք այնպիսի բաներ, որոնք պարզ են, գվարճալի և ընդհանուր են երեխաների համար.
 - Ես միշտ արթնանում եմ առավոտյան ժամը 6-ից շուտ,
 - Ես բանջարեղեն չեմ սիրում,
 - Ես սիրում եմ երաժշտություն լսել:

Այնպիսի բաներ ասեք, որոնք գիտեք՝ համապատասխան և տեղին են այս խմբի երեխաների համար:

- Այժմ սկսեք խոսել ավելի ծանր բաների մասին՝ կախված նրանից, թե ինչ գիտեք երեխաների մասին.
 - Ես ծնող եմ կորցրել,
 - Ես ծնողներիս հետ չեմ ապրում, ապրում եմ այլ ընտանիքի հետ,
 - Իմ ընտանիքում մեկը մահացել է աղետի հետևանքով:

- Ավարտելուց հետո երեխաներին հարցրեք, թե որ գործողությունն իրենց ավելի շատ ստիպեց մտածել, որ իրենք կապված են միմյանց:
- Հիշեցրեք նրանց, որ չնայած մենք դա չենք գիտակցում, շատ ընդհանրություններ ունենք մեր հասակակիցների հետ, և մեզ համար ավելի հեշտ է դժվարին պահերին օգնել և աջակցել միմյանց:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

9.4. Օրորոց ձեռքերից

 Խորացնել վստահությունը, համագործակցությունը և փոխադարձ պատասխանատվությունը:

 Տարածություն:

- Խնդրեք բոլոր երեխաներին, բացի մեկից, բաժանվել երկու խմբի:
- Այժմ խնդրեք նրանց երկու շարքով կանգնել ուս ուսի, դեմ առ դեմ՝ այնքան մոտ, որ ձեռքերը պարզած կարողանան հասնել դիմացի խմբում կանգնած երեխաների ձեռքերին:
- Խմբերից որևէ մեկում չընդգրկված երեխային խնդրեք պատկել հատակին՝ երկու շարքերի միջև:
- Երբ դասընթացավարը ազդանշան տա, երկու հակառակ շարքերում գտնվող երեխաները պետք է միացնեն ձեռքերը հատակին պատկած երեխայի տակ:
- Երբ բոլորը պատրաստ լինեն, հրահանգեք զգուշությամբ կանգնել և բարձրացնել իրենց ձեռքերի վրա պատկած երեխային:
- Երբ բոլորը կանգնած լինեն, ասեք մասնակիցներին, որ դանդաղ օրորեն երեխային:
- Մոտավորապես 10 րոպե անց խնդրեք նրանց զգուշորեն իջեցնել երեխային, որպեսզի նա կարողանա կանգնել: Գործողությունը կրկնեք, որպեսզի մի քանի երեխաներ օրորվեն հասակակիցների կողմից:

«ՄԻՎԱ/ՁԻԱԸ-ից տուժած երեխաների կայուն զարգացման կառուցումը», Կաթոլիկական օգնության գործողություններ, Նամիբիա (2003)

9.5. Մեր երգը

 Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 78-ի մաս 2-ին:

9.6. Պարապմունքի գնահատումը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 78-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

 Մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք միասին կարարեցինք որոշ զվարճանքի գործողություններ, որոնց համար պահանջվում էր խմբային համագործակցություն և փոփոխամանայնություն: Մենք նաև կարարեցինք մի գործողություն, որը մեզ օգնեց գիտակցելու, թե ինչքան շատ ընդհանրություններ ունենք մեր ընկերների հետ, ինչը լավ է, քանի որ դա ավելի է հեշտացնում միմյանց աջակցելը:

Մյուս պարապմունքների նման ես այսօր էլ կգնահատեմ ձեր կարծիքը: Այսօր նույնպես կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Louise Dyring/Save the Children

Պարապմունք 21 Իմ ապագան

Պարապմունքի նպատակը. Խրախուսել երեխաներին պատկերացնել ապագայի իրենց երազանքներն ու հույսերը և նպատակներ սահմանել, որոնք կօգնեն իրականացնելու դրանք:

Գործողությունների նպատակը.
Խրախուսել երեխաներին մտածել այն մասին, թե ինչ են ուզում ապագայում անել կյանքում: Խրախուսել երեխաներին սահմանել նպատակները, որոնց իրենք պետք է ձգտեն հասնել, և մտածել, թե ինչ է իրենց անհրաժեշտ դրա համար: Խորհրդածել պարապմունքի և այն գործողությունների մասին, որոնց երեխաները մասնակցել են:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
Ձ1.1 Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
Ձ1.2 Կյանքի նախագիծ	Թուղթ, գրիչներ, մատիտներ, յուղամատիտներ	20 րոպե
Ձ1.3 Անհեթեթ շարժվող գնացք	Տարածություն	5 րոպե
Ձ1.4 Ապագան պատկերացնելը	Ցուցատախտակի թուղթ, բազմաթիվ հին ամսագրեր, մկրատ, սոսինձ, կպչուն ժապավեն	40 րոպե
Ձ1.5 Մեր երզը (կատարում)		5 րոպե
Ձ1.6 Պարապմունքի գնահատում և անդրադարձ դասընթացին	Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ:	15 րոպե

21.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 77-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը:

 Այսօր դասընթացի վերջին պարապմունքն է: Մենք կուսումնասիրենք ապագայի մեր երազանքները և հույսերը: Սա անելը շատ կարևոր է, որպեսզի ունենաք մի բան, դեպի որին կձգվեք և որը կներշնչի ձեզ կյանքում:

21.2. Կյանքի նախագիծ

 Խրախուսել երեխաներին մտածել այն մասին, թե ինչ են ուզում ապագայում անել:

 Թուղթ, մատիտներ, յուղամատիտներ:

 Եթե երեխաներն ավելի մեծ տարիքի են, կարող եք գործողությունն ավելի բարդացնել: Կարող եք խնդրել նրանց նկարելու փոխարեն գրել կամ ամսագրերից կտրված նկարներով կողմ ապտրաստել:

1. Գործողությունը սկսեք՝ ասելով հետևյալը.

 Բոլոր չափահասները մինչև մեծանալը ինչ-որ ժամանակ, մտածել են այն մասին, թե ինչ են ուզում անել: Ոմանք իրականացրել են իրենց երազանքները, մյուսները դեռ աշխատում են, որպեսզի իրականացնեն դրանք: Կյանքում շատ կարևոր է ամեն օր մտածել այն մասին, թե ինչի ես ուզում հասնել: Մենք սկսում ենք սա անել, երբ նույնիսկ շատ փոքր ենք: Մենք սկսում ենք երազել և ինքներս մեզ ասում ենք, որ ոչ ոք մեզ չի խանգարի հասնել մեր երազանքներին:

2. Այժմ բոլոր երեխաներին տվեք թղթի մի կտոր և խնդրեք երեք պոնակ նկարել, այսպես.

ԱՅԺՄ (ԻՆՉՊԻՍԻՆ ԵՄ ԻՆՁ ՏԵՄՆՈՒՄ ՀԻՄԱ)	ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (ԻՆՁ ԿՑԱՆԿԱՆԱՅԻ ՓՈԽԵԼ ԻՄ ՄԵՁ)	ԱՊԱԳԱՆ (ԻՆՁ ԵՄ ՈՒՋՈՒՄ ԴԱՌՆԱԼ, ԵՐԲ ՄԵԾԱՆԱՄ)
---	---	--

 Ի՞նչ զգացիք այս երեք կերերի մասին մտածելիս: Արդյոք դրանցից ինչ-որ մեկը մյուսներից դժվար էր:

«Վերադարձ դեպի երջանկություն», ՅՈՒՆԻՍԵՖ (2010)

Չ1.3. Անհերթեթ շարժվող գնացք

Աշխուժացնել երեխաներին:

Տարածություն:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով: Այժմ խնդրեք նրանց շրջվել աջ:
2. Դասընթացավարը կիսում է շրջանն այնպես, որ լինի սկիզբ և վերջ: Այժմ շարքի առջևում կանգնածին խնդրեք, որ սկսի քայլել: Նրա հետևի կանգնածը նույնությամբ կրկնում է առջևից գնացողի շարժումները: Նրա հետևի կանգնածն անում է նույնը, մինչև շարքի բոլոր երեխաները քայլում են նույն ձևով:
3. Գնացքը կարող է գնալ ամենուր, առջևից գնացողը կարող է փոխել քայլելու ձևը, ադմուկ հանել, թափահարել ձեռքերը և այլն, իսկ մյուսները պետք է կրկնորինակեն նույն շարժումներն ու ձայները:
4. Մոտավորապես 30 վայրկյան անց առջևից գնացողին փոխարինեք մեկ ուրիշով: Շարունակեք փոխարինել, մինչև գործողությանը հատկացված ժամանակն ավարտվի:

«Մրկեղձագործականություն երեխաների համար: Երեխաների գործողությունների ձեռնարկ», Ուորլդ Վիժն

Չ1.4. Ապագան պատկերացնելը

Խրախուսել երեխաներին որոշել նպատակները, որոնց իրենք պետք է ձգտեն հասնել, և մտածել, թե ինչ է իրենց անհրաժեշտ դրա համար:

Ցուցատախտակի թուղթ, բազմաթիվ հին ամսագրեր, մկրատ, սոսինձ, կաշուն ժապավեն:

Եթե խումբը շատ մեծ է, խնդրեք նրանց վերջին անգամ աշխատել փոքր խմբերով և միասին մեծ կղաժ պատրաստել:

1. Սկսեք գործողությունը՝ ասելով հետևյալը.
 Ես ուզում եմ, որ դուք շարունակեք մտածել ձեր ապագայի մասին, այն մասին, թե ինչ եք ուզում լինել, երբ չափահաս դառնաք, ինչ աշխատանք եք ուզում, ինչպես եք ապրուստ վաստակելու, ինչեր եք անելու, ուր եք գնալու, ում հետ եք աշխատելու, ինչպիսի վայրում եք աշխատելու. հնարավորինս շատ մանրամասների մասին մտածեք:
2. Այժմ խնդրեք երեխաներին կղաժ պատրաստել: Նրանց բոլորին տվեք թուղթ և հին ամսագրեր, մկրատ և սոսինձ: Բացատրեք, որ առաջին կղաժը կունենա հետևյալ վերնագիրը՝ «ԻՆՉ ԵՄ ՈՒՋՈՒՄ ԴԱՌՆԱԼ»:
3. Մինչ նրանք աշխատում են կղաժի վրա, շրջեք սենյակում և հարցրեք երեխաներին, թե ինչ են պատրաստում: Խրախուսեք նրանց աշխատելու ընթացքում խոսել միմյանց հետ իրենց աշխատանքի մասին:
4. Երբ ավարտեն, խնդրեք նրանց խմբի հետ կիսվել, թե ինչ են իրենք ուզում դառնալ: Երբ բոլորն ավարտեն, միասին ցուցադրեք կղաժները դրա համար ընտրված վայրում:

5. Այժմ խնդրեք նրանց երկրորդ կողմը պատրաստել՝ ասելով հետևյալը.

...Երբ մենք երազում ենք, մեր երևակայությունը թո՛ղ է կարարում, և մենք զգում ենք, թե որքան հրաշալի և հիանալի կլինի, երբ հասնենք մեր երազանքներին: Մեր երազանքներին հասնելու համար մենք պետք է որոշակի բաներ անենք և, հնարավոր է, օգնության կարիք ունենանք: Օրինակ՝ եթե ուզում եք բժիշկ դառնալ կամ դասախոս կամ մարզիկ, ի՞նչ պետք է անեք մեծանալու ընթացքում, որպեսզի հասնեք այս երազանքին:

Թույլ տվեք, որ երեխաները պատասխանեն այս հարցին: Փորձեք իրատեսական պատասխաններ ստանալ, օրինակ. «Ես պետք է լավ սովորեմ, ես պետք է գումար խնայեմ, երբ սկսեմ վաստակել, ես պետք է դպրոց գնամ» և այլն:

Այժմ խնդրեք երեխաներին երկրորդ կողմը պարտասարել: Այս մեկը կոչվելու է. «ԻՆՉՊԵՍ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼ ԻՄ ԵՐԱԶԱՆՔԸ»:

6. Երբ ավարտեն երկրորդ կողմը, խնդրեք նրանց խմբին ներկայացնել, թե ինչ են պատրաստել: Երբ բոլորն ավարտեն, միասին ցուցադրեք կոլաժները կրկին այն վայրում, որը նախատեսել եք դրա համար:
7. Հաջորդ քննարկումը սկսելու համար ընտրեք կոլաժներից մեկը: Երեխաներին հարցրեք հետևյալը.

Այժմ մենք տեսանք, թե ինչ եք ուզում անել և ինչ է ձեզ անհրաժեշտ դրան հասնելու համար:

Ի՞նչ եք կարծում, ձեզ ի՞նչ օգնություն անհրաժեշտ կլինի ձեր երազանքին հասնելու համար:

8. Ավարտեք գործողությունը՝ շնորհակալություն հայտնելով երեխաներին իրենց լավ աշխատանքի համար և գովեք նրանց պատրաստած կոլաժները:

Ձեզ դուր եկա՞վ այս գործողությունը:

Ո՞ր մասը ձեզ ամենից շատ դուր եկավ:

«Վերադարձ դեպի երջանկություն», ՅՈՒՆԻՍԵՖ, Դոմինիկյան Հանրապետություն (2010)

21.5. Մեր երգը (կատարում)

Երգել երգ, որը ծանոթ է բոլոր երեխաներին և նրանց հաղորդում է պատկանելության և մշակութային հպարտության զգացում:

Եթե երեխաները խանդավառված են, կազմակերպեք, որ հնարավորության դեպքում խումբը երգը կատարի ուսուցիչների, ծնողների և խնամակալների կամ այլ երեխաների համար: Սա երեխաներին կհաղորդի հպարտության զգացում և դասընթացն ավարտելու դրական եղանակ է: Եթե որոշում եք դա անել, երգը կատարեք պարապմունքի գնահատումից հետո:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել և բացատրեք, որ այժմ երգելու են այն երգը, որ իրենք ընտրել էին պարապմունքների համար: Քանի որ սա վերջին պարապմունքն է, խրախուսեք նրանց, որ երգեն երգը հնարավորինս լավ:

21.6. Պարապմունքի գնահատում և անդրադարձ դասընթացին

Երեխաների կողմից պարապմունքի գնահատում և անդրադարձ ամբողջ դասընթացին:

Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ:

1. Բացատրեք.

Այժմ մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի և այս շաբթի բոլոր պարապմունքների ավարտին: Այսօր ինձ համար և՛ ուրախ, և՛ տխուր օր է: Ես տխուր եմ, որովհետև կկարողեմ այս դասընթացը և ձեզ: Բայց ուրախ եմ, որ այս ամբողջ ժամանակն անցկացրել եմ ձեզ հետ և այդքան բան եմ սովորել բոլորիդ մասին: Ես նաև ուրախ եմ՝ տեսնելով, թե որքան եք բոլորդ մեծացել այս ընթացքում և որքան եք սովորել վարահել իրար: Այս բոլոր պարապմունքների ընթացքում ինձ տպավորել են ձեր բոլորի աշխատասիրությունը և հիմնապի գաղափարները, որ միշտ ունեցել եք:

Շնորհակալություն, որ ժամանակ տրամադրեցիք այս պարապմունքին: Ես բոլորիդ մաղթում եմ լավագույնը:

Մյուս պարապմունքների նման ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Այսօր նույնպես կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Երբ ավարտեք պարապմունքի գնահատումը, մի քանի րոպե կտրամադրենք՝ անդրադարձ կատարելու ամբողջ դասընթացին:

- Երեխաներին կրկին ցույց տվեք «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակը, յուրաքանչյուր երեխայի տվեք մի փոքրիկ թղթի կտոր և խնդրեք նկարել ժպտացող դեմք՝ իր համապատասխան թվով, որը ցույց է տալիս, թե ինչ տպավորություններ ունեն՝ կապված այսօրվա պարապմունքի գործողությունների հետ: Ասեք նրանց, որ ՉՊԵՏԲ Է իրենց անունը գրեն թղթի վրա: Սա կնպաստի, որ նրանք ազնիվ լինել գնահատելիս:
- Երբ ավարտեն գնահատելը, խնդրեք նրանց կանգնել շրջանով և հերթով ասել, թե ինչ տվեց իրենց մասնակցությունը դասընթացին: Խրախուսեք նրանց արտահայտել թե՛ դրական, թե՛ բացասական զգացմունքները՝ կապված պարապմունքներին իրենց մասնակցության հետ:
- Երբ բոլորը խոսելու հնարավորությունն օգտագործեն, շնորհակալություն հայտնեք նրանց իրենց կարծիքը հայտնելու համար և յուրաքանչյուր երեխայի հրաժեշտին ժամանակ տրամադրեք: Սա նրանց կօգնի զգալ, որ իրենց ճանաչում և գնահատում են:

Helle Kjaersgaard/ Save the Children

Պարապմունք 2.2 Մեր ապագան

Պարապմունքի նպատակը. Ուսումնասիրել, թե ինչպես կարող են երեխաները բարելավել իրենց համայնքը:

Գործողությունների նպատակը.
Խթանել խմբային համագործակցությունն ու խնդիրներ լուծելու հմտությունները:
Կրկին անդրադառնալ գործողություն 3.5-ին՝ «Մեր համայնք»-ին, քննարկել, թե ինչպես կարող են երեխաները բարելավել իրենց համայնքը և աջակցել միմյանց:
Խրախուսել հասակակիցների աջակցությունը միմյանց և իրար գնահատելը:
Անդրադառնալ դասընթացին և գործողություններին, որոնց մասնակցել են երեխաները:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
Ջ2.1 Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
Ջ2.2 Փոքրացող սավանը	Մեծ ծածկոց կամ սավան, որի վրա մասնակիցները կարող են բոքիկ կանգնել	15 րոպե
Ջ2.3 Մեր համայնքը	Գործողություն 3.5-ի համայնքի քարտեզները, ցուցատախտակի թուղթ և մարկերներ	40 րոպե
Ջ2.4 Ինչն է քո մեջ ինձ դուր գալիս	Թղթի փոքր կտորներ, գլխարկ կամ արկղ, որի մեջ կարելի է դնել թղթերը	10 րոպե
Ջ2.5 Մեր երգը (կատարում)		5 րոպե
Ջ2.6 Պարապմունքի գնահատում և անդրադարձ դասընթացին	Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև ժպտացող դեմքերով ցուցատախտակ	15 րոպե

2.2.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խտղրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 77-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը:

Այսօր մենք վերջին անգամ ենք հանդիպում այս դասընթացի շրջանակներում: Մենք շատ աշխատանք կատարեցինք միասին և ավելի լավ ճանաչեցինք իրար: Շատ շնորհակալ եմ այն ամենի համար, որ պարմեցիր ձեր մասին: Ես նաև հելրևում էի, թե ինչպիսի բարությունը և հարգանքով էիր միմյանց վերաբերվում: Այսօր մենք կավարտենք դասընթացը՝ կատարելով որոշ գործողություններ, որոնք ուղղված են դեպի ապագան և նրան, թե ինչպես կարող ենք միասին աշխատել, որպեսզի մեր համայնքն ավելի լավը դարձնենք:

2.2.2. Փոքրացող սավանը

Խթանել խմբային համագործակցությունը և խնդիրներ լուծելու հմտությունները:

Մենք ծածկոց կամ սավան, որի վրա մասնակիցները կարող են բոբիկ կանգնել:

Այս գործողությունը ներառում է սերտ ֆիզիկական շփում. երբեմն երեխաները պետք է միմյանց գրկած տանեն կամ շատ մոտ թեքվեն դեպի իրար: Երեխաներին բաժանեք նույն սեռի ներկայացուցիչներից կազմված խմբերի, եթե այդպես ավելի նպատակահարմար է: Երկու խմբերը կարող են միաժամանակ խաղալ խաղը և երկու տարբեր սավանների վրա մրցել միմյանց հետ:

Այս խաղը խաղացող երեխաները սովորաբար ծալում են սավանը՝ խմբի մեծ մասին աստիճանաբար շարժելով դեպի սավանի մյուս կողմը, մինչև մեկը սկսում է ծալել սավանի մեկ այլ հատված: Այս ընթացքում սավանը չափերով փոքրանում է, և նրանք ստիպված են տեղափոխվել, մինչև սավանն ավելի ու ավելի են ծալում:

Ուշադիր եղեք, թե ինչ տարբեր դերեր են կատարում երեխաներն այս գործունեության ընթացքում: Սովորաբար լինում են մի քանի երեխաներ, որոնք պատասխանատվություն են վերցնում իրենց վրա և սկսում են մյուսներին ցուցումներ տալ:

1. Սավանը կամ ծածկոցը փոքր հատակին: Որոշեք, թե ինչ չափերի պետք է լինի այն. եթե խումբը փոքր է, ծալեք սավանը: Այժմ երեխաներին խնդրեք հանել կոշիկները և կանգնել սավանի վրա: Երեխաները պետք է շարժվելու շատ տեղ չունենան, երբ արդեն կանգնում են սավանի վրա:
2. Այժմ բացատրեք, որ սավանի շուրջը հատակը թունավոր է, և չի թույլատրվում դուրս գալ սավանից ու դիպչել դրան:
3. Խաղի նպատակն է անընդհատ ծալել սավանը, սակայն միաժամանակ ոչ ոք չպետք է դուրս գա և դիպչի թունավոր հատակին:

4. Նրանց բավականաչափ ժամանակ տվեք, որ որոշեն՝ ինչպես գործել: Եթե կանգնում են փակուղու առջև, հուսադրեք նրանց և ասացեք, որ կարելի է հաջողության հասնել, քանի դեռ խումբը համագործակցում է: Այդպես խաղը կարող է նախատեսվածից ավելի երկար տևել, սակայն հիշեցրեք նրանց, որ դա հնարավոր է:
5. Երբ գործողությունն ավարտվի, գովեք երեխաներին և խնդրեք նրանց շրջանով նստել ու պատասխանել ստորև բերված հարցերին: Եթե իրենք այդ մասին չեն նշում, ասացեք, որ այս գործողությունը շատ լավ հիշեցում է այն մասին, թե ինչպես ինչ-որ բան առաջին հայացքից կարող է անհնարին թվալ, սակայն երբ օգնում ենք միմյանց, ամեն ինչ հնարավոր է դառնում:

 Ձեզ դուր եկա՞վ գործողությունը:

Ի՞նչն էր դժվար այս գործողությունը կատարելիս:

Ի՞նչպես լուծեցիք սավանը շրջելու խնդիրը: Արդյոք ինչ-որ մեկը սրանձնե՞ց առաջնորդի դերը, թե՞ բոլորը միասին աշխատեցիք:

Ի՞նչ սովորեցիք այս գործողությունից:

Հայտնի չէ:

2.2.3. Մեր համայնքը

Կրկին անդրադառնալ ավելի վաղ կատարած «Մեր համայնքը» գործողությանը և քննարկել, թե ինչպես կարող են երեխաներն իրենց համայնքն ավելի լավը դարձնել ու աջակցել միմյանց:

Գործողություն 3.5-ի համայնքի քարտեզները, ցուցատախտակի թուղթ և մարկերներ:

 Նայեք պարապմունք 3-ի գործողություններին, որոնց ընթացքում երեխաները համայնքի քարտեզներ են պատրաստել, որոշել են մարտահրավերներն ու դրական ռեսուրսները: Եթե դեռ ունեք երեխաների պատրաստած քարտեզները, ցուցադրեք դրանք, որպեսզի երեխաները կարողանան թարմացնել հիշողությունը:

Եթե ցուցատախտակները և համայնքի քարտեզները չեն պահպանվել, խնդրեք երեխաներին շրջանով նստել և խոսել համայնքում երեխաների համար այն մարտահրավերների մասին, որոնք նրանք ի հայտ էին բերել նախկինում կամ կարող են այժմ մտաբերել:

1. Անդրադարձեք համայնքի այն քարտեզներին, որոնք երեխաները պատրաստել են գործողություն 3.5-ի ընթացքում, և ասացեք.

 Այսօր մենք դարձյալ կխոսենք մեր սեփական համայնքների մասին, ինչպես նախկինում խոսել ենք դասընթացի ընթացքում: Հիշո՞ւմ եք համայնքի այն հրաշալի քարտեզները, որ պատրաստել եք: Ես դրանք փակցրել եմ այստեղ, որպեսզի կարողանաք տեսնել:

Երեխաներին մոտավորապես 5 րոպե տվեք՝ նայելու քարտեզներին:

2. Բացատրեք, որ այսօր կրկին խոսելու եք այն մարտահրավերների մասին, որոնց առջև կանգնած են երեխաները համայնքում, և մտածեք, թե ինչ դերեր կարող են խաղալ իրենք՝ երեխաները, որպեսզի համայնքը երեխաների համար ավելի լավը դարձնեն:
3. Խնդրեք երեխաներին կազմել 4 կամ 5 հոգուց բաղկացած խմբեր:
4. Յուրաքանչյուր խմբին տվեք ցուցատախտակի թուղթ և խնդրեք այն երեք պոնտակի բաժանել, 2-ը վերնագրել «Մարտահրավերները» և «Անհրաժեշտ գործողությունները», իսկ երրորդ պոնտակը դատարկ թողնել:
5. Խնդրեք նրանց գրել համայնքում առկա այն բոլոր մարտահրավերները, որոնք քննարկվել են: Մարտահրավերի կողքին նրանք պետք է գրեն, թե ինչ գործողություններ են անհրաժեշտ այդ մարտահրավերներին դիմակայելու համար: Իրենց խմբերով այս աշխատանքն անելու համար նրանց տվեք մոտավորապես 20 րոպե:

Օրինակ 1

Մարտահրավերները	Անհրաժեշտ գործողությունները
Փողոցում ապրող երեխաները	1. Սոցիալական ծառայությունների աշխատակիցները պետք է գտնեն փողոցում ապրող երեխաներին և նրանց տեղավորեն լավ տներում: 2. Փողոցում ապրող երեխաների համար պետք է հասանելի լինի տաք կացարան՝ սննդով, որտեղ նրանք կարող են խաղալ այլ երեխաների հետ:

6. Երբ ավարտեն այս առաջադրանքը, խնդրեք նրանց նայել անհրաժեշտ գործողություններին: Այժմ խնդրեք նրանց իրենց խմբով քննարկել, թե ինչ կարող են անել այդ մարտահրավերներին դիմակայելու համար: Ի՞նչ դեր կարող են ունենալ, որպեսզի համոզվեն, որ անհրաժեշտ գործողությունները ձեռնարկվում են:
7. Խնդրեք նրանց նաև գրել. «Մենք կարող ենք...» որպես 3-րդ սյունակի վերնագիր և լրացնել աղյուսակը: Հնարավոր է՝ լինեն տողեր, որտեղ նրանք չկարողանան ոչինչ գրել, քանի որ չեն կարող տեսնել իրենց դերը: Դա նորմալ է:
8. Օգտագործեք ստորև բերված օրինակը, որպեսզի ցուցումներ տաք նրանց կամ կազմեք ձեր սեփականը:

Օրինակ 2

Մարտահրավերները	Անհրաժեշտ գործողությունները	Մենք կարող ենք...
Փողոցում ապրող երեխաները	1. Սոցիալական ծառայությունների աշխատակիցները պետք է գտնեն փողոցում ապրող երեխաներին և նրանց տեղավորեն լավ տներում: 2. Փողոցում ապրող երեխաների համար պետք է հասանելի լինի տաք կացարան՝ սննդով, որտեղ նրանք կարող են խաղալ այլ երեխաների հետ:	1. Տեղեկացնել փողոցում ապրող երեխաներին, թե որտեղ կա սնունդ և կացարան:

9. Երբ բոլորն ավարտեն, խնդրեք խմբերին իրենց ցուցատախտակները փակցնել պատին: Այժմ երեխաներին մոտավորապես 10 րոպե տվեք, որպեսզի քայլեն և նայեն միմյանց աշխատանքները: Բոլորին տվեք գունավոր մարկերներ և ասացեք, որ բոլոր ցուցատախտակների «Մենք կարող ենք...» սյունակներում պետք է ընտրեն երեք գործողություն, որոնք, ըստ իրենց, ամենաիրատեսականն են, և որոնց իրականացումն ավելի հավանական է, նրանք պետք է այդ գործողություններից յուրաքանչյուրը նշեն աստղով:
10. Երբ ավարտեն, խնդրեք բոլորին նստել շրջանով: Տեսեք, թե որ երեք գործողություններն են ամենաշատ աստղերը հավաքել և ասացեք երեխաներին այդ մասին:
11. Հարցրեք երեխաներին, թե ինչը կօգնի իրենց կատարել այդ գործողությունները: Օրինակ, եթե նրանք ընտրել են. «պաստառներ պատրաստել երեխաների իրավունքների վերաբերյալ», ի՞նչ օգնություն է նրանց անհրաժեշտ դա անելու համար: Նրանք կարող են ասել, որ իրենց անհրաժեշտ է թուղթ և գույներ կամ տարածություն՝ միասին աշխատելու համար կամ օգնություն չափահասներից:
12. Նշեք այն ամենը, ինչ երեխաներն առաջարկում են և ավարտեք գործողությունը՝ տալով հետևյալ հարցերը.

 Ի՞նչն է խանգարում ձեզ կատարել այն գործողությունները, որոնք, ինչպես նշեցիք, ցանկանում եք կատարել:

Ի՞նչ է ձեզ հարկավոր՝ որպես խմբի, այս առաջադրանքները հաջողությամբ կատարելու համար:

Մշակված է ռեսուրսների այս հավաքածուի համար:

2.2.4. Ինչն է քո մեջ ինձ դուր գալիս

 Խրախուսել հասակակիցների միմյանց աջակցելն ու գնահատելը:

 Թղթի փոքր կտորներ, գլխարկ կամ արկղ, որի մեջ կարելի է դնել թղթերը:

 Դուք նույնպես պետք է միանաք այս գործողությանը և դրական մեկնաբանություններ անեք բոլոր երեխաների մասին:

Համոզվեք, որ ամեն ինչ ասվում է բարի և հարգալից տոնով: Եթե մեկը որևէ չար կամ վիրավորական բան է ասում, ստիպեք նրան ներողություն խնդրել այն մարդուց, որին դա ուղղված էր, և ինչ-որ դրական բան մտածել:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով և բոլորին տվեք թղթի մի փոքրիկ կտոր: Խնդրեք նրանց իրենց անունները գրել դրա վրա, ճմոթել թուղթը և դնել շրջանի մեջտեղում գտնվող արկղի կամ գլխարկի մեջ:
2. Այժմ թափահարեք արկղը և յուրաքանչյուր երեխայի հրավիրեք հերթով քաշել թղթի մի կտոր: Եթե այդ թղթի վրա հենց իր անունն է գրված, նա պետք է դա դնի տեղը և նորը հանի:
3. Երբ բոլորի մոտ լինի մեկ անուն, խնդրեք նրանց հերթով մտնել շրջանի մեջ և կանգնել այն մարդու դիմաց, ում անունը գրված է թղթի վրա: Խնդրեք նրանց այդ մարդուն ասել մի բան, որն իրենց դուր է գալիս նրա մեջ և ինչու է հենց դա դուր գալիս: Օրինակ. «Ջոն, ինձ այնքան է դուր գալիս, երբ ծիծաղում ես, որովհետև դա ինձ ուրախացնում է»:

Մշակված է ռեսուրսների այս հավաքածուի համար:

2.2.5. Մեր երգը (կատարում)

 Երգել երգ, որը ծանոթ է բոլոր երեխաներին և նրանց հաղորդում է պատկանելության և մշակութային հպարտության զգացում:

 Եթե երեխաները խանդավառված են, կազմակերպեք, որ հնարավորության դեպքում խումբը երգը կատարի ուսուցիչների, ծնողների և խնամակալների կամ այլ երեխաների համար: Սա երեխաներին կհաղորդի հպարտության զգացում, բացի այդ, պարապմունքը դրական նոտայի վրա ավարտելու ձև է:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել և բացատրեք, որ այժմ երգելու են այն երգը, որն իրենք ընտրել էին պարապմունքների համար: Քանի որ սա վերջին պարապմունքն է, խրախուսեք նրանց, որ երգը հնարավորինս լավ երգեն:

2.2.6. Պարապմունքի գնահատում և անդրադարձ դասընթացին

Երեխաների կողմից պարապմունքի գնահատում և անդրադարձ ամբողջ դասընթացին

Թղթի փոքր կտորներ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ:

Հավաքել գնահատականներ և պահել նրանց մոնիտորինգի նպատակով:

1. Բացատրեք.

Մենք հասել ենք այսօրվա պարապմունքի և այս դասընթացի բոլոր պարապմունքների մվարդին: Այսօր ինձ համար և՛ ուրախ, և՛ տխուր օր է: Ես տխուր եմ, որովհետև կկարդայեմ այս պարապմունքները և ձեզ: Բայց ուրախ եմ, որ այս ամբողջ ժամանակն անցկացրել եմ ձեզ հետ և այդքան քան եմ իմացել բոլորիդ մասին: Ես նաև ուրախ եմ տեսնել, թե որքան եք բոլորդ մեծացել այս ընթացքում և որքան եք սովորել վարահել իրար: Այս բոլոր պարապմունքների ընթացքում ես տպավորվել եմ ձեր բոլորի աշխատասիրությունից և հիմնավոր գաղափարներից, որ միշտ ունեցել եք:

Շնորհակալություն, որ ժամանակ տրամադրեցիք այս դասընթացին: Ես բոլորիդ մաղթում եմ լավագույնը:

Մյուս օրերի նման ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Այսօր նույնպես կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Երբ ավարտեք պարապմունքի գնահատումը, մենք մի քանի թույլ կտանք ձեր անդրադարձալու ամբողջ դասընթացին:

- Երեխաներին կրկին ցույց տվեք «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակը, յուրաքանչյուր երեխայի տվեք մի փոքրիկ թղթի կտոր և խնդրեք նկարել ժպտացող դեմք՝ իր համապատասխան թվով, որը ցույց է տալիս, թե ինչ են զգում՝ այսօրվա պարապմունքի գործողությունների կապակցությամբ: Ասացեք նրանց, որ ՉՊԵՏՔ Է իրենց անունը գրեն թղթի վրա: Սա կնպաստի, որ նրանք ազնիվ լինեն գնահատելիս:
- Երբ ավարտեն գնահատելը, խնդրեք նրանց կանգնել շրջանով և հերթով ասել, թե ինչ տվեց իրենց պարապմունքներին մասնակցելը: Խրախուսեք նրանց արտահայտել իրենց թե՛ դրական, թե՛ բացասական զգացմունքները:
- Երբ բոլորը խոսելու հնարավորությունն օգտագործեն, շնորհակալություն հայտնեք նրանց իրենց կարծիքը հայտնելու համար և յուրաքանչյուր երեխայի հրաժեշտ տալուն ժամանակ տրամադրեք: Սա նրանց կօգնի զգալ, որ իրենց ճանաչում և գնահատում են:

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպումների ուղեցույց

Ներածություն

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպումները հնարավորություն են տալիս ծրագրի ղեկավարներին և դասընթացավարներին երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի իրականացման առանցքային պահերին հանդիպել ծնողների և խնամակալների հետ:

Հանդիպումը	Գործողությունները	Հանդիպման ժամանակացույցը
1. Ծրագրի ներածություն	Տեղեկատվություն՝ ծրագրի, նախատեսված գործողությունների նպատակների և պարապմունքների ժամի և տեղի վերաբերյալ: Երեխաների մասնակցության համար թույլտվության ձեռքբերում	Նախքան երեխաների հետ դասընթացը սկսելը
2Ա. Սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և երեխաների իրավունքներն ու պարտականությունները ԿԱՄ	Քննարկում երեխաների բարեկեցության և նրանց իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ: Տեղեկատվություն 4Ա և 5Ա պարապմունքների վերաբերյալ	Նախքան 4Ա և 5Ա պարապմունքներն սկսելը
2Բ. Սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և այն, ինչ անհրաժեշտ է երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար	Քննարկում երեխաների կարիքների շուրջ: Տեղեկատվություն 4Բ և 5Բ պարապմունքների վերաբերյալ	Նախքան 4Բ և 5Բ պարապմունքներն սկսելը
3. Երեխաների արձագանքը և զգացմունքները	Քննարկում երեխաների խնդիրների և այն հարցի շուրջ, թե ինչպես կարող են օգնել ծնողներն ու խնամակալները	Պարապմունք 5-ից հետո
4. Երեխաներին վտանգից պաշտպանելը	Երեխաներին վտանգից պաշտպանելու և տանն ու համայնքում անվտանգ միջավայր ապահովելու գործում ծնողների և խնամակալների դերի քննարկում	Նախքան դասընթացի ավարտը

Յուրաքանչյուր պարապմունքի բացումը և փակումը

Առաջին ներածական հանդիպումից հետո յուրաքանչյուր պարապմունքի բացման և փակման համար օգտագործեք նույն կարգը: Սա մասնակիցներին կօգնի հարմարավետ զգալու և ձեր ու խմբի միջև վստահություն կառաջացնի: Օգտագործեք այստեղ նշված սխեման ամեն անգամ, երբ կառուցում եք հետևյալ գործողությունները.

- ողջույնի խոսք և տեղեկատվություն երեխաների պարապմունքների վերաբերյալ,
- հարցեր և պատասխաններ,
- փակում և երգ:

Մաս 1. Ողջույնի խոսք և տեղեկատվություն երեխաների պարապմունքների վերաբերյալ

Ողջունել ծնողներին, ներկայացնել այսօրվա ծրագիրը և տեղեկություններ տալ երեխաների պարապմունքների վերաբերյալ:

Տարածք, որպեսզի մասնակիցները նստեն շրջանով:

- Հանդիպումն սկսեք՝ ողջունելով ծնողներին ու խնամակալներին և շնորհակալություն հայտնելով նրանց, որ ժամանակ են հատկացրել և եկել են այս հանդիպմանը:
- Այժմ ներկայացրեք օրվա ծրագիրը (տե՛ս յուրաքանչյուր հանդիպման համառոտ նկարագրությունը):
- Պատասխանեք օրվա հանդիպման վերաբերյալ հարցերին:
- Այժմ մի քանի թույլ տրամադրեք՝ մասնակիցներին պատմելու այն մասին, թե ինչով եք զբաղվել երեխաների հետ պարապմունքների ընթացքում և ասացեք նրանց, թե ինչ է նախատեսված մինչև ծնողների և խնամակալների հետ հաջորդ հանդիպումը:
- Պատասխանեք երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների վերաբերյալ բարձրացված ցանկացած հարցի կամ մտահոգության, այնուհետև անցեք հաջորդ քայլին:

Մաս 2. Հարցեր և պատասխաններ

Մասնակիցներին հնարավորություն տալ բարձրացնել իրենց հուզող ցանկացած հարց:

Տարածք:

- Օգտագործեք եղած ժամանակը հարցերին անդրադառնալու համար:

Մաս 3. Փակում և երգ

Ավարտել հանդիպումը մասնակիցներին ծանոթ երգով:

Տարածք:

- Բացատրեք, որ այժմ հասել եք այսօրվա հանդիպման ավարտին: Ամփոփեք, թե ինչ եք քննարկել օրվա ընթացքում: Նայեք յուրաքանչյուր հանդիպման համառոտ նկարագրությունը:
- Մասնակիցներին հարցրեք՝ արդյոք կա՞ն էլի հարցեր կամ մտահոգություններ, որոնց անհրաժեշտ է անդրադառնալ:
- Դարձյալ շնորհակալություն հայտնեք մասնակիցներին, որ ժամանակ են հատկացրել և ջանքեր են գործադրել, որպեսզի ներկա գտնվեն այս հանդիպմանը: Բացատրեք, որ կցանկանայիք ավարտել հանդիպումը երգով և, որ երեխաների հետ հանդիպումները նույն կերպ են ավարտվելու: Մասնակիցներին խնդրեք ընտրել իրենց ծանոթ մի երգ և միասին երգեք այն:
- Ավարտեք հանդիպումը և հաջողություն մաղթեք բոլոր մասնակիցներին:

Հավելվածներ

- Տեղեկատվական թերթիկ (լրացված և չլրացված տարբերակներ)
- Համաձայնության թերթիկ
- Խորհուրդներ ծնողներին և խնամակալներին. կարելի է գտնել էլեկտրոնային կրիչում:

104

Danish Red Cross Youth

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպում 1

Պարապմունքի նպատակը. Ծնողներին ներկայացնել երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը

Գործողությունների նպատակը.

Մասնակիցներին միմյանց ավելի լավ ճանաչելու հնարավորություն տալ:
Ներկայացնել երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը:
Փոխանակել գործնական տեղեկատվություն:
Ծնողների ու խնամակալների կողմից գրավոր համաձայնության ձևի ստորագրում,
որով նրանք իրենց երեխային թույլ են տալիս մասնակցել ծրագրին:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
1.1. Ողջույնի խոսք	Տարածք, որպեսզի մասնակիցները նստեն շրջանով: Ցուցատախտակ, որի վրա թվարկված են օրվա գործողությունները (տե՛ս ստորև, ցուցում N4): Մարկերներ	10 րոպե
1.2. Միմյանց ճանաչելը	Տարածություն, որպեսզի մասնակիցները քայլեն կամ զույգերով առանձին նստեն	15 րոպե
1.3. Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի ներկայացում	Տարածք, որպեսզի մասնակիցները նստեն շրջանով: Տեղեկատվական թերթիկներ կամ ցուցատախտակ՝ երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների վերաբերյալ գործնական տեղեկատվությամբ: Ցուցատախտակի մաքուր թուղթ: Մարկերներ	45 րոպե
1.4. Համաձայնության ձև	Համաձայնության չլրացված ձև (տե՛ս Հավելված 2, համաձայնության ձևաթուղթ), գրիչներ	10 րոպե
1.5. Հարցեր և պատասխաններ	Տարածություն	30 րոպե
1.6. Փակում և երգ		5 րոպե

1.1. Ողջույնի խոսք

Ողջունել ծնողներին ու խնամակալներին և ներկայացնել օրվա ծրագիրը:

Տարածություն, որպեսզի մասնակիցները նստեն շրջանով: Ցուցատախտակ, որի վրա թվարկված են օրվա գործողությունները (տե՛ս ստորև, ցուցում N 4): Մարկերներ:

1. Սկսեք օրվա հանդիպումը՝ ներկայանալով և ներկայացնելով ձեր գործընկերներին:
Եթե աշխատում եք որևէ կազմակերպությունում, հայտնեք, թե դա ինչ կազմակերպություն է և ինչ գործունեություն է իրականացնում տվյալ վայրում (կամ որևէ այլ վայրում, եթե դա այդպես է):
Եթե ուսուցիչ եք, ասացեք, թե որ դպրոցում եք աշխատում և ինչ դեր ունեք այդ դպրոցում (ուսուցիչ եք, դասընթացավար և այլն):
2. Ողջունեք ծնողներին և խնամակալներին՝ շնորհակալություն հայտնելով նրանց, որ ժամանակ են հատկացրել և ջանք են գործադրել, որպեսզի ներկա գտնվեն այս հանդիպմանը:
3. Այժմ բացատրեք.

Այսօր մենք միասին երկու ժամ կանցկացնենք: Այդ ընթացքում կիսունք երեխաների կայուն գնդգացման ծրագրի մասին, որին երեխաները հրավիրվել են մասնակցելու: Մենք կիսունք, թե ինչու ենք անցկացնում այս ծրագիրը և ինչ գործողությունների են մասնակցելու երեխաները: Նաև կիսունք ձեր որպես ծնողների և խնամակալների դերի մասին, որպեսզի երեխաներն այս ծրագրից հնարավորինս շատ օգուտ քաղեն:

Նախքան այսօրվա հանդիպումն ավարտելը ձեզ կինտրենք ստորագրել համաձայնության ձևը, որով համաձայնություն կդրաք ծրագրին ձեր և ձեր երեխայի (երեխաների) մասնակցության համար: Ուարի կարևոր է, որ զգաք, որ ունեք այդ որոշումը կայացնելու համար անհրաժեշտ ողջ տեղեկատվությունը:

Հանդիպման ընթացքում հարցեր տալու բազմաթիվ հնարավորություններ կունենաք և կարող եք հարցնել այն ամենի մասին, թե ինչ չեք հասկանում և ինչի մասին ավելի շատ տեղեկություններ եք ուզում ունենալ:

4. Այժմ հերթով անդրադարձեք նախատեսված գործողությունների ցանկին, որը ներկայացված է ցուցատախտակի վրա.
 1. միմյանց ճանաչելը,
 2. գործնական տեղեկատվություն,
 3. համաձայնության ձևաթուղթը,
 4. հաջորդ հանդիպումը:
5. Լսեք այսօրվա հանդիպման հետ կապված ցանկացած հարց, այնուհետև անցեք հաջորդ գործողությանը:

1.2. Միմյանց ճանաչելը

Ծնողներին և խնամակալներին հնարավորություն տալ ճանաչել միմյանց:

Տարածություն, որպեսզի մասնակիցները քայլեն կամ գույգերով առանձին նստեն:

Նախապես լավ մտածեք՝ արդյոք այս գործողությունը տեղի՞ն է այն մշակութային համատեքստում, որտեղ աշխատում եք: Եթե ոչ, կարող եք դրա փոխարեն ծանոթանալու ամենասովորական ձևն օգտագործել, երբ յուրաքանչյուր մասնակից ներկայացնում է իրեն:

Այս ներածական գործողությունը կարևոր գործիք է, որը տրամադրում է մասնակիցներին խմբում հանգիստ զգալ: Ուշադիր եղեք այն մասնակիցների նկատմամբ, որոնք գուցե ամաչում են մեծ խմբում խոսել ինչ-որ բաների մասին, և անպայման շնորհակալություն հայտնեք նրանց արտահայտվելու համար:

1. Մասնակիցներին բացատրեք, որ սկսելու եք կարճ գործողությամբ, որը իրենց հնարավորություն կտա միմյանց մի փոքր ավելի լավ ճանաչել:
2. Խնդրեք նրանց սենյակում գործընկեր գտնել՝ ինչ-որ մեկին, որին լավ չեն ճանաչում կամ բոլորովին չեն ճանաչում:
3. Այժմ բացատրեք, որ 5 րոպե ունեն խմբում մեկ այլ մարդու հետ խոսելու համար: Նրանք կարող են դա անել կա՛մ քայլելով, կա՛մ ինչ-որ տեղ նստելով, որտեղ կարող են հանգիստ խոսել: Այս ժամանակի ընթացքում նրանք պետք է ներկայանան, այնուհետև անեն հետևյալը.
 - միմյանց ասեն, թե ծրագրում որն է իրենց երեխան,
 - միմյանց մի փոքր պատմեն իրենց մասին,
 - փորձեն միմյանց միջև երեք ընդհանրություն գտնել:
4. Եթե ինչ-որ մեկը չունի գործընկեր, դասընթացավարը նույնպես պետք է միանա գործողությանը:
5. Տեղեկացրեք մասնակիցներին, երբ մեկ րոպե մնա:
6. Երբ ժամանակն ավարտվի, բոլորին կրկին հավաքեք և խնդրեք նրանց նստել իրենց գործընկերների կողքին:
7. Այժմ մասնակիցներին խնդրեք ներկայացնել իրենց գործընկերոջը՝ ասելով նրա և նրանց երեխայի կամ երեխաների անունը (անունները): Երբ երկու գործընկերներն էլ ներկայացնեն միմյանց, խնդրեք նրանց ասել այն երեք ընդհանրություններից մեկը, որ իրենք ունեն:
8. Երբ բոլորն ավարտեն, շնորհակալություն հայտնեք նրանց մասնակցության համար:

Մշակված է այս ձեռնարկի համար:

1.3. Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի ներկայացում

Ընդհանուր պատկերացում տալ երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի մասին և գործնական տեղեկություններ տրամադրել երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների վերաբերյալ:

Տարածություն, որպեսզի մասնակիցները նստեն շրջանով: Տեղեկատվական թերթիկներ կամ ցուցատախտակ՝ երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների վերաբերյալ գործնական տեղեկատվությամբ: Ցուցատախտակի մաքուր թուղթ: Մարկերներ:

Այս գործողության համար անհրաժեշտ է հանդիպումից առաջ որոշ նախապատրաստական աշխատանքներ կատարել: Հարկավոր է պատրաստել թերթիկներ՝ երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների վերաբերյալ գործնական տեղեկատվությամբ: Էջ 189-ի Հավելված 1-ում տրամադրված է տեղեկատվական թերթիկի օրինակ: Եթե չեք պատրաստվում տեղեկատվական թերթիկներ բաժանել, ապա այդ տեղեկատվությունը գրեք ցուցատախտակի թղթի վրա:

1. Սկսեք՝ անդրադարձ կատարելով վերջին գործողությանը և ընդգծեք, որ ԲՈԼՈՐԻ համար ընդհանուր է նաև այն, որ իրենք այսօր այստեղ են գտնվում, որովհետև մեկ կամ ավելի երեխաների ծնող կամ խնամակալ են: Աշխարհի բոլոր ծնողների և խնամակալների նման նրանք լավագույնն են ցանկանում իրենց երեխաների համար:
2. Բացատրեք, որ իրենց հրավիրել են այս հանդիպմանը, որովհետև իրենք և իրենց երեխաները հրավիրված են մասնակցելու ծրագրին, որը շարունակվելու է մի քանի շաբաթ:

3. Մասնակիցներին որոշ հիմնական տեղեկություններ տվեք ծրագրի մասին:

 Աշխարհի բազմաթիվ երեխաների նման ձեր երեխաներն էլ դժվարին պահեր են ապրել: Այնուամենայնիվ, նրանք նաև ուժ և քաջություն են ցուցաբերել, ինչպես իրենց շրջապատող չարահասանքը: Այս ծրագիրը, որին հրավիրում ենք ձեզ և ձեր երեխաներին, նպատակ ունի բարելավել երեխաների բարեկեցությունը՝ կենտրոնանալով հետևյալի վրա.

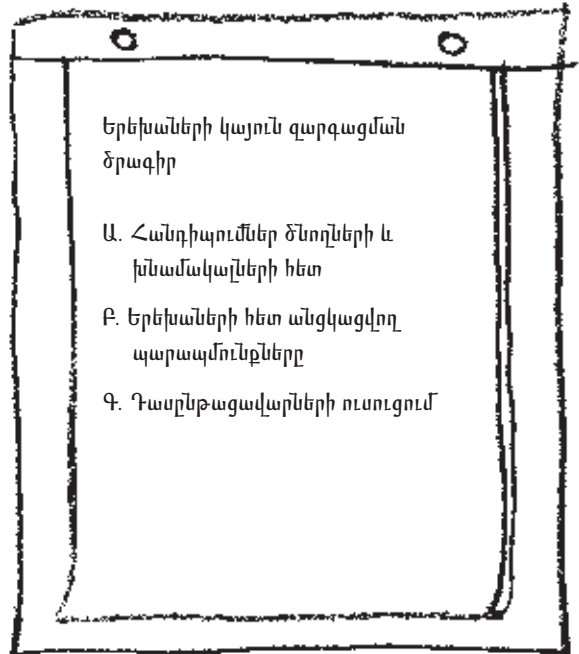
- նրանց անձնական բարեկեցության,
- այլ մարդկանց հետ նրանց ունեցած շփման և փոխազդեցության,
- այն միջավայրի վրա, որտեղ նրանք ապրում են:

4. Յուրաքանչյուրի վրա թվարկեք ծրագրի երեք հիմնական բաղադրիչները.

Ա. Հանդիպումներ ծնողների և խնամակալների հետ.

Այս հանդիպումների ընթացքում.

- ծնողներին ու խնամակալներին պետք է ներկայացվի և շարունակաբար տեղեկացվի, թե ինչ է կատարվում երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների ժամանակ և ինչպիսի առաջընթաց ունեն նրանք,
- մասնակիցները պետք է միմյանց հայտնեն իրենց խնդիրները և խնանակալները, կարևոր է երեխաների բարեկեցության համար: Սա կօգնի ծնողներին և խնամակալներին տանն աջակցել իրենց երեխաներին:

Երեխաների կայուն զարգացման
ծրագիր

Ա. Հանդիպումներ ծնողների և
խնամակալների հետ

Բ. Երեխաների հետ անցկացվող
պարապմունքները

Գ. Դասընթացավարների ուսուցում

Տեղի կունենա 4* հանդիպում.

1. ծրագրի ներկայացում (այսօր),
2. սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և երեխաների իրավունքներն ու պարտականությունները ԿԱՄ սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և երեխաների կարիքները (անդրադարձեք համապատասխան հանդիպմանը),
3. երեխաների արձագանքներն ու զգացմունքները,
4. երեխաներին վտանգից պաշտպանելը:

Բացատրեք, որ ծնողների ու խնամակալների մասնակցությունը բոլոր պարապմունքներին մեծապես խրախուսվում է:

*Հանդիպումների հստակ թիվը կարող է տարբերվել՝ կախված անհրաժեշտությունից և առկա ռեսուրսներից:

Բ. Երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքները

Ասացեք մասնակիցներին, թե քանի պարապմունք եք նախատեսել անցկացնել:

Յուրաքանչյուր հանդիպում անցկացվում է նույնատիպ ձևաչափով՝ տարբեր գործողություններով.

- զվարճալի գործողություններ, որոնք երեխաներին օգնում են լիքաթափվել և միասին լավ զգալ,
- գործողություններ, որոնք կենտրոնանում են տարբեր խնդիրների վրա՝ կապված դժվարին փորձությունների հետ:

Գործողությունները երեխաներին օգնում են.

- լինել զվարթ և երջանիկ,
- լինել ֆիզիկապես ակտիվ և առողջ,

- միասին աշխատել՝ սովորելով օգնել միմյանց և բարություն ու հարգանք ցուցաբերել միմյանց նկատմամբ,
- վստահել մյուսներին և անհարմար չզգալ իրենց զգացմունքները մյուսներին հայտնելուց,
- ձեռք բերել ծանր զգացմունքները հաղթահարելու հմտություններ,
- խնդիրները լուծել առանց դաժանության և ագրեսիայի,
- տեղյակ լինել վտանգի և այն իրավիճակների մասին, երբ նրանց վնաս կարող են հասցնել, և սովորել վտանգից հեռու մնալ,
- ճիշտ և ապահով ընտրություն կատարել,
- ավելի հաղորդակցվող լինել,
- ուրիշներից օգնություն խնդրել:

Ծնողներին և խնամակալներին ասեք, որ նման ծրագրեր իրականացվել են աշխարհի այլ երկրներում ևս և օգնել են երեխաներին դիմակայելու իրենց առօրյա մարտահրավերները, ինչպես նաև ավելի լավ սովորելու դպրոցում:

Գ. Դասընթացավարների և տեղում համակարգողների ուսուցումը

Դասընթացավարները և տեղում համակարգողներն ուսուցում են անցնում՝ սովորելով ինչպես անցկացնել ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպումները և երեխաների հետ պարապմունքները: Այս ուսուցումը նաև օգնում է նրանց.

- սովորել բացահայտել մասնակից երեխաների համար բարդ խնդիրները և օգնել նրանց հաղթահարելու դրանք,
- խրախուսել երեխաներին նախաձեռնողականություն դրսևորել և խթանել նրանց ակտիվ մասնակցությունը,
- խրախուսել երեխաներին աջակցել միմյանց:

Պատասխանեք ցանկացած հարցի:

- Այժմ քննարկեք ծրագրի վերաբերյալ գործնական տեղեկատվությունը: Ծնողներին և խնամակալներին բաժանեք տեղեկատվական թերթիկները կամ միասին նայեք ցուցատախտակի վրա ձեր կողմից նախապես գրված ցանկին և խոսեք հետևյալի մասին.
 - երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների և չափահասների հետ հանդիպումների վայրի,
 - պարապմունքների և հանդիպումների ժամանակացույցի (օրերը և ժամերը),
 - հրավիրված երեխաների ցուցակի,
 - երեխաների թվի,
 - դասընթացավարի (դասընթացավարների) անվան (անունների) և պարապմունքներին ներկա այլ չափահասների,
 - ծնողների և խնամակալների համար կոնսակտային անձի մասին:
- Պատասխանեք ցանկացած հարցի:

1.4. Համաձայնության ձևերը

Ծնողների և խնամակալների կողմից համաձայնության ձևերի ստորագրում, որով նրանք երեխաներին թույլ են տալիս մասնակցել երեխաների կայուն զարգացման ծրագրին:

Համաձայնության չլրացված ձևեր (տե՛ս Հավելված 2, համաձայնության ձև), գրիչներ:

Ծնողների համաձայնությունը պետք է ստանալ՝ համաձայն տվյալ երկրի օրենսդրության: (Այս խորհուրդը տրված է «Միջազգային գործունեության շրջանակներում երեխաներից և դեռահասներից տեղեկություններ ստանալու էթիկական մոտեցումներ: Ուղղորդող ցուցումներ և ռեսուրսներ» ձեռնարկում, 2005, էջ 41): Այստեղ տրված ցուցումներն ընդհանուր բնույթ են կրում և պետք է հարմարեցվեն ձեր կազմակերպության պահանջներին և համայնքի ակնկալիքներին:

Եթե մասնակիցներից որևէ մեկը չի կարողանում կարդալ կամ գրել, օգնեք նրանց լրացնել ձևաթուղթը և խնդրեք ստորագրության փոխարեն ինչ-որ նշան դնել: Ձևաթղթի վրա նշեք, որ դուք օգնել եք այն լրացնել:

Եթե ծնողները կամ խնամակալները չեն ցանկանում ստորագրել համաձայնության ձևը և չեն ցանկանում, որ իրենց երեխան մասնակցի դասընթացին, հանդիպման ավարտին դա առանձին քննարկեք նրանց հետ: Մի՛ քննարկեք ամբողջ խմբի ներկայությամբ:

Համոզվեք, որ բոլոր ծնողներն ու խնամակալներն ունեն անհրաժեշտ տեղեկատվությունն իրենց ընտանիքի համար ճիշտ որոշում կայացնելու համար: Այնպես արեք, որ կարողանաք անդրադառնալ նրանց մտահոգություններին, որոնք էլ կարող են պատճառ դառնալ, որ չցանկանան՝ իրենց երեխան մասնակցի:

1. Ծնողներին և խնամակալներին բացատրեք, որ կցանկանայիք նրանց թույլտվությունը խնդրել, որպեսզի իրենց երեխան (երեխաները) մասնակցի (մասնակցեն) դասընթացին: Նրանք պետք է նաև իրենց մասնակցության համար համաձայնություն տան: Բաժանեք համաձայնության ձևերը և գրիչներ խմբում ներկա յուրաքանչյուր ընտանիքին:
2. Միախին կարդացեք համաձայնության ձևը՝ բացատրելով յուրաքանչյուր տողը: Այնպես արեք, որ նրանք կարողանան համաձայնություն տալ՝ ունենալով երեխայի օրինական խնամակալությունը:
3. Բացատրեք, որ եթե երեխաներին լուսանկարեն կամ տեսագրեն, այդ նյութերը կօգտագործվեն հետևյալ նպատակներով.
 - երեխաների բարեկեցության և պաշտպանության վերաբերյալ իրազեկությունը բարձրացնելու,
 - դասընթացավարների և տեղում համակարգողների ուսուցման ընթացքում,
 - կազմակերպության հաշվետվությունների ժամանակ,
 - ուրիշներին տեղեկացնելու և պարապմունքների վերաբերյալ իրազեկությունը բարձրացնելու:
4. Բացատրեք, որ եթե երեխան հիվանդանա կամ վնասվածք ստանա, ջանքեր կգործադրվեն անմիջապես կապվել ծնողի կամ խնամակալի հետ: Այնուամենայնիվ, եթե նրանց հետ կապվելն անհնար լինի, դուք թույլտվություն եք խնդրում անհրաժեշտության դեպքում երեխային շտապ բուժօգնություն ցուցաբերել:
5. Պատասխանեք ցանկացած հարցի: Խնդրեք նրանց լրացնել ձևը:
6. Երբ համաձայնության բոլոր ձևերը լրացվեն և ստորագրվեն, հավաքեք դրանք և պահեք ապահով տեղում, քանի որ դրանք անձնական տեղեկություններ են պարունակում:
7. Բացատրեք, որ դուք նաև երեխաներից եք դասընթացին մասնակցելու համաձայնություն խնդրելու: Եթե երեխաներից որևէ մեկը չի ցանկանում մասնակցել դասընթացին, նրան չեն ստիպի դա անել:

1.5. Հարցեր և պատասխաններ

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 2-ին:

1.6. Փակում և երգ

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 3-ին:

Amadou Mboof/Save the Children

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպում 2Ա

Պարապմունքի նպատակը. Բարձրացնել իրազեկությունը սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցության և երեխաների իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ:

Գործողությունների նպատակը.

Բարձրացնել իրազեկությունը և ավելի խոր գիտելիքներ տալ այն բանի վերաբերյալ, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ սոցիալապես, հոգեպես և ֆիզիկապես առողջ մեծանալու և զարգանալու համար: Բարձրացնել իրազեկությունը և ավելացնել գիտելիքները երեխաների իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
2Ա.1. Ողջույնի խոսք և երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների մասին տեղեկատվություն		15 րոպե
2Ա.2. Ի՞նչ է անհրաժեշտ երեխաներին	Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր	25 րոպե
2Ա.3. Երեխաների իրավունքներն ու պարտականությունները	Տարածք, ցուցատախտակ և մարկեր, թուղթ, գրիչներ, Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի կրկնօրինակներ, որն առկա է էլեկտրոնային կրիչի «Աշխատանքային թերթիկներ» թղթապանակում	45 րոպե
2Ա.4. Հարցեր և պատասխաններ	Տարածք	30 րոպե
2Ա.5. Փակում և երգ		5 րոպե

2Ա.1. Ողջույնի խոսք և երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների մասին տեղեկատվություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք ևս երկու ժամ կանցկացնենք միասին: Մենք այդ ժամանակը կօգտագործենք՝ ուսումնասիրելով, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին ուժեղ և առողջ լինելու համար: Մենք կխոսենք երեխաների իրավունքների և պարտականությունների մասին:

2Ա.2. Ի՞նչ է անհրաժեշտ երեխաներին

Բարձրացնել իրազեկությունը և խորացնել գիտելիքները այն մասին, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին սոցիալապես, հոգեպես և ֆիզիկապես առողջ մեծանալու և զարգանալու համար:

Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր:

Այս գործողությանը նախապատրաստվելիս ցուցատախտակի թղթի վրա փոքր երեխայի կամ մանկիկի մի շատ պարզ նկար նկարեք: Այնպես արեք, որ տեղ մնա նկարի կողքին բառեր գրելու համար:

1. Մասնակիցներին խնդրեք նայել փոքր երեխայի կամ մանկիկի ձեր նկարած նկարին:
2. Ասացեք.

Մենք բոլորս գիտենք, որ երեխաներին հոգաբարձություն է հարկավոր, եթե դուք ձեր երեխաների մասին լավ հոգ տանեք, ինչպես նրանց, նրանք ուժեղ կմեծանան: Մեր երեխաները մեր հաջորդ սերունդն են և պետք է մեծանան այնպես, որ կարողանան դիմակայել բազմաթիվ մարտահրավերների, ինչպես նաև օգնել համայնքին:

Այժմ մենք կրենանք, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխային ուժեղ չափահաս դառնալու համար:

3. Խնդրեք մասնակիցներին ասել այն ամենը, ինչ երեխաներին անհրաժեշտ է մեծանալու համար: Ընդունեք խմբի կողմից տրված գաղափարներն՝ ասելով, օրինակ.

«Այո՛, նրանց սնունդ է հարկավոր» և գրեք «սնունդ» երեխայի նկարի վրա ինչ-որ մասում:

4. Համոզվեք, որ հետևյալ կարիքները նշված լինեն.
 - ֆիզիկական (սնունդ, կացարան),
 - մտավոր (կրթություն),
 - զգայական (սեր)
 - սոցիալական (պատկանելության զգացողություն, ուրիշների աջակցություն):

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը» ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI, (2004),

2.Ա.3. Երեխաների իրավունքներն ու պարտականությունները

Բարձրացնել իրազեկությունը և խորացնել գիտելիքները երեխաների իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ:

Տարածք, ցուցատախտակ և մարկեր, թուղթ, գրիչներ, Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի կրկնօրինակներ, որն առկա է էլեկտրոնային կրիչի «Աշխատանքային թերթիկներ» թղթապանակում:

Այս գործողության ժամանակ լավ նախապատրաստված եղեք Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի վերաբերյալ հարցերին և քննարկմանը:

Իրավունքները երբեմն քննարկման համար նույնը հարց են, եթե հատկապես աշխատում եք այնպիսի համատեքստում, որտեղ շատ իրավունքներ չեն պաշտպանվում: Կարևոր է իրավունքները քննարկել օբյեկտիվ և դրական եղանակով: Այս գործողությունը նպատակ չունի ծնողներին և խնամակալներին ստիպել իրենց մեղավոր զգալ, որ չեն կարողանում պաշտպանել իրենց երեխաների իրավունքները: Փոխարենը այն փորձում է բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչ են երեխաների իրավունքները և ինչ պարտականություններ ունեն թե՛ չափահասները, թե՛ երեխաները, որպեսզի պաշտպանեն այդ իրավունքները:

1. Մասնակիցներին բաժանեք երեք խմբի: Յուրաքանչյուր խմբի տվեք թուղթ և գրիչներ, որպեսզի գրառումներ կատարեն իրենց գաղափարների մասին:
2. Բաժանեք Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի օրինակները: Հնարավորության դեպքում յուրաքանչյուր մասնակցի տվեք իր օրինակը կամ յուրաքանչյուր խմբին տվեք մեկ կամ մի քանի օրինակ:
3. Բացատրեք մասնակիցներին.

Միավորված ազգերի կազմակերպությունը հիմնադրվել է 1945 թ.: Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիան (ԵԻԿ) ընդունվել է 1989 թ. և գործողություն մեջ մտել 1990 թ.: Աշխարհի բոլոր երկրները, բացի երկուսից, ստորագրել են այն: ԵԻԿ-ն ունի 4 հիմնական սկզբունք: Դրանք են (գրեք ցուցադրափայլակի վրա).

1. գոյատևման և զարգացման իրավունքը (օրինակ՝ հոգատարություն, կրթություն),
 2. անխտրականության իրավունքը (օրինակ՝ ռասա, սեռ, հաշմանդամություն և այլն)
 3. երեխայի լավագույն շահերը պաշտպանելու իրավունքը (որը ներառում է որևէ գործողություն պլանավորելիս երեխայի տեսակետը հաշվի առնելը),
 4. մասնակցության իրավունքը (երեխայի կարծիքը պետք է հաշվի առնվի):
4. Շարունակեք՝ բացատրելով.

Բոլոր երեխաներն ունեն իրավունքներ:

Երեխաների կյանքում ներգրավված չափահասները պարտավոր են պաշտպանել երեխաների իրավունքները: Խոսքը ծնողների և խնամակալների, ինչպես նաև այն մեծահասակների մասին է, որոնք գտնվում են ղեկավար դիրքերում, ինչն ազդում է այս իրավունքների պաշտպանության հնարավորությունների վրա:

Երեխաները նույնպես պարտականություններ ունեն, երբ իրենց իրավունքները պաշտպանվում են:

5. Այս տեսակետը հիմնավորելու համար բերեք հետևյալ օրինակը.

Կառավարությունները պարտավոր են կրթությունը հասանելի դարձնել բոլոր երեխաների համար:

Ծնողները և խնամակալները պարտավոր են երեխաներին դպրոց հաճախելու հնարավորությունն
ուսել, եթե կրթությունը հասանելի է դարձել:

Երեխաները պարտավոր են դպրոց հաճախել և կատարել իրենց տնային աշխատանքը, եթե
իրենց դպրոց հաճախելու հնարավորություն է տրվել:

6. Այժմ մասնակիցներին խնդրեք կարդալ ԵԻԿ-ն ու խմբով քննարկել ստորև նշված հարցերը:
Խնդրեք նրանց ավարտելուց հետո բարձրաձայնել իրենց մտքերը:

 Մեր երեխաների ունեցած ո՞ր իրավունքներն են պաշտպանվում մեր համայնքում:
Ի՞նչ դեր ունենք մենք՝ որպես ծնողներ և խնամակալներ, այս իրավունքները պաշտպանելու գոր-
ծում:

Ի՞նչ պարտականություններ ունեն երեխաները, երբ իրենց իրավունքները պաշտպանվում են:

7. Մոտավորապես 10-15 րոպե անց խնդրեք խմբերին կարծիքներ փոխանակել մյուս խմբերի հետ:
8. Ավարտեք գործողությունը՝ շնորհակալություն հայտնելով մասնակիցներին իրենց մասնակցու-
թյան համար:

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը» ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI, (2004) գրքի

2 Ա.4. Հարցեր և պատասխաններ

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 2-ին:

2Ա.5. Փակում և երգ

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 3-ին:

Louise Dyring/Save the Children

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպում 2Բ

Պարապմունքի նպատակը. Բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ինչ է սոցիալ-հոգեբանական բարեկեցությունը և ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին առողջ և ուժեղ լինելու համար:

Գործողությունների նպատակը. Բարձրացնել իրազեկությունը և ավելացնել գիտելիքներն այն մասին, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին սոցիալապես, հոգեպես և ֆիզիկապես առողջ մեծանալու և զարգանալու համար: Քննարկել, թե ինչպես ծնողներն ու խնամակալները (ինչպես նաև հենց իրենք՝ երեխաները) կարող են օգնել երեխաներին լինելու առողջ և ուժեղ:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
2Բ.1. Ողջույնի խոսք և երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների մասին տեղեկատվություն		15 րոպե
2Բ.2. Ի՞նչ է անհրաժեշտ երեխաներին	Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր	25 րոպե
2Բ.3. Երեխաներին առողջ և ուժեղ պահելը	Տարածք, ցուցատախտակ և մարկեր, թուղթ, գրիչներ	45 րոպե
2Բ.4. Հարցեր և պատասխաններ	Տարածք	30 րոպե
2Բ.5. Փակում և երգ		5 րոպե

2Բ.1. Ողջույնի խոսք և երեխաների հետ անցկացվող պարապմունքների մասին տեղեկատվություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք ևս երկու ժամ կանցկացնենք միասին: Մենք այդ ժամանակը կօգտագործենք ուսումնասիրելու, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին ուժեղ և առողջ անհայրներ լինելու համար: Մենք կխոսենք այն մասին, թե ինչ դեր են կատարում մարդիկ՝ դուք՝ ծնողներդ և խնամակալներդ, համայնքը և հենց իրենք՝ երեխաները, որպեսզի օգնեն երեխաներին լինելու առողջ և ուժեղ:

2Բ.2. Ի՞նչ է անհրաժեշտ երեխաներին

Բարձրացնել իրազեկությունը և ավելացնել գիտելիքներն այն մասին, թե ինչ է երեխաներին անհրաժեշտ սոցիալապես, հոգեպես և ֆիզիկապես առողջ մեծանալու և զարգանալու համար:

Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր:

Այս գործողությանը նախապատրաստվելիս ցուցատախտակի թղթի վրա փոքր երեխայի կամ մանկիկի մի շատ պարզ նկար նկարեք: Այնպես արեք, որ տեղ մնա նկարի կողքին բաներ գրելու համար:

1. Մասնակիցներին խնդրեք նայել փոքր երեխայի կամ մանկիկի նկարին և ասացեք.

Մենք բոլորս գիտենք, որ երեխաներին հոգաբարություն է հարկավոր, և եթե դուք ձեր երեխաների մասին լավ հոգ տանեք, խնամեք՝ նրանց, նրանք ուժեղ կմեծանան: Մեր երեխաները մեր հաջորդ սերունդն են և պետք է մեծանան այնպես, որ կարողանան դիմակայել բազմաթիվ մարտահրավերների, ինչպես նաև օգնել համայնքին:

Այժմ մենք կրեսնենք, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխային ուժեղ չափահաս դառնալու համար:

2. Խնդրեք մասնակիցներին ասել այն ամենը, ինչ երեխաներին անհրաժեշտ է մեծանալու համար: Ընդունեք խմբի կողմից տրված գաղափարները՝ ասելով օրինակ.

«Այո՛, նրանց սնունդ է հարկավոր» և գրեք «սնունդ» երեխայի նկարի վրա ինչ-որ մասում:

3. Համոզվեք, որ հետևյալ կարիքները նշված լինեն.

- ֆիզիկական (սնունդ, կացարան),
- մտավոր (կրթություն),
- զգայական (սեր)
- սոցիալական (պատկանելության զգացողություն, ուրիշների աջակցություն):

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը», ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI (2004) գրքի:

2Բ.3. Երեխաներին առողջ և ուժեղ պահելը

Քննարկել, թե ինչպես ծնողներն ու խնամակալները (ինչպես նաև հենց իրենք՝ երեխաները) կարող են օգնել երեխաներին լինել առողջ և ուժեղ:

Տարածք, ցուցատախտակ և մարկեր, թուղթ, գրիչներ:

1. Մասնակիցներին բաժանեք երեք խմբի: Յուրաքանչյուր խմբի տվեք թուղթ և գրիչներ, որպեսզի գրառումներ կատարեն իրենց գաղափարների մասին:
2. Խնդրեք խմբերին քննարկել երեխաների կարիքները, որոնք որոշվել են վերջին գործողության ժամանակ՝ հերթով պատասխանելով ստորև բերված երեք հարցերին: Խմբերին յուրաքանչյուր հարցի համար տվեք մոտավորապես 10 րոպե ժամանակ, այնուհետև խնդրեք նրանց ներկայացնել դա մեծ խմբին՝ նախքան հաջորդ հարցին անցնելը: (Պատասխանների օրինակները տրված են յուրաքանչյուր հարցից հետո՝ հստակեցնելու համար, թե ինչ է նշանակում յուրաքանչյուր հարցը):

Ա. Ինչպե՞ս կարող են ծնողներն ու խնամակալները նպաստել իրենց երեխաների կարիքների բավարարմանը:

Պատասխանի օրինակ. Նրանք կարող են փորձել այնպես անել, որ իրենց երեխաներն ամեն օր առողջ սնունդ ուտեն:

Բ. Ինչպե՞ս կարող է համայնքն օգնել երեխաների կարիքների բավարարմանը: Ի՞նչը կարող է բարելավվել համայնքում երեխաների կյանքը բարելավելու համար:

Պատասխանի օրինակ. Համայնքը պետք է երեխաների համար լինի ապահով և անվտանգ վայր: Մեր համայնքում կան որոշ մույթ հատվածներ, որոնք անվտանգ չեն, եթե զիջերը երեխաներն անցնեն այդտեղով: Այս հատվածները լուսավորելը կարող է բարելավվել մեր երեխաների անվտանգությունը:

Գ. Ինչպե՞ս կարող են իրենք՝ երեխաները, նպաստել, որ մեզան առողջ և ուժեղ:

Պատասխանի օրինակ. Երեխաները պետք է սովորեն պատասխանատվություն կրել իրենց արարքների և ընտրության համար: Օրինակ, երբ երեխաների հիմնական կարիքները բավարարվում են՝ կապված իրենց առողջության հետ, նրանք պարտավոր են ճիշտ ընտրություն կատարել առողջ մնալու համար: Օրինակ՝ նրանք պետք է որոշեն ծխախոտ չծխել և թմրանյութեր չօգտագործել:

3. Երբ բոլոր երեք խմբերն արտահայտվեն բոլոր հարցերի վերաբերյալ, ամփոփեք՝ ասելով, որ մենք բոլորս էլ ինչ-որ դեր կատարում ենք մեր երեխաներին առողջ և ուժեղ պահելու գործում:
4. Տեղեկացրեք ծնողներին և խնամակալներին, որ պարապմունքների ժամանակ այս հարցերը նաև քննարկելու եք երեխաների հետ:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

2Բ.4. Հարցեր և պատասխաններ

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 2-ին:

2Բ.5. Փակում և երգ

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այսօր մենք քննարկեցինք, թե ինչ է անհրաժեշտ երեխաներին ուժեղ և առողջ մեծանալու համար: Մենք խոսեցինք նաև այն մասին, թե ինչ կարող ենք անել մենք՝ որպես ծնողներ և խնամակալներ, որպեսզի օգնենք երեխաներին լինել առողջ և ուժեղ: Մենք նաև խոսեցինք այն մասին, թե ինչ կարող ենք անել հենց իրենք՝ երեխաները, որպեսզի մնան առողջ և ուժեղ:

Մեր հաջորդ հանդիպման ժամանակ կքննարկենք այն մարտահրավերները, որոնց առաջ կանգնած են երեխաները մեր համայնքում, ինչպես նաև այն, թե ինչ կարող ենք անել մենք՝ նրանց օգնելու համար:

Amadou Mbodi/Save the Children

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպում 3

Պարապմունքի նպատակը. Բարձրացնել հավաքական իրազեկությունը և խրախուսել այն խնդիրների քննարկումը, որոնց բախվում են երեխաները համայնքում:

Գործողությունների նպատակը.

Որոշել այն խնդիրները, որոնց հանդիպում են երեխաներն իրենց համայնքում:
Ցույց տալ, թե ինչպես կարող են բազմաթիվ խնդիրները վիատեցնել երեխային և խանգարել նրա դրական և առողջ զարգացմանը:
Օգնել մասնակիցներին հասկանալու երեխաների արձագանքները խնդիրներին և քննարկում սկսել այն մասին, թե որն է օգնություն տրամադրելու լավագույն եղանակը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
3.1. Ողջույնի խոսք		5 րոպե
3.2. Խնդիրներ, որոնց առջև կանգնած են երեխաները	Ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր	15 րոպե
3.3. Խնդիրների կշիռը	Ամուր տոպրակ կամ զամբյուղ: Մի քանի ծանր քար. դրանք պետք է բավարար լինեն, որպեսզի ներկայացնեն երեխաների այն խնդիրները, որոնք քննարկվել են նախորդ գործողության ժամանակ	20 րոպե
3.4. Երեխաների արձագանքը խնդիրներին	Տարածք խմբային աշխատանքի համար, թուղթ և գրիչներ	45 րոպե
3.5. Հարցեր և պատասխաններ	Տարածք	30 րոպե
3.6. Փակում և երգ		5 րոպե

3.1. Ողջույնի խոսք

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք ևս երկու ժամ կանցկացնենք միասին: Մենք կմրաժենք այն մարտահրավերների մասին, որոնց առջև այսօր կանգնած են մեր երեխաները, և կխոսենք այդ մարտահրավերներին նրանց արձագանքի մասին, այն մասին, թե ինչպես կարող ենք օգնել նրանց՝ դիմակայելու այդ մարտահրավերներին:

3.2. Խնդիրներ, որոնց առջև կանգնած են երեխաները

Նույնականացնել այն խնդիրները, որոնց առջև կանգնած են երեխաներն իրենց համայնքում:

Ցուցատախտակ և մարկեր:

- Սկսեք՝ հիշեցնելով մասնակիցներին այն գործողության մասին, որ կատարել եք նախորդ հանդիպման ընթացքում.
 Մեր նախորդ հանդիպման ընթացքում խոսեցինք փարբեր բաների մասին, որոնք անհրաժեշտ են երեխաներին ուժեղ և առողջ մեծանալու համար: Այնուամենայնիվ, բոլոր երեխաները մինչև չափահաս դառնալը փարբեր բարդ խնդիրների են բախվում: Այսօր մենք կխոսենք կոնկրետ խնդիրների մասին, որոնց նրանք հանդիպում են համայնքում: Ի՞նչ խնդիրներ գիտեք դուք:
- Ցուցատախտակի վրա գրեք պատասխանները:
- Այժմ մասնակիցներին հարցրեք՝ ինչ են կարծում, որ երեխաները կարո՞ղ են ինքնուրույն լուծել այս խնդիրները: Բերեք այնպիսի խնդիրների օրինակներ, որոնք երեխաները կարող են լուծել, և այնպիսի խնդիրների օրինակներ, որոնք նրանք չեն կարող լուծել: Հերթով անդրադարձեք յուրաքանչյուր խնդրի և ցուցատախտակի վրա նշեք դրանք:

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը», ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI, (2004) գրքի

3.3. Խնդիրների կշիռը

Ցույց տալ, թե ինչպես երեխայի կյանքում բազմաթիվ խնդիրներ կարող են վիատեցնել նրան և խանգարել նրա դրական և առողջ զարգացմանը:

Ամուր տոպրակ կամ զամբյուղ: Մի քանի ծանր քար. դրանք պետք է բավարար լինեն, որպեսզի ներկայացնեն երեխաների այն խնդիրները, որոնք քննարկվել են նախորդ գործողության ժամանակ:

Այս պահին կարող եք կատարել 3.3 գործողությունը կամ կարող եք շարունակել 3.2 գործողության քննարկումը, եթե դա ավելի նպատակահարմար տարբերակ է թվում:

- Մասնակիցներին խնդրեք կանգնել շրջանով: Որևէ կամավորի խնդրեք ուսին զցած տանել տոպրակը կամ զամբյուղը: Այդ մարդը ներկայացնում է համայնքում ապրող երեխային:
- Այժմ բացատրեք, որ ձեր առջև եղած քարերից յուրաքանչյուրը խորհրդանշում է այն խնդիրներից մեկը, որոնց բախվում են երեխաները ձեր համայնքում:
- Տարբեր մասնակիցների տվեք մեկական քար՝ անվանելով այն խնդիրը, որը խորհրդանշում է տվյալ քարը: Օրինակ՝ կարող եք ասել.

 Այս քարը խորհրդանշում է քաղցր, որին մեր համայնքում արիպված դիմանում են որոշ երեխաներ:

4. Այժմ մեջքին դատարկ տոպրակ դրած կամավորին խնդրեք ցատկել որքան հնարավոր է բարձր: Ասացեք, թե ինչքան ուժեղ է այդ «երեխան»:
5. Այժմ մասնակիցներին խնդրեք մեկ առ մեկ իրենց քարերը դնել երեխայի տոպրակի մեջ՝ քարը դնելիս տալով խնդրի անունը:

Օրինակ՝ առաջին մասնակիցը դնում է քարը տոպրակի մեջ և ասում. «Այս երեխան կրթություն արանալու հնարավորություն չունի»:

6. Երբ բոլոր մասնակիցները դնեն իրենց քարերը, խնդրեք «երեխային» նորից ցատկել:
7. Հարցրեք մասնակիցներին, թե ինչու է այժմ երեխայի համար դժվար ցատկելը:
8. Ընդգծեք, որ նույնիսկ ուժեղ երեխան, եթե խնդիրներ ունի, դժվարությամբ կհաղթահարի դրանք, եթե մասնավոր միաժամանակ ունենա մի քանիսը:
9. Մասնակիցներին խնդրեք ցույց տալ, թե ինչպես կարող են օգնել երեխային, և քննարկեք այն եղանակները, որոնցով չափահասները կարող են օգնել երեխաներին համայնքում: Եթե մասնակիցներն իրենք դա չեն առաջարկում, ցույց տվեք, որ երեխայի փոխարեն տոպրակը բարձրացնելու կամ քարերից մի քանիսը հանելու դեպքում քաշը պակասում է:
10. Մինչ մասնակիցները նշում են, թե ինչ եղանակով կարող են օգնել երեխային, խնդրեք նրանց վերցնել քարը՝ որպես «օգնության» միջոց:
11. Ավարտեք գործողությունը՝ ասելով.

 Երբ երեխաների բեռը չափազանց ծանր է դառնում, և նրանց կյանքը լցվում է միանգամից չափազանց շար խնդիրներով, նրանց համար դժվար է դառնում շարունակել առաջ գնալը և ուժեղ ու առողջ մեծանալը: Այդպիսի պահերին նրանց կողմնակի օգնություն է հարկավոր, որպեսզի կարողանան նորից մերձել դրական զարգացման ուղին:

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը», ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI, (2004) գրքի

3.4. Երեխաների արձագանքը խնդիրներին

Օգնել մասնակիցներին հասկանալու երեխաների արձագանքը խնդիրներին և խթանել քննարկում այն մասին, թե որն է օգնություն տրամադրելու լավագույն եղանակը:

Տարածություն խմբային աշխատանքի համար, թուղթ և գրիչներ:

1. Գործողությունն սկսեք ասելով.

 Երբ երեխաները խնդիրներ ունեն, հաճախ արձագանքում են՝ դրսևորելով այնպիսի վարք, որը կարող է մրահողել շրջապատի մարդկանց: Մենք պետք է կարողանանք ճանաչել այն երեխաներին, որոնք պայքարում են խնդիրների դեմ, հասկանալ նրանց արձագանքները և տրամադրել անհրաժեշտ աջակցությունը:

2. Մասնակիցներին բաժանեք երեք խմբի և խնդրեք նրանց քննարկել ստորև նշված հարցերը: (Նրանք առաջին հարցի վրա պետք է ծախսեն մոտ 5 րոպե, իսկ երկրորդ հարցի վրա՝ 10 րոպե): Յուրաքանչյուր խմբին տվեք թուղթ և գրիչներ, որպեսզի գրեն իրենց կարծիքը:

ա. Ձեր համայնքում կա՞ն արդյոք երեխաների որոշ խմբեր, որոնք մյուսներից ավելի շատ խնդիրներ ունեն: Օրինակ՝ փողոցում ապրող երեխաները, երեխաներ, որոնց նկատմամբ խտրականություն է դրսևորվում, խիստ չքավորության պայմաններում ապրող, ծնողներին կամ հարազատներին կորցրած երեխաներ և այլն:

բ. Ի՞նչ վարք են դրսևորում խնդիրներ ունեցող երեխաները և ի՞նչ զգացմունքներ են արտահայտում իրենց վարքով: Ահա որոշ օրինակներ.

գ. որոշ երեխաներ ագրեսիվ են. ագրեսիվ վարքն արտահայտում է զայրույթ, վրդովմունք և տխրություն,

դ. որոշ երեխաներ անընդհատ կառչած են իրենց խնամակալներից. կառչելն արտահայտում է անապահովություն և վախ,

ե. որոշ երեխաներ ինքնամիտի են և չեն ցանկանում խաղալ այլ երեխաների հետ. սա կարող է տխրության, անապահովության կամ վախի նշան լինել:

15 րոպե անց յուրաքանչյուր խմբի խնդրեք արտահայտել իրենց մտքերն առաջին հարցի, այնուհետև՝ երկրորդ հարցի վերաբերյալ:

3. Թվարկեք պատասխանները ցուցատախտակի երկու թղթերի վրա, որոնցից մեկը վերնագրված է՝ «Խնդիրներ ունեցող երեխաներ», իսկ մյուսը՝ «Հատկանշական վարք և զգացմունքներ»:
4. Բացատրեք հետևյալը.

 Խնդիրներ ունեցող երեխաները տարբեր կերպ են արձագանքում իրավիճակներին՝ կախված իրենց քնավորությունից և ներքին ուժից, ինչպես նաև իրենց միջավայրից: Նրանք նաև սովորում են՝ ինչպես արձագանքել տարբեր իրավիճակների՝ հետևելով իրենց հասակակիցներին, ծնողներին ու խնամակալներին:

Օրինակ, եթե երեխայի խնամակալները շատ վախվորած և անհանգիստ են, սա, ամենայն հավանականությամբ, երեխային նույնպես կդրդի լինել անհանգիստ և վախվորած: Նմանապես, երբ երեխայի հասակակիցները և ընտանիքը հանգիստ են, ապահով և երջանիկ, երեխան նույնպես երջանիկ կլինի:

Կարևոր է հասկանալ, որ երեխաները չափահասների նման արձագանքում են իրենց միջավայրին: Սա նշանակում է, որ եթե երեխան խնդրահարույց վարքագիծ է դրսևորում, պատժելու փոխարեն կարևոր է, որ ծնողներն ու խնամակալներն ուսումնասիրեն այն խնդիրները, որոնց նա բախվում է, փորձեն հասկանալ նրա արձագանքը, զգացմունքները և աջակցեն երեխային, որ ուժեղ լինի և հաղթահարի այն մարտահրավերները, որոնց առջև կանգնած է:

5. Խնդրեք մասնակիցներին վերադառնալ իրենց խմբերը, այնուհետև «Խնդիրներ ունեցող երեխաներ» և «Հատկանշական վարք և զգացմունքներ» ցանկերից ընտրել մեկ խնդիր: Երեք խմբերը պետք է տարբեր օրինակներ ընտրեն:

Օրինակ.

1-ին խումբն ընտրում է երեխաների, որոնք ականատես են եղել բռնության, մղձավանջներ ունեն ու վախեցած են:

2-րդ խումբն ընտրում է երեխաների, որոնք ապրում են փողոցում, ագրեսիվ են ու վրդովված:

3-րդ խումբն ընտրում է երեխաների, որոնք կորցրել են իրենց ծնողներին, ինքնամիտի են ու տխուր:

6. Այժմ խմբերին 10 րոպե տվեք՝ քննարկելու հետևյալ հարցը՝ կապված իրենց ընտրած իրավիճակի հետ.

 Ինչպե՞ս կարող ենք մենք՝ որպես ծնողներ ու խնամակալներ, լավագույն աջակցությունը ցույց տալ այս խնդիրներն ունեցող երեխաներին:

7. 10 բույսեր անց յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք մյուսներին ներկայացնել իրենց պատասխանները:
8. Էլեկտրոնային կրիչում գտնվող Հավելված 3-ում կան խորհուրդներ, թե ինչպես օգնել այն երեխաներին, որոնք դրսևորում են հետևյալ վարքը.
 1. Կառչածություն
 2. Քնի խանգարումներ
 3. Մղձավանջներ
 4. Գիշերային վախեր
 5. Գիշերամիզություն
 6. Անցյալի հիշողություններ
 7. Ագրեսիա
 8. Ընկճվածություն

Օգտագործեք այն տեղեկատվությունը, որը համապատասխանում է այս գործողության ընթացքում նույնականացված կոնկրետ օրինակներին: Չպետք է գայթակղվել և խոսել երեխաների դրսևորած վարքի բոլոր տեսակների և տրված խորհուրդների մասին. Դա կարող է շփոթեցնել մասնակիցներին:

9. Ամփոփեք ասելով.

Մենք հիմնականում կարող ենք վարքի միջոցով ճանաչել խնդիրներ ունեցող երեխաներին: Երեխայի վարքի պարճառներն ուսումնասիրելով և փորձելով հասկանալ նրանց զգացմունքներն ու արձագանքները՝ արդեն կկանգնենք երեխային օգնելու ճանապարհին: Երեխաների մեծ մասին հնարավոր է օգնել հաղթահարելու մարտահրավերները ծնողների ու խնամակալների հետ:

10. Ընդգծեք, թե որքան կարևոր է հասկանալ, որ իրենց վատ պահող կամ «վատ» վարք դրսևորող երեխաները դա չեն անում այն պատճառով, որ վատ մարդիկ են. նրանք այդպես ցույց են տալիս, որ խնդիրներ ունեն, և նրանց օգնություն է պետք:

3.5. Հարցեր և պատասխաններ

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 2-ին:

3.6. Փակում և երգ

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այսօր մենք ուսումնասիրեցինք այն խնդիրները, որոնց առջև կանգնած են երեխաները մեր համայնքում: Մենք նաև դիտարկեցինք, թե ինչպես են երեխաներն արձագանքում խնդիրներին, ինչպես նաև խոսեցինք այն եղանակների մասին, որոնցով կարող ենք օգնել երեխաներին լինելու ուժեղ և հաղթահարելու մարտահրավերները:

Մեր հաջորդ հանդիպման ընթացքում ավելի շատ կխոսենք այն մասին, թե ինչպես օգնել երեխաներին հարկապես դիտարկելով այն հարցը, թե ինչպես կարող ենք պաշտպանել նրանց վրանգից և խրախուսել նրանց՝ միշտ ընտրություն կատարել:

Helkin Rene Diaz/IFRC

Ծնողների և խնամակալների հետ հանդիպում 4

Պարապմունքի նպատակը. Բարձրացնել իրազեկությունը և խրախուսել համայնքում երեխայի պաշտպանության մեխանիզմները բարելավելուն ուղղված գործողությունները:

Գործողությունների նպատակը.
Խթանել քննարկում այն վտանգների վերաբերյալ, որոնց հանդիպում են երեխաները համայնքում:
Քննարկել՝ ինչն է երեխային դարձնում ուժեղ և ինչպես երեխաների մեջ ուժ սերմանել:
Ցույց տալ, թե ինչպես են աջակցության շրջաններն օգնում պաշտպանել երեխաներին:
Խթանել քննարկում այն մասին, թե ինչ կարող են անել ընտանիքներն ու համայնքները երեխաների պաշտպանությունն ամրապնդելու համար:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
4.1. Ողջույնի խոսք		5 րոպե
4.2. Մեր համայնքում առկա վտանգները	Տարածք, որպեսզի մասնակիցներն աշխատեն խմբերով և նստեն մեծ շրջանով: Ցուցատախտակի թուղթ և մարկերներ	25 րոպե
4.3 Երեխաներին ուժեղ դարձնելը	Վտանգների ցանկը վերջին գործողությունից: Ցուցատախտակի մաքուր թուղթ և մարկերներ	20 րոպե
4.4. Աջակցության շրջանները	Տարածք մեծ շրջանի համար, ներսում՝ փոքր շրջան	15 րոպե
4.5. Մեր երեխաների պաշտպանությունը	Թուղթ ու գրիչ	15 րոպե
4.6. Հարցեր և պատասխաններ	Տարածք	30 րոպե
4.7. Փակում և երգ		5 րոպե

4.1. Ողջույնի խոսք

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք միասին ևս երկու ժամ կանցկացնենք: Մենք կդիտարկենք, թե ինչ ուղիներով կարող ենք օգնել մեր երեխաներին, որպեսզի լինեն բավականաչափ ուժեղ և հաղթահարեն այն խնդիրները, որոնց բախվում են: Մենք կդիտարկենք նաև, թե ինչ պարզականություններ ունենք և ինչ գործողություններ կարող ենք ձեռնարկել մեր երեխաներին վրանգից պաշտպանելու համար:

4.2. Մեր համայնքում առկա վտանգը

Խթանել քննարկում այն վտանգների վերաբերյալ, որոնց առջև կանգնած են երեխաները համայնքում:

Տարածություն, որտեղ մասնակիցներն աշխատեն խմբերով և նստեն մեծ շրջանով: Ցուցատախտակի թուղթ և մարկերներ:

1. Գործողությունը սկսեք ասելով.

Մեր նախորդ հանդիպման ժամանակ քննարկեցինք մի քանի խնդիրներ, որոնց առջև կանգնած են մեր համայնքի երեխաները, ինչպես նաև խոսեցինք այն մասին, թե ինչպես են երեխաներն արձագանքում խնդիրներին և ինչպես կարող ենք օգնել նրանց: Այս գործողության ընթացքում մենք դիտարկելու ենք, թե ինչ վրանգներ կան այսօրվա մեր երեխաների համար, որտեղ են նրանք ռիսկի ենթարկվում, և ինչ կարող ենք անել նրանց պաշտպանելու համար:

Երեխաները ռիսկի են ենթարկվում ամբողջ աշխարհում: Մեր՝ որպես չափահասի պարզականությունների մի մասն է պաշտպանել մեր երեխաներին և սովորեցնել նրանց ճիշտ ընտրություն կատարել, որպեսզի պահպանեն իրենց անվտանգությունը: Այնուամենայնիվ, լինում են ժամանակներ, երբ մեր երեխաները վրանգի ենթարկվելու ավելի մեծ ռիսկի մեջ են, քան մյուսները:

2. Մասնակիցներին դարձյալ բաժանեք երեք խմբի և խնդրեք նրանց 15 րոպե անցկացնել իրենց խմբերում՝ քննարկելով ստորև նշված հարցը: Նրանց թուղթ ու գրիչ տվեք գրառումներ կատարելու և մյուսներին դրանք ներկայացնելու համար:

Ա. Ինչպե՞ս են մեր երեխաները ռիսկի ենթարկվում: Ի՞նչ վրանգներ կան մեր համայնքում:

Օրինակ՝ ոտնձգություններ, շահագործում մյուսների կողմից, թմրանյութերի կամ ոգելից խմիչքների օգտագործում, թրաֆիքինգ և այլն:

Բ. Արդյոք կա՞ն երեխաներ, որոնք ավելի շատ են ռիսկի ենթարկվում, քան մյուսները: Ովքե՞ր են այդ երեխաները:

Օրինակ՝ խիստ չքավորության պայմաններում ապրող երեխաները, փողոցում ապրող երեխաները, որբերը, միայնակ ապրող երեխաները, հաշմանդամություն ունեցող երեխաները և այլն:

3. 15 րոպե անց խմբերին խնդրեք փոխանակել իրենց մտքերը հիմնական խմբի հետ: Ցուցատախտակի վրա նշեք նրանց պատասխանները:

4. Համոզվեք, որ ոտնձգությունը՝ որպես վտանգ, ընդգրկված է: Ընդգծեք, որ կան ոտնձգության տարբեր տեսակներ և որ բոլորն էլ վնասակար են երեխայի համար: Դրանք են.

- սեռական ոտնձգություն,
- ֆիզիկական ոտնձգություն,
- վերբալ վիրավորանք,
- հոգեբանական ոտնձգություն,
- արհամարհանք:

5. Բացատրեք, որ որոշ երկրներում սովորություն կա, որ ծնողներն ու խնամակալները ֆիզիկական ծեծով կամ հոգեբանական ճնշումներով պատժեն իրենց երեխաներին, երբ նրանք իրենց վատ են պահում: Մասնակիցներին խնդրեք մտածել այն մասին, թե ինչու դա կարող է վնասակար լինել երեխայի համար:
6. Այժմ խնդրեք նրանց օրինակներ բերել, թե սխալ գործելու դեպքում երեխաներին ինչպես կարող են օգնել սովորել այլ եղանակներով, ոչ թե ֆիզիկական կամ հոգեպես վնասելով:
7. Գործողությունն ավարտեք ամփոփելով:

 Ձեր տված տեղեկություններից պարզ է, որ այս համայնքի երեխաները ռիսկի են ենթարկվում: Եվ դա արդարատվոր բան չէ: Բոլոր միջավայրերում էլ երեխաները ենթարկվում են հնարավոր վրանգի: Մեր՝ որպես ծնողների և խնամակալների պարտականությունն է մեր երեխաներին իրազեկել այդ վրանգների մասին և անել հնարավոր ամեն ինչ նրանց վրանգից պաշտպանելու համար:

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը», ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI, (2004) գրքի

4.3. Երեխաներին ուժեղ դարձնելը

Քննարկել՝ ինչն է երեխային դարձնում ուժեղ և ինչպես երեխաների մեջ ուժ սերմանել:

Վտանգների ցանկը վերջին գործողությունից: Ցուցատախտակի մաքուր թուղթ և մարկերներ:

1. Օգտվեք վերջին գործողության ժամանակ ցուցատախտակի վրա նշված վտանգների ցանկից: Հարցրեք նրանց, թե որ վտանգներից կարող էին խուսափել երեխաները՝ ճիշտ ընտրություն կատարելով: Ցանկի վրա նշեք դրանք՝ շրջանակի մեջ առնելով:

Օրինակ՝ թմրանյութերի չարաշահում, հանցագործություն, մարմնավաճառություն և այլն:

2. Շարունակեք՝ ասելով:

Երեխան, որ ճիշտ ընտրություն է կատարում, ունի թե՛ ներքին ուժ, թե՛ աջակցություն իր միջավայրից:

3. Մասնակիցներին խնդրեք մտավոր գրոհ կատարել և թվարկել իրենց համայնքում ապրող ուժեղ երեխայի հատկանիշները: Պատասխանները գրեք ցուցատախտակի վրա: Համոզվեք, որ ցանկում ներառված է հետևյալը.
 - կարող է օգնության դիմել,
 - դրական է տրամադրված և ապագայի հանդեպ հույսով լի,
 - կարող է նպատակներ դնել իր առաջ,
 - ջանասիրաբար է մոտենում գործին,
 - ուրիշ երեխաների հետ լավ է խաղում,
 - խնամքով է վերաբերվում իր մարմնին,
 - կարող է հաղթահարել մարտահրավերները և վրդովմունքը,
 - պատասխանատվություն է վերցնում և հոգ է տանում իր քույրերի կամ եղբայրների և ընտանիքի այլ անդամների մասին,
 - ինքնավստահ է,
 - լավ հարաբերությունների մեջ է չափահասների և իր հասակակիցների հետ,
 - իրագործում է գաղափարները,
 - կարող է շարունակել իր առօրյա կյանքը՝ անկախ ողբերգություններից և դժվարություններից:
4. Այժմ ասացեք:

Մենք կարող ենք օգնել մեծացնել երեխայի խնդիրները հաղթահարելու հնարավորությունը: Մենք կարող ենք օգնել երեխաներին լինելու ուժեղ, երբ նրանք կանգնած են խնդիրների առջև կամ ավելին՝ ուժեղացնել նրանց մինչև խնդիրների ծագելը:

5. Այժմ մասնակիցներին խնդրեք իրենց կողքինի հետ քննարկել, թե մենք՝ որպես ընտանիք և համայնք, ինչպես կարող ենք օգնել երեխաներին ուժեղ դառնալու:

Մի քանի բուլլետիմ խնդրեք նրանց փոխանակել իրենց առաջարկությունները հիմնական խմբի հետ:

Ահա որոշ օրինակներ, եթե դրանց կարիքը լինի.

- համայնքում ապահովել հոգատար միջավայր. երեխաներին տալ սեր, քաջալերել և ուղղորդել նրանց,
- երեխաներին հաղորդել պատկանելության զգացում,
- գնահատել երեխաներին, երբ նրանք հաջողությամբ ինչ-որ բան են իրագործում,
- խրախուսել չափահասների և երեխաների միջև փոխադարձ հարգանքը,
- երեխաներին ձայնի իրավունք տալ իրենց ընտանիքներում և համայնքներում,
- երեխաներին հնարավորություն տալ արտահայտելու իրենց զգացմունքները,
- ընդգծել միասին աշխատելու կարևորությունը,
- խթանել համընդհանուր արժեքների և համոզմունքների զարգացումը,
- հավասար նշանակություն տալ տղաների և աղջիկների զարգացմանը:

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը», ՏՀՀՍԱՖ/REPSSI, (2004) գրքի:

4.4. Աջակցության շրջանները

Ցույց տալ, թե ինչպես են աջակցության շրջաններն օգնում պաշտպանել երեխաներին:

Տարածություն մեծ շրջանի համար, ներսում՝ փոքր շրջան:

1. Խնդրեք մասնակիցներին կանգնել շրջանով և կամավորներից մեկին խնդրեք կանգնել մեջտեղում: Այդ կամավորը ներկայացնում է համայնքի երեխային, որը փորձում է հաղթահարել մոր մահվան վիշտը:
2. Այժմ 8 կամավորների խնդրեք կանգնել «երեխայի» շուրջը և ասացեք նրանց, որ իրենք մարմնավորում են երեխայի կյանքում գոյություն ունեցող տարբեր չափահասների, որոնք նրան պաշտպանում են վտանգից: Դիցուք՝ քահանան, ուսուցիչը, բուժքույրը և այլն:
3. Թող կանգնեն երեխայի շուրջը և իրար ձեռք բռնեն: Բացատրեք, որ իրենք «Աջակցության շրջանն» են և աջակցում ու պաշտպանում են երեխային այն վտանգներից, որոնք շրջանից դուրս են գտնվում:
4. Խնդրեք «երեխային» փորձել դուրս գալ աջակցության շրջանից: Պաշտպանող չափահասները պետք է այնպես անեն, որ երեխան չկարողանա դուրս գալ վտանգավոր գոտի:

Այս գործողության հաջորդ մասում պատմությունը փոխվում է: Որպես դասընթացավար դուք ներկայացնում եք մի իրավիճակ: Ընտրեք մի բան, որը հատուկ է ձեր համայնքին: Ստորև ներկայացված օրինակում մի երիտասարդ աղջիկ է, որը հղիանում է: Մա կիրառելի է, եթե շրջանի մեշտեղում գտնվող կամավորը կին է: Եթե տղամարդ է, կարելի է օրինակը փոխել և պատկերացնել երիտասարդ տղայի, որը հղիացրել է մի աղջկա և հրաժարվել է պատասխանատվություն ստանձնել այդ արարքի համար:

Ստորև բերված են այլ օրինակներ, ըստ որոնց՝ երեխաները կարող են կորցնել սոցիալական և հոգեբանական աջակցությունն ու պաշտպանությունը.

ա. երեխա, որ պարզում է՝ ՄԻԱՎ վարակակիր է,

բ. երեխա, որ հանցանք է գործել,

գ. երեխա, որին տեսել են թմրանյութեր օգտագործելիս:

5. Մի քանի ըուպե անց դադարեցրեք խաղը և բացատրեք, որ իրավիճակն այժմ փոխվել է:

Աղջիկը հղիացել է: Քահանան հրաժարվում է աջակցել երեխային, քանի որ համարում է՝ նա մեղք է գործել: Խնդրեք քահանային դուրս գալ շրջանից: Ուսուցիչը չի զանկանում, որ իր դասարանում լինի հղի աղջիկ, ուսրի հրաժարվում է օգնելուց: Ուսուցչին խնդրեք դուրս գալ շրջանից: Աջակցող չափահասներից մյուսն էլ կարծում է, որ աղջիկը անպարասխանաբար է գրվել՝ այդքան երիտասարդ տարիքում սեռական հարաբերություններ ունենալով և նույնպես որոշում է չաջակցել երեխային:

Նրան էլ խնդրեք դուրս գալ շրջանից:

6. Շրջանում առաջացած ճեղքերը բաց թողեք: Մասնակիցներին ասացեք, որ նրանք չեն կարող շրջանն ավելի փոքրացնել: Նրանք չեն կարող միմյանց ձեռք բռնել կամ դիպչել միմյանց, սակայն միևնույն է, պետք է փորձեն թույլ չտալ երեխային դուրս գալ շրջանից:
7. Այժմ երեխային խնդրեք դուրս գալ շրջանից:
8. Երեխային սովորաբար հաջողվում է դուրս գալ շրջանից և հայտնվել վտանգավոր գոտում:
9. Օգտագործեք այս գործողությունը, որպեսզի ցույց տաք, որ երբ երեխայի աջակցության համակարգը թույլ է, բացակայում է կամ վնասված է, երեխան կարող է հայտնվել վտանգի մեջ կամ վատ ընտրություն կատարելով, կամ խոցելի լինելով շրջապատում առկա վտանգների հանդեպ:

Ըստ «Կյանքի ճանապարհորդությունը», ՏՀՀՄԱՖ/REPSSI, (2004) գրքի:

4.5. Մեր երեխաների պաշտպանությունը

Խրախուսել քննարկումն այն մասին, թե ինչ կարող են անել ընտանիքներն ու համայնքները՝ տանը երեխաների պաշտպանությունն ուժեղացնելու համար:

Թուղթ ու գրիչ:

1. Սկսեք՝ անդրադառնալով վերջին գործողությանը.

Չնայած որոշ համայնքներ կարող են դրսից ապահով թվալ մեր երեխաների համար, միշտ էլ կան վտանգներ, որոնք ապառնում են նրանց: Այսօրվա վերջին գործողության ընթացքում կրնաք ինչպես ուժեղացնել մեր երեխաների պաշտպանությունը տանը և համայնքում:

2. Մասնակիցներին խնդրեք կրկին բաժանվել երեք խմբի և յուրաքանչյուր խմբին տվեք տարբեր հարցեր, որոնց վրա նրանք պետք է աշխատեն.
 - ա. Ի՞նչ կարելի է փոխել կամ բարելավել մեր համայնքում երեխաներին վնասից և վտանգից պաշտպանելու համար:
 - բ. Ի՞նչ կարելի է փոխել կամ բարելավել մեր դպրոցներում երեխաներին վնասից և վտանգից պաշտպանելու համար:
 - գ. Ի՞նչ կարելի է փոխել կամ բարելավել մեր տներում երեխաներին վնասից և վտանգից պաշտպանելու համար:
3. Սա քննարկելու համար խմբերին տվեք մոտավորապես 10 րոպե, այնուհետև խնդրեք նրանց հաղորդակցվել մնացածների հետ: Յուրաքանչյուր խմբին տվեք թուղթ ու գրիչներ. Գուցե նրանք ցանկանան նշումներ անել:
4. Երբ բոլորը խոսեն, ավարտեք գործողությունն ամփոփելով.

Դուք կարող եք տեսնել, որ երեխաների միջավայրը լավացնելու և ավելի անվտանգ դարձնելու փորձեր միջոցներ կան: Սա մի բան է, որ կարող եք անել թե՛ որպես անհատ, թե՛ որպես խումբ:

Եթե հնարավորություն ստեղծվի, առաջարկեք մասնակիցներին կրկին խմբով հանդիպել և քննարկել իրենց համայնքում երեխաների պաշտպանությունն ուժեղացնելու որոշակի եղանակները:

Մշակված է ռեսուրսների այս հավաքածուի համար:

4.6. Հարցեր և պատասխաններ

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 2-ին:

4.7. Փակում և երգ

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 104-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Այսօր մենք ուսումնասիրեցինք այն վրանգները, որոնց առջև կարող են կանգնած լինել մեր երեխաները մեր համայնքում: Մենք նաև դիտարկեցինք, թե ինչ հատկանիշներով է օժտված ուժեղ երեխան և ինչ կարող ենք մենք անել, որպեսզի մեր երեխաների մեջ ուժ սերմանենք: Դա շատ լավ միջոց է, որը կօգնի պաշտպանել նրանց վրանգից: Մենք նաև դիտարկեցինք, թե որքան կարևոր են աջակցության շրջանները, մեր երեխաների մասին հոգ տանելն ու նրանց պաշտպանելը, իսկ վերջում դիտարկեցինք, թե ինչ կարող ենք անել թե՛ որպես անհատ, թե՛ որպես խումբ, որպեսզի օգնենք ուժեղացնել մեր երեխաների պաշտպանության համակարգերը:

Սա մեր այս հանդիպումների շարքի վերջին հանդիպումն է: Ինձ համար հրաշալի փորձ էր ձեզ հետ աշխատելն այն թեմաների շուրջ, որոնք այդքան կարևոր են ձեր երեխաների բարեկեցության համար:

Պատերազմական հակամարտություններից տուժած երեխաներ

Նախապատմություն համատեքստ այդ սեմինարների

«Երեխաները զինված հակամարտությունների առաջնային զոհերն են: Նրանք և՛ դրա թիրախն են, և՛ ավելի ու ավելի հաճախ են դառնում դրա գործիքը»: Նրանց տառապանքը բազմաթիվ դեմքեր ունի՝ թե՛ զինված հակամարտության ընթացքում, թե՛ դրանից հետո: Երեխաները սպանվում և հաշմանդամ են դառնում, որբանում են, առևանգվում, զրկվում կրթություն և բուժօգնություն ստանալու հնարավորությունից, ունենում խոր հոգեկան սպիներ և տրավմաներ: Նրանց զինվորագրում են և օգտագործում՝ որպես երեխա զինվորներ, ստիպում են արտահայտել չափահասների ատելությունը: Արմատախիլ արված, տեղահանված երեխաները շատ խոցելի են դառնում: Աղջիկները լրացուցիչ վտանգների են հանդիպում, հատկապես՝ սեռական բռնությունների և շահագործման: Երեխաների այս խմբերը զինված հակամարտության զոհեր են և բոլորն էլ արժանի են միջազգային հանրության ուշադրությանն ու պաշտպանությանը:

Երեխաներն անմեղ են և հատկապես խոցելի: Երեխաներն ավելի քիչ կարողություններ ունեն հակամարտությանը հարմարվելու և դրան արձագանքելու համար: Նրանք ամենից քիչ են պատասխանատու հակամարտության համար, այնուամենայնիվ անարդարացիորեն տառապում են դրա ծայրահեղ դրսևորումներից: Երեխաները ցանկացած հասարակության հույսն ու ապագան են. եթե ոչնչացնում եք նրանց, ուրեմն ոչնչացնում եք հասարակությունը:

ՄԱԿ-ի Գլխավոր քարտուղարի՝ երեխաների և զինված հակամարտությունից տուժած երեխաների հարցերով զբաղվող հատուկ ներկայացուցչի գրասենյակ՝ www.un.org/children/conflict/english/issues.html

Այս դասընթացը մշակվել է այն երեխաների հետ աշխատելու համար, որոնք ապրել կամ դեռ ապրում են զինված հակամարտության պայմաններում: Դասընթացը նպատակ ունի անդրադառնալ սոցիալական և զգացմունքային մարտահրավերներին, որոնց ամեն օր հանդիպում են այս երեխաները: Զինված հակամարտության պայմաններում ապրող երեխաների համար հետևանքները բազմաթիվ են, այդ թվում.

- վախի, գայրության, շփոթմունքի և տխրության զգացումներ,
- ուրիշներին վստահելու անկարողություն,
- միասնականության կորուստ և դավաճանության զգացումներ,
- զոհի ինքնության ստեղծում՝ բռնության և տեղահանման հիմքի վրա,
- սոցիալական սահմանների պակաս,
- ագրեսիվ վարք,
- ուրիշների և սեփական անձի հանդեպ հարգանքի պակաս,
- ռիսկային վարքագծի դրսևորման բարձր ցուցանիշ,
- ինքնապաշտպանության հմտությունների պակաս,
- ինքնամեղադրում և մեղքի զգացում,
- առողջ զարգացման սպառնալիք (հատկապես զգացմունքային, սակայն նաև ֆիզիկական),
- ուսման ցածր առաջադիմություն,
- սոցիալական մեկուսացում:

Ներածություն

Բացի տվյալ մոդուլում ներկայացված դասընթացից, տե՛ս «Մեթոդական ձեռնարկ 1: Ինչից սկսել».

- պարապմունքներ 1-5, որոնք ներածական բնույթ ունեն և պետք է անցկացվեն նախքան սույն ձեռնարկում տրված մոդուլներին անցնելը,
- լրացուցիչ պարապմունքներ, որոնք ներառում են երեք ոչ պարտադիր պարապմունք, որոնք կարելի է անցկացնել ցանկացած պահի, ինչպես նաև դասընթացի փակման երկու տարբերակ:

Յուրաքանչյուր պարապմունքի սկիզբը և ավարտը

Յուրաքանչյուր պարապմունքը սկսելիս և ավարտելիս օգտագործեք նույն կարգը: Սա կօգնի երեխաներին հարմարավետ զգալու և վստահություն կառաջացնի ձեր և խմբի միջև: Օգտագործեք այստեղ նշված սխեման ամեն անգամ, երբ կատարում եք հետևյալ գործունեությունները.

- ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն,
- մեր երգը,
- պարապմունքի գնահատում:

Մոդուլ 2-ի համառոտ նկարագրություն. Զինված հակամարտությունից տուժած երեխաներ

Դասընթացի համարը և անվանումը	Թեման
6. Ի՞նչ է բռնությունը	Քննարկում այն մասին, թե ինչ է բռնությունը և ինչպես պաշտպանվել բռնությունից
7. Բռնությունից հեռու մնալը	
8. Նորմալ արձագանքներ ոչ նորմալ իրադարձություններին	Արձագանքները զինված հակամարտության պայմաններում ապրելուն և այդ արձագանքների հետ կապված զգացմունքները հասկանալը
9. Զգացմունքների բացահայտում	
10. Նորից զգացմունքների մասին	
11. Իմ մարմինն իմն է. լավ և վատ հպումներ	Ինքնապաշտանությունը և անձնական սահմաններ հաստատելը
12. Ընկերություն	Ընկերության իմաստի ուսումնասիրում
13. Հակասությունը հասկանալը	Հակասության տեսակների և դրանք ճիշտ հաղթահարելու համար անհրաժեշտ հմտությունների վերաբերյալ իրազեկության բարձրացում
14. Հակասությունների լուծումը	
15. Խաղաղ աշխարհ	Խրախուսել, որպեսզի երեխաները մտածեն խաղաղության մասին և այն մասին, թե ինչ դեր կարող են իրենք խաղաղ խաղաղությանը նպաստելու գործում

Rob Few / Freelance

Պարապմունք 6 Ի՞նչ է բռնությունը

Պարապմունքի նպատակը. Քննարկել, թե ինչ է բռնությունը և պարզել, թե ինչ գիտեն երեխաները բռնության մասին:

Գործողությունների նպատակը. Քննարկում սկսել այն թեմայի շուրջ, թե ինչ է բռնությունը, որտեղ է այն տեղի ունենում և ովքեր են դրա մեղավորները: Խրախուսել խմբային համագործակցությունը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
6.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		10 րոպե
6.2. Անունների ցատկը	Տարածք, որպեսզի երեխաները կանգնեն շրջանով	10 րոպե
6.3. Ի՞նչ է բռնությունը	Ցուցատախտակի թղթեր, մարկերներ, գրիչներ կամ մատիտներ, քարտ կամ թուղթ խմբային աշխատանքի համար	50 րոպե
	Լրագրեր՝ գործողության երկրորդ մասի համար. չորս հոգուց բաղկացած յուրաքանչյուր խմբի համար՝ մեկական	15 րոպե
6.4. Բռունցք		5 րոպե
6.5. Մեր երգը	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե
6.6. Պարապմունքի գնահատում		

Այս նշումներն ավելի մանրամասն ցուցումներ են տալիս, թե ինչպես աշխատել երեխաների հետ բռնության թեմայով:

Բռնությունն այնպիսի թեմա է, որը կարող է ի հայտ բերել ուժեղ զգացմունքներ՝ զայրույթ, վիրավորանք, տխրություն, վախ և ամոթ: Մրանք նորմալ և բնական արձագանքներ են այն դեպքում, երբ քեզ վրաս են պատճառում: Հավանաբար ձեր խմբում կլինեն երեխաներ, որոնք ենթարկվել են մեկ կամ մի քանի տեսակի բռնության: Գուցե չիմանաք, թե ովքեր են նրանք, որովհետև մարդիկ միշտ չէ, որ սիրում են խոսել նման հարցերի շուրջ:

Բացատրեք երեխաներին, որ ձեր՝ որպես իրենց մասին հոգ տանող չափահասի պարտականությունն է օգնել բոլոր երեխաներին բռնությունից պաշտպանելուն: Սա նշանակում է, որ եթե ինչ-որ մեկն ասում է ձեզ, որ ինքը ենթակայումս բռնության է ենթարկվում կամ վախենում է, որ բռնության կենթարկվի, ապա դուք միջոցներ կձեռնարկեք և կօգնեք նրան:

Պետք է լինի նաև մեկը, ում հետ կարող եք խոսել, եթե խմբում կան երեխաներ, որոնք նշում են, որ ենթարկվել կամ ենթարկվում են բռնության կամ որևէ ոտնձգության: Ձեր գործընկեր մեթոդաբանների և ծրագրի ղեկավարների հետ որոշեք, թե ինչպես եք վարվելու այն դեպքում, երբ ինչ-որ մեկը հայտնի ոտնձգությունների կամ այլ տեսակի բռնության ենթարկվելու մասին:

Իսկ եթե ինչ-որ մեկն ասի՞, որ բռնության է ենթարկվում: Գաղտնիությունը կարևոր է, բայց եթե կարծում եք, որ ինչ-որ մեկին լուրջ վտանգ է սպառնում, քննարկեք դա այդ մարդու հետ: Հորդորեք նրան վստահելի որևէ չափահասի պատմել այդ մասին, որպեսզի ինչ-որ բան հնարավոր լինի անել այդ բռնության դեմ: Փորձեք երեխային օգնել և հնարավորինս վերահսկել այդ իրավիճակը:

Որոշ երեխաներ գուցե չցանկանան ուրիշ մեկին էլ պատմել այդ մասին. հնարավոր է՝ վախենան, որ իրենց չեն հավատա, կմեղադրեն, որ պատմելն իրենց վտանգի կենթարկի, կամ այն կազմակերպությունները, որոնք պետք է իրենց պաշտպանեն, իրականում չեն կարողանա դա անել: Այդ դեպքում ծրագրի ղեկավարի հետ քննարկեք ինչ անել: Որպես չափահասներ՝ դուք հատուկ իրավական պատասխանատվություն ունեք հայտնելու երեխաների նկատմամբ կատարվող ոտնձգությունների և բռնության մասին:

Իմացեք, թե որտեղից կարող եք օգնություն ստանալ: Որոշ ուսումնասիրություններ կատարեք մինչ կսկսեք պարապմունքները՝ որպես սոցիալ-հոգեբանական միջամտություն: Պարզեք, թե ինչ անհատներ կամ կազմակերպություններ կան, որոնք կարող են հոգեբանական, իրավաբանական կամ այլ աջակցություն ցույց տալ, եթե ձեր խմբից ինչ-որ մեկն օգնության կարիք ունենա բռնությունների հետևանքով: Հնարավոր է, որ ձեր համայնքում լինեն խորհրդատվական կենտրոններ, հեռախոսային թեժ գծեր կամ իրավաբանական օգնության գրասենյակներ: Այս կազմակերպություններին տեղեկացրեք, որ աշխատելու եք մի խմբի հետ երեխաների նկատմամբ կատարվող բռնությունների թեմայով: Եվ խմբին էլ տեղեկացրեք՝ որտեղից օգնություն ստանան. մինչև սկսելը տվեք նրանց կազմակերպությունների ցանկը և հեռախոսահամարները:

«Բռնությունից պաշտպանված լինելու մեր իրավունքը». ըստ ՄԱԿ-ի Գլխավոր քարտուղարի քարտուղարության երեխաների նկատմամբ բռնության ուսումնասիրությունների (2006)

6.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Եթե իրականացրել եք երեխաների իրավունքների թեմայով պարապմունքը, ապա ասացեք՝

Վերջին պարապմունքի ժամանակ մենք խոսեցինք երեխաների իրավունքների մասին: Այդ իրավունքներից մեկը բռնությունից, վրասից և ուրնձգություններից պաշտպանված լինելու իրավունքն է:

Եթե չեք անցկացրել երեխաների իրավունքների թեմայով պարապմունքը, սկսեք այսպես.

...Այսօր մենք խոսելու ենք այն մասին, թե ինչ է բռնությունը, խոսելու ենք բռնության տարբեր տեսակների մասին, որոնց երբեմն ենթարկվում են երեխաները, այն մասին, թե ով է դաժան, և այն տարբեր վայրերի մասին, որտեղ տեղի է ունենում բռնությունը:

Բռնության մասին խոսելը երբեմն կարող է դժվար լինել, որովհետև գուցե հենց ինքներդ եք ենթարկվել բռնության, կամ գուցե տեսել եք, թե դա ինչպես է կատարվում ձեզ համար թանկ ինչ-որ մեկի հանդեպ: Հիշեք, որ ձեզնից ոչ ոք պարտավոր չէ հայտնել իր պարսպանությունները, եթե չի ցանկանում: Հիշեք նաև, որ եթե անձնական ինչ-որ բան պարունակում եք, ապա այն ամենը, ինչի մասին խոսենք պարսպանության շրջանակներում, գաղտնի է, և այս պարսպանության դուրս ոչ ոք չի խոսի այստեղ տեղի ունեցածի մասին:

Այնուամենայնիվ, եթե ձեզնից ինչ-որ մեկը ենթարկվում է բռնության կամ որևէ այլ ուրնագոյության, ապա ես հորդորում եմ, որ դուք խոսեք այդ մասին ինձ հետ կամ որևէ այլ չափահասի հետ, քանի որ նման բան չպետք է շարունակվի, և դուք իրավունք ունեք պաշտպանված լինելու բռնությունից:

Հաջորդ պարսպանության ժամանակ մենք դարձյալ կխոսենք բռնության մասին, հարկապես այն մասին, թե ինչպես կանգնեցնել այն և ուր դիմել այն դեպքում, եթե ճանաչում եք մեկին, որը բռնության է ենթարկվում:

6.2. Անունների ցատկը

 Աշխուժացնել երեխաներին:

 Տարածություն շրջանով կանգնելու համար:

 Այնպես արեք, որ բոլոր երեխաներն իրենց անուններն ասելու հնարավորություն ունենան: Ուշադիր եղեք սահմանափակ կարողություններ ունեցող երեխաների հանդեպ, որոնք գուցե մյուսների նման չարժույթ չեն:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով:
2. Երեխաներից մեկին խնդրեք ասել իր անունը, այնուհետև ցատկել շրջանի միջով՝ ասելով այն մարդու անունը, դեպի ում նա գնում է:
3. Երկրորդ մասնակցին անմիջապես դուրս է գալիս տեղից՝ ասելով իր անունը, այնուհետև ցատկում է դեպի մեկ ուրիշը՝ ասելով նրա անունը և գրավելով նրա տեղը: Խաղը շարունակվում է՝ անցնելով երեխաների շրջանով:

«Ջինիվա հավաճարությունից ստացված երեխաների հետ անցկացվող դասընթացների ձեռնարկ», Դանիական Կարմիր խաչ (2008 թ.)

6.3. Ի՞նչ է բռնությունը

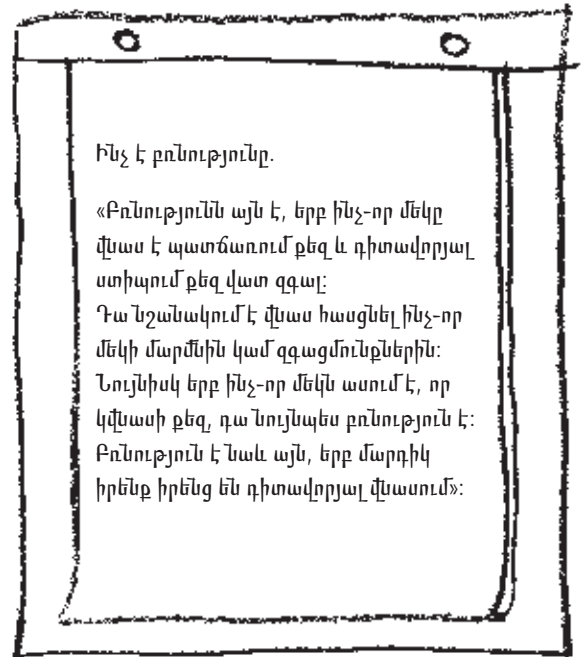
 Ներկայացնել բռնության թեման և քննարկել, թե երեխաների համայնքներում որտեղ է այն տեղի ունենում:

 Ցուցատախտակի թղթեր, մարկերներ, գրիչներ կամ մատիտներ, քարտ կամ թուղթ խմբային աշխատանքի համար:

 Խնդրում ենք կարդալ երեխաների հետ բռնության թեմայով աշխատելու վերաբերյալ նշումները նախքան այստեղի գործողություններից որևէ մեկին անցնելը: Պահեք ցուցատախտակի լրացված թղթերը, քանի որ օգտագործելու եք դրանք հաջորդ պարսպանության ժամանակ:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով և բացատրեք, որ այսօր որոշ մարդիկ գուցե ցանկանան հայտնել իրենց անձնական փորձը, իսկ մյուսները հավանաբար չցանկանան, և հիշեցրեք նրանց, որ դա նորմալ է:

2. Նախ հարցրեք երեխաներին. «Ի՞նչ է ձեզ համար նշանակում բռնություն բառը»: Թույլ տվեք նրանց մտավոր գրոհ կատարել՝ ասելով այն, ինչ գալիս է իրենց մտքին: Այժմ ցույց տվեք նրանց բռնության այն սահմանումը, որ գրել էք ցուցատախտակի վրա.
3. Հարցրեք նրանց՝ արդյոք կցանկանայի՞ն ինչ-որ բան ավելացնել այս սահմանմանը: Գրեք նրանց նշած գաղափարները ցուցատախտակի վրա:
4. Երեխաներին հայտնեք, որ ամբողջ աշխարհում աղջիկները և տղաները տարբեր բռնությունների են ենթարկվում: Սկսեք գործողությունը՝ կարդալով ստորև նշված մեջբերումները «Երիտասարդների նկատմամբ կիրառվող բռնության ուսումնասիրության զեկույցից»: Բացատրեք, որ սրանք մեջբերումներ են աշխարհի տարբեր վայրերում ապրող երեխաներից, որոնք իրենց համայնքում ենթարկվել են բռնության:

«Քանի որ մենք տղաներ ենք, մեզնից ակնկալվում է պաշտպանել մեր ընտանիքի պատիվը: Դրա համար մենք կռվում ենք: Բայց դա մեզ դուր չի գալիս»:

Տղա, 13 տ., Հարավային Ասիա

«Երկու երեխա կռվում էին, և նրանցից մեկը գնեք հանեց... Քանի որ շուրջը շատ մարդիկ կային, նա ոչինչ չարեց, բայց կարծում եմ՝ նա կգնդակահարեր մյուսին, եթե շուրջը ոչ ոք չլիներ»:

Տղա, 11 տ., Հյուսիսային Ամերիկա

«Կյանքն այստեղ՝ փողոցում, դժվար է: Մեզ անընդհատ հալածում են զինվորականները: Նրանք գալիս են գիշերը՝ երեկոյան ժամը 10:00-ից հետո ցանկացած պահի: Նրանք ձեռքով ծեծում են մեզ կամ հարվածում ոտքով: Նրանք պարբերաբար փող են պահանջում կամ իրեր, որ կարող են վաճառել, օրինակ՝ բջջային հեռախոսներ: Ապահով են միայն նրանք, որոնց հաջողվում է փախչել և չբռնվել: Եթե ամբողջ օրն աշխատել և 100 ֆրանկ (0.20 ԱՄՆ դոլար) ենք վաստակել, նույնիսկ դա են վերցնում»:

Որբ տղա, 14 տ., Արևմտյան և Կենտրոնական Աֆրիկա

«Նրանց թմրանյութեր են տալիս, որպեսզի թմրամոլ դառնան, հետո ծեծում են, բռնաբարում, չեն հարգում նրանց, սպառնում են: Հետո նրանց տանում են իրենց տուն և քնում նրանց հետ: Երբեմն նրանց առևանգում են, դրան շորթում նրանցից, այնուհետև սպանում»:

Աղջիկներ, Կարիբյան ավազան

«Ես վախենում եմ ոտքով գնալ դպրոց: Վախենում եմ առևանգողներից և այն բանից, որ տղաները ծաղրում են աղջիկներին: Բայց եթե ծնողներիս պատմեմ, նրանք ինձ այլևս թույլ չեն տա դպրոց գնալ»:

Աղջիկ, 8 տ., Հարավային Ասիա

«Հեռուստատեսությամբ ցույց տրվող բռնությունները սարսափելի ազդեցություն են թողնում երեխաների վրա: Նրանք չեն հասկանում, որ այն, ինչ տեսնում են, ճիշտ չէ, որ այդ օրինակին չի կարելի հետևել... Փոխարենը նրանք մտածում են, որ բռնության միջոցով կարող են շատ հարցեր լուծել»:

Երիտասարդ, Եվրոպա և Կենտրոնական Ասիա

5. Այժմ խմբի հետ քննարկեք, թե երեխաների հանդեպ բռնության ինչ տեսակներ գիտեն, որ տեղի են ունենում իրենց կյանքում: Այդ տեսակները գրեք ցուցատախտակի վրա: Ստորև ներկայացված են օրինակներ՝ տրված այլ երեխաների կողմից: Եթե դրանցից մի քանիսը Ձե՛ն նշվում, հարցրեք երեխաներին՝ արդյոք լսե՞լ են բռնության այս տեսակների մասին: Եթե նրանք ասեն՝ ոչ, մի ավելացրեք դրանք ցուցատախտակի ցանկին, բայց եթե ասեն, որ լսել են, ավելացրեք.
- բռնություն երեխաների և այլ երիտասարդների միջև,
 - ավագակախմբի կողմից իրականացվող բռնություն,
 - սեռական բռնություն համայնքում,
 - բռնություն ժամադրության ընթացքում,
 - բռնություն փողոցում ապրող երեխաների հանդեպ,
 - սեռական զբոսաշրջություն,
 - բռնություն փախստականների և տեղահանված մարդկանց ճամբարներում,
 - թրաֆիքինգ և առևանգում,
 - բռնություն լրատվամիջոցների և ինտերնետի միջոցով,
 - ծաղրածանակ,
 - անվանարկում,
 - բառերով վիրավորանք,
 - բռնություն դպրոցում,
 - բռնություն տանը:

Ծանոթություն: Այս ցուցատախտակը դուք օգտագործելու եք հաջորդ պարապմունքի 7.3 գործողություն ժամանակ:

6. Այժմ խնդրեք երեխաներին երկու շրջան կազմել՝ ներսի և դրսի, որոնցից յուրաքանչյուրում կլինեն նույն թվով երեխաներ: Խնդրեք նրանց կանգնել կամ նստել այնպես, որ լինեն դեմ դիմաց. ներսի շրջանի մասնակիցը պետք է կանգնած լինի դեմքով դեպի դրսի շրջանի մասնակիցը: Եթե երեխաների թիվը կենտ է, ապա Դուք նույնպես պետք է միանաք շրջանին, որպեսզի բոլորը զույգ ունենան:
7. Այժմ բացատրեք, որ հարց եք տալու համայնքում իրականացվող բռնության վերաբերյալ: Զույգի յուրաքանչյուր մասնակից պատասխանում է հարցին: Տվեք առաջին հարցը (հարցերի օրինակները տե՛ն ստորև):
8. Այնուհետև դրսի շրջանի մասնակիցները մեկ քայլ ձախ են գնում (ժամացույցի սլաքի ուղղությամբ), որպեսզի կանգնեն նոր զույգի առջև: Տվեք երկրորդ հարցը:
9. Կրկնեք գործողությունը՝ ամեն անգամ տարբեր հարցեր տալով: Ահա հարցերի մի քանի օրինակ (կարող եք նաև ձեր հարցերը կազմել).
- Կա՞ն վայրեր, որտեղ ապահով եք զգում: Որտե՞ղ: Ինչո՞ւ:
 - Կա՞ն վայրեր, որտեղ ապահով չեք զգում: Պատճառներ ներկայացրեք:
 - Որո՞նք են, ըստ ձեզ, ձեր համայնքում կատարվող բռնության ամենալուրջ տեսակները: Բացատրեք՝ ինչու:
 - Բռնություն իրականացնելու ի՞նչ պատճառներ կան:
 - Ո՞ր գործողությունները կօգնեին վերացնելու բռնությունը երեխաների կյանքից:
 - Ավարտեք գործողությունը՝ տալով երեխաներին ստորև ներկայացված հարցերը:

Ի՞նչ սովորեցիք այսօր բռնության թեմայի շուրջ կատարած քննարկումներից:

Դա քննարկման բաժիթ թեմա էր: Եթե այո, ինչո՞ւ:

«Բռնությունից պաշտպանված լինելու մեր իրավունքը», ըստ ՄԱԿ-ի քարտուղարության՝ երեխաների հանդեպ կատարվող բռնության ուսումնասիրությունների(2006 թ.):

6.4. Բռննցք

Աշխուժացնել երեխաներին և դրդել նրանց մտածել այն մասին, թե ինչու է բռնությունը լայնորեն ընդունվում որպես «նորմալ» երևույթ:

Լրագրեր գործողության երկրորդ մասի համար, չորս հոգուց բաղկացած յուրաքանչյուր խմբի համար՝ մեկական:

1. Բոլորին խնդրեք իրենց գույգ գտնել: Այժմ յուրաքանչյուր գույգից մեկ հոգու խնդրեք վեր պահել ձեռքը և բռննցք անել: Յուրաքանչյուրի գույգը պետք է ինչ-որ ձևով փորձի բացել դիմացինի բռննցքը:
2. Նրանց մեկ թույլ տվեք դրա համար:
3. Դադարեցրեք գործողությունը և հարցրեք, թե ինչ արեց դիմացինը: Ամենայն հավանականությամբ կպարզվի, որ բոլորը փորձել են ֆիզիկապես բացել բռննցքը, երբ կարող էին պարզապես խնդրել ընկերոջը բացել այն:
4. Այնուհետև խնդրեք երեխաներին շրջան կազմել և պատասխանել ստորև բերված հարցերին մինչ գործողության երկրորդ մասին անցնելը:

Ինչո՞ւ մեզնից շատերը առաջին հերթին փորձեցին խնդրի լուծման ֆիզիկական տարբերակը:

Ի՞նչ է այս օրինակը ձեզ ասում հասարակության մեջ կապարտվող բռնության մասին:

Ի՞նչ եք կարծում, բռնությունը լայնորեն ընդունվա՞ծ է այս համայնքում:

5. Խնդրեք երեխաներին կազմել 4 հոգուց բաղկացած խմբեր և յուրաքանչյուր խմբին տվեք մի լրագիր: Խնդրեք նրանց աչքի անցկացնել լրագիրը և գտնել, թե իրենց համայնքում կատարված բռնության վերաբերյալ քանի՞ պատմություն կա այնտեղ:

Խնդիրներն առանց բռնության լուծելու վերաբերյալ քանի՞ պատմություն կա լրագրում:

6. Ավարտեք գործողությունը՝ հարցնելով երեխաներին, թե ինչ են մտածում սրա մասին:

«Բռնությունից պաշտպանված լինելու մեր իրավունքը», ըստ ՄԱԿ-ի քարտուղարության՝ երեխաների հանդեպ կատարվող բռնության ուսումնասիրությունների(2006 թ.):

6.5. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

6.6. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր խոսեցինք բռնության մասին, այն մասին, թե ինչ է այն, բռնության ինչ տեսակներ կան, ով ում հանդեպ է բռնություն իրականացնում և որտեղ է տեղի ունենում բռնությունը: Բոլորիդ շնորհակալություն մասնակցության և արժեքավոր կարծիքների համար: Մենք այսօր միմյանցից շատ բան սովորեցինք:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Louise Dyring/ Save the Children

Պարապմունք 7 Բռնությունից հեռու մնալը

Պարապմունքի նպատակը. Քննարկել համայնքում երեխաների հանդեպ կատարվող բռնությունը և այն կանխելու կամ դրանից պաշտպանվելու ուղիները:

Գործողությունների նպատակը.

Ակտիվացնել երեխաներին և նախապատրաստել նրանց երեխաների պաշտպանության թեմայի քննարկմանը:
Ուսումնասիրել տանը բռնությունը կանխելու կամ դրանից պաշտպանվելու ուղիները:
Քննարկել և բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ում կարող են դիմել երեխաներն իրենց համայնքում, եթե տանը ենթարկվեն բռնության:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
7.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
7.2. Թիկնապահը	Փափուկ գնդակ	15 րոպե
7.3. Երջանիկ ավարտ	6.3 գործողության ցուցատախտակը	45 րոպե
7.4. Բռնիք մատու	Տարածք	5 րոպե
7.5. Ո՛վ կարող է օգնել	Թուղթ և գրիչներ (մատիտներ): Այն կազմա-կերպությունների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ցանկը, որոնք պաշտպանության և (կամ) խորհրդատվական ծառայություններ են մատուցում այն եեխաներին և ընտանիքներին, որոնք տանը բռնության են ենթարկվում (ցանկի վրա պետք է տեղ լինի նորերն ավելացնելու համար): Պետք է առկա լինեն նաև թաքն կոնտակտային տվյալներ, ներառյալ հեռախոսահամարները և հասցեները	15 րոպե
7.6. Մեր երգը	Տարածք	5 րոպե
7.7. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե

7.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Վերջին պարապմունքի ժամանակ մենք սկսեցինք խոսել բռնության թեմայի շուրջ: Այսօր մենք կուսումնասիրենք, թե ինչ ուղիներով կարող ենք կանխել բռնությունը կամ պաշտպանվել դրանից և ուր դիմել օգնության, եթե դժբախտաբար ենթարկվել եք բռնության:

7.2. Թիկնապահ

Ակտիվացնել երեխաներին և խթանել երեխաների պաշտպանության և վստահության վերաբերյալ քննարկումը:

Փափուկ գնդակ:

Համոզվեք, որ խումբը հասկանում է, որ գնդակը խաղի ընթացքում պետք է շատ հանգիստ նետել: Կարևոր է օգտագործել փափուկ գնդակ, քանի որ խաղի նպատակն է խփել մեջտեղում գտնվողին: Մի ստիպեք որևէ մեկին կանգնել մեջտեղում, եթե նա չի ցանկանում:

1. Խնդրեք երեխաներին շրջան կազմել, այնուհետև բացատրեք, որ ձեզ պետք է երկու կամավոր, որ կանգնեն շրջանի մեջտեղում:
2. Կամավորներից մեկը պետք է լինի «պաշտպանվող երեխան», իսկ մյուսը՝ նրա «թիկնապահը»:
3. Այժմ խմբին մի փափուկ գնդակ տվեք: Խաղի նպատակն է գնդակը նետել պաշտպանվող երեխայի վրա: Թիկնապահի գործն է թույլ չտալ, որ գնդակը հարվածի այդ երեխային:
4. Երեխային պաշտպանելու ընթացքում թիկնապահը կարող է հարվածներ ստանալ:
5. Երկու կամավորները պետք է շրջանի մեջտեղում գտնվեն 15-30 վայրկյան, որից հետո պետք է փոխարինվեն նոր կամավորներով: Խաղացեք, մինչև բոլոր ցանկացողները հնարավորություն ունենան հայտնվելու շրջանի մեջտեղում:
6. Ավարտեք այս գործողությունը՝ տալով հետևյալ հարցերը.

Ի՞նչ զգացիք, երբ կանգնած էիք շրջանի մեջտեղում որպես «պաշտպանվող երեխա»:

Իսկ որպես «թիկնապահ»:

Ի՞նչ զգացիք, երբ փորձում էիք հարվածել «պաշտպանվող երեխային»: Ինչպե՞ս է սա կապված այն թեմայի հետ, որ քննարկում ենք այսօր:

«Սոցիալ-հոգեբանական համակարգված գործունեության ծրագիր», Սեյվ դը չիլդրեն, (2006 թ.):

7.3. Երջանիկ ավարտ

Ուսումնասիրել տանը բռնությունը կանխելու կամ դրանից պաշտպանվելու ուղիները:

6.3 գործողության ցուցատախտակը:

Դուք պետք է որոշեք՝ դերակատարումների ժամանակ երբ դադարեցնել գործողությունը: Դադարեցնելու իմաստն է խթանել լսարանին գաղափարներ տալ տարբեր ելքերի մասին, որոնք տանում են դեպի երջանիկ ավարտ: Օրինակ, եթե դերակատարումը ներկայացնում է մի հոր, որը պատրաստվում է խփել երեխային, դադարեցրեք գործողությունը և հարցրեք լսարանին, թե ինչ կարելի է անել այդ բռնությունը կանխելու համար և ինչը կարող է լինել այս դերակատարման երջանիկ ավարտը: Թող երեխաները քննարկեն առաջարկված գաղափարները: Հիշեցրեք նրանց, որ գոյություն չունի ճիշտ կամ սխալ գաղափար:

1. Բացատրեք, որ այժմ պատրաստվում եք դիտարկել, թե երբ է հնարավոր կանխել բռնությունը կամ պաշտպանվել դրանից, ավելի շատ աշխատելով տանը գործադրվող բռնության օրինակների վրա, որոնք երեխաները ներկայացրեցին վերջին գործողության ժամանակ:
2. Անդրադարձեք բռնության տարբեր տեսակների ցանկին, որին երեխաները ծանոթ են 6.3 գործողությունից՝ Ի՞նչ է բռնությունը: Երեխաներին բաժանեք երեք փոքր խմբերի: Յուրաքանչյուր խումբ կարող է ընտրել ցանկի օրինակներից մեկը և աշխատել դրա վրա: Նրանց տվեք մոտավորապես 10 րոպե՝ պատրաստելու կարճ դերակատարում (մոտավորապես 2 րոպե տևողությամբ), որը նրանք կներկայացնեն մյուս երեխաներին:
3. **Կարևոր է:** Բացատրեք երեխաներին, որ նրանք պետք է ԽՈՐՀՐԴԱՆՇԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ օգտագործեն միայն դերակատարման համար: Ոչ ոք չպետք է իրական ֆիզիկական կամ սեռական բռնություն ցույց տա. դա ոչ ոքի համար անվտանգ չէ: Նրանք պետք է օգնեն միմյանց մտածելու, թե ինչպես կարելի է ներկայացնել բռնության այս տեսակները:
4. Երբ խմբերը պատրաստ լինեն, խնդրեք նրանց հերթով խմբին ներկայացնել իրենց դերակատարումները: Բացատրեք, որ դերակատարման ընթացքում դուք կարող եք դադարեցնել գործողությունը, որպեսզի քննարկեք, թե ինչ է տեղի ունենում, և խնդրեք լսարանին մասնակցել: Յուրաքանչյուր դերակատարմանը տրամադրեք 10 րոպե, ներառյալ գործողությունը դադարեցնելը:
5. Երբ երեք խմբերն էլ ներկայացնեն իրենց դերակատարումները, ավարտեք՝ տալով հետևյալ հարցերը.

Ինչպիսի՞ զգացողություններ ունեցաք այս դերակատարումների ժամանակ:

Ի՞նչ միտքեցիք այս գաղափարների մասին, որոնք տրվեցին դերակատարման փաթեթի զարգացումների մասին:

«Բռնությունից պաշտպանված լինելու մեր իրավունքը», ըստ ՄԱԿ-ի քարտուղարության՝ երեխաների հանդեպ կատարվող բռնության ուսումնասիրությունների(2006 թ.):

7.4. Բռնիք մատու

Աշխուժացնել երեխաներին:

Տարածք:

1. Խնդրեք երեխաներին ձեզ հետ միասին կանգնել մեծ շրջանով:
2. Այժմ բացատրեք, որ կատարելու եք մի փոքրիկ վարժություն, որպեսզի խթանեք նրանց կենտրոնացումը և արագ արձագանքը:

3. Խնդրեք բոլորին վեր բարձրացնել իրենց աջ ձեռքի ցուցամատը:
4. Այժմ խնդրեք բոլորին վեր բարձրացնել իրենց ձախ ձեռքի ավիր. խնդրեք նրանց ձեռքերն այնպես շրջել, որ ավիր բացված լինի և դեպի վերն նայի:
5. Այժմ մասնակիցներին խնդրեք իրենց աջ ձեռքի ցուցամատը դնել իրենց աջ կողքին կանգնած մասնակցի ձախ ավիր մեջ:
6. Թող նրանք այսպես կանգնեն մի քանի վայրկյան, և ստուգեք՝ արդյոք ամեն ինչ ճիշտ են անում:
7. Բացատրեք, որ երբ գոռաք «ՊԱՆԻՐ» (կամ կարող եք ընտրել ցանկացած պատահական բառ), բոլորը պետք է փորձեն բռնել իրենցից ձախ կանգնած մասնակցի ցուցամատը՝ միաժամանակ փորձելով թույլ չտալ, որ իրենցից աջ կանգնած մասնակիցը բռնի իրենց ցուցամատը:
8. Մի քանի անգամ փորձեք, մինչև բոլորը հասկանան՝ ինչ է պետք անել:
9. Մի քանի անգամ դա անելուց հետո մի կամավորի թույլ տվեք բացականչել ընտրված բառը:
10. Շարունակեք այնքան, մինչև բոլորն աշխուժանան:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

7.5. Ո՞վ կարող է օգնել

Բարձրացնել իրազեկությունն այն մասին, թե ում կարող են դիմել երեխաները բռնության ենթարկվելու դեպքում:

Թուղթ և գրիչներ (մատիտներ): Այն կազմակերպությունների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ցանկը, որոնք պաշտպանության և (կամ) խորհրդատվական ծառայություններ են մատուցում այն երեխաներին և ընտանիքներին, որոնք տանը բռնության են ենթարկվում (ցանկի վրա պետք է տեղ լինի նորերն ավելացնելու համար): Պետք է առկա լինեն նաև թարմ կոնտակտային տվյալներ, ներառյալ հեռախոսահամարները և հասցեները:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով: Բացատրեք, որ այսօրվա վերջին գործողության ժամանակ պետք է խոսեք այն մասին, թե ում կարող են դիմել երեխաները, եթե ենթարկվում են բռնության կամ եթե զգում են, որ իրենց որևէ բռնություն է սպառնում:
2. Խնդրեք երեխաներին բաժանվել չորս հոգուց բաղկացած խմբերի: Խնդրեք նրանց կազմել այն բոլոր մարդկանց ու կազմակերպությունների ցանկը, որոնք, ինչպես իրենք տեղյակ են, կարող են օգնել բռնության ենթարկված երեխաներին:
3. Դա անելու համար նրանց մոտավորապես 5 րոպե տվեք:
4. Այժմ խմբերին խնդրեք ներկայացնել իրենց ցուցակները և նշեք դրանք ցուցատախտակի մեկ թղթի վրա:
5. Երբ ավարտեք, շնորհակալություն հայտնեք երեխաներին իրենց աշխատանքի համար և նրանց տվեք կազմակերպությունների ձեռ պատրաստած ցանկը: Եթե ցուցատախտակի վրա կան նոր

կազմակերպություններ, որոնց չէիք ընդգրկել, խնդրեք երեխաներին ավելացնել դրանք կամ հայտնեք, որ կթարմացնեք ցանկը և հաջորդ հանդիպման ժամանակ նոր ցանկ կտաք:

6. Գործողությունն ավարտելու համար հարցրեք երեխաներին, թե ինչը կխանգարեր տանը բռնության ենթարկված անձին զանգահարել և խոսել այդ մասին: Այս հարցի քննարկման ընթացքում երեխաներին հորդորեք այդ խոչընդոտների լուծումներ մտածել:

Օրինակ, եթե ինչ-որ մեկն ասում է, թե *«երեխան կվախենա զանգահարել հայրուկ ծառայություններին, որովհետև նրա ծնողները կբարկանան»*, դուք կարող եք ասել. *«Այո, ճիշտ է: Ի՞նչ են այս մասին մտածում մյուսները: Ի՞նչ առաջարկներ ունեք»*:

Եթե երեխաները դժվարանան լուծումներ տալ, դուք պետք է առաջարկեք դրանք, որպեսզի նրանք իրենց անօգնական չգգան: Այս օրինակում երեխան կարող է իրեն մտերիմ ինչ-որ մեկին ասել տանը բռնության ենթարկվելու մասին և կարող է խնդրել նրան զանգահարել ինչ-որ մեկին, որը կմիջամտի: Դա երեխայի ուսերից կթոթափի անմիջական պատասխանատվության բեռը:

7. Հիշեցրեք երեխաներին, որ որոշ գործակալություններ կարող են անանուն հոգեբանական աջակցություն ցույց տալ, եթե այդպիսիք առկա են:
8. Ավարտեք այս գործողությունը հարցնելով՝ կա՞ն արդյոք հարցեր, այնուհետև անցեք խմբային վերջին գործողությանը՝ խմբի երգը երգելուն:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

7.6. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործունեության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

7.7. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք ավելի շար խոսեցինք բռնության մասին և հարկապես այն մասին, թե ինչպես կանխել բռնությունը և պաշտպանվել դրանից:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Amre-Sofie Heins/ Save the Children

Դասընթաց 8

Նորմալ արձագանքներ ոչ նորմալ իրադարձություններին

Պարապմունքի նպատակը. Ավելի լավ հասկանալ ոչ նորմալ իրադարձություններին տրվող նորմալ արձագանքները և երեխաներին տրամադրել միջոցներ՝ հաղթահարելու կաշուն հիշողությունները:

Գործողությունների նպատակը.
Օգնել երեխաներին հասկանալ, որ ծանր իրադարձություններին տրվող արձագանքները նորմալ արձագանքներ են ոչ նորմալ իրադարձություններին:
Երեխաներին տրամադրել միջոցներ՝ հաղթահարելու կաշուն հիշողությունները կամ բացասական մտքերը:
Զարգացնել կենտրոնացումը և աշխուժացնել երեխաներին:
Գնահատել երեխաների տրամադրությունը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
8.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		10 րոպե
8.2. Գտեք առաջնորդին	Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով	10 րոպե
8.3. Նորմալ արձագանք ոչ նորմալ իրադարձություններին	Ցուցատախտակի թղթեր, մարկերներ	40 րոպե
8.4. Ապահով վայր ստեղծելը	Հանգիստ վայր, որտեղ աղմուկը կամ այլ մարդկանց անցուղարձը չի խանգարի երեխաներին	20 րոպե
8.5. Զգալ տրամադրությունը (ցատկ ավտոբուսի մեջ)	Քայլերու տարածք	5 րոպե
8.6. Մեր երգը		5 րոպե
8.7. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե

8.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Այսօրվա պարապմունքի ժամանակ գուցե ավելի նպատակահարմար լինի խոսել «հա-կամարտության», ոչ թե «պատերազմի» մասին: Դասընթացավարը պետք է որոշի այն բառի ընտրությունը, որին երեխաներն ավելի ծանոթ են և որը նրանց ավելի հարմար է:

Ներկայացրեք օրվա դասընթացի նպատակը.

Այսօր մենք խոսելու ենք պատերազմի մասին և այն մասին, թե ինչ են զգում այն երեխաները, որոնք ապրում կամ ապրել են պատերազմական իրավիճակում: Ես ձեզ կպատմեմ պատմություն մի փոքրիկ մասին, որն այսօրիսի մի պատերազմի պայմաններում էր ապրում, և այն մասին, թե ինչպես նա արձագանքեց դրան: Այնուհետև մենք բոլորս կխոսենք պատերազմին փոփոխ արձագանքների մասին և այն հիշողությունների, որոնք չեն ուզում հեռանալ մեզից: Դուք հնարավորություն կունենաք պատմել ձեր անձնական պատմությունները, բայց հիշեք, որ դուք պարտավոր չեք դա անել, եթե չեք ցանկանում:

8.2. Գտեք առաջնորդին

Զարգացնել կենտրոնացումը և աշխուժացնել երեխաներին:

Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով:

1. Խնդրեք երեխաներին շրջանով նստել այծոռներին կամ հատակին՝ ոտքերը խաչած: Բոլորը պետք է իրար շատ լավ տեսնեն և նայեն միմյանց աչքերին:
2. Դասընթացավարն ընտրում է մի մասնակցի, որը պետք է դուրս գա սենյակից կամ այնքան հե-ռու գնա, որ չկարողանա տեսնել կամ լսել մյուսներին:
3. Դասընթացավարն ընտրում է առաջնորդին: Առաջնորդն սկսում է կատարել մի գործողություն, որը բոլորը նմանակում են: Գործողությունը պետք է կրկնվի մի քանի անգամ, այնուհետև՝ փոխ-վի: Օրինակ՝ ձեռքերը շփել ազդրերին, ծափահարել, մատները շրխկացնել և այլն: Բոլորը կրկ-նում են այդ գործողությունը՝ նայելով իրենց դիմաց նստած մարդուն: Նրանք չեն նայում առաջ-նորդին: Դուրս եկած երեխան ներս է վերադառնում և պետք է երեք անգամից կոահի, թե ով է առաջնորդը: Երբ առաջնորդին գտնում են, մեկ ուրիշ մասնակից է դուրս գալիս սենյակից, և նոր առաջնորդ է ընտրվում:

«Երեխաների պաշտպանության սոցիալ-հոգևորական ուսուցման ձեռնարկ», Մարդկանց երկիրը/Terres des Hommes(2008 թ.):

8.3. Նորմալ արձագանքներ ոչ նորմալ իրադարձություններին

Օգնել երեխաներին հասկանալու, որ բարդ իրադարձություններին տրվող արձա-գանքները նորմալ արձագանքներ են ոչ նորմալ իրադարձություններին:

Ցուցատախտակի թղթեր, մարկերներ:

Այս գործողության ընթացքում պատմություն է ընթերցվում մի երեխայի մասին, որը պա-տերազմական իրավիճակում է գտնվում: Պատմությունը կարդացեք նախօրոք և համոզվեք, որ չեք կաշկանդվում այն խմբի առջև ընթերցելիս: Եթե պատմության որոշ մասեր հարկավոր է փոխել՝ հարմարեցնելով տվյալ խմբին, դա արեք նախապես:

Այս գործողության արդյունքում որոշ երեխաներ գուցե հայտնեն իրենց հուզիչ, բարդ պատմությունները և զգացմունքները: Տեղյակ եղեք սրա մասին և գովեք երեխաներին՝ մյուսների հետ կիսվելու համար:

Հիշեք, որ գործողության նպատակն է կրթել և հիշեցնել երեխաներին, որ իրենց արձագանքները նորմալ են ոչ նորմալ իրավիճակում: Հետևաբար փորձեք առանձնապես չկենտրոնանալ միայն մեկ հոգու պատմության վրա: Բոլորին հավասարապես լսեք: Սա կօգնի երեխաներին զգալու, որ իրենց ունեցած փորձը և արձագանքները նորմալ են:

1. Երեխաներին խնդրեք նստել շրջանով: Բացատրեք նրանց, որ այսօր խոսելու եք պատերազմի հիշողությունների և այն մասին, թե որքան դժվար կարող է լինել հաղթահարելը դրանք:
2. Պատմեք երեխաներին հետևյալ պատմությունը.

Ես ուզում եմ պատմել ձեզ մի տղայի մասին, որը սպորտում էր այսպիսի մի պատերազմի պայմաններում: Միա թե ինչ պատահեց նրան: Մայքլը մոտավորապես ձեր տարիքին էր, երբ պատերազմը սկսվեց: Նա սպորտում էր փորձել իր մայրիկի և երեք քույրերի հետ, սակայն նրա ավագ եղբայրը և հայրը բանակում էին: Մի օր, երբ նա դպրոց գնալիս քայլում էր գլխավոր փողոցով, մի մեծ բեռնատար շարժարտ արագ սլացավ փողոցով և կանգնեց ճիշդ նրա կողքին: Բազմաթիվ զինվորներ գոգոտալով դուրս եկան և սկսեցին իրենց զենքերից օդ կրակել: Չորս զինվորներ վազեցին դեպի երկու տարեց մարդիկ, որոնք նստած էին ճանապարհի եզրին: Զինվորներն այդ մարդկանց դեպի բեռնատարը քարշ վրվեցին: Մայքլը կարծեց, թե նրանք կարիպեն տարեց մարդկանց նստել բեռնատարը: Բայց նա տեսավ, որ դրա փոխարեն զինվորներն այդ մարդկանց արիպեցին կանգնել, և զինվորներից երկուսը մի քանի անգամ կրակեցին նրանց որովայնին: Այդ մարդիկ ընկան հատակին, Մայքլը շարժարտ տեսավ և ճիշդ լսեց: Բեռնատարն արագ հեռացավ: Մայքլը լաց լինելով տուն վազեց, իսկ հետո խնայեց, որ այդ մարդիկ մահացել են:

Հաջորդ մի քանի օրերի ընթացքում Մայքլը շարժարտ վախեցած էր: Նա չէր ուզում հեռանալ մայրիկից, չէր կարողանում նորից գնալ փողոցի այն հատվածը, որտեղ այդ մարդկանց զնդակահարել էին, ուստի այլևս դպրոց չգնաց: Նա չէր սիրում մտածել այն մասին, թե ինչ էր տեսել, որովհետև դա նրան նյարդայնացնում և վախեցնում էր, և նա սկսում էր լացել: Նա չէր ցանկանում այդ մասին որևէ մեկի հետ խոսել, որովհետև դա չափազանց վշտացնում էր նրան: Բայց, այնուամենայնիվ, նա չէր կարողանում ազատվել տեղի ունեցածի հիշողությունից: Երբ նա կրակոցների ձայներ էր լսում, նրա սիրտը տեղից դուրս էր թռչում, և նա հանկարծ մորովի տեսնում էր այդ մարդկանց սպանության տեսարանը: Այնպիսի տպավորություն էր, ասես նա նորից այնտեղ էր, և նա հիշում էր այդ մարդկանց որովայնից հորորող արյունը, կարծես նորից զգում էր վատոդի հոտը: Նա իսկապես շարժարտ վախեցավ, երբ դա տեղի ունեցավ, և նրան թվաց, թե խելագարվում է, որովհետև ոչինչ չէր կարողանում անել, որպեսզի այդ պատկերները նորից չհայտնվեն իր մտքում: Նա սկսեց վատ երազներ տեսնել, որոնցում նորից տեսնում էր այդ սպանությունը, և նրան ամենից շարժարտ սարսափեցնում էր երազում տեսած արյունը: Սա շարունակվեց մի քանի շաբաթ: Մայքլը չէր կարողանում մտքենալ այն վայրին, որտեղ դա տեղի էր ունեցել, և չէր ցանկանում մտածել կամ խոսել այդ մասին, որովհետև դա շարժարտ էր նրան վախեցնում: Պատկերները շարունակում էին վերադառնալ օր ու գիշեր: Նա սկսեց ավելի ու ավելի նյարդայնանալ և տեղից վեր էր թռչում, երբ կրակոցներ էր լսում կամ լսում էր, որ մեքենա կամ բեռնատար է մտնում, կամ թեկուզ այլ բարձր ձայներ էր լսում:

Մայքլի արձագանքներն իր տեսածին պատերազմի ընթացքում կարող են տեղի ունենալ ցանկացածի հետ: Ըստ էության, շարժարտ երեխաներ նմանապիսի խնդիրներ են ունենում, երբ սարսափելի բաների են ակնհայտ լինում: Նորմալ է ունենալ նման արձագանքներ:

3. Հարցրեք երեխաներին, թե ինչպիսի տրավմատիկ իրադարձություններ կարող են հանգեցնել նման մտքերի, հույզերի և արձագանքների: Ցուցատախտակի վրա գրեք այն ամենը, ինչ նրանք կասեն: Դրա օրինակներ կարող են լինել ջրհեղեղները, հրդեհը, ավտովթարները և այլն:

4. Այժմ հարցրեք երեխաներին, թե ինչ ապրումներ են ունեցել իրենց երկրում տեղի ունեցած հակամարտության հետևանքով: Օրինակ՝ մղձավանջներ, մենակ մնալու վախ և այլն: Ցուցատախտակի վրա գրեք այս արձագանքները:
5. Երեխաներին բացատրեք հետևյալը.

 Բոլորի համար էլ շատ նորմալ է նման իրադարձություններից հետո ունենալ այնպիսի խնդիրներ, որոնք մենք նշեցինք: Երբ վերապրում կամ փնտրում ես սարսափելի մի բան, երբ փարբեր բաներ հիշեցնում են քեզ պատահածի մասին, թվում է, թե դա նորից է փեղի ունենում՝ չնայած գիտես, որ իրականում այդպես չէ:

Շատ վախեցնող է, երբ նման բան ես զգում, և շատ երեխաներ փորձում են խուսափել այնպիսի վայրերից, որոնք վերադարձնում են վաղ հիշողությունները և ապրումները: Նրանք նաև փորձում են խուսափել կապարվածի մասին մտածելուց և խոսելուց նույնիսկ իրենց ծնողների և խնամակալների հետ:

Երբ նման բան եք զգում, դա չի նշանակում, որ դուք խելագարվում եք: Բոլորի համար էլ նորմալ է այդպես զգալը: Չնայած դուք, հնարավոր է, փորձեք հեռու վանել այդ հիշողությունը, այն միևնույն է, վերադառնում է. գուցե ձեր երազներում կամ երբ լսում եք բարձր ձայներ կամ ցանկացած այլ բան, որը ձեզ հիշեցնում է այդ մասին:

6. Այժմ ասացեք երեխաներին, որ խոսելու եք այն բաների մասին, որոնք նրանց հիշեցնում են իրենց ունեցած փորձության մասին: Հարցրեք նրանց, թե ինչն է իրենց հիշեցնում այդ մասին: Օրինակ՝ կրակոցների ձայնը, զենք տեսնելը, զինվորների տեսնելը: Ցուցատախտակի վրա գրեք այդ ամենը:
7. Երեխաներին բացատրեք հետևյալը.

 Չնայած դուք կարող եք փորձել հեռու վանել այդ հիշողությունները, դրանք, այնուամենայնիվ, կարող են վերադառնալ կամ այն ժամանակ, երբ շուրջը կան դրանք հիշեցնող բաներ, կամ երբ քնած եք, կամ երբեմն էլ առանց պարճառի:

Այսօր մենք կտվորենք, թե ինչ անել, որ ինքներդ պատասխանապատ լինեք ձեր հիշողությունների համար և դրանք ավելի լավ վերահսկեք: Դուք չեք կարող մոռանալ ձեր կյանքում փեղի ունեցածը, սակայն կարող եք հիշել միայն այն ժամանակ, երբ ինքներդ որոշեք դա անել, ոչ թե այն ժամանակ, երբ հիշողությունն այդպես որոշի, և դա հիշելն արդեն այնքան սարսափելի չի լինի: Դուք նաև կկարողանաք այս մեթոդն օգտագործել՝ սպազայում նման իրադարձություններ հաղթահարելու համար:

«Երեխաների և պատերազմի մասին ուսումնական ձեռնարկ. երեխաները և աղետները: Վերականգնման մեթոդներ սովորեցնելը», խմբագրված տարբերակ, Երեխաների և պատերազմի հիմնադրամ (2002 թ.):

8.4. Ապահով վայր ստեղծելը

Երեխաներին տրամադրել միջոցներ՝ հաղթահարելու կաշտն հիշողությունները կամ բացասական մտքերը:

Հանգիստ վայր, որտեղ աղմուկը կամ այլ մարդկանց անցուդարձը չի խանգարի երեխաներին:

Այս գործողությունը հանգիստ միջավայր և կենտրոնացում է պահանջում: Եթե թվում է, թե երեխաներից որևէ մեկը չի կարողանում կենտրոնանալ և սկսում է աղմկել կամ շարժվել, խնդրեք նրան հանգիստ նստել, քանի դեռ գործողությունը չի ավարտվել:

Այս գործողության հրահանգները կարող են ներկայացվել նաև ծնողներին կամ խնամակալներին, որպեսզի անհրաժեշտության դեպքում դրանք տանը նույնպես կատարվեն: Օրինակ, եթե երեխան հակված է մղձավանջների, սա կարող է օգտակար գործիք լինել՝ օգնելու նրան քնելուց անմիջապես առաջ դրական մտքեր ունենալու:

1. Խնդրեք երեխաներին կա՛մ պառկել, կա՛մ հարմար նստել աչքերը փակ: Բացատրեք, որ այժմ սովորեցնելու եք բարդ հիշողությունները հաղթահարելու մի մեթոդ:
2. Խնդրեք երեխաներին ստորև բերված երևակայության վարժությունը կատարելիս կատարյալ լուրջությամբ պահպանել: Ասացեք նրանց, որ երբ հարցեր եք տալիս, նրանք պետք է պարզապես մտքում մտածեն դրանց մասին և բարձր չպատասխանեն: Բառերը կարդացեք դանդաղ և հստակ: Երեխաներին ձեր ասածների մասին խորհելու ժամանակ տվեք՝ ուշադրություն դարձնելով տեքստում նշված դադարներին:

Այսօր մենք կսովորենք օգտագործել մեր երևակայությունը, որպեսզի սրելով զեղեցիկ, դրական պարկերներ և զգացմունքներ: Երբեմն, երբ վշտացած ենք, օգտակար է պարկերացնել մի վայր, որը մեզ հանգիստ և ապահով զգալու հնարավորություն է տալիս: Այժմ ես կհանդիմանեմ ձեզ պարկերացնել ինչ-որ մի վայր, որտեղ դուք հանգիստ, ապահով և երջանիկ եք զգում: Դա կարող է լինել մի իրական վայր, որը դուք հիշում եք, ասենք, արձակուրդից, կամ կարող է լինել մի վայր, որի մասին լսել եք, ասենք, ինչ-որ պարունությունից, կամ դա կարող է լինել մի վայր, որը դուք եք հորինում և սրելով:

Մի քանի անգամ խորը շունչ քաշեք: Փակեք աչքերը և շարունակեք հանգիստ շնչել: Պարկերացրեք այն վայրը, որտեղ ապահով, հանգիստ և երջանիկ եք զգում: **(Դադար)** Պարկերացրեք, որ կանգնած կամ նստած եք այնտեղ: **(Դադար)** Ձեր երևակայությունում նայեք ձեր շուրջը և նկատեք, թե ինչ եք տեսնում: **(Դադար)** Ուշադրություն դարձրեք ձեր շուրջը գրնալող բոլոր մանրամասներին և տեսեք, թե ինչ կա ձեզ մոտիկ: **(Դադար)** Նկատեք տարբեր գույները: **(Դադար)** Պարկերացրեք, որ ձգվում և դիպչում եք ինչ-որ բանի: **(Դադար)** Այժմ ավելի հեռուն նայեք: Ի՞նչ եք տեսնում ձեր շուրջը: Տեսեք, թե ինչ կա հեռվում: Փորձեք տեսնել գույները, ձևերը և արվերները: Սա ձեր յուրահալոս վայրն է, և կարող եք պարկերացնել այն ամենը, ինչ ուզում եք, որ այնտեղ լինի:

Երբ այնտեղ եք, հանգիստ և խաղաղ եք զգում: Պարկերացրեք, որ ուրաքոքիկ կանգնած եք հարակին: Ինչպիսի՞ն է գեղինը: **(Դադար)** Դանդաղ քայլեր՝ փորձելով նկատել, թե ինչ կա այնտեղ: Փորձեք տեսնել, թե ինչպիսի տեսք ունեն շրջապատող իրերը և ինչպիսի զգացողություններ են պարզվում: Ի՞նչ եք լսում: **(Դադար)** Գուցե քամու մեղմ հնչյուններ, կամ էլ թռչունների կամ ծովի: Զգո՞ւմ եք արևի տաք ճառագայթները ձեր դեմքին: **(Դադար)** Ի՞նչ բոյր եք զգում: **(Դադար)** Գուցե դա ծովի օդի կամ ծաղիկների կամ ձեր սիրած ուրելիքի բոյրն է: **(Դադար)** Ձեր յուրահալոս վայրում դուք կարող եք տեսնել այն ամենը, ինչ ցանկանում եք, և պարկերացնել, որ դիպչում եք դրանց, հուր քաշում և հաճելի ձայներ լսում: Դուք հանգիստ և երջանիկ եք զգում:

Այժմ պարկերացրեք, որ այդ վայրում ձեզ հետ է ձեզ համար առանձնահատուկ մեկը: **(Հարկապես ավելի փոքր տարիքի խմբերի դեպքում դա կարող է լինել երևակայական կերպար կամ մուլտիֆիլմի հերոս):** Դա մեկն է, որն այնտեղ ձեզ հետ է, որպեսզի ձեր լավ ընկերը լինի և օգնի ձեզ: Նա ուժեղ է և բարի: Նա այնտեղ է, որպեսզի պարզապես օգնի ձեզ և հոգ տանի ձեր մասին: Պարկերացրեք, որ քայլում եք և նրա հետ դանդաղ ուսումնասիրում այդ յուրահատուկ վայրը: **(Դադար)** Դուք երջանիկ եք, որ նրա հետ եք: **(Դադար)** Այդ մարդը ձեր աջակիցն է և շատ լավ կարողանում է լուծել խնդիրները:

Ձեր երևակայության մեջ կրկին նայեք ձեր շուրջը: Լավ նայեք: **(Դադար)** Հիշեք, որ սա ձեր յուրահատուկ վայրն է: Այն միշտ այդտեղ է լինելու: Դուք կարող եք միշտ պարկերացնել, որ այդտեղ եք, երբ ուզում եք հանգիստ, ապահով և երջանիկ զգալ: **(Դադար)** Ձեր աջակիցը միշտ այդտեղ կլինի, երբ ցանկանաք: **(Դադար)** Այժմ պարտապարզ եք բացել աչքերը և առաջիմ հեռանալ ձեր յուրահատուկ վայրից: **(Դադար)** Դուք միշտ կարող եք վերադառնալ, երբ ցանկանաք: Երբ բացեք աչքերը, ավելի հանգիստ և երջանիկ կզգաք:

3. Երբ բոլորը բացեն աչքերը, խնդրեք ցանկացողներին պատմել, թե ինչ են պատկերացրել: Հարցրեք, թե ինչ զգացողություններ ունեցան:
4. Ընդգծեք երևակայության և զգացմունքների միջև կապը: Ընդգծեք, որ նրանք կարող են վերահսկել այն, ինչ տեսնում են մտովի, հետևաբար նաև այն, ինչ զգում են: Հավաստիացրեք, որ դա հաճելի է, նրանք կարող են պատկերացնել, որ այնտեղ են, երբ վշտացած կամ վախեցած լինեն, և դա նրանց հնարավորություն կտա ավելի լավ զգալու: Ասեք, որ որքան ավելի շատ պատկերացնեն իրենց յուրահատուկ վայրը, այնքան ավելի ու ավելի հեշտ կլինի դա անել:

 Ի՞նչ զգացողություններ փվեց ձեզ այս գործողությունը:

Արդյո՞ք դժվար էր կենտրոնանալ: Եթե այո, ինչո՞ւ:

Կարծում ե՞ք՝ կարո՞ղ եք երևակայության այս վարժությունն ինքնուրույն կատարել: Եթե ոչ, ինչո՞ւ:

«Երեխաների և պատերազմի մասին ուսումնական ձեռնարկ. երեխաները և աղետները: Վերականգնման մեթոդներ սովորեցնելը», խմբագրված փարբերակ, Երեխաների և պատերազմի հիմնադրամ (2002 թ.):

8.5. Զգալ տրամադրությունը (ցատկ ավտոբուսի մեջ)

Գնահատել երեխաների տրամադրությունը և աշխուժացնել նրանց:

Քայլերու տարածք:

Օգտագործեք այս գործողությունը, որպեսզի գնահատեք, թե ինչ են զգում երեխաները, հատկապես՝ այն պատճառով, որ այս պարապմունքում կան որոշ հանգիստ, ինչպես նաև տպավորող գործողություններ:

Մտովի նշեք, թե ինչին են երեխաներն արձագանքում և ինչպես են նկարագրում իրենց տրամադրությունն ու զգացմունքները: Նկատեք այն երեխաներին, որոնք կարծես յուրահատուկ արձագանք են տալիս բացասական տրամադրություններին կամ զգացմունքներին: Անհատական վերաբերմունք ցույց տվեք նրանց և տեսե՞ք՝ իրենց լա՛վ են զգում, ստուգե՞ք խնդիրներ ունե՞ն կամ ինչ-որ այլ բա՛ն է տեղի ունենում:

Գործողության ընթացքում մի՛ առանձնացրեք երեխաներին այնպես, որ դա նրանց շփոթեցնի կամ անհարմար զգան ցույց տալու իրենց տրամադրությունը կամ զգացմունքները:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել:
2. Բացատրեք երեխաներին, որ ավտոբուսը պատրաստվում է մեկնել: Ցույց տվեք նրանց սենյակի կամ պարապմունքի անցկացման վայրի մի անկյուն, որն իբրև թե ավտոբուսն է:
3. Այժմ ասացեք նրանց, որ սենյակում գտնվողները, որոնք զգում են (ընտրեք որոշակի տրամադրություն կամ զգացմունք, օրինակ՝ երջանիկ, հոգնած, տխուր, հուզված, ձանձրացած և այլն), պետք է գան և նստեն ավտոբուս: Երբ մոտենան, խնդրեք նրանց շարքով կանգնել և բռնել իրենց առջևում կանգնած մասնակցի ուսերից: Առաջնորդեք երեխաների շարքը և մի փոքր քայլեր սենյակում՝ միասին մեքենա վարելու ձայներ հանելով:
4. Շուրջ մեկ րոպե անց կանգնեցրեք ավտոբուսը և բացականչեք նոր տրամադրություն կամ զգացմունք: Ավտոբուսում գտնվող այն մարդիկ, որոնք այդ նոր զգացմունքը չեն զգում, պետք է «իջնեն ավտոբուսից», և նոր մարդիկ նստեն:
5. Շարունակեք սա անել՝ թվարկելով մի քանի նոր տրամադրություններ և զգացմունքներ, մինչև բոլորը գոնե մեկ անգամ նստեն «ավտոբուս»:

Գործողության աղբյուրը՝ «Մեյվ դը չիլդրեն» կազմակերպության գործողությունները՝ Ղրղզստանում՝ «Քամին փչում է»:

8.6. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

8.7. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք խոսեցինք որոշ բարդ բաների մասին, այն մասին, թե ինչպես է պատերազմական միջավայրում ապրելիս ազդում մեզ վրա, և ինչ ենք հիշում, երբ մենակ ենք: Շնորհակալություն բոլորիդ, որ այսօր պարմեցիք ձեր անձնական փորձը և արտահայտեցիք ձեր մտքերը: Մենք նաև որոշ ժամանակ տրամադրեցինք և սովորեցինք երևակայության մեթոդը, որը մեզ օգնում է լավ բաներ պարկերացնել, եթե վատ կամ ցավոտ հիշողություններ ունենք:

Չնայած մենք խոսեցինք ծանր բաների մասին, կարծում եմ՝ այսօր լավ օր էր, որովհետև բոլորդ այնքան լավ կենտրոնացաք և սովորեցիք երևակայության մեթոդը: Այժմ կցանկանայի իմանալ, թե ինչ զգացողություններ ունեցաք՝ կապված այսօրվա հետ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Oliver Mathys / IFRC

Դասընթաց 9 Զգացմունքների բացահայտում

Պարապմունքի նպատակը. Խրախուսել, որ երեխաները արտահայտեն զգացմունքները, ինչպես նաև հասկանան, որ մարդիկ միևնույն իրադարձության դեպքում տարբեր հույզեր են ունենում:

Գործողությունների նպատակը.
Աշխուժացնել երեխաներին:
Ուսումնասիրել և արտահայտել տարբեր հույզեր:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
9.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
9.2. Գործողությունների անուններ	Տարածք, որպեսզի երեխաները կանգնեն շրջանով	10 րոպե
9.3. Զգացմունքների բացահայտում	Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով: Ցուցատախտակի թուղթ: Տարածք պատի վրա ցուցատախտակները փակցնելու համար: Քարտեր, որոնց վրա երեխաները պետք է գրեն տարբեր զգացմունքներ: Սոսիսն՝ կամ կաշուն ժապավեն քարտերը ցուցատախտակին փակցնելու համար: Մատիտներ կամ գրիչներ յուրաքանչյուր երեխայի համար	50 րոպե
9.4. Կենդանիներ ներկայացնող մնչախաղ	Տարածք, թղթի փոքր կտորներ՝ վրան կենդանիներ նկարված կամ կենդանիների անուններ գրված	15 րոպե
9.5. Մեր երգը		5 րոպե
9.6. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքեր» ցուցատախտակ	5 րոպե

9.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա դասընթացի նպատակը.

Այսօր մենք ուսումնասիրելու ենք տարբեր զգացմունքներ, պարզելու ենք, թե ինչ են դրանք և երբ ենք ունենում այդքան տարբեր հույզեր:

9.2. Գործողությունների անուններ

Աշխուժացնել երեխաներին:

Տարածք, որպեսզի երեխաները կանգնեն շրջանով:

Ուշադիր եղեք սահմանափակ կարողություններ ունցող երեխաների նկատմամբ, որոնք հավանաբար մյուսների նման շարժունակ չլինեն:

Այլ տարբերակ. Այս խաղի մեկ այլ տարբերակ է այն, որ հաջորդ մասնակիցը սկսում է՝ ասելով նախ իր կողքի մասնակցի անունը, այնուհետև իր անունը: Օրինակ՝ «Մա իմ կողքին թոչկոտող Թոմն է (և բոլորը թոչկոտում են), իսկ ես կուացող Քրիսն եմ (և բոլորը կուանում են)»:

1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով:
2. Բացատրեք, որ առաջին մասնակիցը սկսում է՝ ասելով իր անունը և ընտրելով մի գործողություն, որը սկսվում է նույն տառով: Օրինակ.
«Ես թոչկոտող Թոմն եմ» կամ «Ես ժպտացող Ժաննան եմ»:
3. Երեխաները կատարում են այդ գործողությունը, երբ մասնակիցն ասում է գործողության անունը:
4. Բոլորը կրկնում են նրա ասածը և ասում. «Ողջույն, թոչկոտող Թոմ»:
5. Այնուհետև հաջորդ մասնակիցն է անում նույնը:

«Ձեռնարկ ուսուցիչների համար», Միջազգային ծառայությունում ընդգրկված կամավորների ասոցիացիա (2003 թ.):

9.3. Զգացմունքների բացահայտում

Խրախուսել, որ երեխաները բացահայտեն և արտահայտեն զգացմունքներ:

Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով: Ցուցատախտակի թուղթ: Տարածք պատի վրա ցուցատախտակները փակցնելու համար: Քարտեր, որոնց վրա երեխաները պետք է գրեն տարբեր զգացմունքներ: Սոսիսն՝ կամ կպչուն ժապավեն քարտերը ցուցատախտակին փակցնելու համար: Մատիտներ կամ գրիչներ յուրաքանչյուր երեխայի համար:

Սա օգտակար գործողություն է այն երեխաների համար, որոնք տրավմատիկ իրադարձության կամ մի շարք իրադարձությունների ակնատես են եղել, և որոնց համար դժվար է խոսել տվյալ իրադարձության կապակցությամբ իրենց զգացմունքների և արձագանքի մասին: Գործողությունը չի առաջարկում երեխաներին ներկայացնելու անձնական փորձություններ, այլ փորձությունների օրինակներ, որոնք կարող են հանգեցնել որոշակի զգացմունքների:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով, այնուհետև նրանց ասացեք հետևյալը.

 Մարդիկ կարող են տարբեր զգացմունքներ ունենալ: Այդ զգացմունքներից մի քանիսը լավն են, մի քանիսը վախեցնող են, իսկ մյուսները՝ տխուր: Բոլորի կյանքն էլ լի է տարբեր զգացմունքներով: Նույնիսկ այս դասասանյակում մենք բոլորս տարբեր զգացմունքներ ունենք: Չկան ճիշդ կամ սխալ զգացմունքներ: Բայց կարևոր է իմանալ զգացմունքների մասին, որպեսզի կարողանաք հանգստանալ, երբ վախեցած եք, և իմանաք, թե ինչ են զգում ձեր ընկերները, որպեսզի օգնեք և հասկանաք նրանց:

2. Խնդրեք երեխաներին զգացմունքների որոշ օրինակներ նշել և ցույց տալ այդ զգացմունքն ուղեկցող դեմքի արտահայտությունը կամ շարժումները:

Բոլոր երեխաներին տվեք քարտ և գրիչ կամ մատիտ:

3. Խնդրեք երեխաներին ընտրել մեկ զգացմունք և թղթի վրա նկարել դեմքի կամ մարմնի արտահայտությունը, որպեսզի մյուսները կռահեն այն: Նրանք ՉՊԵՏՔ է գրեն զգացմունքի անվանումը թղթի վրա, այլ պետք է միայն նկարեն դրա արտահայտությունը:

 Մինչ երեխաները նկարում են, ցուցատախտակի երկու թուղթ պատրաստեք: Դրանցից մեկը վերնագրեք «Հաճելի», իսկ մյուսը՝ «Տհաճ»: Հիշեք, որ հնարավոր է՝ յուրաքանչյուր խմբի համար մեկից ավելի ցուցատախտակի թուղթ հարկավոր լինի՝ կախված խմբում երեխաների թվից:

4. Երբ նրանք ավարտեն, խնդրեք երեխաներին խմբին ցույց տալ իրենց նկարները և խմբին հնարավորություն տվեք կռահել այն: Երբ նրանք կռահեն ճիշտ պատասխանը, նկարողը պետք է գրի այդ զգացմունքի անունը նկարի ստորին մասում: Անպայման օգնեք այն երեխային, որին գրելու համար օգնություն է հարկավոր:

5. Երբ բոլոր զգացմունքները նշվեն, նկարիչներին խնդրեք հերթով փակցնել իրենց քարտը համապատասխան ցուցատախտակի վրա: Թող երեխաներն առանց Ձեր միջամտության քննարկեն և համաձայնության գան՝ որտեղ փակցնել քարտը:

6. Երբ որևէ զգացմունք փակցվում է ցուցատախտակի վրա, հարցրեք՝ արդյոք ինչ-որ մեկը նոյնպես նկարել է նույն զգացմունքը (Էմոցիան): Եթե այո, հավաքեք նրանց քարտերը և փակցրեք առաջին քարտի վրա: Օրինակ՝ մեթոդաբանը հավաքում է «Երջանկություն» պատկերող բոլոր քարտերը և դրանք մեկը մյուսի վրա փակցնում է ցուցատախտակին:

7. Երբ բոլոր քարտերը փակցվեն ցուցատախտակների վրա, երեխաներին որոշ ժամանակ տվեք, որպեսզի ուսումնասիրեն ցուցատախտակների վրա գտնվող զգացմունքները: Խնդրեք նրանց մտածել՝ արդյոք որոշ զգացմունքներ պակասում են և քննարկեք սա խմբում: Եթե որոշ զգացմունքներ պակասում են, երեխաներին խնդրեք նկարել և գրել դրանք այլ քարտերի վրա և նույնպես փակցնել ցուցատախտակներին:

Զգացմունքների (Էմոցիաների) օրինակներ են.

Երջանկություն Տխրություն Հուզմունք Հպարտություն Կարոտ Դժբախտություն Վախ Անբավարարվածություն Զայրույթ	Բավարարվածություն Հուսալքություն Անտարբերություն Ձանձրույթ Ստորացում Ամաչկոտություն/Ամոթ Հիասթափություն Ապահովության զգացում
--	---

8. Տարբեր իրավիճակներում զգացմունքները և ապրումները որոշելը: Այժմ խնդրեք երեխաներին նստել կիսաշրջանով՝ դեմքը դեպի ցուցատախտակները: Մեկը մյուսի հետևից վերցրեք քարտերը և խնդրեք երեխաներին մտածել այնպիսի իրավիճակներ, որոնք առաջացնում են այդ զգացմունքը: Սկսեք հաճելի զգացմունքներից: Հիշեցրեք երեխաներին, որ չկան ճիշտ կամ սխալ պատասխաններ:
9. Նույնն արեք «տհաճ զգացմունքների» քարտերով: Բացատրեք երեխաներին, որ տհաճ զգացմունքները, ինչպես, օրինակ՝ վախը կամ զայրույթը, նորմալ զգացմունքներ են և ծառայում են որպես կարևոր դրդապատճառ, տեղեկացնում են մեզ, որ մենք պետք է պաշտպանություն փնտրենք և պաշտպանենք ինքներս մեզ:
10. Բացատրեք երեխաներին, որ մարդիկ տարբեր իրավիճակներին տարբեր կերպ են արձագանքում, և դա սովորական երևույթ է: Խնդրեք երեխաներին խորհել այն մասին, թե ինչպես են իրենք հավանաբար տարբեր հույզեր ունեցել՝ կապված նմանատիպ իրավիճակների հետ, և խրախուսեք այս թեմայով քննարկումը:

 Ինչո՞ւ է երբեմն դժվար ուրիշների հետ խոսել զգացմունքների մասին:

Ինչո՞ւ է լավ ուրիշներին ասել, թե ինչ ես զգում:

Եթե երեխաները շատ փոքր տարիքի են և չեն կարող գրել զգացմունքների անունները, օգնեք նրանց և դուք գրեք նրանց փոխարեն:

«Զինված հակամարտությունից փրոժած երեխաների հետ անցկացվող դասընթացների ձևաչափ», Դանիական Կարմիր խաչ (2008 թ.)

9.4. Կենդանիներ ներկայացնող մնջախաղ

Խրախուսեք երեխաներին, որ ուսումնասիրեն և արտահայտեն զգացմունքներ:

Տարածություն, թղթի փոքր կտորներ՝ վրան կենդանիներ նկարված կամ կենդանիների անուններ գրված:

Անպայման ընտրեք այնպիսի կենդանիներ, որոնք ծանոթ են երեխաներին:

1. Բաժանեք երեխաներին 5-10 մասնակիցներից կազմված խմբերի՝ կախված երեխաների թվից: Յուրաքանչյուրին տվեք մեկ կենդանու անուն՝ գրված այն թղթերի վրա, որոնք երեխաները հանում են գլխարկից, կամ որը շնչում են նրանց ականջին: Երեխաները պետք է գաղտնի պահեն անունը:
2. Եթե միաժամանակ խաղում են մի քանի խումբ, յուրաքանչյուր խումբ պետք է անվանում ունենա: Յուրաքանչյուր խմբի համար կարող եք օգտագործել նույն կենդանիներին կամ տարբեր կենդանիներ:
3. Գործողության նպատակն այն է, որ յուրաքանչյուր խումբ շարվի ըստ կենդանիների չափի՝ փոքրից մինչև մեծ, առանց որևէ ձայնի: Նրանք պետք է մնջախաղով ներկայացնեն իրենց կենդանիներին: Մնջախաղ նշանակում է խաղալ առանց որևէ բառ կամ հնչյուն արտաբերելու:
4. Երբ մի խումբն ավարտում է, մեթոդաբանը ստուգում է ճիշտ հերթականությունը՝ յուրաքանչյուր խաղացողի խնդրելով անվանել իր կողքի մասնակցի կենդանուն:

«Ծիծաղեք, վազեք և շարժվեք, որպեսզի զարգանաք միասին. սոցիալ-հոգեբանական նպատակն է հեղափոխել խաղեր», Մարդկանց երկիրը/Terres des Hommes (2007 թ.):

9.5. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

9.6. Դասընթացի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք ուսումնասիրեցինք զգացմունքների տարբեր տեսակներ և պարզեցինք, թե երբ կարող եք ունենալ այդ զգացմունքները: Մեր հաջորդ հանդիպման ընթացքում այս թեմայով ավելի շատ գործողություններ կկատարենք: Այսօր ինձ համար լավ օր էր, քանի որ զգում եմ, որ բոլորիդ ավելի լավ եմ սկսում ճանաչել: Շնորհակալություն այսօր ձեր կատարած հիանալի աշխատանքի համար:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Jenny Matthews/Panos

Դասընթաց 10

Ավելին զգացմունքների մասին

Պարապմունքի նպատակը. Ուսումնասիրել զգացմունքները և դրանց արտահայտումը:

Գործողությունների նպատակը.
Աշխուժացնել երեխաներին:
Ուսումնասիրել և արտահայտել տարբեր հույզեր:
Քննարկել, թե ինչպես և ինչու են զգացմունքները փոխվում:
Նպաստել երեխաների միջև համագործակցությանը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
10.1. Անփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		10 րոպե
10.2. Օձ	Մեծ տարածք, որպեսզի երեխաները վազվզեն	10 րոպե
10.3. Զգացմունքների արտահայտում		40 րոպե
10.4. Զգացմունքները փոխվում են	Փուչիկ	10 րոպե
10.5. Մարդկանց հանգույցը	Տարածք	10 րոպե
10.6. Մեր երգը		5 րոպե
10.7. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե

10.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք շարունակելու ենք ուսումնասիրել զգացմունքները, հարկապես այն, թե ինչպես եք արտահայտում զգացմունքները: Մենք նաև խոսելու ենք այն մասին, թե ինչպես են փոխվում զգացմունքները: Բայց մինչ այդ մենք միասին մի զվարճալի գործողություն կկատարենք:

10.2. Օձ

Ակտիվացնել երեխաներին և նպաստել նրանց միջև համագործակցությանը:

Մեծ տարածք, որպեսզի երեխաները վազվզեն:

Եթե մեծ տարածք չկա, կազմեք համեմատաբար մեծ խմբեր (առավելագույնը՝ 8), նրանք կարող են հերթով խաղալ: Այս խաղի համար մեծ տարածք է հարկավոր:

Երեխաներին այս խաղը շատ է դուր գալիս, բայց այն շատ արագ կարող է սխալ ընթացք ստանալ, եթե դասընթացավարը հստակ կանոններ չսահմանի երեխաների անվտանգության համար: Շտապելիս երեխաները կարող են միմյանց կոպիտ ձևով բռնել, շատ արագ միմյանց բաց թողնել և հեշտությամբ ընկնել: Սա չի ծառայում խաղի նպատակին, այն է՝ ներդաշնակություն և համագործակցություն խմբում:

Անվտանգության նկատառումներից ելնելով՝ խնդրեք նրանց չկախվել մեկը մյուսի հագուստից, այլ բռնել ուսերից և սկսել դանդաղ:

Օձի գլուխը պետք է այնպես անի, որ չկորցնի մարմինը, ուստի հնարավոր է, որ կարիք լինի դանդաղեցնել ընթացքը, որպեսզի բոլորը հասնեն:

Պոչն ամեն գնով պետք է հեռու մնա գլխից, բայց առանց մարմինը բաց թողնելու: Անհրաժեշտ է, որ մեջտեղում գտնվողները վստահեն իրենց ընկերներին:

Շատ կարևոր է այնպես անել, որ երեխաները օձի մարմնում իրենց գրաված դիրքերը փոխեն, որպեսզի բոլորը հնարավորություն ունենան զգալու տարբեր դերերը:

Իմաստ չկա խաղը սկսել մեծ թվով մասնակիցներով (8 խաղացողից ոչ ավելի), այլապես շատ դժվար կլինի:

Երբ երեխաները հասկանան խաղի իմաստը, արդեն որքան ավելի երկար լինի օձը, այնքան ավելի հետաքրքրաշարժ կլինի խաղը:

1. Երեխաներին բաժանեք 5 հոգուց կազմված խմբերի: Ասացեք նրանց կանգնել մեկը մյուսի հետևում և բռնել դիմացի մասնակցից՝ կա՛մ ուսերից, կա՛մ կոնքերից՝ կազմելով օձ: Առջևի խաղացողը գլուխն է, իսկ վերջինը՝ պոչը:
2. Այժմ բացատրեք՝ խաղի նպատակն է, որ օձի գլուխը բռնի իր պոչը: Այս ամենը պետք է արվի վազելու ընթացքում, բայց այնպես, որ բոլոր խաղացողները բռնած լինեն առջևի խաղացողից:

3. Օձը երբեք չպետք է առանձնանա: Հենց գլխին հաջողվի դիպչել պոչին, այդ մասնակիցը (գլուխը) գնում է դեպի վերջ և դառնում օձի պոչը: Եվ այսպես այնքան ժամանակ, մինչև խմբի բոլոր մասնակիցները բոլոր դիրքերում հայտնված լինեն:

«Ծիծաղեք, վազեք և շարժվեք, որպեսզի զարգանաք միասին. սոցիալ-հոգեբանական նախարակ հեղափոխող խաղեր», Մարդկանց երկիրը/Terres des Hommes (2007 թ.):

10.3. Նորից զգացմունքների մասին

Խորախուսել երեխաներին, որ քննարկեն և արտահայտեն զգացմունքներ:

Սա օգտակար գործողություն է այն երեխաների համար, որոնք տրավմատիկ իրադարձության կամ մի շարք իրադարձությունների ակնատես են եղել և որոնց համար դժվար է խոսել տվյալ իրադարձության կապակցությամբ իրենց հույզերի և արձագանքների մասին: Գործողությունը չի խրախուսում երեխաներին պարզապես անձնական փորձը ներկայացնել, այլ խրախուսում է տալ փորձությունների օրինակներ, որոնք կարող են հանգեցնել որոշակի զգացմունքների:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով: Այժմ գործողությունը սկսեք՝ բացատրելով հետևյալը.

Զգացմունքներն ու հույզերն արտահայտվում են տարբեր կերպ: Մարմնի կեցվածքը ցույց է տալիս մարդու ներքին զգացմունքները: Օրինակ.

Երբ ինչ-որ մեկի մեջքն ուղիղ է, ձեռքի ափերը բաց են և նա հանգիստ տեսք ունի, դա ցույց է տալիս անկեղծություն և երջանկություն:

Երբ ինչ-որ մեկը հոգնում է ֆիզիկական շփումից կամ թվում է շարժվող, երբ իրեն դիպչում են, դա ցույց է տալիս ինքնապաշտպանության և ուրիշների հանդեպ վարակության պակաս:

Դեմքի արտահայտությունը բազմաթիվ տեղեկություններ է տալիս հույզերի մասին: Շարժվող երեխաներ, երբ ինչ-որ մեկը երջանիկ է, քանի որ նա ժպտում է: Երբ նա տխուր է, կարող է լաց լինել: Հարկապես այսքան են օգնում տեսնելու, թե ինչ է զգում դիմացինը:

Ժեստերը կարող են ցույց տալ, թե մարդն ինչ է մտածում: Օրինակ, երբ գլխով եք անում, դա ցույց է տալիս, որ հետաքրքրված եք զրույցով կամ համաձայն եք ասվածին: Երբ ինչ-որ մեկի հետ խոսելիս խաչում եք ձեռքերը, դա կարող է նշանակել, որ հանգիստ չեք և անհարմար եք զգում:

2. Բացատրեք, որ այժմ երեխաները կկատարեն այլ մարդկանց տարբեր զգացմունքները ճանաչելու, ինչպես նաև սեփական զգացմունքները ուրիշներին ցույց տալու մի վարժություն:
3. Երեխաներին բաժանեք երեք հոգուց կազմված խմբերի: Յուրաքանչյուր խմբին խնդրեք պատրաստել երեք տարբեր զգացմունքներ ներկայացնող մնջախաղ և ներկայացնել այն խմբին: Հիշեք, որ մնջախաղը ԼՈՒՌ գործողություն է:
4. Երեք հոգուց կազմված յուրաքանչյուր խմբում յուրաքանչյուր մասնակից ընտրում է մեկ հույզ, որը ցանկանում է ներկայացնել: Երեխաներն օգնում են միմյանց ստանալու հասկանալի դեմքի արտահայտություն և կեցվածք, որը համապատասխանում է իրենց ընտրած հույզին:
5. Մոտավորապես 10 րոպե անց խնդրեք երեխաներին նորից նստել մեծ շրջանով: Այժմ խմբերը հերթով ներկայացնում են իրենց հույզերը: Յուրաքանչյուր երեխա ներկայացնում է իր հույզ, իսկ նրա խումբն անհրաժեշտության դեպքում օգնում է իրեն: Իսկ մեծ խումբը կռահում է, թե ինչ զգացմունք է դա:
6. Երբ ինչ-որ մեկը ճիշտ կռահի, հարցրեք նրան, թե ինչպես ճանաչեց այդ զգացմունքը:
7. Շարունակեք այնքան, մինչև բոլորն ավարտեն:

8. Բացատրեք երեխաներին՝ կարևոր է, որ բոլոր մարդիկ էլ պատկանեն որևէ խմբի, որտեղ մյուսները կարողանում են տեսնել, թե ինչ են իրենք զգում, և կարողանում են հասկանալ միմյանց:

 Ձեզ դո՛ւր եկալ տարբեր զգացմունքներ արտահայտելը:

Արդյոք կայի՞ն զգացմունքներ, որոնք շատ դժվար էր արտահայտել: Եթե այո, ինչո՞ւ:

Ո՞ր զգացմունքները հաճախ կարող են շփոթվել այլ զգացմունքների հետ:

Ի՞նչ կարող է պարտահել, եթե մենք սխալ հասկանանք ինչ-որ մեկի զգացմունքները:

«Զինված հակամարտությունից տուժած երեխաների հետ անցկացվող դասընթացների ձևոնարկ», Դանիական Կարմիր խաչ (2008 թ.):

10.4. Զգացմունքները փոխվում են

Խթանել քննարկում այն մասին, թե ինչպես են զգացմունքները փոխվում:

Փուլիկ:

1. Ձեր բերած փուլիկը պահեք վերևում: Ասացեք երեխաներին, որ օգտագործելու եք այդ փուլիկը, որպեսզի ցույց տաք, թե մեր օրերը որքան լի են ինչպես լավ, այնպես էլ ծանր զգացմունքներով: Մի սովորական օրվա մասին պատմություն պատմեք: Կարող եք օգտագործել ստորև բերված օրինակը կամ ձեր օրինակը հորինել:

Այսօրվա պարապմունքին գալու ճանապարհին դու տեսար քո մրերիմ ընկերոջը, որը բացականչեց «ողջոյն», որովհետև շատ ուրախ էր՝ քեզ տեսնելով: Դու ուրախացար, քեզ ապահով և սիրված զգացիր (մի քիչ փչեք փուլիկը):

Այնուհետև եկար պարապմունքի և գրար մի գիրք, որը փնտրում էիր և ուզում էիր կարդալ: Դու զգացիր ուրախություն և ոգևորություն (մի քիչ փչեք փուլիկը):

Քեզ շատ դուր եկալ այսօրվա ներածական վարժությունը: Դու զգացիր ուրախություն, ապահովություն, անվտանգություն (մի քիչ փչեք փուլիկը):

Առավոտյան ընկար և քերծեցիր ծունկը: Ինչ-որ մեկը ծիծաղեց: Դու զգացիր շփոթմունք, տխրություն և արտասովոր ցանկություն (մի քիչ օդ բաց թողեք փուլիկից):

Դու ճաշին քո սիրած ուրելիքը կերար: Դու զգացիր ուրախություն, բավարարվածություն և երախտագիտություն (մի քիչ փչեք փուլիկը):

Դու ընկերներիդ հետ խաղ խաղացիր, բայց պարտվեցիր: Դու հիասթափություն և շփոթմունք զգացիր (մի քիչ օդ բաց թողեք փուլիկից):

2. Այժմ տվեք երեխաներին հետևյալ հարցերը.

Ի՞նչ եղալ փուլիկն օրվա ընթացքում:

Ի՞նչ է սա ձեզ ասում ձեր զգացմունքների մասին:

Եթե երեխաները չեն նշում դա, խոսեք այն մասին, թե ինչպես են փոխվում հույզերը՝ կախված այն հանգամանքից, թե ինչ է տեղի ունենում մեր կյանքում: Երբեմն դա լինում է, երբ մենք մեռնակ ենք, իսկ երբեմն է՝ երբ հաղորդակցվում ենք այլ մարդկանց հետ: Խոսեք այն մասին, որ նորմալ է երբեմն տխուր կամ դժբախտ զգալ, քանի որ հետո նորից ուրախություն ենք զգում:

«Հարևաններ, կյանք, կորուստ և վիշտ. դասապլան 3. զգացմունքներ և էմոցիաներ», Ամերիկյան պետական կարմիր խաչ (2007 թ.):

10.5. Մարդկանց հանգույցը

 Աշխուժացնել երեխաներին և նպաստել նրանց միջև համագործակցությանը:

 Տարածք:

Եթե խմբում կան 10-ից ավելի երեխաներ, ցուցումներ տալուց հետո դասընթացավարները պետք է այն բաժանեն երկու մասի: Թ-երևս նպատակահարմար լինի երեխաներին բաժանել նույն սեռի ներկայացուցիչներից կազմված խմբերի, քանի որ գործողությունը սերտ ֆիզիկական շփում է պահանջում:

1. Բացատրեք, որ խումբն իրեն խճճելու է մի հանգույցի մեջ, այնուհետև միասին աշխատելու են ազատվել այդ հանգույցից:
2. Այժմ խնդրեք երեխաներին կանգնել շրջանով: Նրանք պետք է իրենց աջ ձեռքը պարզեն դեպի մեջտեղ և բռնեն շրջանում կանգնած որևէ մեկի ձեռքը, բայց ոչ իրենցից անմիջապես աջ կամ ձախ կանգնած մասնակցի:
3. Երբ բոլորը բռնեն միմյանց աջ ձեռքը, իրենց ձախ ձեռքն են պարզում շրջանի մեջտեղ՝ բռնելով որևէ մեկի ձեռքը, բայց ոչ իրենցից անմիջապես աջ կամ ձախ կանգնած մասնակցի և ոչ էլ այն մարդու, ում ձեռքն իրենք արդեն բռնել են:
4. Այժմ նրանք պետք է փորձեն բացել հանգույցը՝ առանց միմյանց ձեռք բաց թողնելու:

«Սոցիալ-հոգեբանական հասակարգված գործունեության ծրագիր», Մեյվ դը չիլդրեն, (2006 թ.):

10.6. Մեր երգը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

10.7. Դասընթացի գնահատումը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք մեծ ստեղծագործականություն դրսևորեցինք՝ ցույց տալով զգացմունքներ և հույզեր արտահայտելու փայլուն եղանակներ: Մենք նաև խոսեցինք այն մասին, թե ինչպես օրվա ընթացքում, ինչպես նաև փայլուն օրերի ընթացքում մեր զգացմունքները կարող են փոխվել, և դա նորմալ է:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքեր»:

Դասընթաց 11
Իմ մարմինն իմն է.
լավ հպումներ և վատ հպումներ

Պարապմունքի նպատակը. Բարձրացնել իրազեկությունը մարմնի սահմանների, ինչպես նաև լավ և վատ հպումների մասին:

Գործողությունների նպատակը.
Բարձրացնել իրազեկությունը մարմնի սահմանների և լավ ու վատ հպումների մասին:
Քննարկել մտերմության դրսևորումները, մտերմություն ցույց տալու ձևերը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
11.1. Անփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
11.2. Մեր մարմինը	Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով, նկարելու թղթեր, գունավոր մատիտներ	30 րոպե
11.3. Մարմնի ուրվանկարը	Տարածք, թղթի մի մեծ կտոր յուրաքանչյուր երեխայի համար (օրինակ՝ ցուցատախտակի թղթեր՝ կպչուն ժապավենով միացված իրար), նկարելու պարագաներ	35 րոպե
11.4. Եղբայրական և քույրական գրկախառնություններ	Տարածք	10 րոպե
11.5. Մեր երգը	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքեր» ցուցատախտակ	5 րոպե
11.6. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերով» ցուցատախտակ	5 րոպե

11.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք այսօրվա դասընթացի նպատակը.

Այսօր մենք խոսելու ենք մեր մարմինների, ինչպես նաև լավ և վատ հպումների մասին: Մենք կնկարենք մեր մարմնի քարտեզը, որտեղ նաև կնշենք լավ և վատ հպումների հալվածները: Մենք այսօրվա գործողությունները կավարտենք գրկախառնություններով:

11.2. Մեր մարմինները

Բարձրացնել իրազեկությունը մարմնի սահմանների, ինչպես նաև լավ և վատ հպումների մասին:

Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով, նկարելու թղթեր, գունավոր մատիտներ:

Քննարկելով մարմինը և մեր մարմնի գործառնությունները՝ երեխաները կսովորեն միմյանցից, թե ինչպես են տեսնում և զգում իրենց մարմինը: Այս գործողությունների նպատակն է ընդլայնել երեխաների մտահորիզոնը և խրախուսել ուրիշների հանդեպ ապրումակցում դրսևորելը: Մարմնի մասին խոսելը կարող է շատ նուրբ հարց լինել, ուստի անհրաժեշտ է հոգ տանել, որ այս պարապմունքը հաշվի առնի մշակութային առանձնահատկությունները: Դասընթացավարը պետք է ուղղորդի քննարկումներն այնպես, որ դրանք ընդգրկեն միայն այնպիսի թեմաներ, որոնք նպատակահարմար են և ընդունելի երեխաների ծնողների և խնամակալների կողմից:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով և քննարկել ստորև բերված հարցերը: Այնպես արեք, որ յուրաքանչյուր երեխա հնարավորություն ունենա մասնակցելու քննարկմանը: Հիշեցրեք երեխաներին, որ չկան ճիշտ կամ սխալ պատասխաններ:
 - Ինչի՞ համար ենք մենք օգտագործում մեր մարմինը:
 - Որո՞նք են մեր մարմնի ամենակարևոր մասերը:
 - Կարո՞ղ ենք մեր մարմնով զգացմունքներ արտահայտել: Ինչպե՞ս ենք մենք դա անում:
 - Կարո՞ղ ենք մեր մարմնով խնդիրներ զգալ: Ինչպիսի՞ խնդիրներ:
 - Ինչպե՞ս կարող ենք մեր մարմնով ուրախություն արտահայտել:
2. Այժմ յուրաքանչյուր երեխայի տվեք թուղթ ու գրիչ:
3. Խնդրեք երեխաներին նկարել մի բանի պատկեր, որ կարող են անել իրենց մարմնով: Դրա համար նրանց տվեք մոտավորապես 10 րոպե:
4. Երբ բոլորն ավարտեն, խնդրեք նրանց ցույց տալ նկարն իրենց կողքին նստած մասնակցին և պատմել իրենց նկարածը:

Ըստ «խախտելով լռությունը» (Բանգլադեշ) կազմակերպության մի գործողության:

11.3. Մարմնի ուրվանկարը

Բարձրացնել իրազեկությունը մարմնի սահմանների, ինչպես նաև լավ և վատ հպումների մասին:

Տարածք, թղթի մի մեծ կտոր յուրաքանչյուր երեխայի համար (օրինակ՝ ցուցատախտակի թղթեր՝ կաշուն ժապավենով միացված իրար), նկարելու պարագաներ:

1. Երեխաներին բաժանեք զույգերի: Այժմ բացատրեք, որ նրանք թղթի վրա նկարելու են իրենց մարմնի ուրվանկարը: Նրանք պետք է հերթով պառկեն թղթի վրա, մինչ գուգընկերը նկարում է իրենց մարմնի ուրվանկարը:
2. Երբ բոլորն ավարտեն, ասեք հետևյալը.

Նայեք ձեր նկարներին: Դրանք ցույց են տալիս ձեր մարմնի սահմանները: Ձեզ այս մարմինը տրվել է ծննդյան օրվանից: Ձեր մարմինը ձերն է, միմիայն ձերը: Ձեր իրավունքն է, որ ձեր մարմինը պաշտպանված լինի վնասվելուց: Դուք նաև պարտավորություն ունեք մասնակցելու ձեր մարմնի պաշտպանությանը: Մարմինը պաշտպանելու եղանակներից մեկն այն է, որ որոշեք, թե որն է լավ հպումը և որը՝ վատ, և անեք հնարավոր ամեն ինչ, որպեսզի պաշտպանեք ձեր մարմինը բացասական հպումներից, որոնք կարող են վնասել, ինչպես նաև վշտացնել ձեզ:

3. Բացատրեք երեխաներին, որ այժմ խոսելու եք այն մասին, թե ինչ են լավ և վատ հպումները: Բացատրեք, որ լավ հպումները նրանք են, որոնք քեզ ստիպում են լավ զգալ, գնահատված զգալ, իսկ վատ հպումները նրանք են, որոնք ցավեցնում են քեզ կամ ստիպում շփոթված և անհարմար զգալ:
4. Խնդրեք երեխաներին բերել լավ հպումների օրինակներ, այնուհետև՝ վատ հպումների օրինակներ: Եթե նրանք չեն հասկանում, թե ինչ նկատի ունեք, նրանց տվեք օրինակներ, թե ըստ ձեզ որոնք են լավ կամ վատ հպումները: Ստորև բերված են որոշ օրինակներ:
5. Լավ հպումներ. Գրկախառնություն՝ ընկերների կամ ընտանիքի անդամների հետ:
6. Վատ հպումներ. Երբ ինչ-որ մեկը հարվածում է ձեզ կամ ֆիզիկական վնաս պատճառում, երբ ինչ-որ մեկը հավում է ձեր մարմնի ինտիմ մասերին:
 - Տվեք երեխաներին հետևյալ հարցերը.
 - Ինչպե՞ս կարող եք լավ հպվել ձեր ընկերներին:
 - Որո՞նք են ընկերների միջև վատ հպումների օրինակները:
7. Այժմ խնդրեք երեխաներին իրենց գուգընկերների հետ վերադառնալ իրենց մարմնի նկարների մոտ: Բացատրեք, որ շարունակելու եք աշխատել լավ և վատ հպումների թեմայով: Խնդրեք նրանց ընտրել երկու գունավոր մատիտներ կամ մարկերներ, որտեղ մի գույնը կօգտագործվի ցույց տալու համար լավ հպումները, իսկ մյուսը՝ վատ հպումները:

8. Այժմ խնդրեք նրանց իրենց մարմնի նկարների վրա միմյանց ցույց տալ, թե ըստ իրենց՝ որտեղ հավելն է լավ, և նշել դա այն գույնով, որն ընտրել են:
9. Երբ երկու զուգընկերն էլ անեն դա, խնդրեք նրանց նույնն անել՝ կապված վատ հայումների հետ:
10. Երբ բոլորն ավարտեն լավ և վատ հայումները նկարելը, ավարտեք վարժությունը՝ ասելով հետևյալը.

 Երբեմն ուրիշները դիպչում են մեզ այնպես, որ դա մեզ դուր չի գալիս: Քանի որ մենք ենք մեր մարմնի սեփականատերերը, մեր իրավունքն է սրան ասել՝ ոչ: Դուք միշտ իրավունք ունեք ասելու «ՈՉ» ինչ-որ մեկին, որը ձեզ հպվում է այնպես, որ դա ձեզ դուր չի գալիս:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

11.4. Եղբայրական և քույրական գրկախառնություններ

 Քննարկել մտերմության դրսևորումները, մտերմություն ցույց տալու ձևերը:

 Տարածություն:

 Այս գործողությունը ենթադրում է սերտ ֆիզիկական շփում, քանի որ երեխաներին խնդրելու են միմյանց հետ եղբայրաբար կամ քույրաբար գրկախառնվել: Խնդրում ենք համոզվել, որ տվյալ մշակույթում դա ընդունելի է:

Երեխաներին բաժանեք նույն սեռի ներկայացուցիչներից կազմված խմբերի, որպեսզի աղջիկները գրկախառնվեն աղջիկների հետ, իսկ տղաները՝ տղաների:

Նախքան գրկախառնությունն սկսելը ցույց տվեք, թե ինչ է արտահայտում ամուր գրկախառնությունը:

Հետևեք, թե որ երեխաները չեն ցանկանում, որ իրենց գրկեն, և ավելի ուշ հարցրեք նրանց այդ մասին: Եթե նրանք չեն ցանկանում մասնակցել, մի՛ ստիպեք: Կարող եք դա այսպես մեկնաբանել. «Ոչինչ, գուցե մեկ ուրիշ անգամ ցանկանաս գրկախառնվել»:

1. Եղբայրական և քույրական սիրտ և մտերմության մասին այս գործողությունն սկսեք՝ ասելով հետևյալը.

 Բոլոր մարդիկ էլ պետք է եղբայրական և քույրական սիրտով սիրեն միմյանց: Սա թե՛ մերեմության դրսևորում է, թե՛ միջոց ցույց տալու, որ դժվար իրավիճակներում և երջանիկ պահերին մենք աջակցում ենք միմյանց: Այդպիսի մերերմություն ցույց տալու միջոցներից է գրկախառնությունը: Գրկախառնությունները սովորաբար դիմում են՝ որպես լավ հայումներ:

2. Հարցրեք երեխաներին՝ արդյոք կցանկանա՞ն, որ իրենց եղբայրաբար կամ քույրաբար գրկեն: Անպայման լսեք նրանց պատասխանը և հարգեք նրանց ցանկությունը, եթե չեն ուզում մասնակցել:
3. Այժմ նույն սեռի ներկայացուցիչներից բաղկացած խմբերի երեխաներին խնդրեք երկու շրջան կազմել՝ մեկը մյուսի «ներսում», իսկ երեխաները պետք է կանգնեն դեմ առ դեմ: Խնդրեք նրանց ամուր գրկել իրենց դիմաց կանգնած մասնակցին, այնուհետև շարժվել դեպի ձախ, որպեսզի ունենան նոր զույգ և գրկեն հաջորդ մասնակցին: Շարունակեք գործողությունն այնքան, մինչև բոլորը գրկեն միմյանց:

 Ձեզ դո՞ւր եկավ գրկախառնվելը:

«Վերադարձ դեպի երջանկություն», ՅՈՒՆԻՍԵՖ, Դոմինիկյան Հանրապետություն (2010 թ.):

11.5. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

11.6. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք խոսեցինք մեր մարմնի մասին և այն մասին, թե ինչ կարող ենք անել մեր մարմնով: Մենք նաև քննարկեցինք լավ և վատ հպումների տարբերությունը և նշեցինք մեր մարմնի լավ կամ վատ հպումների հաշվածները: Մենք այսօրվա պարապմունքն ավարտեցինք՝ եղբայրաբար և քույրաբար գրկախառնվելով:

Ինչպես մյուս դասընթացների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Պարապմունք 12 Ընկերություն

Պարապմունքի նպատակը. Ստեղծագործականորեն ներկայացնել ընկերության իմաստը:

Գործողությունների նպատակը.

Ուսումնասիրել, թե ինչ է նշանակում ընկերությունը երեխաների համար:
Երեխաներին հնարավորություն տալ լինելու ստեղծագործական և արտահայտելու, թե ինչ է իրենց համար ընկերությունը:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
12.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		10 րոպե
12.2. Ի՞նչ է ընկերը	Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով	30 րոպե
12.3. Պատկերել ընկերություն		40 րոպե
12.4. Մեր երգը		5 րոպե
12.5. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքեր» ցուցատախտակ	5 րոպե

12.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա դասընթացի նպատակը.

Այսօր մենք խոսելու ենք ընկերության և ընկերների մասին: Մենք կփոխանակենք մեր փորձը և կնկարենք:

12.2. Ի՞նչ է ընկերը

Ուսումնասիրել ընկերության նշանակությունը:

Տարածք, որպեսզի երեխաները նստեն շրջանով:

Քննարկելով ընկերության թեման՝ երեխաներն ավելի շատ բան կտվորեն միմյանց մասին և այն մասին, որ ընկերության մեջ կարևոր է, թե ինչ է զգում յուրաքանչյուր երեխա: Սա կարող է օգնել ընդլայնելու նրանց մտահորիզոնը և խրախուսելու միմյանց հանդեպ հարգանքը և ապրումակցումը:

Կարիք չկա նշումներ անել երեխաների քննարկումների վերաբերյալ: Այս վարժությունը հիմնականում լսելու և արտահայտվելու համար է: Ստեղծեք ապահով և ընկերական մթնոլորտ:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով: Բացատրեք, որ քննարկելու եք, թե ինչ է ընկերությունը և ինչ նշանակություն ունի այն: Հորդորեք բոլորին մասնակցել քննարկմանը: Հիշեցրեք նրանց, որ քննարկման ժամանակ չկան ճիշտ կամ սխալ պատասխաններ:
2. Օգտագործեք ստորև տրված հարցերը, որպեսզի օժանդակեք ընկերության մասին քննարկմանը: Այնպես արեք, որ բոլորն էլ հնարավորություն ունենան ինչ-որ բան ասելու յուրաքանչյուր հարցի մասին նախքան հաջորդ հարցին անցնելը: Հավանաբար ժամանակ չունենաք քննարկելու բոլոր հարցերը, կամ գուցե նրանց մի մասը նպատակահարմար կամ տեղին չթվա: Դասընթացավարը պետք է որոշի՝ որ հարցերը տալ՝ կախված նրանից, թե ինչպես է զարգանում քննարկումը: Ահա հարցերը.
 - ա. Ի՞նչ է ընկերը:
 - բ. Ինչո՞ւ մենք ունենք ընկերներ:
 - գ. Ինչպե՞ս է ինչ-որ մեկը մյուսների համար լավ ընկեր լինում:
 - դ. Ինչպե՞ս կարող է օգնել ընկերը:
 - ե. Ինչպե՞ս է սկսվում ընկերությունը:
 - զ. Արդյոք դժվա՞ր է նոր ընկերներ ձեռք բերելը:
 - է. Ի՞նչ է կատարվում, երբ անում ես մի բան, որով վշտացնում ես ընկերոջդ:
 - ը. Ինչո՞ւ են որոշ ընկերություններ խզվում:
 - թ. Ինչո՞ւ են որոշ ընկերություններ շարունակվում:
 - ժ. Կարո՞ղ եք ընկեր լինել ինչ-որ մեկի հետ՝ չնայած համաճայնության չեք գալիս ամեն ինչի շուրջ կամ չեք սիրում նույն բաները:
 - ժա. Ի՞նչ եք սիրում անել ընկերների հետ:

«Ձեր ծաղրածանակից», Սեյվ դը չիլդրեն, Դանիա (2008 թ.):

12.3. Պատկերել ընկերություն

 Խրախուսել զգացմունքների և փորձի ստեղծագործական դրսևորումը:

1. Յուրաքանչյուր երեխային տվեք տարածություն և նկարելու կամ գծելու պարագաներ:
2. Բացատրեք, որ շարունակում եք ընկերության թեման: Խնդրեք երեխաներին մտածել ընկերության և այն մասին, թե ինչ է դա նշանակում իրենց համար, խնդրեք նրանց ընկերությունը պատկերել նկարով, որը պատրաստ լինելուց հետո կցուցադրվի:
3. Երեխաներին մեկ կամ երկու թույլ տվեք մտածելու համար, այնուհետև խնդրեք սկսել: Մոտեցեք յուրաքանչյուր երեխային և համոզվեք, որ առաջադրանքը նրա ուժերից վեր չէ, իսկ անհրաժեշտության դեպքում օգնեք:
4. Զգուշացրեք երեխաներին, երբ մնա 10 թույլ:
5. Երբ բոլորն ավարտեն, հավաքեք բոլոր գծանկարները կամ նկարները և շնորհակալություն հայտնեք ջանասեր աշխատանքի համար: Բացատրեք, որ ծնողների և խնամակալների հետ հաջորդ հանդիպման ժամանակ այդ նկարների ցուցահանդեսն եք կազմակերպելու: Հարցրեք երեխաներին՝ նրանցից որևէ մեկն առարկո՞ւմ է, որ իր նկարն ընդգրկվի ցուցահանդեսում: Եթե երեխաներից որևէ մեկն ասի՝ Չի ցանկանում, որ իր նկարը ցուցադրվի, անպայման հարգեք նրա ցանկությունը:
6. Ավարտեք վարժությունը՝ խնդրելով երեխաներին նստել շրջանով, և տվեք ստորև բերված հարցը:

 Ի՞նչ զգացողություններ ձեզ տվեց ընկերություն պատկերելը:

«Զերծ ծաղրածանակից», Սեյվ դը չիդրեն, Դանիա (2008 թ.)

12.4. Մեր երգը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

12.5. Պարապմունքի գնահատումը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

 Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք քննարկեցինք, թե ինչ է ընկերությունը և ինչ նշանակություն ունի այն մեզ համար: Այնուհետև դուք հրաշալի նկարներ նկարեցիք, որոնք մենք պարզապես մենք ցուցադրել:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Gerald Czech/ Austrian Red Cross

Պարապմունք 13

Հակասությունը հասկանալը

Պարապմունքի նպատակը. Նպաստել երեխաների արդյունավետ հաղորդակցությանը և համագործակցությանը, ինչպես նաև նրանց խնդիրներն առանց հակասության լուծելու հմտություններ հաղորդել:

Գործողությունների նպատակը.
Ուսումնասիրել հակասությունների տեսակները:
Բարձրացնել իրազեկությունն առօրյա հակասությունների և դրանք լուծելու համար անհրաժեշտ հմտությունների վերաբերյալ:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
13.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն	Դասընթաց 12-ի նկարները	15 րոպե
13.2. Հակասությունների տեսակները	Ցուցատախտակի թուղթ և գրիչներ	15 րոպե
13.3. Առօրյա հակասությունների լուծումը	Տարածք, ցուցատախտակի թուղթ և գրիչներ	20 րոպե
13.4. Հակասությունը կենդանի պատկերով/ tableau	Տարածք, հանդերձանք (եթե հնարավոր է) և ռեկվիզիտներ	25 րոպե
13.5. Անձրև առաջացնել	Տարածք	5 րոպե
13.6. Մեր երգը		5 րոպե
13.7. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքեր» ցուցատախտակ	5 րոպե

13.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Օրվա պարապմունքին նախապատրաստվելիս ցուցադրեք ընկերության թեմայով բոլոր նկարները, որոնք երեխաները նկարել էին նախորդ անգամ:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք սկսելու ենք խոսել հակասության մասին: Հակասությունը կյանքի մի մասն է: Չնայած որոշ հակասություններից կարելի է խուսափել, միշտ չէ, որ հնարավոր է համաձայնության գալ ամեն հարցի շուրջ:

13.2. Հակասության տեսակները

Քննարկել հակասության տեսակները՝ օգտագործելով պարզ նկարներ:

Ցուցատախտակի թուղթ և գրիչներ:

Հարկավոր չէ նշումներ կատարել: Այս վարժությունը հիմնականում արտահայտվելու և լսելու համար է: Ստեղծեք ապահով և ընկերական մթնոլորտ: Բոլորին հորդորեք մասնակցել քննարկմանը և բոլորին հնարավորություն տվեք ինչ-որ բան ասելու յուրաքանչյուր հարցի վերաբերյալ՝ նախքան հաջորդին անցնելը:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել կիսաշրջանով՝ դեմքով դեպի ցուցատախտակը:
2. Մի փոքրիկ մարդ նկարեք ցուցատախտակի մի կողմում և ասացեք.

Սա մարդ է: Յուրաքանչյուր մարդ ինչ-որ մի ժամանակ հակասություն է զգում իր ներսում, օրինակ՝ կապված իր մտքերի, գաղափարների, ցանկությունների հետ և այլն: Կարող եք օրինակներ մտածել:

3. Այժմ առաջին մարդու կողքին ևս մեկ մարդու նկարեք և ասացեք.

Հակասությունը նման տեղի է ունենում երկու մարդկանց միջև: Կարող եք մտածել երկու մարդկանց միջև տեղի ունեցող հակասությունների օրինակներ:

4. Այժմ այդ երկու մարդկանց կողքին ևս մի քանի մարդ նկարեք: Ասացեք.

Սա խումբ է: Հակասությունները տեղի են ունենում նաև խմբերի ներսում, օրինակ՝ դասարանում: Կարող եք ինձ խմբի ներսում տեղի ունեցող հակասությունների օրինակներ ասել:

5. Այժմ թղթի մյուս կողմում նկարեք նման մի խումբ և ասացեք.

 Այժմ ունենք երկու խումբ: Երբեմն հակասությունները տեղի են ունենում խմբերի միջև, որոնք ունեն փոքր քանակություններ, օրինակ՝ փոքր արտաքին կամ փոքր սոցիալական շրջանակներ: Կարող եք մտածել օրինակներ մարդկանց փոքր խմբերի միջև հակասությունների մասին:

«Ջերմ ծաղրածանակից», Մելվ դը չիդդեն, Դանիա (2008 թ.):

13.3. Առօրյա հակասությունների լուծումը

 Բարձրացնել իրազեկությունն առօրյա հակասությունների և դրանք լուծելու համար անհրաժեշտ հմտությունների վերաբերյալ:

 Տարածք, ցուցատախտակի թուղթ և գրիչներ:

1. Խնդրեք երեխաներին գույգեր կազմել և կանգնել դեմ դիմաց՝ կազմելով երկու շարք:
2. Զույգերին տվեք հետևյալ ցուցումները.

 Ձեզնից ինչ-որ մեկը չի կարողանում գտնել իր գրիչը: Դուք կասկածում եք, որ ձեր զուգընկերն է այն գողացել: Այս իրավիճակի շուրջ դերակատարում մտածեք: Դերակատարման ընթացքում դուք վիճում եք. յուրաքանչյուրն իր տեսակետն է պնդում՝ առանց միտքը փոխելու:

3. Երեք բուլե անց դադարեցրեք դերակատարումը: Այժմ խնդրեք երեխաներին մեկնաբանություններ անել դերակատարման մասին:
4. Այժմ խնդրեք երեխաներին փոխել դերերը և դարձյալ ներկայացնել դերակատարումը՝ այս անգամ փորձելով լուծում գտնել:
5. Երեք բուլե անց հարցրեք երեխաներին՝ արդյոք հաջողվե՞ց լուծում գտնել: Խնդրեք երեխաներին ասել, թե ինչ լուծումներ են գտել:
6. Երեխաների հետ քննարկեք, որ հակասությունը լուծելու տարբեր եղանակներ կան: Լուծումներն իրար հետ քննարկելու և ուրիշների գաղափարները պատրաստակամորեն լսելու միջոցով մենք կարող ենք օժանդակել խաղաղ կյանքի կառուցմանը: Շեշտեք այն ընդհանուր լուծումները, որոնք երեխաները գտան իրենց հակասությունները լուծելու համար, օրինակ՝ միմյանց լսելը, ներողություն խնդրելը, կորուստը փոխհատուցելը և այլն:
7. Այժմ խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով և ասացեք.

 Մենք շատ խոսեցինք հակասությունների մասին: Այժմ կաշխարենք պարզել, թե ինչ հմտություններ են անհրաժեշտ հակասությունները դրական ճանապարհով լուծելու համար:

8. Հարցրեք երեխաներին, թե ինչ հմտություններ են հարկավոր հակասությունները լուծելու համար, և նշումներ կատարեք ցուցատախտակի վրա:
9. Անպայման նշեք հետևյալ հմտությունները և բացատրեք դրանց նշանակությունը.

 Լսելու հմտությունները, ինչպես օրինակ՝ չընդհատելը, հարցեր տալը, ուշադրություն դարձնելը: Իրավիճակին դիմացինի տեսանկյունից նայելը:

Ասել՝ ես, ոչ թե դու. ենթադրություններ մի՛ արեք ուրիշների մասին, այլ խոսեք ձեր փոխարեն:

Պատերազմի երեխա, Հոլանդիա (2009 թ.) «Հակամարտության և խաղաղության կապարյալ մոդուլ»: «Ձեռնարկ ուսուցիչների համար», Միջազգային ծառայությունում ընդգրկված կամավորների ասոցիացիա (2003 թ.):

13.4. Հակասությունը «կենդանի պատկերների» միջոցով

Նպաստել հակասության տարբեր տեսակների հետագա ընկալմանը ստեղծագործագործաբար:

Տարածք, հանդերձանք (եթե հնարավոր է) և ռեկվիզիտներ:

«Կենդանի պատկերը» մարդկանց մասնակցությամբ ստեղծված պատկեր է, որտեղ մարդիկ այնպես են դասավորվում, որ ներկայացնեն որևէ տեսարան: Ամբողջ հաղորդակցությունն իրականացվում է մասնակիցների մարմնի շարժումների և դիմախաղի միջոցով:

- Ցուցադրեք 13.2. գործողության ժամանակ օգտագործված նկարները: Բացատրեք, որ այս գործողության ընթացքում երեխաներին կխնդրեն մի յուրահատուկ նկար նկարել, որը կներկայացնի այն հակասական իրավիճակի տարբերակներից մեկը, որի մասին իրենք քիչ առաջ խոսում էին:
- Մի քանի կամավորների խնդրեք ամփոփել հակասության տարբեր տեսակները՝ ներքին հակասություն մարդու մեջ, հակասություն երկու մարդկանց միջև, հակասություն մարդկանց խմբի ներսում և հակասություն մարդկանց տարբեր խմբերի միջև:
- Այժմ խումբը բաժանեք չորս փոքր խմբերի:
- Յուրաքանչյուր խմբին հանձնարարեք հակասության մի տեսակ: Այժմ խնդրեք նրանց մտածել մի իրավիճակ, որը կներկայացնի հակասության այդ տեսակը: Բացատրեք, որ նրանք միասին ստեղծելու են մի նկար, որը կոչվում է «կենդանի պատկեր»:
- Խմբերին տվեք հանդերձանք կամ ռեկվիզիտներ, եթե կան:
- Երբ բոլորը պատրաստ լինեն, խնդրեք յուրաքանչյուր խմբին ներկայացնել իրենց «կենդանի պատկերը» մյուս խմբերին: Խնդրեք լսարանին ասել, թե ինչ են տեսնում, մինչ խումբը կբացատրի, թե ինչ է ներկայացնում պատկերը:
- Քննարկումը խթանելու նպատակով օգտագործեք ստորև բերված հարցերը:
 - Ի՞նչ եք տեսնում այս հակասական իրավիճակում:
 - Ձեր կարծիքով ի՞նչ են զգում այս իրավիճակում գտնվող մարդիկ:
 - Ձեր կարծիքով ի՞նչն է հանգեցրել այս հակասությանը:
 - Ձեր կարծիքով ի՞նչ կարելի է անել հակասական այս իրավիճակը ոչ ագրեսիվ եղանակով լուծելու համար:
- Ավարտեք գործողությունը՝ շնորհակալություն հայտնելով երեխաներին իրենց ջանասեր աշխատանքի համար: Բացատրեք, որ ձեր հաջորդ հանդիպման ընթացքում ավելի շատ կաշխատեք հակասությունները լուծելու եղանակների վրա, հատկապես՝ դիտարկելով այն հարցը, թե ինչպես դա կարելի է անել ոչ ագրեսիվ եղանակով:

Պարերազմի երեխա, «Համամարտության և խաղաղության կարարյալ մոդուլ», Հոլանդիա (2009 թ.):

13.5. Անձրև առաջացնել

Աշխուժացնել երեխաներին:

Տարածք:

- Խնդրեք երեխաներին շրջան կազմել:
- Բացատրեք, որ պետք է կրկնեն ձեր գործողությունները:

3. Այժմ ձեռքերը շփեք իրար: Բոլորը կրկնում են:
4. Այժմ Ձեր մատը թփթփացրեք ձեռքի ափին: Բոլորը կրկնում են:
5. Այժմ Ձեր երկու մատը թփթփացրեք ձեռքի ափին:
6. Այժմ Ձեր երեք մատը թփթփացրեք:
7. Ծափ տվեք:
8. Սկսեք փոթորկի ձայներ հանել:
9. Սկսեք ոտքերով դռփել:
10. Անձրևախառն փոթորիկը շարունակվում է և ավելի է ուժգնանում:
11. Այժմ բոլոր քայլերը հետադարձ կատարեք:
12. Դադարեցրեք ոտքերով դռփելը:
13. Դադարեցրեք փոթորկի ձայներ հանելը:
14. Դադարեցրեք ծափահարելը և երեք մատները թփթփացնելը, հետո՝ երկուսը, հետո՝ մեկը:
15. Ձեռքերը հանգիստ շփեք իրար, մինչև փոթորիկն անցնի:

«Մրեղծագործականությունը երեխաների հեղ. ձեռնարկ երեխաների գործողությունների համար», Ուորլդ Վիժն

13.6. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

13.7. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք խոսեցինք հակասությունների մասին: Մենք խոսեցինք այն փաստի մասին, որ հակասությունը սովորական փորձություն է, որը կարող է տեղի ունենալ կամ մարդու ներսում, կամ երկու մարդկանց միջև, կամ խմբի ներսում, կամ երկու խմբերի միջև: Մենք նաև խոսեցինք այն մասին, թե ինչպես կարող ենք փորձել լուծել հակասությունները, որոնք հանդիպում են առօրյա իրավիճակներում: Դուք նաև հակասական իրավիճակների «կենդանի պարկերներ» ներկայացրիք: Շնորհակալություն բոլորիդ ձեր կատարած գերազանց աշխատանքի համար:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Anna Kar/ Save the Children

Պարապմունք 14

Հակասությունների լուծումը

Պարապմունքի նպատակը. Նպաստել հակասությունների կառուցողական և խաղաղ լուծման հմտությունների ձեռքբերմանը:

Գործողությունների նպատակը.
Նպաստել հակասության փուլերի ավելի խոր ընկալմանը:
Ուժեղացնել երեխաների վերլուծական և հակասության լուծման հմտությունները:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
14.1. Անփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		10 րոպե
14.2. Հակասության խարույկը	Տարածք	20 րոպե
14.3. Հակասությունների լուծումը փուլ առ փուլ	Տարածք, ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր	40 րոպե
14.4. Չինական վիշապներ	Տարածք	15 րոպե
14.5. Մեր երգը		5 րոպե
14.6. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքեր» ցուցատախտակ	5 րոպե

14.1. Ամփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Մեր նախորդ հանդիպման ժամանակ սկսեցինք դիտարկել հակասության տարբեր տեսակները և քննարկեցինք, թե ինչ կարող էր անել առօրյա իրավիճակներում առաջացող հակասությունները լուծելու համար: Այսօր մենք մի փոքր ավելի կիսունք այն մասին, թե ինչ է տեղի ունենում հակասական իրավիճակում, այնուհետև դերային խաղեր կհաղանք և կսովորենք լուծել հակասությունները դրական ճանապարհով:

14.2. Հակասության խարույկը

Նպաստել հակասության փուլերի ավելի խոր ընկալմանը:

Տարածություն:

Կարիք չկա նշումներ կատարել: Այս վարժությունը հիմնականում արտահայտվելու և լսելու համար է: Ստեղծեք ապահով և ընկերական մթնոլորտ:

1. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով: Սկսեք գործողությունն՝ ասելով հետևյալը.

Հակասությունը նման է խարույկի, որն ունի հինգ փուլ: Առաջին փուլում խարույկի համար վառելանյութ ենք հավաքում: Իսկական խարույկի համար հարկավոր է փայտ և կրակ վառելու միջոց: Իհարկե, դա դեռ խարույկ չէ. Պետք է ինչ-որ մեկը վառի այն, բայց որպեսզի կրակը վառվի, հարկավոր է, որ բոլոր անհրաժեշտ իրերը մեկտեղվեն, պատրաստ լինեն:

1

Հակասությունները նման են սրան: Որոշ բաներ են հարկավոր, որպեսզի հակասությունը սկսվի: Որպես հակասությունների նյութ կարող են ծառայել նախանձր, համայնքում տիրող անարդարությունները, միմյանց չհասկանալը: Կարո՞ղ եք այլ օրինակներ մտածել:

2. Շարունակեք՝ ասելով.

Երկրորդ փուլում խարույկը վառում են: Ինչ-որ մեկը վառում է լուցկին և փայտն սկսում է այրվել: Կրակը վառող լուցկին նման է առերեսման, որը սկիզբ է դնում հակասությանը: Առերեսումը կարող է լինել տարաձայնություն քաղաքական կուսակցությունների միջև կամ վիրավորանք երկու մարդկանց միջև: Կարո՞ղ եք մտածել առերեսման այլ օրինակներ, որոնք հանգեցնում են հակասությունների:

2

3. Շարունակեք՝ ասելով.

Երրորդ փուլը բոցավառվող կրակն է: Այս փուլում կրակը կարող է տրուր գալ հսկողությունից: Այն կարող է շարժվել ուժգնաձայն և չափազանց թեժ լինել, այնպես որ ամեն ինչ հեշտությամբ կբոցավառվի:

3

Նույն կերպ հակասության հիմքում ընկած այն հարցերը, որոնք այլ պարագայում խնդիրներ չէին առաջացնի, ավելի են թեժացնում հակասությունը: Կարո՞ղ եք մտածել հակասության բոցավառվող կրակի օրինակներ և չնչին հարցեր, որոնք ավելի են թեժացնում կրակը:

Հիշեցրեք նրանց, որ այսպիսի հակասությունները կարող են սկսվել փոքր բանից, հետո ավելի ու ավելի թեժանալ և, վերջապես, դուրս գալ հսկողությունից:

4. Շարունակեք ասելով.

 Չորրորդ փուլը կրակի մարմնող ածուխներն են: Կրակը մարում է, եթե նոր վառելանյութ չեն ավելացնում: Կրակն այդ փուլում թեժ չէ, սակայն եթե ինչ-որ մեկը բենգին լցնի վրան, այն նորից կթեժանա: Այն հանդարտ է թվում, սակայն կրկին թեժանալու ներուժ ունի: Սա նման է այն հակասական իրավիճակին, երբ ամեն ինչ հանգիստ է թվում, սակայն ընդամենը մի չնչին ջանք, և ամեն ինչ նորից է սկսվում: Կարող եք օրինակներ մտածել, երբ հակասությունը ավարտված էր թվում, սակայն նորից թեժացավ:

5. Շարունակեք ասելով.

 Հինգերորդ փուլն այն է, երբ ամեն ինչ նորից սառչում է: Մոխիր դեռ կա, եթե խարույկի տեղը չեն մաքրել: Այն անփրանգ է: Կա հավանականություն, որ այսպեղ նոր բաներ կաճեն: Սա նման է այն դեպքերին, երբ հակասությունն ավարտվում է և նորից խաղաղություն է տիրում: Կարող եք սրա վերաբերյալ օրինակներ բերել:

- Ավարտեք գործողությունը՝ շնորհակալություն հայտնելով երեխաներին իրենց ներդրման համար և բացատրեք, որ հաջորդ գործողության ընթացքում նորից կաշխատեք հակասության թեմայի շուրջ:

Պատերազմի երեխա, «Հակամարտության և խաղաղության կարարյալ մոդուլ», Հոլանդիա (2009 թ.):

14.3. Հակասությունների լուծումը փուլ առ փուլ

 Ուժեղացնել երեխաների վերլուծական և հակասության լուծման հմտությունները:

 Տարածք, ցուցատախտակի թուղթ և մարկեր:

- Երեխաներին բաժանեք չորս հոգուց կազմված խմբերի: Այժմ խնդրեք նրանց ընտրել իրենց ծանոթ մի հակասական իրավիճակ և դրա մասին դերակատարում ներկայացնել: Խնդրեք նրանց ներկայացնել հակասությունը, ոչ թե լուծել այն:
- Մոտավորապես 10 րոպե անց, կամ երբ խմբերը պատրաստ լինեն, խնդրեք նրանց ներկայացնել իրենց դերերը մյուս երեխաներին և հերթով միասին քննարկել դրանք՝ պատասխանելով ստորև բերված հարցերին:
 - Որո՞նք էին հակասության կողմերի պահանջները:
 - Որո՞նք էին կողմերի տարբեր տեսանկյունները: Ինչպե՞ս էին նրանք տեսնում իրավիճակը:
 - Իրականում ինչի՞ շուրջ է հակասությունը: Ո՞րն է հիմնական խնդիրը:
 - Ինչպե՞ս կարող է լուծվել այս հակասությունը (խրախուսեք հնարավորինս շատ գաղափարներ):
 - Ի՞նչ կմտածեին հակասության կողմերն այդ տարբեր գաղափարների մասին:
 - Ո՞րն է այս հակասության լավագույն լուծումը:
- Երբ բոլոր դերերը ներկայացվեն, և յուրաքանչյուրի համար լուծումներ առաջարկվեն, ամփոփեք գործընթացը և ցուցատախտակի թղթի վրա գրեք.
 - կողմերի պահանջների և տեսակետների հստակեցում,
 - հիմնական խնդրի վերհանում,
 - հակասական իրավիճակի այլընտրանքների որոշում,
 - այլընտրանքների գնահատում,
 - երկու կողմերի համար նախընտրելի լուծման ընտրություն:

Բացատրեք, որ այս նույն քայլերը կարելի է օգտագործել ցանկացած հակասական իրավիճակում՝ երկու մարդկանց վրա ազդող հակասություններից մինչև այնպիսի հակասությունները, որոնք ազդում են միևնույն ժամանակ բազմաթիվ մարդկանց վրա:

Պարերազմի երեխա, «Հավասարության և խաղաղության կարարյալ մոդուլ», Հոլանդիա (2009):

14.4. Զինական վիշապներ

Աշխուժացնել երեխաներին և խթանել համագործակցությունը:

Տարածք:

- 1. Խնդրեք երեխաներին կանգնել շարքով և պարզապես հետևել իրենց առջևից գնացող մարդուն:
- 2. Խնդրեք երեխաներին քայլել սենյակում՝ ցատկելով, շարային քայլքով, թռչել ձևանալով և այլն: Բոլորը պետք է կրկնեն իրենց առջև գտնվող մասնակցի շարժումները:
- 3. Գործողությունն ավարտելու համար մեթոդաբանը կարող է պտտեցնել խմբին ինչպես օձի պոչը կամ միացնել շարքի երկու ծայրերը՝ կազմելով շրջան:

«Մոցիպ-հոգեբանական համակարգված գործունեության ծրագիր», Սեյվ դը չիլդրեն (2006):

14.5. Մեր երգը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

14.6. Պարապմունքի գնահատումը

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք մրսածեցինք և խոսեցինք հակասությունների լուծման մասին, ինչպես նաև ձեռք բերեցինք հակասությունները դրական ճանապարհով լուծելու հմտություններ:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Anna Karf/ Save the Children

Պարապմունք 15 Խաղաղ աշխարհ

Պարապմունքի նպատակը. Քննարկել, թե ինչ է անհրաժեշտ մեր երկրում խաղաղության պահպանման համար:

Գործողությունների նպատակը.
Նպաստել խմբային համագործակցությանը:
Քննարկել խաղաղության թեման և խրախուսել, որ երեխաները մտածեն և քննարկեն, թե ինչ կարող են անել խաղաղությանը նպաստելու և այն պահպանելու համար:

Գործողությունները	Ռեսուրսները	Ժամանակը
15.1. Անփոփում, կարծիքների փոխանակում և ներածություն		5 րոպե
15.2. Անկեղծ քննարկումներ	Լուցկիներ կամ այլ փոքրիկ փայտիկներ, յուրաքանչյուր երեխային՝ 5-ական	25 րոպե
15.3. Խաղաղության ծառը	Ցուցատախտակի թղթեր՝ կաշուն ժապավենով միացված իրար, որպեսզի ստացվի ծառի՝ որմնանկարի չափեր ունեցող նկար, թուղթ, գրելու պարագաներ, գրիչներ կամ մատիտներ, կաշուն ժապավեն, մկրատ	30 րոպե
15.4. Ինչպե՞ս են կարող են նպաստել խաղաղությանը	Քարտեր և մատիտներ	20 րոպե
15.5. Մեր երգը		5 րոպե
15.6. Պարապմունքի գնահատում	Թուղթ և գրելու պարագաներ, ինչպես նաև «Ժպտացող դեմքերը» ցուցատախտակ	5 րոպե

15.1. Ամփոփում, մտքերի փոխանակում և ներածություն

Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 1-ին:

Ներկայացրեք օրվա պարապմունքի նպատակը.

Այսօր մենք խոսելու ենք խաղաղության մասին: Մենք խոսելու ենք այն մասին, թե ինչ է նշանակում խաղաղությունը և կասենք, թե ըստ մեզ՝ ինչ է անհրաժեշտ մեր երկրում խաղաղության հասնելու համար:

15.2. Անկեղծ քննարկումներ

Նպաստել ժողովրդավարական քննարկման ընկալմանը և խրախուսել բոլորի ակտիվ մասնակցությունը:

Լուցկիներ կամ այլ փոքրիկ փայտիկներ՝ յուրաքանչյուր երեխային 5-ական:

Այս գործողությունը նախատեսված է՝ խրախուսելու մասնակցությունը և այնպես անելու, որ յուրաքանչյուր երեխա ինչ-որ բան ասի: Ժողովրդավարական քննարկումները հատկապես օգտակար են այնպիսի իրավիճակներում, երբ մեկ կամ երկու երեխա հակված են գերիշխելու, իսկ հանգիստ երեխաներն ամաչում են խոսել, կամ որոշ մարդիկ խոսում են, մինչդեռ մյուսները փորձում են ինչ-որ բան ասել:

1. Որոշեք քննարկման թեմա, որն, ամենայն հավանականությամբ, կհետաքրքրի խմբի բոլոր երեխաներին: Ընտրեք մի բան, որը համապատասխանում է այսօրվա խմբին: Օրինակ՝ դաջվածքներ, բջջային հեռախոսներ, հանցագործություն, ծխելը, քթի և մարմնի պիրսինգ:
2. Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով այնպես, որ բոլորը միմյանց տեսնեն: Յուրաքանչյուր երեխայի տվեք 5 լուցկի:
3. Բացատրեք, որ խմբային քննարկում եք անցկացնելու, և ամեն անգամ, երբ ինչ-որ մեկն օգտագործում է խոսելու հնարավորությունը, նա իր լուցկու հատիկներից մեկը դնում է շրջանի մեջտեղում: Երբ երեխայի լուցկիներն ավարտվեն, նա այլևս ոչինչ չի կարող ասել: Բոլոր երեխաները պետք է օգտագործեն իրենց բոլոր լուցկիները: Քիչ խոսողներն էլ ստիպված են ինչ-որ բան ասել, թեկուզ այն, որ համաձայնում կամ չեն համաձայնում ինչ-որ մեկի ասածին:
4. Դասընթացավարը (դասընթացավարները) պետք է նույնպես մասնակցի (մասնակցեն) և հետևի (հետևեն) նույն կանոններին:

Ի՞նչ զգացիք, երբ լուցկիները վերջացան:

Ի՞նչ զգացիք, երբ սրիպված էիք խոսել, որպեսզի օգրագործեք լուցկիները:

Ձեզ համարում էիք «շա՛մր խոսող», թե՞ «քիչ խոսող»: Քննարկեք և հարցրեք, թե ինչպես են ձեզ տեսնում խմբի մնացած մասնակիցները:

Կարո՞ղ եք նշել մարդկանց խմբեր, որոնք մեր երկրում ձայն չունեն:

Խոսե՞ք այն մասին, թե ինչպես է լուցկիներն օգրագործելը մեզ հիշեցնում, որ մենք պետք է նախքան խոսելը սպասենք այնքան, մինչև ասելիք ունենանք:

«Փոխելով իրափիճակը», Երեխաների խնամքով զբաղվողների պետական ասոցիացիա:

15.3. Խաղաղության ծառը

Ներկայացնել գաղափարներ, թե ինչ համատեղ աշխատանքով կարելի է նպաստել խաղաղությանը: Դա նաև ամրապնդում է այն միտքը, որ խաղաղության հասնելու գործում յուրաքանչյուրն էլ տալու և ստանալու ինչ-որ բան ունի:

Ցուցատախտակի թղթեր՝ կաշուն ժապավենով միացված իրար, որպեսզի ստացվի ծառի՝ որմնանկարի չափեր ունեցող նկար, թուղթ, գրելու պարագաներ, գրիչներ կամ մատիտներ, կաշուն ժապավեն, մկրատ:

- Որևէ կամավորի խնդրեք.
 - ա. մեծ թղթի վրա մի ծառ նկարել,
 - բ. թղթի թերթերի վրա տերևների ուրվագծեր նկարել,
 - գ. կտրատել տերևները:
- Սկսեք գործողությունը խաղաղության վերաբերյալ հանգիստ քննարկմամբ՝ ի՞նչ է նշանակում խաղաղությունը և ի՞նչ է հարկավոր անել խաղաղությունն իրականություն դարձնելու համար:
- Հարցրեք երեխաներին, թե ըստ իրենց՝ ինչ է անհրաժեշտ իրենց երկրում խաղաղություն հաստատելու համար: Ընդգծեք, որ խաղաղությունը մի բան է, որին կարելի է հասնել միայն բոլորի գիտակից ջանքերի շնորհիվ, այդ թվում՝ երիտասարդների և երեխաների: Բացատրեք, որ բոլորը նպաստում են խաղաղությանն իրենց հնարավորությունների չափով և ըստ իրավիճակի: Բացատրեք, որ խաղաղության մեր սահմանումները և խաղաղության համար ձեռնարկված գործողությունները պետք է հնարավոր լինի իրագործել, դրանք պետք է լինեն ավելին, քան պարզապես պատերազմի բացակայությունը:
- Այժմ յուրաքանչյուր երեխայի տվեք մի տերև: Խնդրեք նրանց տերևի մի կողմում գրել խաղաղության սահմանումը, իսկ մյուս կողմում՝ երկու բան՝ այն աջակցությունը, որ իրենք կարող են տալ, և այն աջակցությունը, որն անհրաժեշտ է իրենց:
- Երբ բոլորը պատրաստ լինեն, պետք է հերթով կարդան իրենց գաղափարները, այնուհետև իրենց տերևը կաշուն ժապավենով կապեն խաղաղության ծառին այնպես, որ այն երկու կողմերից էլ հնարավոր լինի կարդալ: Ցուցադրեք ծառն այնպես, որ բոլորը կարողանան կարդալ տերևները:

«Ընկերության փարպեռնակ. պարներազմից պոռժած երեխաների և երիտասարդների հետ աշխատանքը», Կա-
նադական միջազգային զարգացման գործակալություն (2003):

15.4. Ինչպե՞ս կարող եմ նպաստել խաղաղությանը

Խթանել, որ երեխաները մտածեն, թե ինչպես իրենցից յուրաքանչյուրը կարող է նպաստել խաղաղ միջավայրի ստեղծմանը:

Քարտեր և մատիտներ:

- Խնդրեք երեխաներին նստել շրջանով:
- Այժմ խնդրեք նրանց շրջվել դեպի իրենց կողքի նստած մասնակիցը և խոսել այն մասին, թե ինչպես իրենցից յուրաքանչյուրը կարող է նպաստել խաղաղ միջավայրի ստեղծմանը: Երեխա-
ները կարող են մտածել իրենց ընտանիքների, ընկերների, դպրոցի, համայնքի կամ հասարա-
կության մասին: Դա նաև կարող է լինել ներկայում կամ ապագայում:
- Տասը ռոպե անց յուրաքանչյուր երեխա պետք է գրի հնարավորինս շատ գաղափարներ, յուրա-
քանչյուր քարտի վրա՝ 1-ական:
- Թող երեխաները հերթով ներկայացնեն մեկ քարտ (մեկ գաղափար) և մեջտեղում ցուցադրեն քարտը:

5. Եթե քարտերից մի քանիսը նույնն են, դրանք դրեք իրար վրա: Դասընթացավարը պետք է տա-
րանջատի ընտանիքի, ընկերների և այլնի հետ կապված քարտերը:
6. Յուրաքանչյուր երեխա ընտրում է մեկ գաղափար, որն ինքը հանձն է առնում ապագայում իրա-
կանացնել:
7. Ավարտեք գործողությունը՝ շնորհակալություն հայտնելով երեխաներին մասնակցության հա-
մար և ասելով.

 Ձեր բոլոր գաղափարներից և առաջարկություններից պարզ է, որ յուրաքանչյուրը կարող է
որոշակի դեր խաղալ խաղաղ միջավայրի սրտեղծմանը նպաստելու գործում: Հիշեք, որ չնայած կարող է
թվալ, թե ձեր նպատարը փոքր է, այն իսկապես ինչ-որ բան փոխում է:

Մշակված է ռեսուրսների այս փաթեթի համար:

15.5. Մեր երգը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 2-ին:

15.6. Պարապմունքի գնահատումը

 Խնդրում ենք այս գործողության հրահանգների համար հղում անել էջ 37-ի մաս 3-ին:

Բացատրեք.

 Մենք արդեն հասել ենք այսօրվա պարապմունքի ավարտին: Այսօր մենք խմբային քննարկում
արեցինք, որին մասնակցեցին բոլորը: Դա ձեզ շատ լավ հաջողվեց: Այնուհետև մենք միասին խաղա-
ղության ծառ պատրաստեցինք և խոսեցինք խաղաղության և այն մասին, թե ըստ մեզ՝ ինչպես կարելի
է մեր երկրում հասնել խաղաղության: Դա շատ օգտակար էր, և դուք բազմաթիվ լավ գաղափարներ
ներկայացրեցիք: Դուք նաև ասացիք, թե ինչ նպատար կարող եք ունենալ խաղաղ միջավայր սրտեղծելու
գործում:

Ինչպես մյուս պարապմունքների ժամանակ, ես գնահատում եմ ձեր կարծիքն այսօրվա պարապմունքի
վերաբերյալ: Մենք կրկին կօգտագործենք «Ժպտացող դեմքերը»:

Պարապմունք N 16

Առողջ ապրելակերպ

Պարապմունքի նպատակը. Ձևավորել սեփական և այլոց առողջությունը որպես կարևորագույն արժեք գնահատելու որակ և այն պահպանելու համար գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների վրա հիմնված անվտանգ վարքագիծ

Գործողությունների նպատակը. Ձևավորել առողջ ապրելակերպի հմտություններ, ինչպես նաև զարգացնել տեղեկատվական աղբյուրներից օգտվելու, տեղեկատվությունը վերլուծելու և համադրելու կարողություն

Ակտիվություն	Անհրաժեշտ նյութեր	Անհրաժեշտ ժամանակ
Ներածություն		5 րոպե
«Առողջ ապրելակերպ»-ի հիմնական սկզբունքները	Ձեռնարկ, PowerPoint, գրատախտակ, մարկեր	50 րոպե
Դերախաղ	Սցենար, համապատասխան իրեր դերակատարման համար	15 րոպե
Մեր երգը		5 րոպե
Ամփոփում	Գրատախտակ, մարկեր	5 րոպե

16.1. Ներածություն

Ներկայացնել դասընթացի նպատակը՝ Այսօր մենք կխոսենք «Առողջ ապրելակերպ» վարելու հիմնական սկզբունքներից, և այլն:

«Առողջ ապրելակերպի հիմնական սկզբունքները» (50 րոպե)

Ներկայացնել մասնագետների (սննդաբան, հոգեբան) կողմից մշակված նյութը, որի միջոցով մասնակիցները կծանոթանան առողջ ապրելակերպ վարելու համար անհրաժեշտ 4 սկզբունքներին, որոնք են՝

1. Առողջ սննդի օգտագործում
2. Ֆիզիկական ակտիվություն
3. Շրջապատող միջավայրի մաքրություն
4. Վնասակար սովորություններից հրաժարում

16.2. Դերախաղ

Սեմինարի մասնակիցներին բաժանել խմբերի՝ ընդհանուր մասնակիցների թվին համապատասխան, և յուրաքանչյուր խմբին տրամադրել դերախաղի համար նախատեսված սցենարը, որը կվերհանի թեմայի վերաբերյալ որևէ խնդիր և կառաջարկվի լուծում տվյալ խնդրին՝ քննարկման միջոցով:

Օրինակ՝ **Սցենար 1**
Գործողության վայրը: Քաղաքային տրանսպորտ
Գործող անձիք: Վարորդ, ուղևորներ

Սցենար: Քաղաքային տրանսպորտի վարորդը իր աշխատանքի ընթացքում սկսում է ծխել քաղաքային տրանսպորտում, որը լի է ուղևորներով: Ուղևորներից ոմանք չեն էլ նկատում վարորդին ծխելիս, ոմանք էլ համատեղ ուժերով բացում են պատուհանը, սակայն չեն փորձում ինչ-որ կերպ համոզել վարորդին չծխել: Ուղևորներից միայն մեկն է, որ վերջիվերջո խնդրում է վարորդին չծխել

Խնդիր: Ծխախոտի սպառում հասարակական տրանսպորտում, օրենքի խախտում, պատիվ ծխողներ

Լուծում: 1. Ուղևորը պահանջում է վարորդից չծխել՝ տեղեկացված լինելով «Ծխախոտի իրացման, սպառման և օգտագործման սահմանափակումների» մասին ՀՀ օրենքին

2. Ուղևորը խնդրում է վարորդին չծխել՝ փոխարենը հյուրասիրելով կոնֆետ
- ☐ Դերախաղը կարող է փոխարինվել այլ ակտիվությամբ, օրինակ՝ թեմատիկ պաստառների ստեղծում մասնակիցների կողմից, էկո-էքսկուրսիաների կազմակերպում և այլն

16.3. Մեր երգը

5

16.4. Դասընթացի ամփոփում և գնահատում

5

Ահա և ավարտվեց մեր այսօրվա դասընթացը: Այսօր մենք խոսեցինք Առողջ ապրելակերպի հիմնարար սկզբունքներից: Միասին կփորձենք ամփոփել մեր դասընթացը «Ժպիտներ»-ի միջոցով:

Պարապմունք N 17

Կարմիր խաչ

Պարապմունքի նպատակը.

Պարզաբանել մասնակիցների պատկերացումները և ակնկալիքները կամավորության գաղափարի և առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Ծանոթանալ Կարմիր խաչի 7 հիմնարար սկզբունքներին, ԿԻՄ 3 բաղկացուցիչներին, ՀԿԽԸ և ԵԿԽ ստեղծման պատմությանը և գործունեությանը:

Գործունեություն	Նյութեր	Ժամանակ
«Ի՞նչ ենք ակնկալում Կարմիր խաչից»	գրատախտակ, 2գույնի կաշտոն թղթեր	15 րոպե
«Ի՞նչ ենք հասկանում կամավորություն ասելով»	գրատախտակ, գունավոր մարկերներ	15 րոպե
Կարմիր խաչի հիմնարար սկզբունքները	գրատախտակ, գունավոր մարկերներ, ցանկալի է 7 սկզբունքներով պաստառ	20 րոպե
ԿԻՄ երեք բաղկացուցիչները	ֆլիպչարտ	15 րոպե
ՀԿԽԸ/ԵԿԽ		15 րոպե
Մեր երգը		5 րոպե
Դասընթացի գնահատում «Ժպտացել դեմքերով»	թուղթ, գրենական պարագաներ, ֆլիպչարտ	5 րոպե

17.1. «Ի՞նչ ենք ակնկալում Կարմիր խաչից»

15

- Գրատախտակը բաժանվում է երկու մասի՝ Ակնկալիքներ ու Սպառնալիքներ:
- Մասնակիցներին տրվում են երկու գույնի կաշտոն թղթեր՝ post-it (կամ երկու գույնի մարկերներ). մի գույնի թուղթը նախատեսված է Ակնկալիքները նշելու համար, մյուսը՝ Սպառնալիքները:
- Մասնակիցներին հանձնարարվում է համապատասխան գույնի թղթերի վրա հակիրճ նշել, թե ինչ են ակնկալում Կարմիր խաչից և ինչ սպառնալիքներ են տեսնում: Առաջադրանքը հեշտացնելու համար կարելի է որոշ հարցադրումներ անել. օրինակ՝ «Ի՞նչ եք կարծում՝ ինչով է զբաղվում Կարմիր խաչը», «Ի՞նչ կարող եք Դուք անել այստեղ», «Գիտե՞ս արդյոք Կարմիր խաչի մասին արտասահմանում», նաև՝ «Ի՞նչ չեք սպասում տեսնել Կարմիր խաչում», «Վախենում եք այստեղ անհաջողության մատնվելուց» և այլն: Համապատասխանաբար հնարավոր է որպես

ակնկալիք լինի հետևյալ պատասխանը՝ «Կարմիր խաչը գործում է ամբողջ աշխարհում», «Ես այստեղ նոր ընկերներ ձեռք կբերեմ», որպես սպառնալիք՝ հետևյալը՝ «Չափից դուրս ժամանակ պետք է տրամադրեն Կարմիր խաչին, որը կխանգարի դասերիս»:

4. Մասնակիցներին տրվում է 3-5 բույս ժամանակ նշումներ անելու և գրատախտակի համապատասխան մասերում՝ Ակնկալիքներ ու Սպառնալիքներ, կպչուն թղթերը փակցնելու համար:
5. Այնուհետև լսարանի հետ քննարկվում են պատասխանները, ամփոփվում արդյունքները՝ ի մի բերելով ամենից հաճախ տրված պատասխանները, մասնակիցների ակնկալիքների և սպառնալիքների ընդհանրությունները:

17.2. «Ի՞նչ ենք հասկանում կամավորություն ասելով»

1. Մասնակիցներին հանձնարարվում է արտահայտել իրենց տեսակետը «կամավորություն» հասկացության վերաբերյալ: Առաջադրանքը հեշտացնելու նպատակով կարելի է որոշակի առաջնորդող հարցեր տալ՝ «Ի՞նչ ենք հասկանում կամավոր ասելով», «Որո՞նք են կամավորի պարտականությունները», «Ի՞նչ կարող է անել կամավորը և ի՞նչ չի կարող», «Ի՞նչով են կամավորները տարբերվում սովորական աշխատողներից» և այլն:
2. Ժատասխաններն ամփոփ գրանցվում են գրատախտակին:
3. Այնուհետև ամփոփվում է ասվածը և ներկայացվում են արդյունքները՝ հիմնականում ուշադրություն դարձնելով հետևյալ կետերին.
 - ✓ Պատասխանների ընդհանրություններն ու տարբերությունները
 - ✓ Պատկերացումներ, որոնք համապատասխանում են իրականությանը
 - ✓ Պատկերացումներ, որոնք ուղղակի մոլորություններ են
 - ✓ Թերի պատկերացումների պատճառները, ինչպիսիք են, օրինակ՝ *ինֆորմացիայի պակասը, մարդկանց անբարյացակամ վերաբերմունքը կամավորության նկատմամբ, ոչ բավարար հարգանք կամավորական գործի հանդեպ:*

17.3. «Ի՞նչ ենք հասկանում ԿԻՆ Հիմնարար Սկզբունքներ ասելով»

4. Ներկայացվում են 7 հասկացությունները, որոնք Կարմիր խաչի 7 հիմնարար սկզբունքներն են:
5. Մասնակիցներին հանձնարարվում է հայտնել իրենց կարծիքը այս հասկացությունների վերաբերյալ՝ ի՞նչ են հասկանում դրանք ասելով, ու հիմնավորել, թե որքանով են այս հասկացությունները կապված Կարմիր խաչի հետ:
6. Պատասխաններն ամփոփ գրանցվում են գրատախտակին:
7. Այնուհետև ամփոփվում է ասվածը և ներկայացվում, թե ի՞նչ են հասկանում այս հասկացությունների ներքո Կարմիր խաչի համատեքստում:

17.4. ԿԻՆ 3 բաղկացուցիչները

1. Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտե
2. Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա
3. Ազգային ընկերություններ

Հավելվածներ

Բովանդակություն

Հավելվածներ

- Հավելված 1. Տեղեկատվական թերթիկ ծնողների և խնամակալների համար (լրացված տարբերակի նմուշ)
- Հավելված 1. Տեղեկատվական թերթիկ ծնողների և խնամակալների համար
- Հավելված 2. Ծնողների և խնամակալների համաձայնության ձևաթուղթ երեխաների կայուն զագացման ծրագրին երեխաների մասնակցության համար

Կազմակերպություններ

Գրականության ցանկ

Լրացուցիչ տեղեկատվություն

Հավելված 1

Տեղեկատվական թերթիկ ծնողների և խնամակալների համար (լրացված տարբերակի նմուշ)

Երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը

Ծրագրի նպատակն է օգնել երեխաներին ուժեղ զգալ և կարողանալ հաղթահարել այն մարտահրավերները, որոնք նրանց հանդիպում են առօրյա կյանքում:

Ծրագրի մանրամասները.

Ծրագիրը բաղկացած է երեխաների հետ անցկացվող մեկուկես ժամ տևողությամբ 16 պարապմունքներից և ծնողների ու խնամակալների հետ անցկացվող 2 ժամ տևողությամբ 4 հանդիպումներից:

Մասնակիցները.

Մասնակցելու հրավիրված երեխաները «Կանաչ հույս դպրոցի» 6-րդ դասարանի երեխաներն են

Կհաճախի 25 երեխա

Վայրը.

Երեխաների և չափահասների պարապմունքները տեղի կունենան դպրոցի մարզադահլիճում:

Ժամանակացույցը.

Երեխաների պարապմունքները տեղի կունենան յուրաքանչյուր չորեքշաբթի ժամը 16:00-17:30, 16 շաբաթ շարունակ՝ սկսած 2011 թ. մայիսի 25-ից:

Չափահասների պարապմունքները տեղի կունենան.

1. 2011 թ. մայիսի 18-ին, ժամը 18:00
2. 2011 թ. հունիսի 15-ին. Ժամը 18:00
3. 2011 թ. հուլիսի 18-ին, ժամը 18:00
4. 2011 թ. օգոստոսի 6-ին, ժամը 18:00

Պարապմունքները վարողները.

Դասընթացավարներն են տկն. Սմիթը և պրն. Ջոնսոնը:

Այլ չափահասներ, ովքեր ներկա կգտնվեն կամ կանոնավոր կերպով կայցելեն պարապմունքներին.

Այլ այցելուները կլինեն Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի ընկերությունների կամ «Մեյվ դը չիլդրեն» կազմակերպության ծրագրի ղեկավարները:

Ո՞ւմ կարող եմ զանգահարել, եթե ցանկանամ ավելի շատ տեղեկություններ ստանալ կամ խոսել իմ մտահոգությունների մասին:

Դասընթացավարի անունը	Մարի Սմիթ	Հեռ. 558 3323 456
Ծրագրի ղեկավարի անունը	Ջեյն Դոու	Հեռ. 889 2234 234

Հավելված 1

Տեղեկատվական թերթիկ ծնողների և խնամակալների համար

Երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը

Ծրագրի նպատակն է օգնել երեխաներին ուժեղ զգալ և կարողանալ հաղթահարել այն մարտահրավերները, որոնց առջև նրանք կանգնած են իրենց առօրյա կյանքում:

Ծրագրի մանրամասներ.

Ծրագիրը բաղկացած է երեխաների հետ անցկացվող _____ պարապմունքներից և ծնողների ու խնամակալների հետ անցկացվող _____ հանդիպումներից: Բոլոր պարապմունքները տևում են 1.5 ժամ:

Մասնակիցները.

Մասնակցելու հրավիրված երեխաները հադիսանում են _____:

Կհաճախի _____ երեխա:

Վայրը.

Երեխաների և չափահասների համար պարապմունքները տեղի կունենան _____:

Ժամանակացույցը.

Երեխաների պարապմունքները տեղի կունենան _____:

Չափահասների պարապմունքները տեղի կունենան.

ա. _____

բ. _____

գ. _____

դ. _____

Դասընթացը վարողները.

Դասընթացավարներն են _____ և _____:

Այլ չափահասներ, ովքեր ներկա կգտնվեն կամ կանոնավոր կերպով կայցելեն պարապմունքներին.

Այլ այցելուները կլինեն _____

_____:

Ո՞ւմ կարող եմ զանգահարել, եթե ցանկանամ ավելի շատ տեղեկություններ ստանալ կամ խոսել իմ մտահոգությունների մասին:

Դասընթացավարի անունը

Հեռ.

Ծրագրի ղեկավարի անունը

Հեռ.

Հավելված 2

Ծնողների և խնամակալների համաձայնության ձև Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրին երեխաների մասնակցության համար

Ես _____ հաստատում եմ, որ հանդիսանում եմ

(ծնողի կամ խնամակալի անունը)

_____ օրինական խնամակալը:

(երեխայի անունը)

Նշեք համապատասխան վանդակում.

Ես տեղեկատվություն եմ ստացել Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի մասին:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես հնարավորություն եմ ունեցել մտածելու այդ տեղեկատվության շուրջ և հարցեր տալու ծրագրի մասին:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես համաձայն եմ Երեխաների կայուն զարգացման ծրագրին իմ և իմ երեխայի մասնակցությանը:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես համաձայն եմ մասնակցել ծնողների և խնամակալների հետ անցկացվող հանդիպումներին, երբ հնարավոր է:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես հասկանում եմ, որ իմ և իմ երեխայի մասնակցությունը կամավոր է:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես հասկանում եմ, որ ծրագրի ընթացքում պետք է կատարվեն համապատասխան նշումներ և տվյալներ հավաքվեն ու օգտագործվեն ընթացաստուգման նպատակներով: Տվյալներն անանուն են:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես թույլ եմ տալիս, որ իմ երեխան ընդգրկվի դասընթացի ընթացքում կատարված տեսագրություններում:

Այո ☐

Ոչ ☐

Ես թույլ եմ տալիս, որ իմ երեխային բժշկական շտապ օգնություն ցուցաբերեն, եթե նա հիվանդանա կամ վնասվի դասընթացավարների խնամքի տակ գտնվելու ընթացքում:

Այո ☐

Ոչ ☐

_____ (ստորագրություն)

_____ (ամիս, ամսաթիվ)

Կոնտակտային տվյալներ (հեռախոսահամար և/կամ) հասցե) _____

Կազմակերպությունները

Կիրառվող գործողությունները հիմնված են մի շարք այնպիսի կազմակերպությունների լավագույն փորձի վրա, որոնք երեխաների կյանքի բարելավմանը նպաստելու առումով համաշխարհային ճանաչում ունեն։ Մենք ցանկանում ենք սրտանց երախտագիտություն հայտնել այն կազմակերպություններին, որոնք իրենց ձեռնարկներն ու նյութերը սիրով տրամադրեցին այս նպատակի համար։ Դրանք են՝

Գործողություն՝ ուղղված երեխաների իրավունքներին
Միջազգային ծառայության կամավորների ասոցիացիա
Խախտելով լռությունը, Բանգլադեշ
Կանադական միջազգային զարգացման գործակալություն
Կաթոլիկական օգնության գործողություններ, Նամիբիա
Երեխաների և պատերազմի կազմակերպություն

Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա, *այդ թվում՝ Ամերիկյան Ազգային Կարմիր խաչ, Կանադական Կարմիր խաչ, Դանիական Կարմիր խաչ, Հայիթիի Կարմիր խաչի ընկերություն, Բնդունեցիայի Կարմիր խաչ, Իրանական Կարմիր մահիկի և Պակիստանյան Կարմիր մահիկի ընկերություն*:

Միջազգային ՄԻԱՎ./ԶԻԱՀ-ի միություն
Երեխաների խնամքով զբաղվողների պետական ասոցիացիա, Հարավային Աֆրիկա
Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության տարածաշրջանային նախաձեռնություն, Հարավային Աֆրիկա, հատկապես՝ հեղինակներ դոկտոր Ջոնաթան Բարկարշին և Համայնքի տեղեկատվական և ոգեշնչման խումբ (ՀՏՈԽ)

«Մեյլ դը չիլդրեն»՝ *Բանգլադեշում, Դանիայում, Հայիթիում, Ղրղզստանում, Լիբիայում, Պաղեստինում (Պաղեստինյան գրավյալ տարածքներում), Սոմալիում, Շվեդիայում*

Terres des Hommes/Մարդկանց երկիր

ՅՈՒՆԻՍԵՖ, այդ թվում՝ *ՅՈՒՆԻՍԵՖ Կանադա, ՅՈՒՆԻՍԵՖ Դոմինիկյան Հանրապետություն*

Պատերազմի երեխա, Հոլանդիա

Ուորլդ Վիժն

Մենք ցանկանում ենք շնորհակալություն հայտնել երեխաներին, նրանց ծնողներին ու խնամակալներին և «Մեյլ դը չիլդրեն» կազմակերպության գործընկեր կազմակերպությունների դասընթացավարներին ու անձնակազմին՝ Հայիթիում, Լիբիայում, Պաղեստինում (Պաղեստինյան գրավյալ տարածքներում) և Պունտլանդում, ինչպես նաև՝ Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի միջազգային ֆեդերացիայի գործընկերներին Հայիթիում և Պակիստանում, որոնք փորձարկել են այս ծրագրի որոշ կողմեր:

Հատուկ շնորհակալություն ենք հայտնում նաև Աբու Կոկոֆելեին, Բիրջիթ Մունք Էրիկսենին, Դենիել Ուոլդենին, Էա Սյուզան Ակաշային, Գրեթ Թորոյին, Ջինթանաթ Անանվորանիչին, Ջոն Ք. Լանջին, Լարս Ստիլինգ Նեթթերգին, Լարս Ռոջիլդսին, Լենա Կառլսոնին, Մի Մելինին, Մինջա Պյուշելին, Պատրիկ Կոտյուին և Փոլ Միթչելին: Մենք նաև կցանկանայինք շեշտել նրանց ներդրումն այս ռեսուրսների մշակման գործում:

Աղբյուրներ

Ալաստեր Աջեր, Բրի Աքիսոն, Լինդսի Սթարկ, Էյրինի Ֆլոուրի, Բրենքսթոն Օքոթ, Ֆեիթ Մակքոլխաթեր և Նեյլ Բուրբի. Դպրոցում անցկացվող սոցիալ-հոգեբանական համակարգված գործողությունների (ՀՄՀԳ) ծրագրի ազդեցությունը Հյուսիսային Ուգանդայում հակամարտությունից տուժած երեխաների վրա, *«Մանկական հոգեբանության և հոգեբուժության ամսագիր»*, 2011, հայրոր 52:11, էջ 1124-1133:

Ամերիկյան Ազգային Կարմիր խաչ. «Հետևանքները. կյանք, կորուստ և վիշտ», Դասերի պլան 3: Զգացմունքներ և արձագանքներ, 2007:

Ամերիկյան Կարմիր խաչ. Ուսուցիչների գործառնական ուսուցում ցունամիից տուժած տարածքում: Ուսուցիչների՝ դպրոցում անցկացվող սոցիալ-հոգեբանական աջակցության ուսուցանման ձեռնարկ, Մաս 1. Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության ծրագրի ուսուցումների շարք: Ձեռնարկ #6, 2003:

Միջազգային ծառայությունում կամավորների ասոցիացիա. Ձեռնարկ ուսուցիչների համար, Կանադա, 2003:

Տրավմայի հոգեբանության բուսթոնյան կենտրոն և «Մեյվ դը չիլդրեն». Ուսուցանման հիմունքների ձեռնարկ բարդ հանգամանքներում հայտնված երեխաների և պատանիների համար, դասարանում անցկացվող 15 մասից բաղկացած սոցիալ-հոգեբանական միջամտության ծրագրի համար, (ԴՄԾ), 2003:

«Խախտելով լռությունը», Գործողություններ իրագործված տեղում, *Բանգլադեշ*:

Կանադական միջազգային զարգացման գործակալություն, Ընկերության տեսակ, պատերազմից տուժած երեխաների և երիտասարդների հետ աշխատանքը, 2003:

Կանադական միջազգային զարգացման գործակալություն և ՅՈՒՆԻՍԵՖ. Կյանքի կոչելով երեխաների իրավունքները: Դասարան 6. լեզվի և հասարակագիտության դասեր, 2008:

Կանադական Կարմիր խաչ, Բեսփեթթի Դ. բռնության և ոտնձգությունների կանխարգելման ծրագիր: Ծաղրի և վիրավորանքի կանխարգելման ծրագիր: *Կանադա*, 2012: *Լրացուցիչ տեղեկությունների համար խնդրում ենք այցելել www.redcross.ca/respected կայքը*:

Կաթոլիկական օգնության գործողություններ, Նամիբիա, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ից տուժած երեխաների կայուն զարգացման կառուցումը, 2003:

Երեխաների և պատերազմի կազմակերպություն, Երեխաների և պատերազմի ուսումնական ձեռնարկ. երեխաները և աղետները: Վերականգնման մեթոդների ուսուցանումը, *խմբագրված փարբերակ*, 2002:

Դանիական Կարմիր խաչ. Զինված հակամարտությունից տուժած երեխաների հետ անցկացվող դասընթացի ձեռնարկ», 2008:

«Հորիզոններ ծրագիր/Բնակչության խորհուրդ և ընտանեկան առողջություն», Էթիկական մոտեցումներ միջազգային շրջանակներում երեխաներից և պատանիներից տեղեկություններ հավաքելու վերաբերյալ, ուղղորդող ցուցումներ և ռեսուրսներ, 2005, էջ 41:

Ձեռնարկ համառոտ ազգագրական հարցազրույց անցկացնելու վերաբերյալ. հարցը, խնդիրը կամ գաղափարը տեղական տեսանկյունից հասկանալը, Հաբարդ Ջ., 2002: Այս նյութի վերաբերյալ թարմացված տեղեկատվությունն առկա է www.cvt.org կայքում:

«Կրթության նվազագույն ստանդարտները՝ պատրաստվածություն, արձագանք և վերականգնում», Արտակարգ իրավիճակներում կրթության միջգերատեսչական ցանց:

«Արտակարգ իրավիճակներում կրթության նվազագույն ստանդարտները, քրոնիկ ճգնաժամեր և վաղ վերակառուցում», Արտակարգ իրավիճակներում կրթության միջգերատեսչական ցանց, 2004:

«Կրթության համաշխարհային խմբավորում, Երեխաների պաշտպանության խմբավորում, Միջգերատեսչական մշտական հանձնաժողով: Սկզբունքներ արտակարգ իրավիճակներում երեխաների համար անվտանգ տարածքների համար», Արտակարգ իրավիճակներում կրթության միջգերատեսչական ցանց, 2011, էջ 2:

«ՄԳՄՀ գենդերային ձեռնարկ մարդասիրական գործողության համար», Միջգերատեսչական մշտական հանձնաժողով, 2006:

«ՄԳՄՀ գենդերային ձեռնարկ արտակարգ իրավիճակներում, հոգեկան առողջության և սոցիալ-հոգեբանական աջակցության վերաբերյալ», Միջգերատեսչական մշտական հանձնաժողով, 2007:

«ԿԻՄՖ սոցիալ-հոգեբանական գործողությունների ծրագիր», 2005-2007 թթ Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա:

«ԿԻՄՖ սոցիալ-հոգեբանական աջակցության քաղաքականություն (ընդունված է Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիայի ղեկավար մարմնի 7-րդ նիստի ժամանակ), Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա: *Ժնև, 2003 թ., մայիս:*

«Սոցիալ-հոգեբանական միջամտություններ», ձեռնարկ. Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիայի Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության տեղեկատվական կենտրոն (ՀԱ կենտրոն), 2009:

«Խմբերին աշխուժացնելու 100 եղանակ. խաղեր՝ դասընթացների, հանդիպումների ընթացքում և համայնքում կիրառելու համար», ՄԻԱՎ/ԶԻԱՀ միջազգային միություն, 2003:

«Այլ աչքերով», Իրանական Կարմիր մահիկի և Կարմիր խաչի և կարմիր մահիկի միջազգային ֆեդերացիա, Բամ, 2004:

«Հակամարտությունից տուժած Նեպալում դասարանում անցկացվող սոցիալ-հոգեբանական միջամտության գնահատում. խմբային պատահական վերահսկվող փորձ, Երեխաների հոգեբանության և հոգեբուժության ամսագիր», Մարկ Զ.Դ. Զորդանս, Իվան Հ. Կամպրո, Վիտո Ա. Թոլ Բրենդոն Ա. Կորտ, Նեջենդրա Պ. Լյութել, Ռոբերտ Դ. Մեյսի և Ջուլիա Թ.Վ.Մ. դե Զոնգ, «2010, հատոր 51:7, էջ 818-826:

«Փոխություններ իրականացնելով», Երեխաների խնամքով զբաղվողների պետական ասոցիացիա, Հարավային Աֆրիկա:

«Խաղաղ ռազմիկի ուղին», Երեխաների խնամքով զբաղվողների պետական ասոցիացիա, Հարավային Աֆրիկա:

«Զարգացման օժանդակության գնահատման սկզբունքներ», Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպություն, Զարգացման օժանդակության հանձնաժողով (ԶՕՀ), 1991:

«Զինված հակամարտությունից տուժած երեխաների շրջանում կանխարգելիչ միջամտությունները. գրական ակնարկ, ագրեսիվ վարք», Քիրսի Փելթոնեն և Ռաիջա-Լինա Պունամակի, 2010, հատոր 36, էջ 95-116:

«Տեղի զգացողություն. համայնքում անցկացվող սոցիալ-հոգեբանական աջակցության ծրագրերի մոդել», Զ.Օ. Փրեկթ Դիագ և Ա. Դայալ, Ադետի և Վլասների ուսումնասիրությունների ավստրալագիական ամսագիր, հատոր 2008-1:

«Սոցիալ-հոգեբանական աջակցության տարածաշրջանային նախաձեռնություն: Կյանքի ճանապարհորդություն», 2004:

«Երեխաների պատճառով առաջացած աղետների ռիսկի նվազեցում. գործնական ուղեցույց», «Սեյվ դը չիլդրեն», 2007:

Երեխաների պաշտպանությունն արտակարգ իրավիճակներում. գերակայություններ, սկզբունքներ և փորձ, «Մեյվ դը չիլդրեն», 2007:

«Ամեն ինչ կարգավորել երեխաների համար. մասնագետի ուղեցույցը երեխայի իրավունքների ծրագրման համար», «Մեյվ դը չիլդրեն», 2007:

«Առաջին հոգեբանական օգնություն երեխաներին», «Մեյվ դը չիլդրեն», 2011:

«Սոցիալ-հոգեբանական համակարգված գործունեության ծրագիր», «Մեյվ դը չիլդրեն», 2006:

«Զերծ ծաղրածանակից», «Մեյվ դը չիլդրեն», Դանիա, 2008:

«Արժանապատվության բարձրացումը և Քամին փչում է», Դրոգաստանի «Մեյվ դը չիլդրենի» գործընկերներ:

«Գլխավոր քարտուղարի ուսումնասիրությունը երեխաների հանդեպ բռնությունների վերաբերյալ. բռնությունից պաշտպանված լինելը մեր իրավունքն է», Միավորված ազգերի կազմակերպության քարտուղարություն, 2006, Էջ 7-8:

«Մարդասիրական կանոնակարգ և աղետին արձագանքելու նվազագույն ստանդարտները», ՍՖԻԵՐ նախագիծ, 2011:

«Երեխաների պաշտպանության սոցիալ-հոգեբանական ուսուցանման ձեռնարկ», Terres des Hommes, 2008:

«Ծիծաղեք, վազեք և շարժվեք՝ միասին զարգանալու համար». սոցիալ-հոգեբանական նպատակ հետապնդող խաղեր, Terres des Hommes, 2007:

«Միջգերատեսչական ուղեցույց՝ արտակարգ իրավիճակներում սոցիալ-հոգեբանական ծրագրերի գնահատման համար», Միավորված ազգերի կազմակերպության երեխաների հիմնադրամ, ՅՈՒՆԻՍԵՖ, Նյու Յորք, 2011:

«Դասավանդելը երեխաների իրավունքների համար. իրավունքներ, ցանկություններ և կարիքներ», ՅՈՒՆԻՍԵՖ Կանադայի համաշխարհային դասարան, ՅՈՒՆԻՍԵՖ Կանադա:

«Վերադարձ դեպի երջանկություն», ՅՈՒՆԻՍԵՖ, Դոմինիկյան Հանրապետություն, 1989:

Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիա, Միավորված ազգերի կազմակերպություն, 1989:

Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիր, Միավորված ազգերի կազմակերպություն, 1948:

«Պատերազմի երեխա», Հակամարտություն և խաղաղություն. պատերազմի երեխայի իդեալական/I DEAL միջամտության մոդուլ Հոլանդիա, 2009:

www.winstonswish.org.uk գործելում է 29.11.11թ.-ից:

«Ստեղծագործականություն երեխաների համար. ձեռնարկ երեխաների գործողությունների համար», Ուորլդ Վիժն:

Ինչպես օգնել ճգնաժամային իրավիճակներում հայտնված երեխաներին

Այս գիրքը ռեսուրսների փաթեթի մի մաս է, որն ուղղորդում է երեխաների կայուն զարգացման ծրագրի պլանավորումը և իրագործումը: Այստեղ նկարագրված գործողությունները նպատակ ունեն օգնել երեխաներին ուժեղ և դիմակայուն դառնալու, որպեսզի նրանք կարողանան արդյունավետ հաղթահարել կյանքի բարդ իրավիճակները: Նյութը հատկապես ընդգծում է այն ազդեցությունը, որ ունենում է կյանքը զինված, հակամարտող, աղետների, ոտնձգությունների և շահագործման, ինչպես նաև ՄԻԱՎ-ի բարձր տոկոս ունեցող հասարակությունում:

Ամբողջական փաթեթը բաղկացած է երեխաների բարեկեցությունը հասկանալուն ուղղված գրքույկից, ծրագրի ղեկավարների համար ձեռնարկից և երկու ձեռնարկներից, որոնցում զետեղված են դպրոցում և դրանից դուրս երեխաների հետ անցկացվող համակարգված պարամունքների գործողությունները, ինչպես նաև՝ ուղեցույց ծնողների և խնամակալների հետ անցկացվող հանդիպումների վերաբերյալ: Բոլոր չորս գրքերը, լրացուցիչ նյութը և գործողությունները հասանելի են էլեկտրոնային տարբերակով՝ առցանց և էլեկտրոնային կրիչով:

Երեխաների համար գերազանց գործողություններ կազմակերպելու համար բոլոր չորս գրքերի խիստ անհրաժեշտությունը չկա: Նյութերի մեծ մասը կարելի է օգտագործել որպես առանձին ռեսուրսներ, սակայն որպես ամբողջական հավաքածու՝ դրանք հնարավորություն են տալիս լավ հասկանալու՝ ինչպես իրականացնել երեխաների կայուն զարգացման ծրագիրը:

Սոցիալ-հոգեբանական կենտրոն

Կարմիր խաչի և Կարմիր մահիկի
ընկերությունների միջազգային ֆեդերացիա

Save the Children

Էջադրվել և տպագրվել է
«Անտարես» հրատարակչատանը

ՀՀ, Երևան-0009, Մաշտոցի 50ա/1
Հեռ.՝ (+374 10) 58 10 59
Հեռ. / ֆաքս՝ (+374 10) 58 76 69
antares@antares.am
www.antares.am